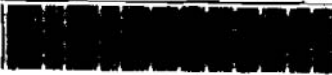

รายงานผลการวิจัย
เรื่อง

ศูนย์บริการสารสนเทศชุมชนกับการสื่อสารเพื่อสร้างสังคม
อิเล็กทรอนิกส์ในชุมชนเขตเมืองและชุมชนเขตชนบทไทย
TELECENTRES AND COMMUNICATION FOR E-SOCIETY
INITIATIVE IN THAI URBAN AND RURAL COMMUNITY

โดย
นางสาวอุษา สุกใส

	302.234 ๐๘๖4๙
30A0158874	
Title: ศูนย์บริการสารสนเทศชุมชนกับการสื่อสาร	
หอสมุดและศูนย์สนเทศ มหาวิทยาลัยธุรกิจบัณฑิตย์	

งานวิจัยนี้ได้รับทุนอุดหนุนจากมหาวิทยาลัยธุรกิจบัณฑิตย์
ประจำปี 2545

ISBN 974-281-862-2

ชื่อเรื่อง: ศูนย์บริการสารสนเทศชุมชนกับการสื่อสารเพื่อสร้างสังคมอิเล็กทรอนิกส์ในชุมชนเขตเมืองและชุมชนเขตชนบทไทย

ผู้วิจัย: นางสาว อุษา สุกใส

สถาบัน : มหาวิทยาลัยธุรกิจบัณฑิต

สถานที่พิมพ์ : มหาวิทยาลัยธุรกิจบัณฑิต

จำนวนหน้างานวิจัย 150 หน้า

ปีที่พิมพ์: 2546

บทคัดย่อ

การวิจัยครั้งนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษาความแตกต่างในการใช้ศูนย์บริการสารสนเทศกับการสื่อสารเพื่อสร้างสังคมอิเล็กทรอนิกส์ระหว่างชุมชนเขตเมืองและชุมชนเขตชนบทในประเทศไทย โดยศึกษาประเด็นหลัก 3 ประเด็นคือ การบริหารจัดการศูนย์ การเรียนรู้เนื้อหา และการเข้าถึงข้อมูลข่าวสารทางคอมพิวเตอร์ของประชาชนในชุมชน และประเมินผลกระทบที่มีต่อชุมชนในด้านการศึกษาและธุรกิจ การวิจัยนี้เลือกกรณีศึกษา 2 แห่งคือ ศูนย์บ้านฟอนเทลเซ็นเตอร์อำเภอเมือง จังหวัดลำปาง ซึ่งเป็นโครงการนำร่องของศูนย์เทคโนโลยีอิเล็กทรอนิกส์และคอมพิวเตอร์แห่งชาติ (เนคเทค) และศูนย์เทคโนโลยีข้อมูลข่าวสารที่อำเภอละหานทราย จังหวัดบุรีรัมย์ ซึ่งเป็นโครงการนำร่องของสถาบันพัฒนาองค์กรชุมชน (พอช.)

ผลการศึกษาพบว่า การบริหารจัดการศูนย์มีความแตกต่างกัน ตามนโยบายองค์กรที่สนับสนุน เนคเทคจะมุ่งเน้นในการใช้เทคโนโลยีเพื่อพัฒนาธุรกิจชุมชน ดังนั้นการดำเนินงานในศูนย์จึงมีการพัฒนาการใช้คอมพิวเตอร์เพื่อออกแบบเว็บไซต์ประชาสัมพันธ์สินค้า นอกจากนี้กลุ่มผู้บริหารศูนย์ซึ่งเป็นอาจารย์ในโรงเรียนมีระบอบการจัดการที่ชัดเจนและมีเจ้าหน้าที่รับผิดชอบประจำศูนย์ ส่วนพอช.นั้นเน้นที่การเก็บข้อมูลสินค้าชุมชนโดยใช้เทคโนโลยีเป็นเครื่องมือเสริม ดังนั้นการดำเนินงานจึงเน้นที่เก็บข้อมูลสินค้าชุมชนและพิมพ์ลงในคอมพิวเตอร์ ยังไม่มีการออกแบบเว็บไซต์ นอกจากนี้กลุ่มผู้บริหารซึ่งเป็นกลุ่มอาชีพในเครือข่ายกลุ่มออมทรัพย์อำเภอละหานทราย ยังไม่มีการจัดระบบการบริหารที่ชัดเจนและไม่มีเจ้าหน้าที่ประจำศูนย์ มีเพียงอาสาสมัครจากสมาชิกในเครือข่าย ในด้านการมีส่วนร่วมของประชาชนทั้ง 2 แห่ง จะพบว่าอยู่ในระดับปานกลาง แต่ทั้งนี้ประชาชนต่างเห็นความสำคัญและต้องการเข้าร่วมกิจกรรมต่างๆ ของศูนย์ ส่วนการเรียนรู้เนื้อหาและการเข้าถึงข้อมูลข่าวสารทางคอมพิวเตอร์ ผู้ใช้บริการทั้ง 2 ชุมชนเข้าใจเนื้อหาและเข้าใจเนื้อหาตรงกับความต้องการของผู้ใช้ นอกจากนี้ยังนำสิ่งที่ได้ศึกษาไปใช้ประโยชน์เป็นอย่างดี แต่การฝึกอบรมการใช้คอมพิวเตอร์และการเข้าถึงข้อมูลยังอยู่ในระดับปานกลาง ในด้านผลกระทบต่อการศึกษาและธุรกิจชุมชนที่ศูนย์บ้านฟอนเทลเซ็นเตอร์ ผู้ใช้บริการจะใช้เพื่อประชาสัมพันธ์สินค้าในชุมชน ส่วนที่ศูนย์เทคโนโลยีข้อมูลข่าวสารผู้ใช้ค้นคว้าข้อมูลเกี่ยวกับสินค้าในชุมชนอื่น ๆ เป็นหลัก ทั้งนี้ทั้งสองชุมชนยังไม่ได้ให้ความสำคัญกับการใช้คอมพิวเตอร์เพื่อการพาณิชย์อิเล็กทรอนิกส์เท่าใดนัก ด้านการศึกษา ผู้ใช้บริการศูนย์บ้านฟอน

เทคโนโลยีอินเทอร์เน็ตใช้ประโยชน์ในการค้นคว้าข้อมูลทางอินเทอร์เน็ต ส่วนผู้ใช้บริการที่ศูนย์เทคโนโลยี
ข้อมูลข่าวสารใช้ประโยชน์ในการเพิ่มทักษะทางคอมพิวเตอร์

จากการวิจัยนี้พบว่า การใช้บริการทั้งสองศูนย์นี้ทั้งในเมืองและชนบทต่างก็มีช่องว่าง
ทางดิจิทัลเกิดขึ้น กล่าวคือความแตกต่างทางด้านความรู้และอายุเป็นปัจจัยสำคัญ จะเห็นได้ว่า
กลุ่มหลักที่ใช้บริการคือ เยาวชนและผู้มีการศึกษา ส่วนผู้ใหญ่ในชุมชนจะยังไม่ค่อยสนใจ
นวัตกรรมการสื่อสารนี้เพราะความยากทางด้านเทคโนโลยี และภาษาอังกฤษยังเป็นอุปสรรค
สำคัญในการเข้าถึงข่าวสารทางอินเทอร์เน็ต ดังนั้น การจะลดช่องว่างทางดิจิทัลของคนในชุมชน
ได้จึงไม่สามารถจัดหาอุปกรณ์ฮาร์ดแวร์เพียงอย่างเดียวแต่ต้องอบรมชาวบ้านอย่างจริงจังและต่อ
เนื่องและสร้างความตระหนักให้ชุมชนเห็นความสำคัญ

เลขที่.....	0158874
วันที่.....	22.ก.ค. 2546...
เลขที่.....

Title: Telecentres and Communication for E-Society Initiative in Thai Urban and Rural Community

Researcher: Miss Ousa Suksai

Institution: Dhurakijpundit University

Publisher: Dhurakijpundit University

Year of Publication: 2003

Number of pages: 150 pages

ABSTRACT

The objectives of this research were to study the difference of telecentres and communication for e-society between urban and rural areas in Thailand. The study focused on three issues as follow: administration of the telecentres, content learning and accessibility on computer of people in communities, evaluation of the effects on communities in education and business. Two case studies were selected as Banfon Telecentre at Muang District, Lampang Province which was a pilot project of National Electronics and Computer Technology Centre (NECTEC) and Information Technology Centre at Lahansai District, Buriram Province which was a pilot project of Community Organisations Development Institute (CODI).

The result of this study was that the management of two centres were different according to the policy of the supporting organisations. NECTEC focused on the technology usage for community business development. Therefore, the centre fostered the computer usage and website design of products publication. Moreover, the executive groups who were teachers in the school set up the management system clearly and there was an IT officer who took care of the centre, CODI emphasised the data collection on community products and used the technology as a supplement tool. Thus, the management focused on collecting and printing the data on the computer and the centre did not have their own website. The executive groups consisted of members of Lahansai Cooperatives. They did not organise the centre systematically and there was no permanent IT officer in the centre. There were some volunteers of Lahansai Cooperatives. People participated in both telecentres at medium level. However, the people realised the telecentres were vital and they were interested in joining with the centres' activities. The people in both telecentres understood the content of the computer and the content suited their needs. Moreover, they would use the knowledge from the computer. However, the training of computer usage and accessibility was at the medium level. About the community business,

the users of Banfon Telecentre used the Information Technology for publicising the community products but the users at Information Technology Centre searched information of products in other communities. Both telecentres did not encourage the computer usage for e-commerce. About the education, the users of Banfon Telecentre searched information via Internet while the users of Information Technology Centre increased their computer skills.

This research found out that the usage of both telecentres in urban and rural areas had digital divide because of the differences in knowledge and age of people. The main users were children and educated people. The adults in both communities were not quite interested in the communication innovation because the technology was difficult and English was the important obstacle to access the information on Internet. Therefore, it was not sufficient to provide hardware equipment to decrease the digital divide. The people need training continuously and seriously. In addition, the officers should build up the realisation of IT importance in communities.

กิตติกรรมประกาศ

รายงานการวิจัยเรื่องศูนย์บริการสารสนเทศชุมชนกับการสื่อสารเพื่อสร้างสังคมอิเล็กทรอนิกส์ในชุมชนเขตเมืองและชุมชนเขตชนบทไทย เป็นส่วนหนึ่งในโครงการวิจัยเรื่องสังคมชนบทสู่สังคมเมือง: พลวัตสู่ทศวรรษหน้า ของสถาบันวิจัยสังคมและเศรษฐกิจ (Institute for Social and Economic Studies (ISES)) มหาวิทยาลัยธุรกิจบัณฑิต

ในโอกาสนี้ ผู้วิจัยขอขอบพระคุณ รองอธิการบดีฝ่ายวิจัยและพัฒนา รองศาสตราจารย์ ดร.สรชัย พิศาลบุตร ผู้อำนวยการสถาบันวิจัยสังคมและเศรษฐกิจ รองศาสตราจารย์ ดร.วรากรณ์ สามโกเศศ ที่ปรึกษาสถาบันวิจัยสังคมและเศรษฐกิจ ศาสตราจารย์ ดร.อัมมาร สยามวาลา ที่ได้กรุณาให้ข้อเสนอแนะที่มีประโยชน์ในการปรับปรุงงานวิจัยมาโดยตลอด เจ้าหน้าที่ศูนย์วิจัยของมหาวิทยาลัยธุรกิจบัณฑิตที่ช่วยในการประมวลผลข้อมูล ผู้ช่วยนักวิจัย นางสาวอมรรัตน์ อุดมเรืองเกียรติ ที่ช่วยในการค้นคว้าข้อมูลและช่วยเก็บข้อมูลในต่างจังหวัด นายอักษร ชำนิ ที่ช่วยให้คำแนะนำในการจัดรูปเล่ม เจ้าหน้าที่โครงการศูนย์บริการสารสนเทศของศูนย์เทคโนโลยีอิเล็กทรอนิกส์และคอมพิวเตอร์แห่งชาติ และ สถาบันพัฒนาองค์กรชุมชน รวมทั้งเจ้าหน้าที่ศูนย์ที่บ้านเพื่อนทะเลเช่นเตอร์ อำเภอเมือง จังหวัดลำปาง และ ศูนย์เทคโนโลยีข้อมูลข่าวสาร อำเภอละหานทราย จังหวัดบุรีรัมย์ ที่ให้ข้อมูลและเอกสารที่มีคุณค่าในการทำวิจัย และขอขอบพระคุณชาวบ้านในชุมชนทั้งสองแห่ง ที่ให้ความร่วมมือในการตอบแบบสอบถาม และ ให้ข้อมูลชุมชนอย่างเต็มที่

ท้ายที่สุดนี้ ผู้วิจัยขอขอบพระคุณมหาวิทยาลัยธุรกิจบัณฑิตที่ได้กรุณาให้ทุนอุดหนุนการวิจัยมา ณ โอกาสนี้

ผู้วิจัย

	หน้า
บทคัดย่อภาษาไทย	ก
บทคัดย่อภาษาอังกฤษ	ข
กิตติกรรมประกาศ	ค
สารบัญ	ง
สารบัญตาราง	ฉ
สารบัญแผนผัง	ช
สารบัญแผนภูมิ	ซ
สารบัญภาพ	ฅ
บทที่ 1 บทนำ	
ความเป็นมาและความสำคัญของปัญหา	1
ปัญหานำวิจัย	6
วัตถุประสงค์ของการวิจัย	6
ขอบเขตของการวิจัย	7
ข้อจำกัดของการวิจัย	7
นิยามตัวแปร	8
ประโยชน์ที่คาดว่าจะได้รับ	9
บทที่ 2 เอกสารและผลงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง	
ทฤษฎีการสื่อสารกับการพัฒนา	10
แนวคิดเกี่ยวกับการใช้เทคโนโลยีสารสนเทศและการสื่อสารเพื่อการ พัฒนา	14
แนวคิดเกี่ยวกับสังคมสารสนเทศและความเหลื่อมล้ำในการเข้าถึงสาร สนเทศและความรู้	20
แนวคิดเกี่ยวกับการสื่อสารทางคอมพิวเตอร์กับชุมชนเสมือนจริง	27
แนวคิดเกี่ยวกับธุรกิจชุมชน	30
แนวคิดเกี่ยวกับพาณิชย์อิเล็กทรอนิกส์	31
ผลงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง	32

สารบัญ (ต่อ)

บทที่ 3	วิธีดำเนินการวิจัย	
	ประชากรและกลุ่มตัวอย่าง	38
	เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย	39
	การเก็บรวบรวมข้อมูล	42
	การวิเคราะห์ข้อมูล	44
บทที่ 4	บ้านฟอนเทลเซ็นเตอร์: ศูนย์เรียนรู้คอมพิวเตอร์ของเยาวชนเมือง	
	การบริหารจัดการ	48
	พฤติกรรมการใช้บริการศูนย์	52
	การใช้อินเทอร์เน็ต	56
	การใช้ประโยชน์เนื้อหาในคอมพิวเตอร์	60
	ผลกระทบต่อสังคม	62
	ปัญหาอุปสรรคและข้อเสนอแนะ	65
บทที่ 5	ศูนย์เทคโนโลยีข้อมูลข่าวสาร: ศูนย์ข้อมูลธุรกิจชุมชนชนบท	
	การบริหารจัดการ	72
	พฤติกรรมการใช้บริการศูนย์	77
	การใช้อินเทอร์เน็ต	80
	การใช้ประโยชน์เนื้อหาในคอมพิวเตอร์	82
	ผลกระทบต่อสังคม	84
	ปัญหาอุปสรรคและข้อเสนอแนะ	86
บทที่ 6	สรุปผลการวิจัย อภิปรายผล และข้อเสนอแนะ	
	- สรุปผลการวิจัย	89
	อภิปรายผล	92
	ข้อเสนอแนะ	98
	บรรณานุกรม	100

สารบัญ (ต่อ)

ภาคผนวก

ภาคผนวก ก	แบบสอบถาม	106
ภาคผนวก ข	ข้อมูลทางประชากรศาสตร์	110
ภาคผนวก ค	รายการตารางแสดงผลการวิเคราะห์ข้อมูล	112
ภาคผนวก ง	ประวัติบ้านฟอนและสะพานทราย	114
ภาคผนวก จ	เอกสารบ้านฟอนทะเลเซ็นเตอร์	115
	สารบ้านเฮา	117
	ชมรมเครือข่ายกลุ่มออมทรัพย์เพื่อการผลิต	121
ภาคผนวก ฉ	รายชื่อผู้ให้สัมภาษณ์	123
	ตัวอย่างบทสัมภาษณ์เกี่ยวกับบ้านฟอนทะเลเซ็นเตอร์	126
	ตัวอย่างบทสัมภาษณ์เกี่ยวกับศูนย์เทคโนโลยีข้อมูลข่าวสาร	137
ภาคผนวก ช	ประวัติผู้วิจัย	150

สารบัญตาราง

ตารางที่		หน้า
1	เปรียบเทียบสังคมอุตสาหกรรมและสังคมสารสนเทศ	22
2	จำนวนประชากรในประเทศไทยที่ใช้อินเทอร์เน็ต	26
3	เปรียบเทียบประเภทของชุมชนธรรมชาติและชุมชนเสมือนจริง	28
4	การมีส่วนร่วมของประชาชนที่ศูนย์บริการสารสนเทศ	52
5	การค้นหาข้อมูลและการใช้บริการทางอินเทอร์เน็ต (ศูนย์บ้านฟอน เทเลเซ็นเตอร์)	59
6	การแลกเปลี่ยนข่าวสารทางคอมพิวเตอร์อินเทอร์เน็ต (ศูนย์บ้านฟอน เทเลเซ็นเตอร์)	
7	เนื้อหาในคอมพิวเตอร์ที่สนใจศึกษา (ศูนย์บ้านฟอนเทเลเซ็นเตอร์)	61
8	การใช้ประโยชน์จากเนื้อหาในคอมพิวเตอร์ (ศูนย์บ้านฟอนเทเลเซ็น เตอร์)	62
9	การใช้บริการที่ศูนย์ฯ เพื่อการพัฒนาชุมชน (ศูนย์บ้านฟอนเทเลเซ็น เตอร์)	
10	การใช้บริการที่ศูนย์ฯ เพื่อพัฒนาธุรกิจ (ศูนย์บ้านฟอนเทเลเซ็น เตอร์)	
11	การใช้บริการที่ศูนย์ฯ เพื่อพัฒนาการศึกษา (ศูนย์บ้านฟอนเทเลเซ็น เตอร์)	
12	ปัญหาและอุปสรรคในการใช้บริการจากศูนย์บริการสารสนเทศ (ศูนย์บ้านฟอนเทเลเซ็นเตอร์)	
13	ข้อเสนอแนะทั่วไป (ศูนย์บ้านฟอนเทเลเซ็นเตอร์)	67
14	ข้อเสนอแนะเกี่ยวกับการเพิ่มบริการ (ศูนย์บ้านฟอนเทเลเซ็นเตอร์)	68
15	การมีส่วนร่วมของประชาชนที่ศูนย์บริการสารสนเทศ (ศูนย์ เทคโนโลยีข้อมูลข่าวสาร	77
16	การใช้บริการที่ศูนย์เทคโนโลยีข้อมูลข่าวสาร อำเภอละหานทราย จังหวัดบุรีรัมย์	
17	การค้นหาข้อมูลและการใช้บริการทางอินเทอร์เน็ต (ศูนย์เทคโนโลยี ข้อมูลข่าวสาร)	
18	การแลกเปลี่ยนข่าวสารทางคอมพิวเตอร์อินเทอร์เน็ต (ศูนย์ เทคโนโลยีข้อมูลข่าวสาร)	82

สารบัญตาราง (ต่อ)

ตารางที่		หน้า
19	เนื้อหาในคอมพิวเตอร์ที่สนใจศึกษา (ศูนย์เทคโนโลยีข้อมูลข่าวสาร)	83
20	การใช้ประโยชน์จากเนื้อหาในคอมพิวเตอร์ (ศูนย์เทคโนโลยีข้อมูล ข่าวสาร)	84
21	การใช้บริการที่ศูนย์ฯ เพื่อการพัฒนาชุมชน (ศูนย์เทคโนโลยีข้อมูล ข่าวสาร)	
22	การใช้บริการที่ศูนย์ฯ เพื่อพัฒนารัฐกิจ (ศูนย์เทคโนโลยีข้อมูลข่าว สาร)	85
23	การใช้บริการที่ศูนย์ฯ เพื่อพัฒนาการศึกษา (ศูนย์เทคโนโลยีข้อมูล ข่าวสาร)	
24	ปัญหาและอุปสรรคในการใช้บริการจากศูนย์สารสนเทศ (ศูนย์ เทคโนโลยีข้อมูลข่าวสาร)	
25	ข้อเสนอแนะทั่วไป (ศูนย์เทคโนโลยีข้อมูลข่าวสาร)	87
26	ข้อเสนอแนะเกี่ยวกับการเพิ่มบริการ (ศูนย์เทคโนโลยีข้อมูลข่าวสาร)	88

สารบัญแนบท้าย

แนบท้ายที่		หน้า
1	ความสัมพันธ์ระหว่างปัจจัยต่าง ๆ ในชุมชน: ปัจจัยสำคัญของการพัฒนา	11
2	การบริหารจัดการโครงการ	73
3	คณะกรรมการบริหารชมรมเครือข่ายออมทรัพย์เพื่อการผลิต อำเภอละหานทราย และ คณะกรรมการบริหารศูนย์ฯ	74

แผนภูมิที่

1 การใช้บริการศูนย์บ้านฟอนเทลเซ็นเตอร์ (มิถุนายน-กันยายน 2545)

๕๖

๕๖

ภาพที่		หน้า
1	สัมภาษณ์กลุ่มผู้บริหารศูนย์เทคโนโลยีข้อมูลข่าวสาร จังหวัดบุรีรัมย์	43
2	สัมภาษณ์กลุ่มผู้บริหารศูนย์บ้านฟอนเทลเซ็นเตอร์ จังหวัดลำปาง	43
3	การระดมสมอง ผู้นำกลุ่มอาชีพต่างๆ ในอำเภอละหานทราย จังหวัดบุรีรัมย์	44
4	ศูนย์บ้านฟอนเทลเซ็นเตอร์	49
5	ศูนย์บ้านฟอนเทลเซ็นเตอร์	49
6	ภาพการใช้คอมพิวเตอร์ที่ศูนย์บ้านฟอนเทลเซ็นเตอร์	53
7	เอกสารที่ทางศูนย์จัดเตรียมไว้ให้ผู้ใช้บริการ	54
8	เว็บไซต์ที่น่าสนใจซึ่งติดบอร์ดไว้	57
9	Homepage ของศูนย์บ้านฟอนเทลเซ็นเตอร์	58
10	เว็บไซต์เกี่ยวกับการท่องเที่ยวที่ศูนย์บ้านฟอนเทลเซ็นเตอร์	63
11	ศูนย์เทคโนโลยีข้อมูลข่าวสาร อำเภอละหานทราย จังหวัดบุรีรัมย์	70
12	สถานที่ทำงานของเจ้าหน้าที่ภายในศูนย์เทคโนโลยีข้อมูลข่าวสาร อำเภอละหานทราย จังหวัดบุรีรัมย์	71
13	การสร้างศูนย์ข้อมูลและสารสนเทศของชุมชน	71
14	การใช้บริการศูนย์เทคโนโลยีข้อมูลข่าวสาร	77

บทที่ 1

บทนำ

ความเป็นมาและความสำคัญของปัญหา

ภายหลังวิกฤตเศรษฐกิจ เมื่อปี พ.ศ. 2540 รัฐบาลได้มุ่งฟื้นฟูเศรษฐกิจและสังคมของประเทศในหลายๆ รูปแบบ เพื่อสร้างความเข้มแข็งให้กับชุมชน ในกรณีนี้ ได้มีการพัฒนาที่สำคัญในด้านเทคโนโลยีสารสนเทศ โดยเริ่มขยายตัวจากการพัฒนาในชุมชนเมืองไปสู่ชุมชนชนบท เทคโนโลยีสารสนเทศได้มีบทบาทในการส่งเสริมการเกษตร การศึกษา และเชื่อมโยงธุรกิจชุมชนในรูปแบบของพาณิชย์อิเล็กทรอนิกส์ อาทิเช่น โครงการหนึ่งตำบล หนึ่งผลิตภัณฑ์ และโครงการเว็บไซต์ไทยตำบลดอทคอม นอกจากนี้รัฐบาลได้จัดทำโครงการอินเทอร์เน็ตตำบล โดยใช้เครือข่ายอินเทอร์เน็ตของกระทรวงมหาดไทยในการเผยแพร่ผลิตภัณฑ์ของชุมชนอีกด้วย และเร็ว ๆ นี้ รัฐบาลได้กำหนดให้ศูนย์เทคโนโลยีอิเล็กทรอนิกส์และคอมพิวเตอร์แห่งชาติ ดำเนินงานด้านเทคโนโลยีสารสนเทศทำโครงการ เพื่อสนับสนุนนโยบายดังกล่าว ได้แก่ สยามวิลเลจ ดอทเน็ตซึ่งเป็นระบบอินเทอร์เน็ตสำหรับสมาชิกและหน่วยงานต่างๆ ทั้งภาครัฐและเอกชน ที่ร่วมโครงการหนึ่งตำบล หนึ่งผลิตภัณฑ์ ทำหน้าที่ประสานข้อมูลของหน่วยงานดังกล่าว สยามวิลเลจ ดอทเน็ต ถือเป็นระบบ Back Office (ระบบงานในหน่วยงานได้แก่ ระบบบัญชี การเงิน ระบบบุคลากร ระบบบริหารพัสดุ เป็นต้น) ของโครงการหนึ่งตำบล หนึ่งผลิตภัณฑ์ ที่จะประสานรับกับระบบ Front Office (ระบบงานของหน่วยงานที่เปิดบริการแก่ลูกค้า) เช่น ไทยตำบลดอทคอม ทำหน้าที่ประชาสัมพันธ์และขายผลิตภัณฑ์ของโครงการ รวมทั้งต่อเชื่อมเข้ากับระบบอินเทอร์เน็ตในพื้นที่เช่น อินเทอร์เน็ตตำบล เกิดเป็นโครงข่ายเศรษฐกิจชุมชนขึ้นในที่สุด ดังนั้นการพัฒนาเทคโนโลยีสารสนเทศไปสู่ชุมชนชนบทนั้น จึงเป็นเรื่องที่มีประโยชน์ต่อสังคมชนบทโดยภาพรวม และยังส่งผลให้คนในชนบทและพื้นที่ห่างไกล สามารถรับรู้ข้อมูลข่าวสารเพื่อการพัฒนาทางเศรษฐกิจได้เช่นเดียวกับคนเมืองอีกด้วย

อย่างไรก็ตาม การสื่อสารกับประชาชนในชุมชนนั้น มักจะมีช่องว่างทางดิจิทัล (Digital Divide) เกิดขึ้น ซึ่งเป็นเพราะการขาดความรู้ทางด้านการใช้เทคโนโลยีพื้นฐาน และขาดเครื่องมือในการติดต่อสื่อสารซึ่งอาจส่งผลกระทบต่อ การเปิดรับข้อมูลข่าวสารทางอินเทอร์เน็ต และอาจทำให้การดำเนินงานเกี่ยวกับโครงการพาณิชย์อิเล็กทรอนิกส์ดังกล่าว ไม่สามารถเข้าถึงกลุ่มเป้าหมายได้อย่างทั่วถึง

ประเทศไทยได้พยายามพัฒนาโครงสร้างพื้นฐานสารสนเทศอันได้แก่ โทรศัพท์ โทรทัศน์ วิทยุ คอมพิวเตอร์อินเทอร์เน็ต อย่างต่อเนื่อง เพื่อลดปัญหาช่องว่างทางดิจิทัล โดยได้ขยายการบริหารด้านโทรศัพท์พื้นฐานให้กระจายไปสู่ท้องถิ่น จนปัจจุบันมีจำนวนโทรศัพท์พื้น

ฐาน 12.6 เครื่อง ต่อประชากร 100 คน มีการเชื่อมต่ออินเทอร์เน็ตไปถึงกว่า 4,550 โรงเรียน หรือโครงการอินเทอร์เน็ตตำบล ซึ่งมีเป้าหมายขยายการติดตั้งคอมพิวเตอร์ให้กับหน่วยงานราชการ ชุมชน ตำบล 9,032 แห่งในปี 2546 อย่างไรก็ตามเมื่อเปรียบเทียบกับหลายประเทศแล้ว ประเทศไทยยังมีการพัฒนาด้านโครงสร้างพื้นฐานสารสนเทศในด้านต่างๆ ในระดับไม่ตึก (เอกสารประกอบการสัมมนา, 2545 : 12)

ศูนย์บริการสารสนเทศ หรือ เทลเซ็นเตอร์ เป็นอีกทางเลือกหนึ่งที่มีความสำคัญในการช่วยลดช่องว่างทางดิจิทัลระหว่างคนชนบทกับคนเมือง กล่าวคือศูนย์ดังกล่าวจะช่วยขยายโอกาสในการใช้เทคโนโลยีสื่อสารทางคอมพิวเตอร์และอินเทอร์เน็ตให้กับชุมชนต่างๆ และการมีศูนย์บริการสารสนเทศในชุมชนก็น่าจะช่วยให้คนในชุมชนต่างๆ ได้รับรู้ข้อมูลข่าวสารรวดเร็วยิ่งขึ้น ทั้งข้อมูลในด้านการเกษตร การศึกษา ข่าวสารจากองค์กรของรัฐ และ พัฒนาไปสู่ความร่วมมือในด้านพาณิชย์อิเล็กทรอนิกส์ในชุมชน ซึ่งจะส่งผลให้สังคมชนบทและพื้นที่ห่างไกลกลายเป็นสังคมแห่งเทคโนโลยีสารสนเทศ หรือสังคมอิเล็กทรอนิกส์ (E-Society) ต่อไปในอนาคต

แนวคิดเรื่องศูนย์บริการสารสนเทศชุมชน เริ่มต้นขึ้นครั้งแรกในประเทศสวีเดน เมื่อปี ค.ศ. 1985 โดยรู้จักกันในชื่อว่า กระท่อมสื่อสาร (Telecottages) และได้เผยแพร่ไปในทวีปต่างๆ ทั้ง ทวีปยุโรป ทวีปอเมริกาเหนือ และ ออสเตรเลีย โครงการดังกล่าว ได้พัฒนาอย่างต่อเนื่องตั้งแต่ต้นทศวรรษที่ 1990 เป็นต้นมา ทั้งในออสเตรเลีย แคนาดา เดนมาร์ก ฟินแลนด์ เยอรมัน ไอร์แลนด์ ญี่ปุ่น นอร์เวย์ สวีเดน สหราชอาณาจักร และ สหรัฐอเมริกา ลักษณะของศูนย์บริการสารสนเทศจะมีความแตกต่างกันขึ้นอยู่กับพื้นฐานทางวัฒนธรรมและสังคมของแต่ละประเทศ รวมทั้งขึ้นอยู่กับจุดมุ่งหมายของโครงการและ การบริหารจัดการอีกด้วย

ศูนย์บริการสารสนเทศ มีจำนวนมากกว่า 21 ประเทศ ได้แก่ ประเทศในแถบอเมริกาใต้ มีโครงการศูนย์บริการสารสนเทศสำหรับเด็กเร่ร่อน ประเทศฮังการี เป็นประเทศแรกในแถบยุโรปกลางที่สร้างเป็น กระท่อมสื่อสารชนบท (Rural Telecottages) โดยมีมากกว่า 150 แห่ง เปรู โมร็อกโก และอินโดนีเซีย ตั้งศูนย์บริการเฉพาะการสื่อสารพื้นฐานอย่างโทรศัพท์สาธารณะเป็นหลัก เซเนกัล มีศูนย์บริการสารสนเทศ โทรศัพท์สาธารณะในลักษณะแฟรนต์ไชนส์ เชื่อมต่อกลุ่มสมาชิกถึง 35 แห่งในประเทศ ของทวีปแอฟริกา แอฟริกาใต้ มีศูนย์บริการสารสนเทศ ในแบบเคลื่อนที่ เรียกว่า “ศูนย์สื่อสารสัญจร” อินเดีย ใช้ศูนย์บริการสารสนเทศ เพื่อเป้าหมายการพัฒนาคุณภาพ และลดความเหลื่อมล้ำของโอกาสทางการศึกษา เรียกว่าศูนย์เรียนรู้อชุมชน (Telelearning Center)

ส่วนในประเทศไทยทั้งหน่วยงานรัฐบาล และ หน่วยงานเอกชน ได้จัดตั้งศูนย์บริการสารสนเทศชุมชนขึ้น ในชุมชนต่างๆ โดยเฉพาะ เขตชนบททั่วประเทศ หน่วยงานที่รับผิดชอบในด้านนี้มีอยู่ด้วยกัน 9 หน่วยงานคือ ศูนย์เทคโนโลยีอิเล็กทรอนิกส์ และ คอมพิวเตอร์แห่ง

ชาติ (NECTEC) บริษัท ลีอกซ์เลย์ จำกัด สถาบันพัฒนาองค์กรชุมชน (พอช.) วิทยาลัยสาธารณสุข จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย กรมการปกครอง กระทรวงมหาดไทย กลุ่มนักศึกษา มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์ บริษัท ทศท. คอร์ปอเรชั่น จำกัด (มหาชน) การสื่อสารแห่งประเทศไทย และ มูลนิธิศึกษาพัฒนากับศูนย์การศึกษาออกโรงเรียน

ศูนย์บริการสารสนเทศเหล่านี้ มีการใช้ประโยชน์ที่แตกต่างกันที่สำคัญ 3 ประเภท คือ เน้นการเข้าถึงและการใช้เทคโนโลยีสารสนเทศ เน้นให้ชุมชนใช้ประโยชน์จากเทคโนโลยีสารสนเทศ และเน้นเสริมประสิทธิภาพการทำงานขององค์กร ศูนย์เหล่านี้จะมีความเป็นมาที่แตกต่างกัน และมีลักษณะการดำเนินงานพอสังเขปดังนี้คือ

ศูนย์บริการสารสนเทศเพื่อการพัฒนาการท่องเที่ยวและสินค้าชุมชน จัดโดย ศูนย์เทคโนโลยีอิเล็กทรอนิกส์และคอมพิวเตอร์แห่งชาติ โครงการนี้ได้นำเอาเทคโนโลยีสารสนเทศและพาณิชย์อิเล็กทรอนิกส์มาประยุกต์ใช้ในการส่งเสริมและต่อยอดภูมิปัญญาไทยในท้องถิ่น ให้สามารถเชื่อมต่อกิจกรรมชุมชนกับเศรษฐกิจในระดับมหภาคได้ นอกจากนี้ยังส่งเสริมความร่วมมือระหว่างชุมชน หน่วยงานภาครัฐ และ ภาคเอกชนในท้องถิ่นต่างๆ อีกด้วย ชุมชนที่ได้รับการคัดเลือก จะมีการรวมกลุ่มกันอย่างเหนียวแน่น มีผลิตภัณฑ์ที่เป็นเอกลักษณ์ประจำท้องถิ่น แต่ยังคงต้องการการสนับสนุนในด้านการปรับปรุงมาตรฐาน คุณภาพของผลิตภัณฑ์ การตลาด การสื่อสารและการพัฒนาแหล่งท่องเที่ยวในชุมชน โครงการนี้ได้เลือกชุมชนทั้งหมด 4 แห่ง เป็นโครงการนำร่องคือ ที่ทำการศูนย์เศรษฐกิจชุมชน ตำบลเกวียนหัก อำเภอชลุง จังหวัดจันทบุรี โรงเรียนชุมชนบ้านพ่อนิเวศ ตำบลชมพู อำเภอเมือง จังหวัดลำปาง อาคารที่ทำการองค์การบริหารส่วนตำบล ตำบลท่าตาล อำเภอบางกระทุ่ม จังหวัดพิษณุโลก และ บ้านอินเทอร์เน็ท กลุ่มออมทรัพย์สตรีทอผ้าไหม เพื่อการผลิต ตำบลสวาย อำเภอเมือง จังหวัดสุรินทร์

ศูนย์โทรคมนาคมและสารสนเทศในชนบทไทย-แคนาดา จัดโดย บริษัทลีอกซ์เลย์จำกัดมหาชน I GAIA Corporation, Tele Common Development Group โดยการสนับสนุนจาก Canadian International Development Agency (CIDA) โครงการนี้เริ่มต้นขึ้นในปี พ.ศ. 2544 มีวัตถุประสงค์ให้คนในชนบทได้ใช้ประโยชน์จากระบบโทรคมนาคมในราคาที่ต่ำ ที่ศูนย์นี้จะจัดเตรียมโทรศัพท์สาธารณะให้ใช้ มีคอมพิวเตอร์และอินเทอร์เน็ต และมีเครื่องถ่ายเอกสาร uan .sin% บางศูนย์ยังได้มีการจัดฝึกอบรมให้ด้วย มีการเลือกพื้นที่ 6 แห่ง ทางบริษัทได้ติดตั้งฮาร์ดแวร์ในเดือน มีนาคม พ.ศ.2545 ตอนนี้มีอยู่ใน 6 จังหวัด คือ นครสวรรค์ นครราชสีมา เชียงใหม่ ลำปาง พะเยา และ แม่ฮ่องสอน

ศูนย์ข้อมูลและสารสนเทศชุมชน จัดโดย สถาบันพัฒนาองค์กรชุมชน (พอช.) โครงการนี้ได้รับการสนับสนุนจากกระทรวงพาณิชย์ โดยมีการเริ่มโครงการนำร่องในปี พ.ศ. 2544 วัตถุประสงค์หลักก็เพื่อเสริมสร้างความเข้มแข็งของชุมชนโดยใช้ไอที มีการวางแผนจัดตั้งศูนย์ข้อมูลและ

สารสนเทศชุมชน 4 แห่ง ใน 4 จังหวัด ปัจจุบันจัดตั้งแล้ว 2 แห่งใน 2 จังหวัด คือ ที่จังหวัด ชุมพร และจังหวัดบุรีรัมย์

ศูนย์สารสนเทศชุมชน จัดโดย วิทยาลัยการสาธารณสุข จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย บริษัท Loxinfo บริษัท American Corporation for Thailand และ การไฟฟ้าฝ่ายผลิตแห่งประเทศไทย มี ศูนย์อยู่ 4 แห่งในจังหวัดลำปาง ที่บ้านห้วยคิง บ้างทางสูง บ้านนาแหม และ บ้านหัวฝาย โครงการนี้ริเริ่มโดย ผศ. พิเศษ และ ดร.นันทวรรณ วิจิตรวาทการ วิจัยมลภาวะและสภาพแวดล้อม ดุลยภาพอากาศมาเป็นเวลากว่า 6 ปี ทำให้เกิดแรงบันดาลใจในการตั้งศูนย์เพื่อนำชุมชนไปสู่ แหล่งความรู้และพัฒนาอาชีพ เพิ่มพูนรายได้ และส่งเสริมความร่วมมือในการจัดการสภาพแวดล้อมและอากาศ

อินเทอร์เน็ตตำบล จัดตั้งโดยกรมการปกครอง กระทรวงมหาดไทย ในประเทศไทยมีประมาณ 7,000 ตำบล กระทรวงมหาดไทยได้จัดหาอินเทอร์เน็ตให้ครบทุกองค์การบริหารส่วนตำบล (อบต.) ในปี พ.ศ.2546 โดยเริ่มจากการให้บริการสำนักงานอบต.จำนวน 1,000 แห่งในปี พ.ศ. 2544 และอีก 3,000 แห่งในปี พ.ศ.2545 และเพิ่มขึ้นอีก 3,000 แห่งในปี พ.ศ.2546 ในการดำเนินงานระยะเริ่มแรกจะเป็นการให้บริการกับเจ้าหน้าที่อบต. ให้สามารถติดต่อกับกระทรวงมหาดไทย ส่วนกลางได้ นอกจากนี้ยังเพื่อสนับสนุน โครงการหนึ่งตำบล หนึ่งผลิตภัณฑ์ของรัฐบาลอีกด้วย ในอนาคตถ้าโครงการนี้ประสบความสำเร็จก็จะเปิดโอกาสให้ประชาชนในชุมชนได้ใช้ประโยชน์ มากขึ้นอีกด้วย

โครงการช่วยพัฒนาชนบทไทย (Thai Rural Net) จัดโดยนักศึกษามหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์ และได้รับทุนอุดหนุนจากธนาคารโลก ภาครัฐบาลและภาคเอกชน มีการฝึกอบรมชุมชนให้ใช้ ประโยชน์จากเทคโนโลยีสารสนเทศ โครงการนี้เน้นส่งเสริมการท่องเที่ยว และการเกษตร ศูนย์นี้ ตั้งอยู่ใน 4 จังหวัด คือ บุรีรัมย์ ลำปาง ราชบุรี ชุมพร

ท.ศ.ท. บริการอินเทอร์เน็ตฟรี และอินเทอร์เน็ตชุมชน จัดตั้งโดย องค์การโทรศัพท์แห่งประเทศไทย องค์การฯ ได้จัดทำโครงการนี้ขึ้นเมื่อ 2-3 ปีที่ผ่านมาเพื่อให้คนไทยมีโอกาสใช้อินเทอร์เน็ต อย่างเท่าเทียมกัน ในตอนเริ่มต้นนี้ ศูนย์บริการอินเทอร์เน็ตสาธารณะมี ประมาณ 300 เครื่อง ที่ สำนักงานบริการโทรศัพท์ขององค์การ ตอนนี้มีมีการขยายเครือข่ายครอบคลุมทั่วประเทศ ในการ ใช้อินเทอร์เน็ตนั้น ผู้ใช้จะต้องซื้อ TOT การ์ด ในปี พ.ศ. 2545 องค์การโทรศัพท์ได้เปิดให้ บริการอินเทอร์เน็ตฟรีแก่สมาชิกโทรศัพท์ทุกคน โดยกดที่หมายเลข 1222 และมีกำหนดในการ ใช้แต่ละครั้งไม่เกิน 1 ชั่วโมง

CATNET ศูนย์อินเทอร์เน็ตชุมชน จัดตั้งโดยการสื่อสารแห่งประเทศไทย โครงการเหล่านี้ เริ่ม ขึ้นเมื่อปี พ.ศ. 2540 เป็นการติดตั้งอินเทอร์เน็ตเพื่อให้บริการกับสาธารณสุขที่กรมไปรษณีย์ เป็นการคิดค่าบริการอินเทอร์เน็ตในราคาถูก ผู้ใช้ชำระค่าสำหรับใช้อินเทอร์เน็ตในราคา 100

บาท 300 บาท และ 500 บาท หรือ เรียกว่า CATNET สมาร์ทการ์ด โครงการนี้ได้พัฒนามาจนกระทั่ง ในปัจจุบันมีศูนย์ ของ CATNET ถึง 1,100 แห่ง ใน 76 จังหวัด และเกือบทุกอำเภอในประเทศไทย

โครงการบ้านสามขา จัดโดยชุมชนหมู่บ้านสามขา ตำบลหัวเสือ อำเภอแม่ทะ จังหวัดลำปาง โครงการนี้ ได้รับการสนับสนุนจากศูนย์การศึกษานอกโรงเรียน ภาคเหนือ และ มูลนิธิศึกษาพัฒนา ศูนย์นี้ตั้งขึ้นเพื่อส่งเสริมให้เยาวชนได้ใช้อินเตอร์เน็ตในชุมชนของตน และ เสียค่าใช้จ่าย 61 ชาวบ้านได้จัดตั้งศูนย์ขึ้นเพราะเห็นความสำคัญของเทคโนโลยีสารสนเทศ

จากการทำงานของหน่วยงานต่างๆ ดังกล่าวข้างต้น จะเห็นได้ว่าแต่ละหน่วยงานต่างก็มีลักษณะการดำเนินงานและกลุ่มเป้าหมายที่แตกต่างกัน ในงานวิจัยฉบับนี้ผู้วิจัยได้เลือกศึกษาศูนย์บริการสารสนเทศชุมชนที่ดำเนินงานโดย 2 องค์กรหลักคือ สถาบันพัฒนาองค์กรชุมชน (woa.) และศูนย์เทคโนโลยีอิเล็กทรอนิกส์และคอมพิวเตอร์แห่งชาติ (runrnn) เพราะหน่วยงานดังกล่าวได้ร่วมกันพัฒนาระบบสารสนเทศเพื่อชุมชนตามนโยบายรัฐบาลมาตั้งแต่เริ่มต้น และมีลักษณะการทำงานกับชุมชนที่แตกต่างกันอย่างโดดเด่นคือ พอช. ในฐานะที่เป็นองค์กรชุมชน เน้นการทำงานพัฒนาร่วมกับภาคประชาชนโดยใช้เทคโนโลยีเป็นสื่อกลาง ส่วน runrnn ในฐานะเป็นหน่วยงานภาครัฐซึ่งรับผิดชอบการพัฒนาเทคโนโลยีระดับประเทศ เน้นการพัฒนาเทคโนโลยีควบคู่ไปกับการพัฒนาชุมชน ทั้งสองหน่วยงานนี้ ได้จัดโครงการนำร่องกล่าวคือ สถาบันชุมชนพัฒนาองค์กรชุมชน มีศูนย์ข้อมูลและสารสนเทศชุมชนที่ อำเภอละหานทราย จังหวัดบุรีรัมย์ และ อำเภอเมือง จังหวัดชุมพร ส่วนศูนย์เทคโนโลยีอิเล็กทรอนิกส์และคอมพิวเตอร์แห่งชาติ ได้จัดตั้งศูนย์บริการสารสนเทศชุมชน ได้แก่ โรงเรียนชุมชนบ้านพอนวิทยา ตำบลชมพู อำเภอเมือง จังหวัดลำปาง อาคารที่ทำการองค์การบริหารส่วนตำบล ตำบลท่ามา อำเภอ บางกระทุ่ม จังหวัดพิษณุโลก บ้านอินเตอร์เน็ต กลุ่มออมทรัพย์ สตรีทอผ้าไหมเพื่อการผลิต ตำบลสวาย อำเภอเมือง จังหวัดสุรินทร์ และ ศูนย์เศรษฐกิจชุมชน ตำบลเกวียนหัก จังหวัดจันทบุรี ในการวิจัยฉบับนี้ ได้เลือกศึกษาศูนย์เทคโนโลยีข้อมูลข่าวสารที่อำเภอละหานทราย จังหวัดบุรีรัมย์ ซึ่งเป็นชุมชนชนบท และ ศึกษาศูนย์บ้านพอนเทเลเซ็นเตอร์ที่ อำเภอเมือง จังหวัดลำปาง ซึ่งเป็นชุมชนเมือง ทั้งนี้ นอกจากจะทำให้เข้าใจการบริหารจัดการศูนย์บริการสารสนเทศที่แตกต่างกันในระดับนโยบายแล้ว ยังทำให้เข้าใจลักษณะการเปิดรับเทคโนโลยีที่แตกต่างกันระหว่างชุมชนชนบทและชุมชนเมืองอีกด้วย

การดำเนินงานของ 2 กลุ่มนี้ แม้ว่าจะมีเป้าหมายหลักในการประยุกต์เทคโนโลยีสารสนเทศเพื่อพัฒนาการเรียนรู้ของชาวบ้านและพัฒนาเศรษฐกิจชุมชนเหมือนกัน แต่การดำเนินงานของทั้ง 2 หน่วยงานนี้มีระบบการดำเนินงานและการประสานความร่วมมือกับชาวบ้านในชุมชนที่แตกต่างกันตามลักษณะการทำงานขององค์กร สภาพแวดล้อมของชุมชนและการเปิดรับนวัตกรรมของชาวบ้านในชุมชนที่แตกต่างกัน

ผู้วิจัยเห็นว่าการจัดตั้งโครงการศูนย์บริการสารสนเทศชุมชนในประเทศไทยนั้นเป็นเรื่องที่น่าสนใจอย่างยิ่ง เพราะนอกจากจะเป็นการพัฒนาสังคมไทยให้ทันสมัยในยุคเทคโนโลยีสารสนเทศและการสื่อสาร (Information and Communication Technology: ICT) แล้ว การมีศูนย์บริการสารสนเทศดังกล่าวยังเชื่อมโยงช่องว่างระหว่างผู้ที่มีโอกาสในการใช้ดิจิทัล (haves) ซึ่งส่วนใหญ่เป็นคนเมือง และผู้ที่ไม่มีโอกาสในการใช้ดิจิทัล (have - nois) ซึ่งส่วนใหญ่เป็นคนชนบท โดยการวิจัยนี้จะแสดงให้เห็นถึงนโยบายและการบริหารจัดการศูนย์ การมีส่วนร่วมของชุมชนในการใช้เทคโนโลยีสารสนเทศและการสื่อสาร พฤติกรรมการใช้คอมพิวเตอร์และอินเทอร์เน็ตกับเนื้อหาในคอมพิวเตอร์ รวมทั้งศึกษาผลกระทบของการพัฒนาเทคโนโลยีที่มีต่อคนในชุมชนทางด้านการศึกษาและ ธุรกิจชุมชน ซึ่งคาดว่าผลของการศึกษาจะสามารถเป็นแนวทางในการกำหนดนโยบายบริหารเทคโนโลยีสารสนเทศชุมชนได้อย่างมีประสิทธิภาพมากขึ้น และ ยังนำไปใช้ปรับเปลี่ยนแนวทางการใช้เทคโนโลยีสารสนเทศให้เหมาะสมกับชุมชนที่แตกต่างกันระหว่างชนบทและเมืองอีกด้วย

ปัญหานำวิจัย

1. แนวทางการบริหารจัดการศูนย์บริการสารสนเทศชุมชน และการมีส่วนร่วมของประชาชน ในชุมชนเขตเมืองและชุมชนเขตชนบท มีลักษณะเป็นอย่างไร
2. เรียนรู้เนื้อหาและการเข้าถึงข้อมูลข่าวสารทางคอมพิวเตอร์ของประชาชนในชุมชนที่มาใช้บริการในศูนย์บริการสารสนเทศชุมชน เปรียบเทียบระหว่างชุมชนเขตเมืองและชุมชนเขตชนบทเป็นอย่างไร
3. ผลกระทบในการพัฒนาชุมชนด้านการศึกษา และธุรกิจชุมชน จากการใช้เทคโนโลยีสารสนเทศที่ศูนย์บริการสารสนเทศของประชาชน ในชุมชนเขตเมืองและชุมชนเขตชนบท มีลักษณะแตกต่างกันอย่างไร

วัตถุประสงค์ของการวิจัย

การวิจัยเรื่อง ศูนย์บริการสารสนเทศชุมชน กับสังคมข้อมูลข่าวสารในชุมชนเขตเมืองและเขตชนบทไทย มีวัตถุประสงค์ดังนี้คือ

1. เพื่อเข้าใจแนวทางในการบริหารจัดการศูนย์บริการสารสนเทศชุมชนที่แตกต่างกัน และการมีส่วนร่วมของประชาชนในชุมชนเมืองและชุมชนชนบท

2. เพื่อเข้าใจการเรียนรู้เนื้อหาในคอมพิวเตอร์ของประชาชนที่มาใช้บริการศูนย์บริการสารสนเทศ และการเข้าถึงข้อมูลข่าวสารทางคอมพิวเตอร์ของประชาชนในชุมชนที่มาใช้บริการศูนย์บริการสารสนเทศ เปรียบเทียบระหว่างชุมชนเขตเมืองและชุมชนเขตชนบท

3. เพื่อประเมินผลกระทบที่มีต่อชุมชนด้านการศึกษา และ ธุรกิจชุมชน ที่สืบเนื่องมาจากการใช้เทคโนโลยีสารสนเทศระหว่างชุมชนเขตเมืองและชุมชนเขตชนบท

ขอบเขตของการวิจัย

การวิจัยครั้งนี้ ผู้วิจัยได้กำหนดขอบเขตการวิจัยไว้ดังนี้ คือ

1. ศึกษาโครงการของศูนย์บริการสารสนเทศชุมชน จำนวน 2 แห่ง โดยเลือกศึกษาศูนย์ที่ดำเนินการโดยสถาบันพัฒนาองค์กรชุมชน (พอช.) ซึ่งตั้งอยู่ในพื้นที่อำเภอละหานทราย จังหวัดบุรีรัมย์ และศูนย์ที่ดำเนินการโดยเทคโนโลยีอิเล็กทรอนิกส์และคอมพิวเตอร์แห่งชาติ (เนคเทค) ซึ่งตั้งอยู่ในอำเภอเมือง จังหวัดลำปาง ทั้งนี้เพื่อเปรียบเทียบการใช้บริการของประชาชนในเขตชุมชนเขตชนบทและเขตเมือง และการบริหารจัดการศูนย์ที่แตกต่างกันของทั้ง 2 แห่ง

2. ศึกษาการดำเนินงานของศูนย์ในเดือนพฤศจิกายน 2545 และศึกษาประวัติความเป็นมาของศูนย์ตั้งแต่เริ่มโครงการ

ข้อจำกัดของการวิจัย

1. การเก็บข้อมูลของผู้ใช้บริการศูนย์สารสนเทศชุมชน จะเก็บข้อมูลในช่วงเวลาที่ผู้วิจัยลงพื้นที่ ดังนั้น จำนวนผู้ตอบแบบสอบถามในระยะเวลาดังกล่าวของทั้งสองศูนย์ จึงมีจำนวนไม่เท่ากัน ขึ้นอยู่กับปริมาณการใช้ศูนย์ในขณะนั้น

2. การวิเคราะห์ศูนย์ทั้ง 2 แห่งนี้ เป็นการนำเสนอภาพรวมของการบริหารจัดการศูนย์ที่แตกต่างกันในเขตชนบทและเขตเมือง แต่ไม่ได้เป็นการเปรียบเทียบการดำเนินงานของทั้ง 2 ศูนย์ว่าเหมือนหรือแตกต่างกันอย่างไร ทั้งนี้ เพราะ ศูนย์ทั้ง 2 แห่งนี้ ตั้งอยู่ในสภาพทางภูมิศาสตร์ที่ต่างกัน ลักษณะการดำรงชีวิตของคนในท้องถิ่นต่างกัน และ วัตถุประสงค์ในการจัดตั้งศูนย์ก็แตกต่างกันตามองค์กรที่เป็นผู้กำหนดนโยบาย

นิยามตัวแปร

ชุมชนเขตเมือง (Urban Community) **ค4** ชุมชนของกลุ่มคนที่อาศัยรวมกันเป็นกลุ่มใหญ่ มีอาณาบริเวณของชุมชนเฉพาะ มีการยกฐานะดินที่อยู่ของตนเอง เป็นองค์การบริหารส่วนท้องถิ่น มีอำนาจจัดการปกครองหรือบริหารงานภายในท้องถิ่น ชุมชนเมืองจะตั้งอยู่ในเขตเทศบาล สุขาภิบาล อาณาบริเวณของกรุงเทพมหานครและเมืองพัทยา

ชุมชนเขตชนบท (Rural Community) คือ บริเวณที่ผู้คนอาศัยอยู่รวมกันตามภูมิประเทศที่อยู่นอกเขตเมือง โดยมีบ้านเรือนอยู่กระจัดกระจายทั่วไป และรวมกันอยู่เป็นหมู่บ้านหรือตำบล ซึ่งใช้เป็นศูนย์กลางของการทำกิจกรรมร่วมกัน โดยคนในชุมชนมีความสัมพันธ์อย่างใกล้ชิด

สังคมสารสนเทศ (Information Society) คือ สังคมที่มีการกระจายนวัตกรรมทางเทคโนโลยี และมีการแลกเปลี่ยนข้อมูลข่าวสารในสังคมนั้นด้วยเทคโนโลยีการสื่อสารอันได้แก่ คอมพิวเตอร์

ช่องว่างทางดิจิทัล (Digital Divide) คือ ช่องว่างทางสังคมหรือความเหลื่อมล้ำในสังคมที่เกิดจากโอกาสในการเข้าถึงสารสนเทศที่ไม่เท่าเทียมกัน โดยเฉพาะการใช้อินเทอร์เน็ต

เทคโนโลยีสารสนเทศและการสื่อสาร (Information and Communications Technology (ICT)) คือเทคโนโลยีที่เกี่ยวข้องกับข่าวสารข้อมูลและการสื่อสาร เทคโนโลยีเหล่านี้คือ คอมพิวเตอร์ โทรศัพท์ ระบบสื่อสารข้อมูล ดาวเทียม และเครื่องมือสื่อสารต่างๆ ทั้งที่มีสายและไร้สาย

การสื่อสารผ่านคอมพิวเตอร์ (Computer-mediated Communications) การใช้คอมพิวเตอร์เป็นเครื่องมือสำคัญในการสื่อสาร เพื่อการเชื่อมโยงระหว่างบุคคล และหน่วยงานต่างๆ **ก** การสร้างชุมชนเสมือนจริง

โครงสร้างพื้นฐานสารสนเทศ (Information Basic Structure) คือโครงข่ายโทรคมนาคม เทคโนโลยีสารสนเทศ รวมทั้งปัจจัยอื่นๆ ที่จะนำมาใช้ประโยชน์ในการก่อให้เกิดการกระจายสารสนเทศอย่างทั่วถึงและเท่าเทียมกันแก่ประชาชนทุกท้องที่

การมีส่วนร่วม (Participation) คือ การมีส่วนร่วมของผู้ใช้บริการศูนย์บริการสารสนเทศชุมชน มีอยู่ 2 ด้าน

การมีส่วนร่วมในการบริหารจัดการ หมายถึง การแสดงความคิดเห็นในการจัดการดูแลศูนย์ ความรู้สึกเป็นเจ้าของของศูนย์บริการของคนในชุมชนและช่วยกันดูแลรักษาศูนย์

การมีส่วนร่วมในการใช้บริการ หมายถึง การมีส่วนร่วมในการเข้าไปใช้บริการและการแสดงความคิดเห็นในการให้บริการของศูนย์

ประโยชน์ที่คาดว่าจะได้รับ

1. สามารถประเมินกลยุทธ์ในการบริหารจัดการศูนย์บริการสารสนเทศชุมชน และการมีส่วนร่วมของประชาชนในชุมชน เพื่อนำมาปรับใช้ให้เหมาะสมกับสภาพแวดล้อมของท้องถิ่นระหว่างชุมชนเขตเมืองและชุมชนเขตชนบท
2. สามารถทราบถึงลักษณะการเรียนรู้ การทำความเข้าใจในเนื้อหา และการเข้าถึงข้อมูลข่าวสารทางคอมพิวเตอร์ที่ให้บริการอยู่ในศูนย์บริการสารสนเทศของประชาชน และนำไปใช้เป็นแนวทางในการสร้างยุทธศาสตร์ เพื่อการพัฒนาปรับปรุงข้อมูลข่าวสารในศูนย์บริการสารสนเทศชุมชนทั้งในชุมชนเขตเมืองและชุมชนเขตชนบท ทำให้ประชาชนท้องถิ่นได้ใช้ประโยชน์จากศูนย์นี้อย่างเต็มประสิทธิภาพยิ่งขึ้น
3. ก่อให้เกิดองค์ความรู้ใหม่ในการพัฒนาเทคโนโลยีสารสนเทศให้สอดคล้องกับการพัฒนาชุมชนท้องถิ่น ทั้งในชุมชนเขตเมืองและชุมชนเขตชนบท
4. ผลจากการวิจัยสามารถใช้เป็นแนวทางในการศึกษาค้นคว้า ขององค์กรหรือหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง ตลอดจนผู้ที่สนใจในโอกาสต่อไป

บทที่ 2

เอกสารและผลงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

การเสนอเอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับเรื่อง ศูนย์บริการสารสนเทศชุมชนกับการสื่อสารเพื่อสร้างสังคมอิเล็กทรอนิกส์ในชุมชนเมืองและชุมชนชนบทไทย ผู้วิจัยได้ศึกษาแนวคิด ทฤษฎีและผลงานวิจัยต่างๆ ที่เกี่ยวข้องกับหัวข้อดังกล่าว และ ได้นำเสนอตามลำดับสาระสำคัญ ดังนี้

1. ทฤษฎีการสื่อสารกับการพัฒนา
2. แนวคิดเกี่ยวกับการใช้เทคโนโลยีสารสนเทศและการสื่อสารเพื่อการพัฒนา
3. แนวคิดเกี่ยวกับสังคมสารสนเทศ และความเหลื่อมล้ำในการเข้าถึงสารสนเทศและความรู้
4. แนวคิดเกี่ยวกับการสื่อสารทางคอมพิวเตอร์กับชุมชนเสมือนจริง
5. แนวคิดเกี่ยวกับธุรกิจชุมชน
6. แนวคิดเกี่ยวกับพาณิชย์อิเล็กทรอนิกส์
7. ผลงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

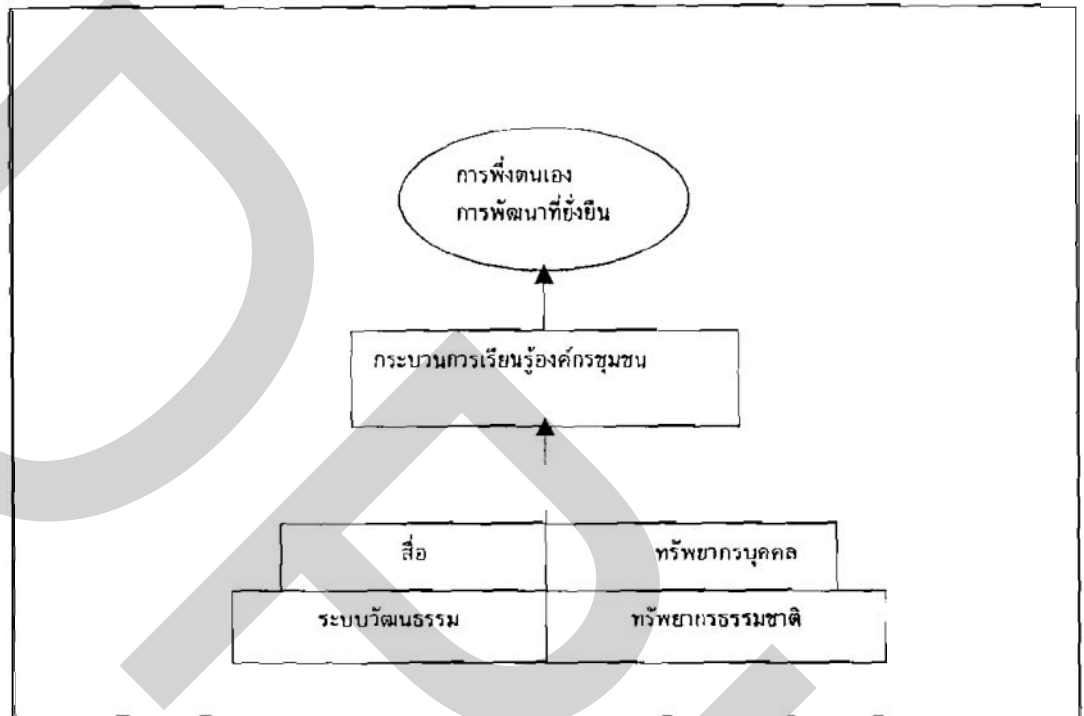
ทฤษฎีการสื่อสารกับการพัฒนา

การสื่อสารถือเป็นเครื่องมือสำคัญในการพัฒนาสังคม โดยเฉพาะอย่างยิ่งการสื่อสารทำให้เกิดกระบวนการเรียนรู้ในชุมชน มีการเปลี่ยนแปลงความรู้ทัศนคติและพฤติกรรม จนในที่สุดชุมชนดังกล่าวสามารถพึ่งตนเองได้

ในการพัฒนาชุมชนต่างๆ นั้นปัจจัยที่สำคัญคือ

- 1.ระบบวัฒนธรรม ได้แก่ การแสดงประจำท้องถิ่น เพลงพื้นบ้าน ประเพณี ความคิด ความเชื่อ และ คติชาวบ้าน
- 2.ทรัพยากรบุคคลในท้องถิ่น ได้แก่ ผู้นำความคิด พระ ครู แพทย์ บุคคลเหล่านี้ล้วนมีบทบาทสำคัญและเป็นผู้นำชุมชนไปสู่การพัฒนา
- 3.ทรัพยากรธรรมชาติและทรัพยากรท้องถิ่น ได้แก่ แหล่งธรรมชาติ พืชเศรษฐกิจ ป่าไม้ ภูเขา ทะเล เป็นต้น ตลอดจนหน่วยงานรัฐ เอกชน และ สถาบันการศึกษาในท้องถิ่น
4. เครือข่ายการสื่อสาร หมายถึงระบบการสื่อสารภายในชุมชน และ ในท้องถิ่น การรับข้อมูลข่าวสารจากสื่อมวลชน การพูดคุยกันในท้องถิ่น การใช้สื่อพื้นเมืองต่างๆ (เกศินี จุฬาวิจิตร, 2542: 67)

องค์ประกอบเหล่านี้ ส่วนเป็นปัจจัยสำคัญที่มีผลต่อการพัฒนาและการพึ่งตนเองของชุมชนทั้งสิ้น ดังแผนผังข้างล่างนี้

แผนผังที่ 1: ความสัมพันธ์ระหว่างปัจจัยต่าง ๆ ในชุมชน: ปัจจัยสำคัญของการพัฒนา

ที่มา: กรอบความคิดของเกคินี จุฑาวิจิตร ที่ได้จากการวิเคราะห์สังเคราะห์ 2539 (เกคินี จุฑาวิจิตร, 2542: 66)

การสื่อสารเพื่อพัฒนานั้นจะเน้นที่การส่งเสริมเพื่อให้เกิดการเปลี่ยนแปลงกับผู้รับสารใน 3 ระดับคือ การเปลี่ยนแปลงด้านความรู้ (Knowledge) การเปลี่ยนแปลงทางด้านทัศนคติ (Attitude) และ การเปลี่ยนแปลงด้านพฤติกรรม หรือ การกระทำ (Behavior or Practice) การเปลี่ยนแปลงทั้งสามระดับนี้ จะเกิดขึ้นอย่างต่อเนื่อง ภายหลังจากที่ผู้รับสารได้รับข่าวสารเกี่ยวกับนวัตกรรม ซึ่งอาจเป็นสิ่งประดิษฐ์ เทคโนโลยี วิธีการ วิทยาการ หรือ แนวคิดใหม่ๆ และก่อให้เกิดความรู้เกี่ยวกับเรื่องนั้น ทำให้เปลี่ยนทัศนคติ และในที่สุดก็จะเปลี่ยนแปลงพฤติกรรมในแง่ที่จะยอมรับ หรือ ปฏิเสธนวัตกรรมนั้น ๆ

การเผยแพร่นวัตกรรม เป็นการสื่อสารประเภทหนึ่งที่ความคิดใหม่ หรือวิธีปฏิบัติใหม่ถูกเผยแพร่ไปยังสมาชิกในระบบสังคม ทั้งนี้การเผยแพร่นวัตกรรมทุกชนิดจะต้อง มีองค์ประกอบที่สำคัญ 4 ประการคือ ต้องมีนวัตกรรม ช่องทาง ช่วงเวลา และ สมาชิกในสังคม

นวัตกรรม จะเป็นที่ยอมรับของคนในสังคม ขึ้นอยู่กับปัจจัยหลัก 5 ประการคือ

1. ประโยชน์เชิงเปรียบเทียบ (Relative Advantage) การที่นวัตกรรมหนึ่งถูกรับรู้ว่ามีคุณค่าสูงกว่าสิ่งที่มีอยู่หรือเป็นอยู่เดิมในสังคม ประโยชน์เชิงเปรียบเทียบ อาจเป็นในรูปของผลกำไรทางเศรษฐกิจ หรือการเสริมสร้างสมรรถภาพทางสังคมให้ดีขึ้นก็ได้

2. ความเข้ากันได้ (Compatibility) คือการที่นวัตกรรมได้รับการยอมรับว่ามีความสอดคล้องกับค่านิยม ความเป็นอยู่ วิถีชีวิต ประสบการณ์ในอดีต และความต้องการของสมาชิกในสังคม

3. ความซับซ้อน (Complexity) คือความซับซ้อนในการเข้าใจและนำไปใช้ หากสมาชิกในสังคมรับรู้ถึงความซับซ้อนหรือยุ่งยาก อัตราการยอมรับนวัตกรรม จะน้อยกว่านวัตกรรมที่สมาชิกในสังคมรับรู้ถึงความเรียบง่ายในการนำไปใช้และการควบคุม

4. ความสามารถทดลองใช้ (Triability) คือการที่เราสามารถนำนวัตกรรมไปทดลองใช้ได้ หากสมาชิกในชุมชนสามารถทดลองใช้นวัตกรรมก็ยิ่งเกิดการยอมรับได้เร็วขึ้น

5. ความสามารถในการสังเกตผล (Observability) คือการที่ผลของนวัตกรรมสามารถมองเห็นได้ นวัตกรรมที่สามารถเห็นผลได้อย่างชัดเจน จะได้รับการยอมรับเร็วกว่านวัตกรรมที่สังเกตเห็นผลได้ช้า

ช่องทาง การเผยแพร่ นวัตกรรมนั้น จะเป็นการส่งผ่านเนื้อหาที่เกี่ยวกับนวัตกรรมจากผู้ส่งสารไปยังผู้รับสารโดยผ่านช่องทางการสื่อสาร ช่องทางดังกล่าวนี้ จะต้องคัดเลือกให้เหมาะกับผู้รับสารและสภาพแวดล้อมโดยใช้เกณฑ์หลัก ๆ คือ สื่อที่มีให้เลือก งบประมาณ ความนิยมสื่อของผู้ส่งสาร อิทธิพลของสื่อ ประสิทธิภาพของสื่อในการเข้าถึงประชาชนโดยเสียค่าใช้จ่ายน้อย ความเหมาะสมของสื่อกับวัตถุประสงค์ของผู้ส่งสาร ความเหมาะสมของสื่อกับเนื้อหาสาร

ช่วงเวลา นวัตกรรมจะได้รับการยอมรับจากบุคคลต่างๆ ในระยะเวลาที่แตกต่างกัน ช่วงเวลาในการรับนวัตกรรมนั้นจะเกี่ยวข้องกับปัจจัยต่างๆ ดังนี้

1. กระบวนการตัดสินใจเกี่ยวกับนวัตกรรม (Innovation Decision Process) เป็นกระบวนการที่เกิดขึ้นในสมองของผู้รับนวัตกรรม แบ่งได้เป็น ขั้นของการรับรู้ เป็นช่วงที่บุคคลได้รับรู้เกี่ยวกับนวัตกรรม เป็นการรับรู้โดยบังเอิญ ขั้นการสนใจ ผู้รับนวัตกรรมเริ่มแสวงหาข้อมูล เริ่มสนใจและแสวงหารายละเอียดเพิ่มเติม และได้รับแรงเสริมจากการสื่อสารระหว่างบุคคล ขั้นการตัดสินใจ ผู้รับนวัตกรรมเริ่มไตร่ตรองข้อดีข้อเสียว่า นวัตกรรมนั้น จะมีประโยชน์ต่อกิจกรรมของตนหรือไม่ ขั้นการนำไปปฏิบัติ เป็นการทดลองใช้นวัตกรรมนั้นกับสถานการณ์ของตน และ ขั้นการยืนยัน เป็นขั้นที่บุคคลจะแสวงหาข่าวสารเพิ่มเติม หรือแรงเสริมเพื่อสนับสนุนหรือยืนยันการตัดสินใจเกี่ยวกับนวัตกรรมที่กระทำไปแล้ว

2. ภาวะนวัตกรรมและประเภทของผู้ที่รับนวัตกรรม (Innovativeness and Adopter Categories) ภาวะนวัตกรรมหมายถึงความเร็วหรือช้าเชิงเปรียบเทียบที่บุคคลยอมรับนวัตกรรม

เมื่อเทียบกับสมาชิกคนอื่น ๆ ภายในระบบสังคมเดียวกันประเภทของผู้รับนวัตกรรมนั้น สามารถจำแนกตามระดับความเร็วในการยอมรับออกเป็น 5 ประเภทคือ

1. กลุ่มผู้ริเริ่ม (Innovator) เป็นผู้ที่ยอมรับนวัตกรรมก่อนคนอื่น ๆ มักมีฐานะดี และมีการศึกษาสูง พร้อมทั้งจะเปิดรับสิ่งใหม่ๆ

2. กลุ่มรับเร็วส่วนแรก (Early Adopter) เป็นผู้นำความคิดเห็นของคนในท้องถิ่น ส่วนใหญ่มีทัศนคติที่ดีต่อการเปลี่ยนแปลง มีเหตุผล

3. กลุ่มรับเร็วส่วนมาก (Early Majority) คือ ผู้ที่ยอมรับนวัตกรรมหลังจากที่พิจารณาอย่างรอบคอบแล้ว โดยกลุ่มนี้จะยอมรับปฏิบัติตาม เมื่อคนส่วนใหญ่ในสังคมยอมรับนวัตกรรม

4. กลุ่มรับช้าส่วนมาก (Early Majority) คือ ผู้ที่ยอมรับนวัตกรรม เนื่องจากความจำเป็นทางเศรษฐกิจหรือแรงกดดันทางสังคม กลุ่มนี้จะหวาดระแวง และ ช่างสงสัย

5. กลุ่มล่าช้า (Laggard) คือ พวกที่ยอมรับนวัตกรรมช้าที่สุดในสังคม มักจะยึดมั่นในประเพณีอย่างเหนียวแน่น ไม่สนใจโลกภายนอก ไม่ยอมรับการเปลี่ยนแปลง

สมาชิกในสังคม เป็นกลุ่มบุคคลที่รวมตัวกันอย่างไม่เป็นทางการเพื่อแก้ปัญหาร่วมกัน หรือ เพื่อกระทำการกิจกรรมต่างๆ ที่มีเป้าหมายร่วมกัน อาจหมายถึง กลุ่มเกษตรกรในจังหวัดใด จังหวัดหนึ่ง กลุ่มองค์กรธุรกิจในเขตกรุงเทพมหานคร กลุ่มผู้บริโภค กลุ่มนักศึกษา เป็นต้น (เกศินี จุฑาวิจิตร, 2542: 70-75)

นอกจากนี้การเผยแพร่วัตกรรม ยังควรคำนึงถึงบทบาทของผู้นำในชุมชนด้วย เพราะกลุ่มนี้จะมีอิทธิพลในการตัดสินใจของกลุ่มสมาชิก และการรับนวัตกรรมใหม่ของชุมชน วิชิต นันทสุวรรณ (2545) ได้อธิบายว่า ผู้นำชุมชน สามารถแบ่งได้เป็น 3 ประเภทคือ

1. ผู้นำทางการ คือ กำนัน ผู้ใหญ่บ้าน สมาชิกองค์การบริหารส่วนตำบล

2. ผู้นำองค์กรชุมชน หรือ กลุ่มกิจกรรม เช่น กลุ่มเกษตรกร กลุ่มออมทรัพย์ กลุ่มแม่บ้าน กลุ่มสาธารณสุขมูลฐาน กลุ่มลูกค้า ธ.ก.ส. เป็นต้น เป็นสมาชิกของชุมชนที่มีบทบาทในกลุ่มกิจกรรมหรือองค์กรชุมชนองค์กรใดองค์กรหนึ่งในพื้นที่ตำบล ความเป็นผู้นำมีองค์กรชุมชน และกิจกรรมพัฒนาเป็นเวทีแสดงออก

3. ผู้นำธรรมชาติของชุมชน คือ สมาชิกของชุมชนที่เป็นผู้นำทางความคิด รอบรู้ เรื่องราว เหตุการณ์ความเคลื่อนไหวในสังคม มีข้อมูล มีความสัมพันธ์กับโลกกว้างและสมาชิกของชุมชนที่เป็นผู้รู้หรือมีความเชี่ยวชาญด้านต่างๆ เช่น หมอพื้นบ้าน(แพทย์แผนไทย) ช่างฝีมือ (no ถัก จักสาน ตี ปั่น แกะ) ผู้นำทางประเพณี วัฒนธรรม ศาสนา ผู้มีทักษะในการขยายพันธุ์ไม้ ทำปุ๋ยชีวภาพ ทำบัญชี เป็นนักการบริหารจัดการและนักประสานงาน เป็นต้น

การศึกษาศูนย์บริการสารสนเทศชุมชนเป็นการศึกษาการสื่อสารเพื่อการพัฒนาผ่านสื่อคอมพิวเตอร์ หรือ Computer-mediated Communication แนวคิดดังกล่าวข้างต้น สามารถใช้ในการอธิบายปัจจัยต่างๆที่ผลต่อการรับนวัตกรรมโดยผ่านช่องทางคอมพิวเตอร์ของคนใน

ท้องถิ่นทั้งชนบทและเมือง โดยเฉพาะอิทธิพลของผู้นำชุมชน และ ลักษณะการรับนวัตกรรมของ คนในท้องถิ่น ทั้งนี้แนวคิดดังกล่าวสามารถใช้เป็นแนวทางในการอธิบายผู้รับนวัตกรรมที่แตก ต่างกันในชุมชนต่าง ๆ ได้อีกด้วย

แนวคิดเกี่ยวกับการใช้เทคโนโลยีสารสนเทศและการสื่อสารเพื่อการพัฒนา

เทคโนโลยีสารสนเทศ หรือ ไอที (Information Technology) เป็นการรวมตัวกัน ของเทคโนโลยีคอมพิวเตอร์ และเทคโนโลยีโทรคมนาคมเป็นหลัก รวมทั้งเทคโนโลยีอิเล็กทรอนิกส์ เช่น โทรศัพท์ โทรภาพ โทรสาร ดาวเทียม คอมพิวเตอร์ เคเบิลใยแก้ว เป็นต้น (สุเมธ วงศ์ พานิชเลิศ 2539: 11 อ้างถึงในเกศินี จุฑาวิจิตร, 2542: 137-138)

ภาครัฐและภาคเอกชนเห็นว่าเทคโนโลยีสารสนเทศจะเป็นเครื่องมือใหม่ในการ พัฒนาชนบทได้เป็นอย่างดี โดยมุ่งหวังให้ประชาชนได้ใช้เทคโนโลยีดังกล่าวเป็นเครื่องมือในการ เข้าถึงข้อมูลข่าวสาร รับรู้และค้นคว้าหาองค์ความรู้ที่ต้องการได้ด้วยตนเองและรู้จักใช้สิ่งเหล่านี้ เป็นประโยชน์ต่อการดำรงชีวิต รัฐบาลได้จัดทำ (ร่าง) นโยบายเทคโนโลยีสารสนเทศ พ.ศ. 2544-2553 ของประเทศไทย (IT 2010) เพื่อเตรียมความพร้อมสังคมไทยให้เป็นสังคม นวัตกรรม มหาวิทยาลัยเทคโนโลยีพระจอมเกล้าธนบุรี ได้วิจัยร่างนโยบายดังกล่าว และ เสนอขอ ความเห็นชอบจากคณะกรรมการเทคโนโลยีสารสนเทศแห่งชาติ โดยเสนอยุทธศาสตร์สำคัญ 5 เรื่องคือ E-Society การพัฒนาสังคมด้วยเทคโนโลยี E-Education การประยุกต์ใช้เทคโนโลยี สารสนเทศในเรื่องการศึกษา E-Government การใช้ไอทีของภาครัฐให้มีการบริหารงานอย่างมี ประสิทธิภาพ และ E-commerce และ E-Industry การพัฒนาการพาณิชย์และอุตสาหกรรมด้วย เทคโนโลยี (จดหมายข่าวพาณิชย์อิเล็กทรอนิกส์, 2544: 3)

นอกจากนี้การใช้เทคโนโลยีสารสนเทศเพื่อพัฒนานั้น จะต้องคำนึงถึงประโยชน์ ที่เกิดขึ้นต่อสังคม และเทคโนโลยีจะต้องช่วยพัฒนาในด้านต่างๆ ซึ่งควรสอดคล้องกับโครงสร้าง พื้นฐานสารสนเทศแห่งชาติ ดังนี้คือ

1. โครงสร้างพื้นฐานสารสนเทศกับพาณิชย์อิเล็กทรอนิกส์ เทคโนโลยีสารสนเทศจะช่วยอำนวยความสะดวกในการทำธุรกรรมทางคอมพิวเตอร์ ในด้านการแลกเปลี่ยนข้อมูลทางอิเล็กทรอนิกส์ โดยบริการโอนข้อมูลจากผู้รับไปยังผู้ส่ง การบริหารข้อมูลและการบริการด้านความปลอดภัยที่จะ ช่วยให้สามารถตรวจสอบถึงแหล่งที่มาของข้อมูลและสามารถยืนยันความถูกต้องของข้อมูลที่ได้รับ รวมทั้งป้องกันการเปิดเผยความลับของข้อมูลอีกด้วย กิจกรรมเกี่ยวกับพาณิชย์ อิเล็กทรอนิกส์ ได้แก่ การแลกเปลี่ยนข้อมูลทางอิเล็กทรอนิกส์ การโฆษณาสินค้าทาง อิเล็กทรอนิกส์ การทำสัญญาทางอิเล็กทรอนิกส์ ลายเซ็นอิเล็กทรอนิกส์ การโอนเงินทาง อิเล็กทรอนิกส์ การป้องกันการละเมิดความเป็นส่วนตัว และการป้องกันอาชญากรรมทาง

คอมพิวเตอร์ กล่าวโดยสรุป พาณิซย์อิเล็กทรอนิกส์ เป็นลักษณะการส่งผ่านข้อมูลบนเครือข่าย การสื่อสารผ่านดิจิทัลนั่นเอง

2. โครงสร้างพื้นฐานสารสนเทศกับการศึกษา เป็นตัวจักรสำคัญในการปรับปรุงการศึกษาและ กระบวนการเรียนรู้ตลอดชีวิต (Lifelong Learning) ทำให้นักเรียน นักศึกษา ผู้สอน และ ผู้ที่อยู่ใน หน่วยงานสามารถติดต่อกันได้เป็นเครือข่ายทางคอมพิวเตอร์ รวมทั้งสามารถติดต่อกับนัก ?nuinlams' นักวิชาการ และ ผู้เชี่ยวชาญได้ทั่วประเทศ โครงสร้างพื้นฐานสารสนเทศแห่งชาติ จะส่งผลให้ธุรกิจหน่วยงานของรัฐ โรงพยาบาล บ้าน ห้องสมุด และ โรงเรียนในประเทศไม่ว่าจะ อยู่ ณ ที่แห่งใด สามารถเข้าถึงการใช้งานทางเสียง ข้อมูลภาพ บนเครือข่ายสารสนเทศแห่งชาติ 'ไท'

3. โครงสร้างพื้นฐานสารสนเทศกับการสุขอนามัย จะมีประโยชน์ต่อการสาธารณสุขอย่างมาก โดยช่วยลดค่าใช้จ่าย ปรับปรุงคุณภาพและกระจายการบริการสาธารณสุขให้ทั่วถึง เพราะ โครงสร้างพื้นฐานสารสนเทศจะเอื้อประโยชน์ให้ผู้บริโภค แพทย์ พยาบาล โรงพยาบาลได้รับข้อมูล ต่างๆ ที่จะมีผลในการวางแผนด้านสุขภาพ นอกจากนี้ มาตรฐานการเก็บและการบริหารข้อมูล ผู้ป่วย จะทำให้การวินิจฉัยทางการแพทย์สามารถทำได้อย่างมีประสิทธิภาพ และ ประหยัดต้นทุน นั่นก็คือ ด้วยเครือข่ายของชาติจะช่วยให้บุคคลโดยทั่วไป รวมทั้งผู้ให้บริการสาธารณสุขต่างๆ สามารถเข้าถึงข้อมูลทางการแพทย์ที่ทันสมัย ข้อมูลในการรักษาพยาบาล และผลงานของผู้ ประกอบกิจการที่เกี่ยวข้องกับสาธารณสุข

4. โครงสร้างพื้นฐานสารสนเทศกับภาคอุตสาหกรรม จะส่งผลให้เกิดความได้เปรียบในการแข่งขันกับภาคอุตสาหกรรม โดยยกระดับให้กระบวนการผลิตมีความทันสมัยขึ้น รวมทั้ง การออกแบบและการบริการลูกค้า การนำเทคโนโลยีสารสนเทศมาใช้ จะทำให้การติดต่อของผู้ผลิต ผู้ค้าส่ง ผู้ค้าปลีก และผู้บริโภคสามารถทำได้อย่างมีระบบและมีประสิทธิภาพ การผลิตสามารถทำได้ อย่างรวดเร็ว และมีคุณภาพ ตลอดจนสามารถลดข้อผิดพลาดที่อาจเกิดขึ้นในกระบวนการ ผลิตได้อีกด้วย

5. โครงสร้างพื้นฐานสารสนเทศกับศิลปวัฒนธรรม สามารถสร้างเนื้อหาเกี่ยวกับศิลปวัฒนธรรม และเผยแพร่ทางคอมพิวเตอร์ เช่นการสร้างพิพิธภัณฑ์บนเครือข่ายสารสนเทศ (Virtual Museum) การสร้างห้องสมุดเสมือน (Virtual Library) เครือข่ายเพื่อการส่งเสริมศาสนา หรือ เครือข่ายเพื่อศิลปวัฒนธรรม เป็นต้น ดังนั้นจึงเป็นการช่วยเผยแพร่ศิลปวัฒนธรรมและยังเป็นการอนุรักษ์วัฒนธรรมไทยอย่างมีประสิทธิภาพอีกด้วย

6. โครงสร้างพื้นฐานสารสนเทศกับการอนุรักษ์สิ่งแวดล้อม เทคโนโลยีสารสนเทศสามารถนำมาประยุกต์ใช้กับการรวบรวมข้อมูล และ รายงานการเปลี่ยนแปลงของสิ่งแวดล้อม จากการสังเกตภาคพื้นดิน อากาศ มหาสมุทร โดยส่งผ่านข้อมูลดังกล่าวได้อย่างรวดเร็วทางคอมพิวเตอร์ การรับรู้ข้อมูลการเปลี่ยนแปลงเกี่ยวกับสภาพแวดล้อมจะทำให้ สามารถหาแนวทางอนุรักษ์

สภาพแวดล้อมอย่างมีประสิทธิภาพ และมีการวางแผนและประเมินการรักษาสิ่งแวดล้อม ได้อย่างมีระบบมากขึ้น

7. โครงสร้างพื้นฐานสารสนเทศกับการพัฒนาประชาธิปไตย จะช่วยให้ประชาชนสามารถเข้าถึงความคิดที่แตกต่างของทุกฝ่ายในสังคม ทำให้ประชาชนมีข้อมูลข่าวสารที่ครบถ้วน และส่งผลให้การแสดงเจตนารมณ์ของประชาชนเป็นไปอย่างมีประสิทธิภาพจากทุกๆ กลุ่มในสังคม นอกจากนี้ เทคโนโลยีสารสนเทศ ทำให้เกิดความเสมอภาคและความเท่าเทียมกันทางโอกาส โดยเฉพาะโอกาสทางการศึกษา และยังช่วยส่งเสริมสิทธิเสรีภาพที่รัฐธรรมนูญให้ความคุ้มครองเช่น สิทธิเสรีภาพในความเป็นส่วนตัว สิทธิเสรีภาพในการติดต่อสื่อสารถึงกันและกัน สิทธิเสรีภาพในการทำสัญญา และ สิทธิเสรีภาพในการแสดงความคิดเห็น เป็นต้น (ไพรัช และ กฤษณะ, 2541: 21-30).

การพัฒนาเทคโนโลยีสารสนเทศในเขตชนบทนั้น ถือเป็นภาระกระจายความเจริญ อีกวิธีหนึ่ง แต่ ก็มีคำถามต่อไปอีกว่า วิธีการนี้เป็นวิธีที่จำเป็นจริงหรือ เป็นประโยชน์แก่ชาวชนบทมากนักเพียงไร และ จะนำมาใช้ให้เป็นประโยชน์ต่อชุมชนได้อย่างไร จะมีวิธีการใดที่ทำให้เกิดผลกระทบต่อวัฒนธรรม ประเพณี และ ภูมิปัญญาพื้นบ้านน้อยที่สุด (เกศินี จุฑาวิจิตร, 2542: 146)

ในการวิจัยนี้จะเน้นศึกษาบทบาทของเทคโนโลยีสารสนเทศในด้านพาณิชย์อิเล็กทรอนิกส์และการศึกษา ตามโครงสร้างพื้นฐานสารสนเทศแห่งชาติ โดยศึกษาว่าศูนย์บริการสารสนเทศชุมชนซึ่งเป็นแหล่งเทคโนโลยีสารสนเทศในชุมชนจะมีผลกระทบต่อคนในชุมชน ในทั้ง 2 ด้านดังกล่าวอย่างไรบ้าง และเทคโนโลยีสารสนเทศมีความเหมาะสมกับวัฒนธรรมและความเป็นอยู่ของคนในชุมชนหรือไม่

บทบาทของศูนย์บริการสารสนเทศชุมชน (Telecenters) และการพัฒนา

ศูนย์บริการสารสนเทศชุมชน ทำให้ประชาชน ได้รับประโยชน์จากเทคโนโลยีการสื่อสารและข่าวสาร (Information and Communications Technology (ICT)) เพราะเป็นการสร้างเครือข่ายเชื่อมโยงประชาชนในท้องถิ่นต่างๆ ทำให้คนได้มีความใกล้ชิดกับโลกของดิจิตอลมากขึ้น ศูนย์บริการสารสนเทศชุมชน จึงเป็นการให้ความสะดวกในด้านบริการอินเทอร์เน็ต สร้างเครือข่ายโทรคมนาคม อย่างกว้างขวาง

เทคโนโลยีการสื่อสารและข่าวสารถือเป็นสิ่งที่สำคัญมากในยุคนี้ ในช่วงกลางปี พ.ศ. 2543 ประเทศอุตสาหกรรม 8 ประเทศ หรือ 8 ได้พูดถึง เทคโนโลยีการสื่อสารและข่าวสารว่า เทคโนโลยีการสื่อสารและข่าวสารหรือ ICT นั้น เป็นเรื่องที่สำคัญมากในศตวรรษที่ 21 การพัฒนานี้ก็มีผลกระทบต่อวิถีชีวิตของผู้คน การเรียนรู้ การทำงาน รวมทั้งวิธีการที่รัฐบาลมีปฏิสัมพันธ์กับประชาสังคมอีกด้วย (Colle & Roman, 2001:3)

ในการพัฒนาเทคโนโลยีการสื่อสารและข่าวสารนั้น จะต้องพัฒนาศูนย์บริการสารสนเทศควบคู่ไปด้วย รวมทั้งส่งเสริมการให้มีอินเทอร์เน็ตคาเฟ่ หรือ ไซเบอร์คาเฟ่ (cybercafes) อย่างแพร่หลายทั่วโลก

ดังนั้น หน่วยงานต่างๆในระดับนานาชาติ ได้แก่ USAID, Canada's International Development Research Center, The UN's Food and Agriculture Organisation, UNESCO และ ITU ต่างก็พยายามแสวงหาหนทางที่จะทำให้ ศูนย์บริการสารสนเทศชุมชนมีประโยชน์ต่อการพัฒนา (Collie & Roman, 2001: 6) และ ช่วยเชื่อมโยงเครือข่ายระหว่างคนในท้องถิ่นต่างๆ อีกด้วย ตัวอย่างเช่น องค์การสหประชาชาติ (UN) ได้ให้ความสนใจเป็นพิเศษกับการเข้าถึงการสื่อสารอิเล็กทรอนิกส์ที่ไม่เท่าเทียมกัน คณะกรรมการบริหารขององค์การสหประชาชาติ (UN's Administrative Committee) ได้ระบุถึงการเข้าถึงข่าวสารและการสื่อสารขั้นพื้นฐานในเดือน เมษายน ค.ศ. 1997 ว่า

เรารู้สึกห่วงใยอย่างยิ่งที่มีความไม่เท่าเทียมกันในการเข้าถึง ในด้านทรัพยากรและ โอกาสในการใช้ข้อมูลในการสื่อสาร ช่องว่างทางเทคโนโลยีและความไม่เท่าเทียมกันระหว่างประเทศที่พัฒนาแล้วและประเทศที่กำลังพัฒนาได้มีมากขึ้น จนมีความจนแบบใหม่เกิดขึ้นที่เราเรียกว่า ความจนด้านข้อมูล (Information Poverty) (Arunachalam, 2002)

ประเทศที่กำลังพัฒนาส่วนมาก โดยเฉพาะประเทศที่พัฒนาน้อยที่สุด นั้นมักจะไม่ได้มีส่วนร่วมในการพัฒนาการสื่อสาร สาเหตุที่สำคัญเกิดจาก การไม่สามารถเข้าถึงแหล่งข้อมูลและระบบโทรคมนาคมที่ทันสมัย ไม่สามารถจัดการดำเนินการ เกี่ยวกับบริการต่างๆ ทางเทคโนโลยี In' รัฐบาลในประเทศนั้นๆ ไม่มีนโยบายสนับสนุนให้มีความเท่าเทียมกันในการมีส่วนร่วมในสังคมข้อมูลข่าวสาร และ ประการสุดท้ายคือไม่มีการพัฒนาคนที่ทำงานในด้านนี้ นอกจากนี้ ปัญหาความเหลื่อมล้ำทางด้านข้อมูลข่าวสารยังเกิดขึ้นระหว่างชนบทกับเมืองอีกด้วย หรือ ที่เรียกว่า ความแบ่งแยกทางดิจิตอล (Digital Divide) มีความไม่เท่าเทียมกันระหว่างคนที่มีข้อมูลข่าวสาร (info-haves) และ ผู้ที่ไม่มีข้อมูลข่าวสาร (info-have nots)

ความขาดแคลนทางด้านข้อมูลของประเทศที่กำลังพัฒนา จะเห็นได้จากสถิติในปี ค.ศ. 1998 ที่เป็นรายงานของ UNDP มีประชากรในประเทศที่กำลังพัฒนาประมาณ 18.5 % มีวิทยุ 14.5% มีโทรทัศน์ 0.4 % มีสายโทรศัพท์ 0.7% มีคอมพิวเตอร์ และ 0.05% สามารถเข้าถึงอินเทอร์เน็ตได้ Inuก็ Bruce Girade อดีตผู้อำนวยการของสถานีวิทยุชุมชนของอเมริกา ระบุว่าคอมพิวเตอร์ประมาณ 95% ในโลกอยู่ที่ประเทศที่พัฒนาแล้ว นอกจากนี้ ประเทศที่พัฒนาแล้ว 10 ประเทศที่มีประชากรเพียง 20% ของประชากรโลก มีเครือข่ายโทรศัพท์ ถึง 3 ใน 4 ส่วนของเครือข่ายโทรศัพท์ทั่วโลก ความหนาแน่นของเครือข่ายโทรคมนาคม (Teledensity) ในประเทศที่กำลังพัฒนามีน้อยมาก เช่น รายงานของ ITU เมื่อเดือน มีนาคม ค.ศ. 1999 น้อยกว่า 0.5% ต่อ ประชากร 100 คน ในประเทศอินเดีย ก็มีสายโทรศัพท์ 1.86 ต่อ ประชากร 100 คน

เมื่อเทียบกับ ประเทศอเมริกา และ แคนาดา มีเครือข่ายโทรศัพท์มากกว่า 60 สาย ต่อ 100ครัวเรือน จากสถิติดังกล่าวจะเห็นได้ว่า การปฏิวัติข้อมูลข่าวสารไม่ได้กระจายอยู่ทั่วโลก และยังคงจำกัดอยู่แต่ประเทศที่พัฒนาแล้ว โดยเฉพาะอินเทอร์เน็ต จะพัฒนาอย่างมากในประเทศอเมริกา ประเทศที่ใช้ภาษาอังกฤษ และ ประเทศตะวันตกแทบทั้งสิ้น ในขณะที่ประเทศที่กำลังพัฒนาทั้งหลายกำลังพยายามที่จะเข้าถึงเทคโนโลยีข้อมูลข่าวสาร และ การสื่อสารต่างๆ กล่าวคือ ยังมีผู้ขาดข้อมูล (have-nots) และ ไม่มีความรู้ในการสื่อสาร (know-nots) ซึ่งไม่สามารถก้าวทันโลกแห่งการเปลี่ยนแปลงทางด้านข้อมูลข่าวสารได้ (Arunachalam, 2002).

ประเทศที่กำลังพัฒนาจึงมีนโยบายในการพัฒนาศูนย์บริการสารสนเทศชุมชนเพื่อให้มีประสิทธิภาพในการลดช่องว่างทางด้านข้อมูลข่าวสาร และทำให้คนชนบทในประเทศเหล่านี้ได้มีโอกาสในการเข้าถึงข้อมูลข่าวสารทางด้านเทคโนโลยี ศูนย์บริการสารสนเทศจึงถือเป็นส่วนหนึ่งของชุมชน ชุมชนจะมีบทบาทในการช่วยก่อตั้งและดำเนินงาน นอกจากนี้ยังสามารถมาใช้บริการโทรศัพท์ แฟกซ์ เครื่องถ่ายเอกสาร อีเมล อินเทอร์เน็ต บริการข้อมูลอื่นๆ บริการเสริมการพัฒนาตามความต้องการของชุมชน และเพิ่มทักษะการศึกษาในยุคข้อมูลข่าวสารได้อีกด้วย

ศูนย์บริการสารสนเทศมีขนาด แตกต่างกัน 4 ประเภทดังนี้ คือ

1. ศูนย์บริการสารสนเทศขนาดเล็ก (Micro Telecentre) มักจะตั้งอยู่ที่ร้านหรือสถานที่ทำธุรกิจ มีบริการโทรศัพท์แบบชำระเงิน และ มีการต่อเว็บ รวมทั้งเครื่องอ่าน สมาร์ทการ์ด และบริการพิมพ์งาน ส่วนใหญ่จะเป็นร้านค้าเบ็ดเตล็ด มีใช้กันทั่วไปในแอฟริกาใต้ และ ออสเตรเลีย และเป็นที่แพร่หลายทั่วโลก

2. ศูนย์บริการสารสนเทศขนาดเล็ก (Mini Telecentre) มักจะให้สายโทรศัพท์หนึ่งสายพร้อมทั้งเครื่องที่สามารถถ่ายเอกสาร พิมพ์และสแกนภาพ นอกจากนี้ยังมีแฟกซ์และ เครื่องคอมพิวเตอร์อีก 1 เครื่อง พร้อมทั้งเครื่องพิมพ์ 1 เครื่องและผู้ใช้สามารถเข้าอินเทอร์เน็ตได้

3. ศูนย์บริการสารสนเทศพื้นฐาน (Basic Telecentre) จะมีสายโทรศัพท์จำนวนมาก มีระบบการจัดการโทรศัพท์ เครื่องแฟกซ์ เครื่องถ่ายเอกสาร มีเครื่องคอมพิวเตอร์หลายเครื่อง และ เครื่องพิมพ์เครื่องเดียว มีการใช้อินเทอร์เน็ตและบางครั้งก็ใช้สแกนเนอร์ได้

4. ศูนย์บริการสารสนเทศแบบเต็มรูปแบบ (Full Service Telecentre) จะมีสายโทรศัพท์หลายสาย มีเครื่องคอมพิวเตอร์แบบมัลติมีเดีย และมีการเข้าถึงอินเทอร์เน็ต มีเครื่องพิมพ์ที่พิมพ์ได้ทั้งขาวดำ และสี เครื่องสแกนเนอร์ กล้องดิจิตอล มีกล้องวิดีโอ โทรศัพท์ และ มีเครื่องฉายข้ามศีรษะ เครื่องถ่ายเอกสาร เครื่องเคลือบบัตร ห้องประชุม และ ห้องประชุมทางไกล (Jensen & Esterhuysen, 2001: 4)

การดำเนินการศูนย์สารสนเทศนี้ จะต้องมีปัจจัยที่เกี่ยวข้อง ดังต่อไปนี้คือ

1. ทำให้ศูนย์บริการสารสนเทศมีเนื้อหาที่เกี่ยวข้องกับความต้องการของคนในท้องถิ่น การพัฒนาศูนย์บริการสารสนเทศชุมชนได้นั้น ควรนำเสนอเนื้อหาที่เหมาะสมกับความต้องการของชุมชนผ่านทางอินเทอร์เน็ต เช่นเรื่องเกี่ยวกับเกษตรกรรม สุขภาพ การว่างงาน

และการตลาด บางครั้งข้อมูลในคอมพิวเตอร์อาจไม่ได้รับความสนใจจากชุมชนเพราะภาษาในคอมพิวเตอร์ไม่เหมาะสมกับพื้นความรู้ของผู้รับสาร ในประเทศอินเดีย ทีมงานที่ดูแลศูนย์ความรู้ของหมู่บ้าน (village knowledge center) มีวิธีแก้ไขในประเด็นนี้ คือ แปลงข้อมูลที่เป็นตัวหนังสือให้เป็นเทปเสียง เพราะคนในหมู่บ้านส่วนใหญ่ไม่รู้หนังสือ นอกจากนี้อาสาสมัครของโครงการในหมู่บ้านได้สร้างฐานข้อมูลของตัวเองขึ้นควบคู่ไปกับแหล่งข้อมูลจากภายนอกที่ให้ข้อมูลท้องถิ่นเกี่ยวกับการเกษตร สุขภาพ โปรแกรมของรัฐบาลสำหรับผู้ที่มีรายได้น้อย เป็นต้น

2. การสนับสนุนจากผู้ดำเนินนโยบายในการให้ทุนและสนับสนุนองค์กรอย่างต่อเนื่อง เช่นรัฐบาลของแคนาดาได้ให้ทุนในการจัดหาอินเทอร์เน็ตในชุมชนชนบทและชุมชนเมืองทั่วประเทศ โดยใช้เวลาดำเนินการ 6 ปี ให้เงินสนับสนุนในตอนเริ่มต้นโครงการ และโครงสร้างภายในที่จะส่งเสริมให้องค์กรท้องถิ่นสามารถทำงานได้ นอกจากเงินทุนอุดหนุนแล้วนโยบายรัฐควรส่งเสริมให้มีการพัฒนาทรัพยากรบุคคล

3. ความร่วมมือกันในการถ่ายทอดนโยบายระดับชาติไปสู่การปฏิบัติโดยหน่วยงานของรัฐบาลและองค์กรพัฒนาเอกชนในระดับภูมิภาค เช่นที่ประเทศฮังการี ได้แสดงให้เห็นว่า รัฐบาลสามารถพัฒนาระบบ กระทั่งสื่อสาร “Telecottage” โดยให้รัฐบาลท้องถิ่นและองค์กรพัฒนาเอกชนของท้องถิ่นนั้น ๆ เป็นเจ้าของและดำเนินการ เรียกว่า เป็นแบบ Civic Initiative ซึ่งองค์กรพัฒนาเอกชนท้องถิ่นได้สมัครรับทุนอุดหนุนจากรัฐบาล และยังได้รับการสนับสนุนจากองค์การบริหารส่วนท้องถิ่นหรือองค์กรเอกชนอีกด้วย

4. บทบาทของผู้นำชุมชนหรือผู้รับนวัตกรรมใหม่ที่มีบทบาทในการทำให้คนในชุมชนมีความรู้ความเข้าใจในเรื่องเทคโนโลยีสารสนเทศ และเทคโนโลยีการสื่อสาร บุคคลเหล่านี้จะช่วยเผยแพร่คุณค่าและความสำคัญของศูนย์บริการสารสนเทศชุมชนให้กับคนในท้องถิ่น ซึ่งเกิดความน่าเชื่อถือกับคนในท้องถิ่น มากกว่าการให้คนนอกเข้าไปดำเนินการแต่เพียงอย่างเดียว

5. การให้ความสำคัญกับอาสาสมัครในชุมชนที่เข้ามาดำเนินการศูนย์บริการสารสนเทศชุมชน การมีอาสาสมัครที่มาจากหลายสาขา อาทิเช่น นักศึกษาในระดับมัธยมศึกษาตอนปลาย นักศึกษามหาวิทยาลัย นักธุรกิจที่เกษียณอายุแล้ว ครูที่ยังทำงานอยู่หรือที่เกษียณอายุแล้ว อาสาสมัครเหล่านี้สามารถช่วยในการระดมสมองตัดสินใจในการดำเนินงานด้านต่าง ๆ ของศูนย์ อย่างไรก็ตามทางศูนย์ก็ควรจะมีการพัฒนาระบบการคัดเลือกคนเข้าทำงาน ฝึกอบรมและให้รางวัลกับอาสาสมัครที่ทำงานมีประสิทธิภาพ

6. การประสานงานกันของศูนย์บริการสารสนเทศอื่นในการแลกเปลี่ยนข้อมูลข่าวสาร

7. ความตระหนักของชุมชนเกี่ยวกับข้อมูลและการพัฒนาเทคโนโลยีทางข้อมูลและการสื่อสารว่าเป็นแหล่งทรัพยากรที่สำคัญ

8. การวิจัยในฐานะที่เป็นเครื่องมือในการจัดการศูนย์บริการสารสนเทศชุมชน

9. การวางแผนทางด้านธุรกิจในระยะยาวที่เหมาะสมกับวัฒนธรรมของชุมชน

10. กลยุทธ์ในการส่งเสริมให้คนในชุมชนได้มีส่วนร่วมในการใช้ศูนย์บริการสารสนเทศชุมชน (Colle & Roman, 2001: 6 - 15)

นอกจากนี้หากจะพัฒนาศูนย์บริการสารสนเทศชุมชน ให้สอดคล้องกับการพัฒนาเศรษฐกิจ ปัจจัยที่จะนำไปสู่ความสำเร็จในการบริหารจัดการศูนย์ที่สำคัญคือ

1. ภาคนโยบาย หมายถึงผู้ที่มีส่วนส่งเสริมสนับสนุนและให้ความช่วยเหลือกันต่าง ๆ ประกอบด้วยภาครัฐและเอกชน เชื่อมโยงให้เกิดการประสานงาน จัดหาทุนสนับสนุน อำนวยความสะดวก จัดเตรียมข้อมูลที่จำเป็น แก้ไขปัญหาข้อบกพร่อง และร่วมผลักดันให้ศูนย์บริการสารสนเทศชุมชนดำเนินงานได้อย่างมีประสิทธิภาพ

2. ชุมชน ซึ่งจะต้องเข้ามามีส่วนร่วมตัดสินใจในการก่อตั้ง และบริหารจัดการศูนย์ด้วยความต้องการของตนเองอย่างแท้จริง เกิดพลังในการรวมตัวกัน และ พัฒนาไปสู่ความเป็นชุมชนเข้มแข็ง เพื่อสามารถขับเคลื่อนศูนย์บริการสารสนเทศชุมชน ไปได้เองอย่างต่อเนื่อง

3. เทคโนโลยี ต้องประกอบด้วยระบบสาธารณูปโภคพื้นฐาน คอมพิวเตอร์เครือข่ายอินเทอร์เน็ต และอุปกรณ์เสริมต่าง ๆ อย่างครบวงจร มีระบบข้อมูลที่รวดเร็ว ทันสถานการณ์ ตอบสนองการใช้งานได้จริง รวมถึงการฝึกอบรม ความรู้การใช้งานคอมพิวเตอร์ โปรแกรมต่าง ๆ และการจัดกิจกรรมให้เกิดความตื่นตัวในการเข้าใช้งานศูนย์บริการสารสนเทศชุมชน

4. ผลิตภัณฑ์ท้องถิ่น ซึ่งต้องปรับปรุงสินค้าและบรรจุภัณฑ์ ให้ได้คุณภาพมาตรฐาน มีระบบการผลิต คลังสินค้า การสั่งซื้อ ชำระเงิน การจัดส่ง บริการหลังการขาย ที่เตรียมการไว้พร้อมเพื่อพัฒนาเศรษฐกิจชุมชนให้สามารถยกระดับไปสู่การทำพาณิชย์อิเล็กทรอนิกส์ได้ (ศูนย์เทคโนโลยีอิเล็กทรอนิกส์และคอมพิวเตอร์แห่งชาติ, ประชุมวิชาการ 2545)

แนวคิดดังกล่าวนี้ สามารถนำมาใช้อธิบายลักษณะการดำเนินงานที่แตกต่างกันของศูนย์บริการสารสนเทศที่ศึกษาและปัจจัยต่าง ๆ ที่เกี่ยวข้องในการพัฒนาศูนย์ให้มีประสิทธิภาพยิ่งขึ้น

แนวคิดเกี่ยวกับสังคมสารสนเทศ และความเหลื่อมล้ำในการเข้าถึงสารสนเทศและความรู้

แนวคิดเรื่องสังคมสารสนเทศ เริ่มในทศวรรษที่ 1970 และตลอดทศวรรษที่ 1980 เป็นแนวคิดที่ยอมรับกันอย่างแพร่หลายในกลุ่มนักวิชาการ สังคมสารสนเทศนี้ อาจเรียกอีกอย่างหนึ่งได้ว่า สังคมยุคหลังอุตสาหกรรม (postindustrial society) คือการเปลี่ยนจากการผลิตสินค้ามาเป็นอุตสาหกรรมบริการที่ใช้ความรู้และข้อมูลข่าวสารเป็นทรัพยากร เช่นเดียวกับทรัพยากรแรงงานและเงินทุนในสังคมยุคอุตสาหกรรม (ดังตารางที่ 1) สหรัฐอเมริกาได้เปลี่ยนจากสังคมอุตสาหกรรมเป็นสังคมสารสนเทศ ตั้งแต่ต้นทศวรรษที่ 1960 และคอมพิวเตอร์ถือว่ามีบทบาทสำคัญยิ่ง

สังคมสารสนเทศ จะประกอบไปด้วย ความเปลี่ยนแปลงทางเทคโนโลยี การรวมเทคโนโลยีคอมพิวเตอร์และโทรคมนาคมเข้าด้วยกัน ซึ่งเทคโนโลยีจะมีผลกระทบต่อสังคมในหลายแง่มุม Lyon (1995 อ้างถึงใน ประภาวดี สิบสนธิ, 2543: 21) กล่าวว่า ในสังคมสารสนเทศ ความก้าวหน้าทางเทคโนโลยีก่อให้เกิดการพัฒนาในด้านต่างๆ ธุรกิจคอมพิวเตอร์และโทรคมนาคมรวมตัวกันอย่างรวดเร็ว มีการลงทุนด้านเทคโนโลยีมหาศาล เทคโนโลยีสารสนเทศมีผลกระทบต่อสังคมทุกระดับ ในวงการอุตสาหกรรม ธุรกิจการค้า ที่ทำงานและที่บ้าน

ตารางที่ 1 เปรียบเทียบสังคมอุตสาหกรรมและสังคมสารสนเทศ

สังคมอุตสาหกรรม	สังคมสารสนเทศ
1. เครื่องมือเครื่องใช้ส่วนใหญ่เป็นเครื่องจักรกลที่ช่วยเพิ่มสมรรถภาพด้านแรงงานของมนุษย์	1. เครื่องมือเครื่องใช้ส่วนใหญ่เป็นเครื่องมืออิเล็กทรอนิกส์ที่ช่วยเสริมสมรรถภาพทางปัญญาของมนุษย์
2. เทคโนโลยีเปลี่ยนแปลงอย่างช้าๆ	2. พัฒนาการนวัตกรรมทางเทคโนโลยีเกิดอย่างรวดเร็ว
3. ผลผลิตวัดตามรูปธรรม เช่น หน่วยหรือจำนวนที่ขาย น้ำหนัก (จำนวนต้นทุน) ที่ผลิต	3. ผลผลิตวัดตามนามธรรม (ซึ่งจับต้องไม่ได้) เช่น คุณค่าที่เพิ่มขึ้น ความทันเวลา ความถูกต้อง ความคล่องตัว เป็นประโยชน์
4. ตลาดเพื่อขายผลผลิตเป็นตลาดท้องถิ่น ตลาดพื้นบ้าน	4. ตลาดเพื่อขายผลผลิตส่วนใหญ่เป็นตลาดโลกที่โตเต็มที่
5. เครื่องมือเครื่องใช้ออกแบบง่าย ๆ เพื่องานเฉพาะอย่าง	5. เครื่องมือเครื่องใช้สลับซับซ้อน เสริมการปฏิบัติงานหลากหลาย
6. เครื่องมือเครื่องใช้ใช้เดี่ยวๆ	6. เครื่องมือเครื่องใช้ต่างๆ จะประสานประสานเข้าด้วยกันเกิดเป็นเครือข่ายที่ซับซ้อน
7. การพัฒนาประดิษฐ์คิดค้นกระทำโดยบุคคลที่ใช้เครื่องมือ	7. การพัฒนาประดิษฐ์คิดค้นทำโดยการค้นคว้าวิจัย

ที่มา: ประภาวดี สิบสนธิ, 2543: 20-21

อย่างไรก็ตามในการพัฒนาสังคมสารสนเทศโดยใช้เทคโนโลยีนั้น จะมีการพัฒนาในแต่ละสังคมไม่เท่ากัน เพราะความเหลื่อมล้ำในการเข้าถึงสารสนเทศและความรู้ (digital divide)

ความเหลื่อมล้ำดังกล่าว ขึ้นอยู่กับปัจจัยหลัก 3 ประการคือ ปัจจัยด้านโครงสร้างพื้นฐานสารสนเทศ (autnfl) ปัจจัยด้านความแตกต่างของลักษณะประชากร และ ปัจจัยด้านนโยบายของภาครัฐ ดังนี้

1. ปัจจัยด้านโครงสร้างพื้นฐานสารสนเทศ (Information Infrastructure) ความพร้อมของโครงสร้างพื้นฐานสารสนเทศที่ต่างกันในแต่ละพื้นที่ จะก่อให้เกิดโอกาสในการเข้าถึงสารสนเทศและความรู้ต่างกัน ตัวชี้วัดเกี่ยวกับโครงสร้างพื้นฐานสารสนเทศได้แก่

1.1 โอกาสในการใช้ไฟฟ้า เนื่องจากไฟฟ้าเป็นสิ่งจำเป็นสำหรับการใช้เครื่องมือสื่อสารโทรคมนาคม และคอมพิวเตอร์ ดังนั้น การมีไฟฟ้าใช้อย่างทั่วถึงจึงเป็นพื้นฐานหลักของโอกาสในการเข้าถึงสารสนเทศเบื้องต้นของประชากรแต่ละกลุ่ม

1.2 การใช้โทรศัพท์และโทรศัพท์มือถือ เนื่องจากโทรศัพท์และโทรศัพท์มือถือเป็นเครื่องมือหนึ่งที่จะเข้าถึงอินเทอร์เน็ตได้ ดังนั้นการขยายตัวของการใช้โทรศัพท์จึงแสดงถึงโอกาสที่จะรับข่าวสารข้อมูลจากอินเทอร์เน็ต

1.3 การแพร่กระจายของการใช้คอมพิวเตอร์ โดยพิจารณาจากสัดส่วนของเครื่องคอมพิวเตอร์ ต่อจำนวนประชากร 100 nu ซึ่งสามารถบอกได้ถึงโอกาสในการเข้าถึงสารสนเทศโดยอินเทอร์เน็ต เพราะเครื่องคอมพิวเตอร์เป็นอุปกรณ์อีกอย่างหนึ่งที่จำเป็นสำหรับการเข้าถึงอินเทอร์เน็ต

1.4 การใช้อินเทอร์เน็ต อินเทอร์เน็ตเป็นเครื่องมือในการเข้าถึงสารสนเทศได้อย่างกว้างขวาง ปัจจุบันมนุษย์นำอินเทอร์เน็ตมาประยุกต์ใช้กับกิจกรรมในชีวิตประจำวันแทบทุกอย่าง ดัชนีที่มักใช้ในการพิจารณาถึงระดับของการใช้อินเทอร์เน็ต คือ จำนวนผู้ใช้อินเทอร์เน็ต ต่อประชากร 10,000 nu และ จำนวนเครื่องคอมพิวเตอร์ที่เชื่อมต่ออินเทอร์เน็ต ต่อประชากร 10,000 nu

1.5 การใช้ดาวเทียม เป็นความก้าวหน้าของโครงสร้างพื้นฐานด้านการสื่อสารและโทรคมนาคม การขยายตัวของการใช้ดาวเทียม จึงเป็นอีกปัจจัยหนึ่งที่ทำให้ระดับความเหลื่อมล้ำทางสารสนเทศและความรู้ลดลงได้

2. ปัจจัยด้านความแตกต่างของลักษณะประชากร (Population Group) ความแตกต่างของลักษณะประชากรเป็นอีกสาเหตุหนึ่งที่ทำให้เกิดความไม่เสมอภาคในการเข้าถึงข่าวสารข้อมูลผ่านเทคโนโลยีสารสนเทศ โดยเฉพาะความไม่เสมอภาคที่เกิดขึ้นภายในประเทศ ทั้งนี้มีตัวแปรเกี่ยวกับลักษณะของประชากรดังนี้ คือ

2.1 รายได้ (Income) เนื่องจากการเข้าถึงสารสนเทศและความรู้แต่ละชนิดจะต้องเสียค่าใช้จ่ายสินค้าและบริการ รายได้จึงมีความสัมพันธ์อย่างยิ่งกับโอกาสในการเข้าถึงสารสนเทศและความรู้ โดยทั่วไป ผู้ที่มีรายได้สูงจะมีโอกาสเข้าถึงสารสนเทศด้านต่างๆ ได้มากกว่าผู้ที่มีรายได้น้อย

2.2 ระดับการศึกษา (Education) ระดับการศึกษาที่มีความสัมพันธ์กับโอกาสในการเข้าถึงสารสนเทศและความรู้ ผู้ที่มีการศึกษาสูงจะมีโอกาสใช้เทคโนโลยีสารสนเทศมากกว่า เพราะมีความตระหนักในการรับรู้ข่าวสารข้อมูลมากกว่า และมีรายได้สูงอีกด้วย

2.3 ลักษณะของเชื้อชาติและวัฒนธรรม (Racial and Cultural) ในประเทศที่มีประชากรหลากหลายเชื้อชาติ พบว่าความแตกต่างด้านเชื้อชาติมีอิทธิพลต่อการเข้าถึงสารสนเทศและความรู้เช่นเดียวกัน

2.4 เพศ/อายุ (Gender/Age) ประชากรที่มีเพศและอายุ ต่างกัน มีความแตกต่างในการเข้าถึงสารสนเทศ ส่วนใหญ่ผู้ที่ใช้อินเตอร์เน็ตอยู่ในวัยรุ่นและวัยกลางคนมากกว่าผู้สูงอายุ

2.5 ที่อยู่อาศัย (Location) ที่อยู่อาศัยมักมีความสัมพันธ์กับความเจริญของแต่ละท้องถิ่น เนื่องจากในเมืองมักมีโครงสร้างพื้นฐานสารสนเทศเจริญก้าวหน้ากว่าท้องถิ่นห่างไกล ดังนั้นส่วนใหญ่แล้วประชากรที่อาศัยอยู่ในเมืองจึงมีโอกาสเข้าถึงสารสนเทศและความรู้มากกว่า

2.6 โครงสร้างทางครอบครัว (Family Structure) ครอบครัวที่มีบุตรอยู่ในวัยศึกษาเล่าเรียน มีแนวโน้มใช้คอมพิวเตอร์มาก

2.7 พื้นฐานด้านภาษาที่ใช้ (Linguistic Background) เป็นปัจจัยที่สำคัญสำหรับโอกาสในการเข้าถึงอินเทอร์เน็ต ผู้ที่มีพื้นฐานภาษาอังกฤษดีมักจะมีโอกาสในการเข้าถึงสารสนเทศและความรู้มากกว่า เนื่องจากปัจจุบันภาษาอังกฤษเป็น ภาษาที่ใช้ในการสื่อสารเว็บไซต์ถึงร้อยละ 80 และจากการศึกษาของ OECD พบว่า เว็บไซต์ ร้อยละ 94 เป็นภาษาอังกฤษ ทำให้ประเทศกำลังพัฒนาซึ่งประชากรส่วนใหญ่ขาดทักษะด้านภาษาอังกฤษ ต้องเสียโอกาสในการเข้าถึงเทคโนโลยีสารสนเทศและการสื่อสาร เนื่องจากความเสียเปรียบด้านภาษาดังกล่าว

3. ปัจจัยด้านนโยบายของภาครัฐ (Geopolitics) นโยบายของรัฐบาลเป็นอีกปัจจัยหนึ่งที่มีส่วนสำคัญในการเพิ่มหรือลดระดับความเหลื่อมล้ำในการเข้าถึงสารสนเทศและความรู้ เช่น นโยบายด้านการเปิดเสรีเทคโนโลยีสารสนเทศทำให้มีการแข่งขันมากขึ้น ราคาสินค้าและบริการด้านสารสนเทศลดต่ำลง ทำให้คนมีโอกาสเข้าถึงสารสนเทศมากขึ้น นโยบายเกี่ยวกับภาษีจะส่งผลกระทบต่อโดยตรงกับราคาสินค้าและอุปกรณ์เทคโนโลยีสารสนเทศ ดังนั้นถ้ามีการตั้งอัตราภาษีสูงก็จะทำให้ประชาชนในประเทศมีโอกาสที่จะใช้เทคโนโลยีสารสนเทศน้อยลง (สำนักงานเลขาธิการคณะกรรมการเทคโนโลยีสารสนเทศแห่งชาติ, 2544: 11-17)

วิธีการลดความเหลื่อมล้ำในการเข้าถึงสารสนเทศนั้น ไม่อาจเน้นเพียงแค่การให้โอกาสในการใช้เครื่องมือหรือ คอมพิวเตอร์แต่เพียงอย่างเดียว เพราะจะยิ่งขยายช่องว่างระหว่างผู้ใช้เป็น และ ผู้ที่ไม่เป็น ดังนั้นการให้โอกาสกับประชาชนในการใช้เทคโนโลยี ที่จัดทำให้

จึงเป็นเพียงส่วนหนึ่งในการลดช่องว่างทางความเหลื่อมล้ำเท่านั้นเอง การจะลดความเหลื่อมล้ำนั้นจะต้องทำให้ผู้ใช้เทคโนโลยีเพิ่มขึ้นและสามารถเข้าถึงอินเทอร์เน็ตได้อย่างทั่วถึง

คาร์วิน (Carvin, 2002: 253) เสนอว่า การลดความเหลื่อมล้ำในการเข้าถึงสารสนเทศนั้น ต้องพิจารณาประเด็นหลัก ๆ 4 ประเด็นคือ

1. ความเหลื่อมล้ำเป็นเรื่องเกี่ยวกับเนื้อหา (content) คุณค่าของอินเทอร์เน็ตขึ้นอยู่กับคุณค่าของเนื้อหาในอินเทอร์เน็ต หากการเข้าถึงอินเทอร์เน็ตเป็นเพียงการเล่นเกมส์ การซื้อของ หรือ การดูภาพโป๊ อินเทอร์เน็ตก็ไม่มีประโยชน์ในการขยายความรู้ให้กับผู้ใช้ ดังนั้นอินเทอร์เน็ตควรมีเนื้อหาที่ผู้ด้อยโอกาสได้ใช้ในการเรียนรู้มากขึ้น พัฒนาทางด้านภาษา และวัฒนธรรมมากขึ้น ยิ่งไปกว่านั้น ผู้ใช้อินเทอร์เน็ตที่เลือกเนื้อหาที่มีประโยชน์กับตนเองในด้าน การประกอบอาชีพ สังคม และวัฒนธรรม ก็จะสามารถลดความเหลื่อมล้ำได้

2. ความเหลื่อมล้ำเป็นเรื่องเกี่ยวกับการรู้หนังสือ (literacy) หากคนในชุมชนยังไม่สามารถอ่านเขียนได้อย่างมีประสิทธิภาพ ก็ไม่สามารถที่จะใช้ข้อมูลที่ปรากฏในคอมพิวเตอร์ได้เช่นเดียวกัน

3. ความเหลื่อมล้ำเป็นเรื่องเกี่ยวกับการฝึกฝน (pedagogy) การเข้าถึงอินเทอร์เน็ตในโรงเรียนจะไม่มีคุณค่าเลยหากครูไม่ได้เตรียมพร้อมที่จะใช้ประโยชน์จากเทคโนโลยีอย่างเต็มที่ นักวิจัยพบว่า หากผู้เรียนต่อต้านการมีส่วนร่วม จะทำให้ครูใช้วิธีการสอนด้วยคอมพิวเตอร์ได้อย่างมีประสิทธิภาพน้อยลง หากผู้เรียนสนใจฝึกฝนและมีส่วนร่วมในการเรียน ก็จะทำให้การสอนง่ายขึ้น

4. ความเหลื่อมล้ำเป็นเรื่องเกี่ยวกับชุมชน (community) อินเทอร์เน็ตนี้มีความสำคัญมากในการสร้างชุมชนเสมือนจริงโดยบางครั้งสามารถทำได้เพียงแค่เป็นสมาชิกอีเมล และส่งข้อความแลกเปลี่ยนความรู้ซึ่งกันและกันในหมู่สมาชิก ดังนั้นจึงควรมีพื้นที่สาธารณะในคอมพิวเตอร์ให้ประชาชนได้แลกเปลี่ยนเรียนรู้ และสร้างสังคมใหม่ ถ้าเป็นได้เช่นนี้ คนก็จะสนใจใช้คอมพิวเตอร์เพิ่มขึ้นนั่นเอง

ในประเทศไทยมีความเหลื่อมล้ำในการใช้เทคโนโลยีการสื่อสารที่สำคัญคือ ความเหลื่อมล้ำในการเข้าถึงอินเทอร์เน็ต การใช้งานอินเทอร์เน็ตเริ่มใช้ครั้งแรกเมื่อประมาณปี 2530 โดยเริ่มพัฒนาเมื่อมีการก่อตั้งเครือข่ายไทยสารในปี พ.ศ. 2535 จนถึงปี พ.ศ. 2538 ได้มีการก่อตั้งบริษัทอินเทอร์เน็ตประเทศไทยเป็นผู้ให้บริการอินเทอร์เน็ต หรือ ไอเอสพี (Internet Service Provider) รายแรกของไทย ซึ่งนับเป็นจุดเริ่มต้นของการเปิดบริการอินเทอร์เน็ตให้แก่ประชาชนทั่วไป หลังจากนั้นอินเทอร์เน็ตก็ได้รับความแพร่หลายมาก จนมีผู้ใช้ประมาณ 3.5 ล้านคนในปัจจุบัน จากการสำรวจผู้ใช้อินเทอร์เน็ตในประเทศไทย โดยเนคเทคในฐานะสำนักงานเลขานุการคณะกรรมการเทคโนโลยีสารสนเทศแห่งชาติ ร่วมกับสำนักงานสถิติแห่งชาติ ได้สำรวจในปี พ.ศ. 2544 โดยสุ่มตัวอย่างสำรวจครัวเรือน 78,000 ครัวเรือน (จากจำนวนครัวเรือนทั้งหมด

ประมาณ 16.1 ล้านครัวเรือน) ทั่วประเทศไทย ในระหว่างเดือนมกราคม - มีนาคม 2544 ได้ผลการสำรวจที่สำคัญดังแสดงในตารางที่ 2

ตารางที่ 2 จำนวนประชากรในประเทศไทยที่ใช้อินเทอร์เน็ต

เขตการปกครองและภาค	จำนวนบุคคลที่ใช้อินเทอร์เน็ต		
	จำนวน	ร้อยละ	จำนวนผู้ใช้ต่อประชากร 100 คน
ทั่วประเทศ	3,536,001	100.0	5.64
* ในเขตเทศบาล	2,341,433	66.2	11.50
* นอกเขตเทศบาล	1,194,568	33.8	2.82
กรุงเทพมหานคร	1,234,542	34.9	16.00
ภาคกลาง (ไม่รวม กทม.)	830,389	23.5	5.85
ภาคเหนือ	516,114	14.6	4.57
ภาคตะวันออกเฉียงเหนือ	559,193	15.8	2.64
ภาคใต้	395,763	11.2	4.72

ที่มา: สำนักงานเลขาธิการคณะกรรมการเทคโนโลยีสารสนเทศแห่งชาติ, 2545: 14

จากตารางที่ 2 จะเห็นได้ว่า ประเทศไทยมีปัญหาความเหลื่อมล้ำในการเข้าถึง อินเทอร์เน็ตอย่างชัดเจน ระหว่างประชาชนในกรุงเทพมหานคร และประชาชนในส่วนอื่นๆ ของ ประเทศ พิจารณาได้จากสัดส่วนจำนวนผู้ใช้อินเทอร์เน็ตต่อประชากร 100 คนซึ่งสำหรับสัดส่วน นี้ของกรุงเทพฯ คือ 16.00 สูงกว่าสัดส่วนเดียวกันของพื้นที่อื่นๆ อย่างเด่นชัด และสูงกว่าสัดส่วน รวมของทั้งประเทศคือ 5.64 ถึงเกือบ 3 เท่า นอกจากนี้ หากเปรียบเทียบสัดส่วนดังกล่าว ระหว่างในเขตเทศบาลและนอกเขตเทศบาล ก็จะพบความเหลื่อมล้ำอย่างรุนแรง กล่าวคือ สัดส่วนประชากรที่ใช้อินเทอร์เน็ตต่อประชากร 100 คน สำหรับในเขตเทศบาลคือ 11.50 ซึ่งสูง กว่าสัดส่วนนี้ของนอกเขตเทศบาลคือ 2.82 ถึงกว่า 4 เท่า (สำนักงานเลขาธิการคณะกรรมการ เทคโนโลยีสารสนเทศแห่งชาติ, 2545:14-15)

กล่าวโดยสรุป การลดความเหลื่อมล้ำในการเข้าถึงสารสนเทศ หรือ การลดช่องว่าง ทางดิจิทัล นั้น นอกจากจะเปิดโอกาสให้คนในชุมชนได้เข้าถึง (access) เทคโนโลยี แล้วยังควร คำนึงถึงเนื้อหา (content) การรู้หนังสือ (literacy) การฝึกฝน (pedagogy) และชุมชน (community) ดังนั้น ไม่ว่าโรงเรียน ห้องสมุดและศูนย์กลางชุมชนหากมีการเชื่อมต่อ อินเทอร์เน็ตก็ถือเป็นเพียงขั้นเริ่มต้น แต่ถ้าจะให้มีประสิทธิภาพ เทคโนโลยีควรตอบรับกับ ความต้องการของผู้ใช้ ครู และคนในชุมชนอีกด้วย แนวคิดนี้จึงสามารถประยุกต์ใช้ในการอธิบาย บทบาทของศูนย์บริการสารสนเทศชุมชนกับการลดความเหลื่อมล้ำในการเข้าถึงสารสนเทศได้

แนวคิดเกี่ยวกับการสื่อสารทางคอมพิวเตอร์กับชุมชนเสมือนจริง (Virtual Community)

คอมพิวเตอร์และเครือข่ายโทรคมนาคมที่ติดต่อผ่านโทรศัพท์ เรียกว่าการสื่อสารผ่านคอมพิวเตอร์ (Computer-mediated Communications) เป็นการส่งข้อความตามสายโทรศัพท์ โดยข้อมูลจากต้นทาง เหมือนกับข้อมูลที่ได้รับปลายทาง การสื่อสารผ่านคอมพิวเตอร์เกี่ยวข้องกับ 3 ประเด็นคือ

1.เครือข่าย (The Net) เป็นคำที่ไม่เป็นทางการสำหรับเครือข่ายคอมพิวเตอร์ที่เชื่อมโยงกัน และ ใช้เทคโนโลยีการสื่อสารผ่านคอมพิวเตอร์โดยมีการอภิปรายสาธารณะของประชาชนทั่วทุกมุมโลกผ่านทางคอมพิวเตอร์

2.ชุมชนเสมือนจริง (Virtual Communities) เป็นการรวมตัวทางสังคมที่เกิดจากการใช้อินเทอร์เน็ต เมื่อคนกลุ่มหนึ่งได้ใช้คอมพิวเตอร์เพื่ออภิปรายในประเด็นต่างๆ ร่วมกัน หรือ สนทนาแลกเปลี่ยนความคิดเห็นเป็นเวลานานพอสมควร โดยที่บุคคลเหล่านี้มีความรู้สึกที่จะสร้างเครือข่ายในกลุ่มผู้ใช้ไซเบอร์สเปซ

3.ไซเบอร์สเปซ (Cyberspace) เป็นคำที่ William Gibson ตั้งขึ้นในนิยายวิทยาศาสตร์ที่ชื่อว่า Neuromancer คำนี้ หมายถึงพื้นที่ที่ผู้ใช้เทคโนโลยีการสื่อสารผ่านคอมพิวเตอร์ใช้ถ้อยคำต่างๆ สร้างความสัมพันธ์ระหว่างบุคคล ข้อมูล ความมั่งคั่งและอำนาจขึ้น

ฮาวาร์ด เรนโกลด์ (Howard Rheingold, 1993) ได้ให้ความหมายของชุมชนไซเบอร์ว่า เป็นการรวมกลุ่มทางสังคม ที่เกิดขึ้นจากการใช้อินเทอร์เน็ต เมื่อมีการอภิปรายสาธารณะนานพอสมควรทางอินเทอร์เน็ต มีความรู้สึกที่จะสร้างเว็บขึ้นเพื่อเชื่อมความสัมพันธ์ระหว่างบุคคลในช่องไซเบอร์ คนที่เป็นส่วนหนึ่งของชุมชนเสมือนจริงจะใช้คำต่างๆทางหน้าจอคอมพิวเตอร์เพื่อแลกเปลี่ยนทัศนคติกับคู่สนทนา ในหัวข้อต่างๆ ทั้งในด้านวิชาการ การพาณิชย์ การแลกเปลี่ยนความรู้ การให้กำลังใจซึ่งกันและกัน วางแผนงาน ระดมสมอง ซุบซิบนินทา ส่งสารรัก หาเพื่อน และ เสียเพื่อน เล่นเกมส์ สร้างงานศิลปะชิ้นเล็กๆ คนเหล่านี้จะทำเหมือนกับคนอื่นๆ ในด้านการสื่อสารแต่เป็นการสื่อสารที่ไม่เห็นหน้าค่า

- แวนดัจค์ (Van Dijk, 1998) ได้ให้ความหมายของชุมชนเสมือนจริงว่า เป็นชุมชนที่ไม่ผูกติดอยู่กับเงื่อนไขของเวลาและสถานที่แต่ยังช่วยตอบสนองความสนใจในสังคม วัฒนธรรมและจิตใจทั้งเรื่องทั่วไปและเรื่องที่เฉพาะเจาะจง แวนดัจค์ กล่าวว่า สังคมทุกที่มีคุณลักษณะสำคัญ 4 ประการคือ มีสมาชิก มีองค์กรทางสังคม มีภาษาและรูปแบบการปฏิสัมพันธ์ และมีวัฒนธรรมและลักษณะเฉพาะ ซึ่งสามารถเปรียบเทียบได้ระหว่าง ชุมชนเสมือนจริงกับชุมชนธรรมชาติดังตารางต่อไปนี้ (Jankowski, 2002:38-40)

ตารางที่ 3 เปรียบเทียบประเภทของชุมชนธรรมชาติและชุมชนเสมือนจริง

คุณลักษณะ	ชุมชนธรรมชาติ (Organic Community)	ชุมชนเสมือนจริง (Virtual Community)
1. องค์กรประกอบและกิจกรรม	- มีการรวมกลุ่มอย่างเหนียวแน่น - มีกิจกรรมมากมาย	- มีการรวมกลุ่มกันหลวมๆ มีกิจกรรมเฉพาะ
2. องค์กรทางสังคม	- ยึดติดกับเวลาและสถานที่	- ไม่ยึดติดกับเวลาและสถานที่
3. ภาษาและปฏิสัมพันธ์	- วจนภาษาและอวจนภาษา	- วจนภาษาและภาษาที่หลากหลาย
4. วัฒนธรรมและคุณลักษณะ	- เป็นเอกภาพ Homogeneous	- เป็นแบบแยกย่อย Heterogeneous

ที่มา: แวนดิงค์, 1998 45 (อ้างถึงใน Jankowski, 2002: 40)

อย่างไรก็ตามชุมชนเสมือนจริงนั้น สามารถเสริมชุมชนธรรมชาติได้ แต่ก็ยังไม่สามารถแทนที่ชุมชนธรรมชาติดังกล่าวได้

การสื่อสารทางอินเทอร์เน็ต ถือเป็นการสร้างพื้นที่สาธารณะแบบหนึ่ง กาญจนา แก้วเทพ (2543: 183-186) กล่าวว่า ยุคสมัยของการสร้างพื้นที่สาธารณะสามารถแบ่งได้ตามประเภทของสื่อมวลชนเป็น 3 ยุค คือ ยุคแรก Face-to-Face Communication (หนังสือพิมพ์) ยุคที่สอง Pseudo-mediated Communication (วิทยุและโทรทัศน์) LLRY ยุคที่สาม Virtual Communication (Internet/ Cyberspace)

การสร้างพื้นที่สาธารณะในยุคแรกนั้น หนังสือพิมพ์ถือว่าเป็นสื่อที่มีบทบาทอย่างมาก หนังสือพิมพ์นั้น ทำให้เกิดการสื่อสารแสดงเหตุผล (Communication Rationality) ตามแนวคิดของ Habermas ซึ่งถือเป็นพื้นฐานของพื้นที่สาธารณะ อย่างไรก็ตามเมื่อนักหนังสือพิมพ์เริ่มสนใจขยายโฆษณามากกว่าการเน้นคอลัมน์แสดงความคิดเห็นต่างๆ เนื้อหาในหนังสือพิมพ์ก็จะให้ความสำคัญกับบันเทิงมากกว่าวิพากษ์วิจารณ์ทำให้เริ่มถอยห่างออกจากการทำหน้าที่เป็นพื้นที่สาธารณะของประชาชน

ในยุคของอิเล็กทรอนิกส์ วิทยุและโทรทัศน์เริ่มเข้ามามีบทบาทในการสร้างพื้นที่สาธารณะ แต่ก็ยังมีอยู่น้อยมาก ทั้งนี้เพราะสื่อวิทยุโทรทัศน์นั้นเป็นสื่อในครัวเรือน (Domestic Media) มีประเด็นต่างๆ มากมายซึ่งอาจจะไม่เน้นแสดงความคิดเห็นเหมือนอย่างหนังสือพิมพ์ นอกจากนี้ สื่อโทรทัศน์และวิทยุ ถือว่าเป็นสื่อเพื่อความบันเทิงมากกว่าการอภิปรายแสดงความคิดเห็นทางการเมือง เช่น ในประเทศไทย เคยมีบางช่วงเวลาที่วิทยุเปิดแค่เพลงสลับกับสปอต

โฆษณา ข่าวสารทางการเมืองเป็นการถ่ายทอดข่าวมากกว่าเปิดโอกาสให้ประชาชนร่วมแสดงความคิดเห็น ยิ่งไปกว่านั้น ผู้ส่งสารและผู้รับสารยังไม่สามารถโต้ตอบกันได้เพราะเป็นสื่อทางอากาศ อย่างไรก็ตามนักวิชาการด้านสื่อสารมวลชนบางท่านได้ให้ความเห็นว่า แม้วาสื่อวิทยุโทรทัศน์จะมีข้อเสียในด้านเน้นความบันเทิง แต่วิทยุโทรทัศน์ถือว่ามีอิทธิพลต่อการสร้างพื้นที่สาธารณะ โดยช่วยสร้างสายสัมพันธ์แบบจินตนาการ (Imagined Connection) เชื่อมโยงและสร้างสมานฉันท์กับคนกลุ่มต่างๆ หากวิทยุและโทรทัศน์สร้างรูปแบบการสื่อสารแบบมีส่วนร่วมเกิดขึ้น (อาจจะเป็นรูปแบบของโทรศัพท์ การเขียนจดหมาย การเชิญมาออกรายการ) สื่ออิเล็กทรอนิกส์ดังกล่าวก็จะช่วยสร้างพื้นที่ทางสาธารณะได้ดีขึ้น

ปัจจุบันนี้ ถือว่าเป็นยุคของการสื่อสารในยุคที่สามคือยุคของการสื่อสารเสมือนจริง (Virtual Communication) โดยใช้สื่อคอมพิวเตอร์มาเป็นสื่อกลาง คล้ายกับการสื่อสารแบบเผชิญหน้า โดย ผู้ส่งสารและผู้รับสารจะสนทนากันแบบตัวต่อตัว ในห้องสนทนาคอมพิวเตอร์ ลักษณะเด่นของการสื่อสารแบบนี้ คือ การเผชิญหน้า เป็นแบบการเผชิญหน้าในโลกของคอมพิวเตอร์ไม่ใช่โลกทางกายภาพ แต่เป็นการพูดคุยกันผ่านทางอินเทอร์เน็ต เช่นกลุ่มคนทำข่าว มีการสร้างเว็บไซต์เพื่ออภิปรายกันเกี่ยวกับประเด็นสังคม การเมืองและวัฒนธรรม ผ่านทางอินเทอร์เน็ต มีการพูดถึงการใช้คอมพิวเตอร์ในการสร้างพื้นที่สาธารณะ งานวิจัยของ ชไนเดอร์ (Schneider) (1996: 1997) ได้พูดถึงการอภิปรายกลุ่มของผู้ใช้อินเทอร์เน็ตเกี่ยวกับการทำแท้ง เขาได้เก็บข้อความที่ส่งโต้ตอบกัน ถึง 46,000 ข้อความที่ส่งทางเว็บไซต์นั้น และวิเคราะห์ตามแนวทางพื้นที่สาธารณะของ Habermas กล่าวคือ พิจารณาลักษณะการเข้าถึงอย่างเท่าเทียมกัน ความหลากหลายในความคิด มีการปฏิสัมพันธ์ระหว่างบุคคลที่เกี่ยวข้องและคุณภาพของเนื้อหาที่ผู้เข้าร่วมอภิปรายแลกเปลี่ยนข้อมูลกันเกี่ยวกับประเด็นนั้นๆ (Jankowski, 2002:43)

การสื่อสารผ่านคอมพิวเตอร์ (Computer mediated Communication - CMC) เป็นการสื่อสารแบบสองทาง โดยผู้ที่สื่อสารผ่านทางคอมพิวเตอร์นั้น จะต้องมีส่วนร่วมอย่างเอาการเอางาน (Active Participation) มากกว่าการเข้ามาใช้สื่อมวลชนโดยทั่วไป ผู้ชมโทรทัศน์อาจนอนหลับหน้าจอโทรทัศน์ในขณะที่โทรทัศน์เปิดอยู่ได้ แต่ผู้ใช้คอมพิวเตอร์จะต้องคลิกเมาส์อยู่ตลอดเวลา มีส่วนร่วมในการสื่อสาร นอกจากนี้ การสื่อสารแบบนี้ สามารถเชื่อมต่อข้อมูลไปยังผู้ใช้อื่น ๆ (Hypertext) ทำให้ขอบเขตของการสร้างพื้นที่สาธารณะนั้นสามารถขยายได้อย่างกว้างขวาง โดยไร้ข้อจำกัดทางกายภาพ

สื่อคอมพิวเตอร์มีบทบาทในด้านการพัฒนาประชาธิปไตยโดยตรง นักอนาคตวิทยา อัลวิน ทอฟเลอร์ (Alvin Toffler) ได้กล่าวว่า ในอนาคตหากเครือข่ายคอมพิวเตอร์แพร่หลาย เช่นเดียวกับสื่ออิเล็กทรอนิกส์ รูปแบบการปกครองประชาธิปไตยจะเปลี่ยนไป จากประชาธิปไตยแบบผ่านตัวแทน (Representative Democracy) ซึ่งมีการลงคะแนนเสียงเลือกผู้แทนของตนไปตัดสินใจในการบริหารประเทศ เป็นระบบประชาธิปไตยโดยตรง (Direct Democracy) ซึ่งประชาชนทุกคนสามารถเข้ามาตัดสินใจในประเด็นสาธารณะต่างๆ ด้วยตัวเองได้ผ่านเครือข่าย

คอมพิวเตอร์ (กาญจนา แก้วเทพ, 2543: 181-186) แนวคิดนี้จะช่วยในการอธิบายบทบาทของอินเทอร์เน็ต กับการสร้างชุมชนเสมือนจริงในทั้ง 2 ชุมชน ว่ามีความเหมือนหรือแตกต่างกันอย่างไร และ ปัจจัยอะไรบ้างที่เป็นตัวกำหนด

แนวคิดเกี่ยวกับธุรกิจชุมชน

ภายหลังวิกฤตเศรษฐกิจเมื่อปี พ.ศ. 2542 ประเทศไทยได้เน้นการสร้างความเข้มแข็งให้กับชุมชน การพัฒนาเศรษฐกิจชุมชนถือว่าเป็นกุญแจดอกสำคัญในการสร้างความเข้มแข็งให้กับชุมชน นักวิชาการเรียกแนวคิดนี้ว่า เศรษฐกิจพื้นฐาน หรือ เศรษฐกิจพอเพียง หรือ ธุรกิจชุมชน (เกศินี จุฑาวิจิตร, 2542: 47)

ณรงค์ เพ็ชรประเสริฐ (2542: 89) ได้ให้ความหมายของธุรกิจชุมชนว่า เป็นกิจกรรมทางเศรษฐกิจของชุมชนที่ต้องการได้กำไร การจะพิจารณาว่าธุรกิจใดเป็นของชุมชน จะพิจารณาจาก ปัจจัยการผลิต (ที่ดิน หุ่น แรงงาน) หรือองค์กรแห่งธุรกิจนั้นเป็นของชุมชน ชุมชนมีอำนาจในการควบคุมและครอบครอง ธุรกิจชุมชนจึงเป็นองค์กรหรือหน่วยธุรกิจที่สมาชิกชุมชนครอบครองหรือควบคุมได้ หรือกรรมสิทธิ์ส่วนใหญ่เป็นของสมาชิกในชุมชน

การทำธุรกิจชุมชน จะเกี่ยวข้องกับ ความชำนาญของชาวบ้าน หาดตลาดรองรับ และการกระจายผลตอบแทนอย่างเสมอภาค การทำธุรกิจชุมชนอาจอาศัยการเข้าร่วมขององค์กรภายนอกกับชุมชนด้วย คือ ภาครัฐ ภาคธุรกิจ และนักวิชาการ โดยทุกฝ่ายต่างได้ประโยชน์ด้วยกันทั้งนั้น มีการบริหารจัดการที่ดีในการดำเนินงาน มีเป้าหมายที่จะให้ชาวบ้านดำรงไว้ซึ่งจิตสำนึกทางชุมชนด้วย และให้ความสำคัญกับกระบวนการสร้างความเข้มแข็งให้ชุมชน โดยเน้นทั้งการผลิตเพื่อบริโภคในครัวเรือนและผลิตเพื่อขาย (ฉัตรทิพย์ นาถสุภา, 2541: 254-255)

ธุรกิจชุมชนนั้น เป็นทางเลือกหนึ่งของชาวบ้านในการต่อสู้กับภัยทางเศรษฐกิจ ชาวบ้านเริ่มเปลี่ยนจากการผลิตเพื่อบริโภคในครอบครัว เป็นการผลิตแบบอิงระบบตลาด ลักษณะธุรกิจชุมชนสามารถแบ่งได้เป็น 3 ลักษณะคือ

- 1.ธุรกิจชุมชนที่เกิดจากการรวมกลุ่มอาชีพ แบ่งได้เป็น

1.1 ด้านหัตถกรรมเช่น กลุ่มพรรณไม้ กลุ่มแพรรณ เป็นต้น

1.2 ด้านเกษตรกรรมทางเลือก เช่น ธุรกิจขายข้าว และ ร้านขายสินค้า

ปลอดสารเคมี เป็นต้น

1.3 ด้านปศุสัตว์ เช่น กลุ่มแปรรูปลูกชิ้น ศูนย์จำหน่ายเนื้อวัว เป็นต้น

1.4 ทั่วไป เช่น โรงงานแป้งนมเงิน การผลิตกระเบื้องคอนกรีตมุงหลัง

คา เป็นต้น

2. ธุรกิจชุมชนที่เกิดขึ้นเพื่อรักษาผลประโยชน์ของชุมชน เช่น สหกรณ์ร้านค้าในหมู่บ้าน เป็นต้น

3. ธุรกิจชุมชนที่เกิดจากการสนับสนุนของธุรกิจเอกชนเช่น ใ้มน้ำมันของกลุ่มพรรณไม้ โครงการผลิตเสื้อสำเร็จรูปเกษตรวิสัย โรงงานเย็บรองเท้าบาจา สมาคมพัฒนาประชากรและชุมชน เป็นต้น

แนวคิดหลักของธุรกิจชุมชนมีดังต่อไปนี้คือ

1. ผลประโยชน์เป็นขององค์กรชาวบ้านและชุมชน
2. ชุมชนเป็นเจ้าของและบริหารกิจการในสัดส่วนที่มากกว่าคนอื่น
3. ต้องส่งเสริมสินค้าและบริการที่คำนึงถึงความปลอดภัยของผู้บริโภคและไม่

ทำลายสิ่งแวดล้อม

4. ต้องสร้างกระบวนการเรียนรู้ให้กับชุมชนและผู้บริโภคอย่างต่อเนื่อง
5. ต้องคำนึงถึงการจิตสวัสดิการและคุ้มครองแรงงานอย่างเป็นธรรม
6. ต้องส่งเสริมการค้าที่เป็นธรรม (ปริยานุช บัองภัย, 2541: 82-90)

แนวคิดเกี่ยวกับธุรกิจชุมชนนี้ ได้นำมาใช้อธิบายปัจจัยทางเศรษฐกิจของชุมชนที่เข้าไปศึกษา โดยเฉพาะชุมชนชนบทที่ยังพึ่งพิงธุรกิจชุมชนอย่างมาก การใช้เทคโนโลยีสารสนเทศในชุมชนนั้นจึงต้องสอดคล้องกับความเป็นอยู่และธุรกิจของชุมชนเป็นหลัก

แนวคิดเกี่ยวกับพาณิชย์อิเล็กทรอนิกส์

พาณิชย์อิเล็กทรอนิกส์ เป็นธุรกิจทางสื่ออิเล็กทรอนิกส์ มีการติดต่อทำธุรกรรมผ่านเครือข่ายเทคโนโลยีสารสนเทศและโทรคมนาคม เป็นเครื่องมือในการปรับปรุงประสิทธิภาพและความสามารถในการติดต่อสื่อสารทางธุรกิจ คณะกรรมการยุโรป (The European Commission) (1997) ได้ให้ความหมายของพาณิชย์อิเล็กทรอนิกส์ไว้ว่า พาณิชย์อิเล็กทรอนิกส์เป็น การทำธุรกรรมทางอิเล็กทรอนิกส์ โดยใช้กระบวนการทางอิเล็กทรอนิกส์และส่งข้อมูล อันได้แก่ข้อความเสียงและวิดีโอ พาณิชย์อิเล็กทรอนิกส์ยังรวมถึง การค้าขายสินค้าและบริการทางอิเล็กทรอนิกส์ การส่งข้อความทางคอมพิวเตอร์ การโอนเงินทางอิเล็กทรอนิกส์ การหุ้นทางการค้าทางอิเล็กทรอนิกส์ การส่งบิลล์ทางอิเล็กทรอนิกส์ การประมูลทางธุรกิจ การออกแบบและวิศวกรรม มีการตลาดขายตรงไปสู่ผู้บริโภค และบริการหลังการขาย พาณิชย์อิเล็กทรอนิกส์จะเกี่ยวข้องกับทั้งผลิตภัณฑ์ (เช่น สินค้าอุปโภคบริโภค, อุปกรณ์ทางการแพทย์) และ บริการ (เช่น บริการข้อมูล, บริการกฎหมายและการเงิน) กิจกรรมต่างๆ (เช่น การดูแลสุขภาพ, การศึกษา และ ห้างเสมือนจริง (Virtual Malls)) (Lovelock & Urc, 2002 : 360)

พาณิชย์อิเล็กทรอนิกส์สามารถแบ่งออกได้เป็น 3 ประเภทคือ *พาณิชย์อิเล็กทรอนิกส์ระหว่างธุรกิจด้วยกัน (Business to Business)* เริ่มต้นขึ้นเมื่อกลางทศวรรษที่ 1960 เมื่อ EDI มีนโยบายที่ใช้กระดาษติดต่อกันให้น้อยลงในที่ทำงาน และเริ่มขยายตัวมากขึ้น ใน ทศวรรษที่ 1970 โดยธุรกิจต่างๆ เริ่มติดต่อแลกเปลี่ยนเอกสารทางไกลและปลอดภัย การใช้คอมพิวเตอร์ช่วยให้ประหยัดเวลาและลดค่าใช้จ่ายลง เช่น การจัดระบบการสั่งซื้อวัตถุดิบระหว่าง คู่ค้า *พาณิชย์อิเล็กทรอนิกส์ระหว่างผู้ประกอบการและผู้บริโภค (Business to Consumer)* เป็นการติดต่อค้าปลีก ทั้งสินค้าและบริการ ในยุคเริ่มต้นของพาณิชย์อิเล็กทรอนิกส์นั้น สินค้าที่ขาย มักจะเป็นสินค้าประเภทคอมพิวเตอร์ ต่อมา มีทั้งซอฟต์แวร์ เพลง บทความในนิตยสาร ข่าวที่ออก อากาศ ตัวเครื่องบินและนโยบายประกันภัย *พาณิชย์อิเล็กทรอนิกส์ ระหว่างภาคเอกชนกับภาครัฐ (Business to Government)* ได้แก่ การจัดซื้อของภาครัฐผ่านทางสื่ออิเล็กทรอนิกส์ สื่อ อิเล็กทรอนิกส์ที่ใช้ในการติดต่อค้าขายนั้นมีหลากหลายเช่น โทรศัพท์ โทรสาร โทรทัศน์ ระบบวิดีโอ เป็นต้น ส่วนสื่ออิเล็กทรอนิกส์ที่มีบทบาทสูงที่สุดในปัจจุบันคือ ระบบเครือข่ายอินเทอร์เน็ต เพราะผู้ทำธุรกิจสามารถแลกเปลี่ยนข้อมูลระหว่างกัน ได้แก่ การโฆษณาสินค้า การสั่งซื้อ การชำระเงินไปจนถึงระบบขนส่งสินค้าและบริการ (ศูนย์พัฒนาพาณิชย์อิเล็กทรอนิกส์, 2543: 3-4)

พาณิชย์อิเล็กทรอนิกส์ในประเทศไทยเน้นการพัฒนาความสามารถทางธุรกิจในตลาดการค้าโลก พาณิชย์อิเล็กทรอนิกส์จะช่วยในการปรับปรุงประสิทธิภาพขององค์กรธุรกิจและช่วยพัฒนาในด้านการผลิต มีการประยุกต์ใช้พาณิชย์อิเล็กทรอนิกส์เพื่อการส่งออกสินค้าไทย โดยเฉพาะ อิเล็กทรอนิกส์และคอมพิวเตอร์ การเกษตร อุปกรณ์ประกอบรถยนต์ ตลอดจนสินค้า พื้นบ้าน เช่น หัตถกรรมพื้นเมือง นอกจากนี้ยังมีการใช้พาณิชย์อิเล็กทรอนิกส์ในการพัฒนาด้าน บริการ เช่น อุตสาหกรรมการท่องเที่ยว อุตสาหกรรมการโฆษณาและบันเทิง เป็นต้น พาณิชย์ อิเล็กทรอนิกส์ จึงมีส่วนสำคัญในการพัฒนาระบบการพัฒนาเศรษฐกิจในยุคที่มีการแข่งขันสูงใน ระดับสากล และ มีส่วนสำคัญในการแก้ปัญหาเศรษฐกิจในปัจจุบันอีกด้วย (ศูนย์พัฒนาพาณิชย์ อิเล็กทรอนิกส์, 2543: 5-6)

แนวคิดนี้นำมาใช้อธิบายบทบาทของศูนย์บริการสารสนเทศชุมชนในด้านการ พัฒนาพาณิชย์อิเล็กทรอนิกส์ ทั้งนี้เพราะเป็นเป้าหมายในการตั้งศูนย์ของเนคเทคและพอช.นั้น เอง

ผลงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

สมเกียรติ ตั้งกิจวานิชย์ (2542: บทความย่อ) วิจัยเรื่อง สถานภาพของการพาณิชย์ อิเล็กทรอนิกส์ในประเทศไทย โดยเน้นตอบคำถามในการวิจัยเรื่อง ผลกระทบทางเศรษฐกิจส่วน รวมของการพาณิชย์อิเล็กทรอนิกส์ต่อประเทศไทย โดยมีแนวคำถามที่สำคัญคือ 1)ความตื่นตัว

ต่อการพาณิชย์อิเล็กทรอนิกส์ในประเทศไทยเป็นอย่างไร 2) ความแพร่หลายของการพาณิชย์อิเล็กทรอนิกส์ในประเทศไทยเป็นอย่างไร 3) ผู้ประกอบการให้บริการการพาณิชย์อิเล็กทรอนิกส์อย่างไร ประสบปัญหาอย่างไร และ มีความคาดหวังอย่างไร 4) ผู้บริโภคมีพฤติกรรมในการใช้บริการการพาณิชย์อิเล็กทรอนิกส์อย่างไร ประสบปัญหาอย่างไร และ มีความคาดหวังอย่างไร 5) อะไรคือนัยเชิงนโยบายจากการศึกษาสถานภาพของการพาณิชย์อิเล็กทรอนิกส์ในประเทศไทย และ บทบาทของรัฐที่ควรจะเป็น ในการวิจัยครั้งนี้ ผู้วิจัยสนใจศึกษาการพาณิชย์อิเล็กทรอนิกส์ผ่านเครือข่ายอินเทอร์เน็ตเป็นพิเศษ

ผลการศึกษาพบว่า แม้ว่านักธุรกิจและประชาชนกลุ่มหนึ่งจะมีความตื่นตัวต่อการพาณิชย์อิเล็กทรอนิกส์มากพอสมควร แต่ผู้ประกอบการก็ยังใช้ประโยชน์จากการพาณิชย์อิเล็กทรอนิกส์ค่อนข้างน้อย ผู้ประกอบการจำนวนมากยังประสบปัญหาความไม่พร้อมของบุคลากรและการไม่มีแนวคิดในการประกอบธุรกิจโดยใช้การพาณิชย์อิเล็กทรอนิกส์ที่ชัดเจน ในขณะที่เดียวกัน แม้ว่านักธุรกิจจะมีความสนใจในการสั่งซื้อสินค้าและบริการผ่านเครือข่ายอินเทอร์เน็ตก็ตาม ผู้บริโภคส่วนใหญ่ก็ยังไม่มีความเชื่อมั่นจะได้รับสินค้าตรงตามโฆษณา และการชำระเงินจะสะดวกปลอดภัย อาจกล่าวได้ว่า การพาณิชย์อิเล็กทรอนิกส์ไทยยังอยู่ในขั้นเริ่มต้น ที่เรียกได้ว่า “ถึงสังคมเริ่มต้นตัว ผู้ซื้อก็ยังกลัวไม่เชื่อมั่น ธุรกิจคิดตบตัน รัฐยังฝันไม่ชัดเจน”

งานวิจัยนี้สามารถใช้เป็นแนวทางในการศึกษาบทบาทของศูนย์บริการสารสนเทศชุมชนกับการพัฒนาพาณิชย์อิเล็กทรอนิกส์ในสังคมไทย และสามารถทราบถึงปัญหาและอุปสรรคในการนำพาณิชย์อิเล็กทรอนิกส์มาใช้

ณรงค์ เพ็ชรประเสริฐ (2542: บทคัดย่อ) วิจัยเรื่อง การศึกษาเบื้องต้นของความเป็นไปได้ในการจัดตั้งธุรกิจชุมชน โดยมีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษาแนวคิดและพัฒนาการของธุรกิจชุมชนทั้งในประเทศและต่างประเทศ และศึกษาปัจจัยและตัวแปรที่ทำให้บริษัทธุรกิจชุมชนเกิดขึ้นได้ อยู่ได้และเติบโตได้ และ ทดสอบแนวความคิด “บริษัทธุรกิจชุมชน” ด้วยการจัดตั้งโครงการทดลองเป็นกรณีศึกษาที่ชุมชนเขาพังไกร-อำเภอหัวไทร จังหวัดนครศรีธรรมราช ประชากรในการวิจัยครั้งนี้คือ บริษัทธุรกิจชุมชนหัวไทร ผู้วิจัยเก็บข้อมูลจาก 3 แหล่งคือ ข้อมูลเอกสารทั้งจากห้องสมุดและจากองค์กรที่เกี่ยวข้อง การสัมภาษณ์แนวลึก และการสังเกตการณ์อย่างมีส่วนร่วม โครงการทดลอง (บริษัทชุมชนหัวไทร)

ผลการวิจัยพบว่า ธุรกิจชุมชนในการศึกษานี้ หมายถึง กิจกรรมทางเศรษฐกิจของชุมชนที่ต้องการกำไร ในประเทศไทยธุรกิจชุมชนเริ่มแรกคือ สหกรณ์ที่มีทั้งสหกรณ์ร้านค้า สหกรณ์ออมทรัพย์ สหกรณ์เกษตร และสหกรณ์เครดิตยูเนียน ทั้งหมดดำเนินงานภายใต้การควบคุมดูแลของกระทรวงเกษตรและสหกรณ์ ต่อมา มีรูปแบบของธุรกิจชุมชนที่ไม่ใช่สหกรณ์ เช่น ร้านค้า รพช. และ ธุรกิจชุมชนอิสระที่ไม่เกี่ยวข้องกับราชการเช่น กลุ่มสัจจะออมทรัพย์ของ

ชาวบ้าน กลุ่มการผลิตการค้าที่ทำงานร่วมกับ NGOs และบางแห่งได้จัดตั้งขึ้นมาเป็นบริษัทธุรกิจชุมชน เช่น บริษัทธุรกิจชุมชนหัวไทร จังหวัดนครศรีธรรมราชและ บริษัทอุทัยคกิจ จังหวัดยโสธร เป็นต้น ความเป็น “ธุรกิจชุมชน” พิจารณาได้จากการถือครองกรรมสิทธิ์ส่วนใหญ่มีเป้าหมายเพื่อรายได้และคุณภาพชีวิตของคนในชุมชนจึงนับได้ว่าเป็นธุรกิจชุมชน ในการวิเคราะห์ความเป็นไปได้ในการจัดตั้งธุรกิจชุมชนนั้น จะต้องวิเคราะห์ให้ได้คำตอบว่า จะทำธุรกิจอะไร โดยพิจารณาความได้เปรียบเชิงเปรียบเทียบควบคู่กับอุปสงค์อุปทานในตลาด จากนั้นจึงวิเคราะห์ว่าจะทำอย่างไร โดยพิจารณาจาก การมีส่วนร่วมของสมาชิกในชุมชนและผู้เกี่ยวข้องอื่น ๆ เพื่อดูความเป็นไปได้ในการระดมทุน วิธีการผลิต และวิธีการทำธุรกิจ จากนั้นจึงวิเคราะห์ว่า ใครคือกลุ่มลูกค้าเป้าหมายและดูว่าจะเข้าถึงลูกค้ากลุ่มนั้นได้อย่างไร

แนวความคิดเกี่ยวกับธุรกิจชุมชนนี้ สามารถเป็นแนวทางในการทำความเข้าใจสภาพเศรษฐกิจพื้นฐานของแต่ละชุมชนโดยเฉพาะชุมชนเขตชนบท เพราะสภาพทางเศรษฐกิจมีส่วนสำคัญในการกำหนดวิถีชีวิตของคนในชุมชน

ปราวีณา สุวรรณรัฐโชติ (2541: บทคัดย่อ) วิจัยเรื่อง กรณีศึกษากระบวนการยอมรับเทคโนโลยีสารสนเทศในโรงเรียน การวิจัยครั้งนี้ มีวัตถุประสงค์เพื่อ 1) ศึกษาสภาพการเปลี่ยนแปลงในโรงเรียน จากการนำเทคโนโลยีสารสนเทศเข้ามาใช้ 2) ศึกษากระบวนการยอมรับเทคโนโลยีสารสนเทศในโรงเรียน และ 3) ศึกษาเงื่อนไขที่ทำให้เกิดการยอมรับเทคโนโลยีสารสนเทศของครูในโรงเรียน การวิจัยใช้วิธีการเชิงปริมาณและคุณภาพ สภาพของครูและนักเรียนได้จากแบบสอบถาม ข้อมูลเชิงคุณภาพได้จากการสังเกต การสัมภาษณ์ และการวิเคราะห์เอกสาร

ผลการวิจัยสรุปได้ว่า 1) สภาพการเปลี่ยนแปลงที่เกิดขึ้นในโรงเรียนมี 3 ด้าน คือ การเปลี่ยนแปลงของโรงเรียนในการยอมรับเทคโนโลยี การเปลี่ยนแปลงของครู มีการรับข้อมูลข่าวสารมากขึ้น และ การเปลี่ยนแปลงของนักเรียนที่รู้จักค้นข้อมูลและมีสังคมออนไลน์ 2) การใช้เทคโนโลยีของครู แบ่งเป็น กลุ่มใจรัก กลุ่มจำเป็นตามภาระหน้าที่ กลุ่มคนรุ่นใหม่ กลุ่มตามๆ เขาไป และกลุ่มเดินหนีเทคโนโลยี 3) เงื่อนไขของการยอมรับเทคโนโลยีสารสนเทศของครูในโรงเรียน มี 4 ด้านคือ ลักษณะของนวัตกรรม สภาพสังคม ตัวบุคคล และการสนับสนุนจากผู้บริหาร

งานวิจัยนี้มีประโยชน์ในการอธิบายพฤติกรรมกาเปิดรับนวัตกรรม (เทคโนโลยีสารสนเทศ) ของคนในชุมชน โดยเฉพาะอย่างยิ่งในโรงเรียน ซึ่งในการวิจัยฉบับนี้ได้ศึกษาการใช้เทคโนโลยีสารสนเทศที่โรงเรียนบ้านพื่อนวิทยา จังหวัดลำปาง

คมกริช ทัทภีทา (2540: บทคัดย่อ) วิจัยเรื่อง พฤติกรรมการใช้อินเตอร์เน็ตของนักเรียนมัธยมศึกษาตอนปลาย ในโรงเรียนที่เข้าร่วมโครงการเครือข่ายคอมพิวเตอร์เพื่อโรงเรียนไทย การวิจัยครั้งนี้ มีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษา พฤติกรรมก่อน ระหว่างและหลังการใช้อินเตอร์เน็ตของนักเรียนมัธยมศึกษาตอนปลายในโรงเรียนที่เข้าร่วมโครงการเครือข่าย

คอมพิวเตอร์เพื่อโรงเรียนไทยและเพื่อศึกษาปัจจัยที่สัมพันธ์กับพฤติกรรม ระหว่างและหลังการใช้อินเทอร์เน็ตในการวิจัยครั้งนี้เก็บข้อมูลโดยใช้แบบสอบถามบนอินเทอร์เน็ต

ผลการวิจัยพบว่า 1) พฤติกรรมก่อนการใช้อินเทอร์เน็ต นักเรียนส่วนใหญ่มีประสบการณ์การใช้อินเทอร์เน็ต เฉลี่ย 9.92 เดือน 2) ใช้อินเทอร์เน็ตในโรงเรียนและเรียนรู้จากเพื่อน เหตุผลของการใช้มากที่สุดคือ ความบันเทิงและมีประโยชน์ต่อการเรียน 3) พฤติกรรมระหว่างการใช้อินเทอร์เน็ต นักเรียนใช้อินเทอร์เน็ต เฉลี่ยสัปดาห์ละ 6.67 ชั่วโมง เฉลี่ยครั้งละ 1.78 ชั่วโมง ใช้ในวันธรรมดาช่วงเวลากลางวัน โดยใช้ตามลำพัง นักเรียนส่วนใหญ่ใช้เวลาดูวิดีโอเว็บ เข้าเว็บไซต์ด้านความบันเทิง โดยเข้าเว็บไซต์ภาษาอังกฤษมากกว่าภาษาไทย ใช้ประโยชน์อิเล็กทรอนิกส์เพื่อติดต่อสื่อสารกับเพื่อน 4) พฤติกรรมหลังการใช้อินเทอร์เน็ต นักเรียนได้รับความเพลิดเพลินและได้รับความรู้รวมทั้งเพื่อนใหม่มากขึ้นจากการใช้อินเทอร์เน็ต 5) ปัจจัยด้านการสนับสนุนส่งเสริมของโรงเรียน ลักษณะของผู้เรียนและวิธีการเรียนรู้เกี่ยวกับอินเทอร์เน็ต มีความสัมพันธ์กับปริมาณ วันและช่วงเวลาที่ใช้อินเทอร์เน็ต ส่วนปัจจัยทางด้านการสนับสนุนส่งเสริมของโรงเรียนและทัศนคติต่ออินเทอร์เน็ตมีความสัมพันธ์กับการได้รับประโยชน์จากอินเทอร์เน็ต

งานวิจัยนี้ สามารถใช้เป็นแนวทางในการศึกษาพฤติกรรมการใช้อินเทอร์เน็ตของนักเรียนที่โรงเรียนบ้านพอนวิทยา

อังคณา ชิตะกิตติ (2545: บทคัดย่อ) วิจัยเรื่อง การประเมินผลประสิทธิผลโครงการอินเทอร์เน็ต (Internet) ตำบล: ศึกษาในพื้นที่องค์การบริหารส่วนตำบลที่เป็นโครงการนำร่องใน 9 จังหวัด วัตถุประสงค์ในการวิจัยนี้เพื่อศึกษาประเมินผลระดับความมีประสิทธิภาพของการดำเนินงานของโครงการอินเทอร์เน็ตตำบล ทั้งประสิทธิผลการบรรลุเป้าหมาย ประสิทธิภาพผลความพึงพอใจ และ ประสิทธิภาพการพัฒนา ผู้วิจัยได้รวบรวมข้อมูลเป็นแบบสอบถามปลายปิด และ การสัมภาษณ์ประชากรในการศึกษาและกลุ่มตัวอย่าง ประชากรที่ศึกษาได้แก่บุคคลที่เกี่ยวข้องกับโครงการอินเทอร์เน็ตตำบลใน 10 อบต. จาก 9 จังหวัดดังกล่าว โดยมีวิธีการสุ่มตัวอย่าง โดยวิธีตามจุดมุ่งหมาย จำนวนอบต.ละ 15 คน ก u 150 คน

ผลการศึกษาพบว่า การประเมินผลประสิทธิผลการดำเนินงานโครงการอินเทอร์เน็ตตำบลในภาพรวม อยู่ในระดับต่ำ มีค่าเฉลี่ย เท่ากับ 1.619 การประเมินผลประสิทธิผลด้านความพึงพอใจโครงการอินเทอร์เน็ตตำบล อยู่ในระดับปานกลาง มีค่าเฉลี่ยเท่ากับ 1.762 และ การประเมินผลประสิทธิผลด้านการพัฒนาโครงการอินเทอร์เน็ตตำบล อยู่ในระดับปานกลาง มีค่าเฉลี่ยเท่ากับ 1.762

งานวิจัยนี้มีความสำคัญในการนำเสนอภาพการดำเนินงานของศูนย์บริการสารสนเทศในชุมชน ภายใต้โครงการอินเทอร์เน็ตตำบล ซึ่งถือว่าเป็นส่วนหนึ่งของโครงการส่งเสริมการพัฒนาเทคโนโลยีสารสนเทศในชุมชนเช่นเดียวกับงานวิจัยฉบับนี้

กวาสนี่ (Kvasny: 2002) วิจัยเรื่อง ปัญหาของช่องว่างทางดิจิทัล: การผลิตซ้ำทางสังคมและวัฒนธรรมในการส่งเสริมเทคโนโลยีชุมชน (Problematizing the Digital Divide: Cultural and Social Reproduction in a Community Technology Initiative) ผู้วิจัยได้เน้นศึกษาการมีส่วนร่วมของพลเมืองที่เพิ่มขึ้นในสภาพแวดล้อมทางเทคโนโลยีและพัฒนาโอกาสในชีวิต โดยศึกษาด้วยวิธีทางมานุษยวิทยา (Ethnographic Method) เพื่อพัฒนาแนวคิดเกี่ยวกับความสัมพันธ์ทั้งสองส่วนนี้ การศึกษาได้ศึกษาชุมชนเมืองที่มีการส่งเสริมเทคโนโลยีชุมชนโดยศึกษาในทางประวัติศาสตร์

จากการศึกษาพบว่า เทคโนโลยีข้อมูลข่าวสารจะสามารถช่วยพัฒนาโอกาสในชีวิตของพลเมือง แต่อาจจะมีผลกระทบที่ไม่ได้คาดหมายเกิดขึ้น ทั้งนี้เพราะมีปัจจัยที่เกี่ยวข้องสำคัญ นอกจากการเข้าถึงเทคโนโลยีแล้ว ยังมีความแตกต่างในด้านความไม่เท่าเทียมกันทางดิจิทัล (Digital Inequality) ตามทฤษฎีของ บอร์ดิเออ (Bourdieu) เกี่ยวกับการผลิตซ้ำ สามารถนำมาปรับใช้ในการอธิบายความไม่เท่าเทียมกันทางดิจิทัล ซึ่งรวมเทคโนโลยีข้อมูลข่าวสารกับพลังของสถาบัน เศรษฐกิจ สังคมและวัฒนธรรม ผลการศึกษาพบว่า องค์กรสนับสนุน จะเป็นผู้ลงทุนด้านอุปกรณ์และการฝึกอบรมให้กับศูนย์เทคโนโลยีชุมชน อย่างไรก็ตามการที่เทคโนโลยีข้อมูลข่าวสารก่อให้เกิดการผลิตซ้ำ วัฒนธรรมร่วม ก็อาจมีความแตกต่างกับวัฒนธรรมเดิมของชุมชนเป้าหมาย การอบรมที่ไม่ทั่วถึงยังมีผลต่อการใช้เทคโนโลยีของคนในชุมชนอีกด้วย

งานวิจัยนี้ มีส่วนช่วยให้เข้าใจปัญหาช่องว่างทางดิจิทัลมากขึ้น และสามารถนำมาปรับใช้กับงานวิจัยฉบับนี้ ซึ่งศูนย์บริการสารสนเทศชุมชนถือว่ามีบทบาทสำคัญในการลดช่องว่างทางดิจิทัล

เมอร์เคิล (Merkel: 2002) วิจัยเรื่อง เปิดเผยการรู้หนังสือที่ซ่อนเร้น ของกลุ่มผู้ด้อยโอกาสทางดิจิทัล: การศึกษาของการใช้อินเทอร์เน็ตและคอมพิวเตอร์ในชุมชนที่มีราย
■ (Uncovering the Hidden Literacies of 'Have-nots': A Study of Computer and Internet Use in a Low-Income Community) การศึกษาเรื่องช่องว่างทางดิจิทัลมักจะเน้น **ปัญหาการเข้าถึงเทคโนโลยี**ของกลุ่มด้อยโอกาส แต่ยังไม่ได้ศึกษาถึงอุปสรรคอื่นๆ ที่มีต่อคนกลุ่มนี้ในการพัฒนาเทคโนโลยีเข้ากับชีวิตประจำวันของพวกเขา การวิจัยนี้จึงมีวัตถุประสงค์เพื่อพัฒนากรอบแนวคิด ว่ากลุ่มผู้ด้อยโอกาสเหล่านี้มีอุปสรรคด้านใดบ้างในการพัฒนาความรู้ใหม่ด้านคอมพิวเตอร์ แบบจำลองนี้ได้มาจากการศึกษากลุ่มผู้ที่มีรายได้น้อยที่เข้าร่วมการอบรมคอมพิวเตอร์ การวิจัยนี้ศึกษาว่ากลุ่มดังกล่าวได้ใช้เทคโนโลยีอินเทอร์เน็ตและคอมพิวเตอร์ที่ได้รับจากโปรแกรมการอบรมหรือไม่ ปัญหาด้านเทคนิคที่พวกเขาประสบอยู่คืออะไรและจะใช้เทคโนโลยีอย่างไรให้เหมาะสมกับการดำรงชีวิตของพวกเขา จากการศึกษานี้ได้ทำให้เข้าใจเกี่ยวกับการใช้คอมพิวเตอร์ การรู้หนังสือ และการเข้าถึงเทคโนโลยี นอกจากนี้ยังทำให้เข้าใจเกี่ยวกับการใช้คอมพิวเตอร์และการรู้หนังสือของประชาชนโดยคำนึงถึงปัจจัยด้านบุคคล สถานที่ (การใช้คอมพิวเตอร์ที่บ้าน) และ กิจกรรมต่างๆ อีกด้วย

งานวิจัยนี้ ได้ให้แนวทางในการทำความเข้าใจพฤติกรรมการใช้คอมพิวเตอร์ของคน
ชนบทที่ห่างไกลได้ดียิ่งขึ้น ซึ่งถือว่าเป็นพื้นฐานสำคัญในการศึกษาการใช้ศูนย์บริการสารสนเทศ
ในชุมชนเขตชนบทอีกด้วย

บทที่ 3 วิธีดำเนินการวิจัย

การวิจัยนี้เป็นการวิเคราะห์การดำเนินงานของศูนย์บริการสารสนเทศชุมชนที่แตกต่างกันระหว่างชุมชนชนบทและชุมชนเมืองรวมทั้งได้นำผลกระทบที่มีต่อประชาชนผู้ใช้บริการศูนย์ดังกล่าวมาเสนอ เพื่อเป็นประโยชน์แก่หน่วยงานที่เกี่ยวข้องและหน่วยงานอื่นที่กำลังดำเนินการศูนย์บริการสารสนเทศชุมชนในประเทศไทย การวิจัยนี้ ใช้ทั้งวิธีการวิจัยเชิงคุณภาพ อันได้แก่ การสัมภาษณ์แบบเจาะลึก การสัมภาษณ์กลุ่ม (focus group) การสังเกตการณ์ และ การเก็บข้อมูลเอกสาร นอกจากนี้ ผู้วิจัยได้ใช้วิธีการวิจัยเชิงปริมาณ โดยแจกแบบสอบถามแก่ผู้มาใช้บริการศูนย์บริการสารสนเทศชุมชนทั้ง 2 แห่งอีกด้วย

ประชากรและกลุ่มตัวอย่าง

ประชากรและตัวอย่างที่ใช้ในการวิจัยครั้งนี้ เป็นผู้ที่เกี่ยวข้องกับการดำเนินการและการให้บริการของศูนย์สารสนเทศทั้ง 2 แห่ง ได้แก่ บ้านฟอนเทเลเซนต์อร์ ที่โรงเรียนบ้านฟอนวิทยา อำเภอเมือง จังหวัดลำปาง และ ศูนย์เทคโนโลยีข้อมูลข่าวสาร ที่อำเภอละหานทราย จังหวัดบุรีรัมย์

กลุ่มตัวอย่างที่ใช้ในการศึกษาครั้งนี้ แบ่งได้ดังต่อไปนี้คือ

ศูนย์บ้านฟอนเทเลเซนต์อร์

ผู้วิจัยได้สัมภาษณ์บุคคลดังต่อไปนี้

1. เจ้าหน้าที่โครงการจาก ศูนย์เทคโนโลยีอิเล็กทรอนิกส์และคอมพิวเตอร์แห่งชาติ จำนวน 3 คน
2. เจ้าหน้าที่ศูนย์บ้านฟอนเทเลเซนต์อร์ จำนวน 2 คน
3. เจ้าหน้าที่สำนักงานข้อมูลข่าวสารบ้านฟอน diuau 1 คน
4. ผู้นำชุมชนและกลุ่มอาชีพที่เกี่ยวข้องกับศูนย์ diuau 2 คน
5. นักศึกษาสถาบันราชภัฏ จังหวัดลำปาง diuau 2 คน
6. กลุ่มผู้บริหารศูนย์บ้านฟอนเทเลเซนต์อร์จำนวน 5 คน
7. กลุ่มผู้ใช้บริการศูนย์จำนวน 7 คน

ผู้วิจัยได้แจกแบบสอบถาม จำนวน 55 ชุด ให้แก่ผู้ที่ใช้บริการศูนย์ในช่วงที่กา
การวิจัย และผู้ที่เคยมาใช้บริการที่ศูนย์

ศูนย์เทคโนโลยีข้อมูลข่าวสาร

ผู้วิจัยได้สัมภาษณ์บุคคลดังต่อไปนี้

- 1.เจ้าหน้าที่โครงการ oin สถาบันองค์กรพัฒนาชุมชน จำนวน 2 nu
- 2.เจ้าหน้าที่ประจำศูนย์ Biuau 2 nu
3. เจ้าหน้าที่จากสถาบันราชภัฏบุรีรัมย์ จำนวน 1 nu
4. ผู้ที่เกี่ยวข้องกับศูนย์ iiuau 2 nu
5. กลุ่มผู้บริหารศูนย์ละหานทราย iiuau 5 คน
6. กลุ่มผู้ใช้บริการศูนย์ iiuau 4 nu
7. กลุ่มผู้เข้าอบรมคอมพิวเตอร์ที่ศูนย์จัด จำนวน 15 คน
8. กลุ่มผู้ทำงานเกี่ยวข้องกับชมรมแต่ไม่เคยใช้ศูนย์ diuau 4 nu

ในการวิจัยที่ศูนย์เทคโนโลยีข้อมูลข่าวสาร อำเภอละหานทรายนี้ ได้มีการสัมภาษณ์
กลุ่มแตกต่างจากที่ศูนย์บ้านพอนทะเลเช่นเตอร์ diuau 2 กลุ่ม คือ กลุ่มผู้เข้าอบรมคอมพิวเตอร์
และ กลุ่มผู้ทำงานเกี่ยวข้องกับชมรมแต่ไม่เคยใช้ศูนย์ ทั้งนี้เพราะที่ศูนย์เทคโนโลยีข้อมูลข่าวสาร
ได้มีการจัดการอบรมคอมพิวเตอร์อย่างมีระบบให้กับคนในชุมชน แต่ยังมีปัญหาเรื่องการใช้ศูนย์
ดังนั้นการสัมภาษณ์ 2 กลุ่มดังกล่าว จึงช่วยให้สามารถเข้าใจพฤติกรรมการใช้บริการศูนย์ได้ดียิ่ง
ขึ้น

ผู้วิจัยได้แจกแบบสอบถามจำนวน 16 ชุด ให้แก่ผู้ที่เคยมาใช้บริการที่ศูนย์คามสถานที
พักอาศัยที่อยู่ในอำเภอละหานทราย ทั้งนี้เพราะในระหว่างเก็บข้อมูล ไม่มีผู้มาใช้บริการที่ศูนย์ดัง
กล่าว

เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย

การสร้างเครื่องมือในการวิจัยครั้งนี้ ได้มาจากการศึกษาเอกสารต่างๆ แนวคิดและ
ทฤษฎีที่เกี่ยวข้องกับเทคโนโลยีสารสนเทศ การใช้เทคโนโลยีสารสนเทศ รวมทั้งงานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับผล
กระทบของเทคโนโลยีสารสนเทศต่อสังคม เพื่อเป็นแนวทางในการตั้งแนวคำถามสำหรับการ
สัมภาษณ์แบบเจาะลึก และ การออกแบบสอบถาม

1.คำถามปลายเปิด การใช้คำถามปลายเปิดสำหรับการสัมภาษณ์แบบเจาะลึก จะแบ่ง
เป็น

3 ชุดคือ

ชุดที่ 1 คำถามสำหรับการสัมภาษณ์แบบเจาะลึกเจ้าหน้าที่โครงการ เจ้าหน้าที่ประจำศูนย์ และ ตัวแทนจากหน่วยงานที่เกี่ยวข้องกับการบริหารจัดการศูนย์ ซึ่งจะเน้นในประเด็นหลักๆ คือ

1. ประวัติความเป็นมา
2. คณะกรรมการดำเนินงาน
3. นโยบายและวัตถุประสงค์ ในการจัดตั้ง
4. บทบาทของผู้นำชุมชนและอาสาสมัครในการบริหารจัดการ
5. บทบาทของภาคีที่มีส่วนร่วมกับการบริหารจัดการศูนย์
6. การให้บริการแก่ชุมชน
7. ปัญหาและอุปสรรคในการดำเนินงาน

ชุดที่ 2 คำถามสำหรับการสัมภาษณ์กลุ่ม (Focus Group) ผู้บริหารจัดการศูนย์ คำถามสำหรับกลุ่มผู้บริหารจัดการศูนย์ มีประเด็นต่างๆ ดังนี้ คือ

1. การบริหารจัดการศูนย์และการมีส่วนร่วมของชุมชน
2. การให้บริการศูนย์กับความต้องการของคนในชุมชน
3. เทคโนโลยีการสื่อสารกับการเปลี่ยนแปลงชุมชนในด้านต่างๆ
4. ปัญหาและอุปสรรคในการจัดการศูนย์และการให้บริการ
5. ข้อเสนอแนะสำหรับการบริหารจัดการศูนย์นี้ให้ยั่งยืน

ชุดที่ 3 คำถามสำหรับการสัมภาษณ์กลุ่ม (Focus Group) กลุ่มผู้ใช้บริการศูนย์

คำถามสำหรับกลุ่มผู้ใช้บริการศูนย์ มีประเด็นต่างๆ ดังนี้ คือ

1. บทบาทของคอมพิวเตอร์ในชีวิตประจำวัน
2. ลักษณะการใช้บริการของศูนย์นี้ และ ความต้องการในการใช้บริการตรงกับบริการที่จัดไว้หรือไม่
3. ผลดีของการใช้บริการศูนย์นี้ กับการพัฒนาชุมชนในด้านการศึกษาและอาชีพ
4. ปัญหาและอุปสรรคในการใช้บริการของศูนย์
5. ข้อเสนอแนะสำหรับการให้บริการของศูนย์

2 แบบสอบถาม สำหรับผู้ใช้บริการศูนย์บริการ สารสนเทศชุมชน

การใช้แนวคำถามในแบบสอบถาม แบ่งออกเป็น 5 ตอน ดังนี้คือ

ตอนที่ 1 ประกอบด้วยคำถามเกี่ยวกับสถานภาพของผู้ตอบแบบสอบถามในด้านเพศ อายุ อาชีพ การศึกษา และ รายได้เฉลี่ยต่อเดือน ลักษณะคำถามเป็นแบบเลือกตอบ (Check List)

ตอนที่ 2 ประกอบด้วยคำถามเกี่ยวกับการมีส่วนร่วมของประชาชนที่ศูนย์บริการ สารสนเทศชุมชน ในด้านการบริการข้อมูลในคอมพิวเตอร์กับความจำเป็นของผู้ใช้ การมีส่วนร่วมในการบริหารจัดการศูนย์ ความรู้สึกที่ศูนย์เป็นส่วนหนึ่งของชุมชน ความพร้อมของชุมชนในการบริหารจัดการศูนย์ ลักษณะคำถามเป็นแบบประมาณค่า (rating scale)

ตอนที่ 3 ประกอบด้วยคำถามเกี่ยวกับพฤติกรรมการเรียนรู้เนื้อหาในคอมพิวเตอร์ ในด้านการใช้ประโยชน์จากข้อมูลต่างๆ จากคอมพิวเตอร์ ความเข้าใจภาษาในคอมพิวเตอร์ ความชัดเจนของเนื้อหาในคอมพิวเตอร์และความสอดคล้องกับความต้องการ การเรียนรู้เนื้อหาจากคอมพิวเตอร์และการประยุกต์ใช้ในชีวิตประจำวัน การฝึกใช้คอมพิวเตอร์จากศูนย์ ลักษณะคำถามเป็นแบบประมาณค่า (rating scale)

ตอนที่ 4 ประกอบด้วยคำถามเกี่ยวกับการค้นหาข้อมูลและการให้บริการทาง อินเทอร์เน็ต ในด้านความพึงพอใจกับความรวดเร็วในการใช้อินเทอร์เน็ต ความสะดวกสบายในการใช้บริการอินเทอร์เน็ต การสอบถามปัญหาในการค้นอินเทอร์เน็ตจากเจ้าหน้าที่ศูนย์ การนำข้อมูลจากอินเทอร์เน็ตไปใช้ประโยชน์ การที่อินเทอร์เน็ตทำให้ชุมชนได้รับข้อมูลข่าวสารจากภายนอก ลักษณะคำถามเป็นแบบประมาณค่า (rating scale)

ตอนที่ 5 ประกอบด้วยคำถามเกี่ยวกับผลกระทบของเทคโนโลยีสารสนเทศต่อชุมชน ในด้านต่างๆ โดยแบ่งออกเป็น 3 ด้านคือ ด้านการศึกษา อาชีพ และ สุขภาพ คำถามจะเป็นลักษณะ การใช้บริการของศูนย์เพื่อพัฒนาชุมชนในด้านการศึกษา อาชีพ และ สุขภาพในลักษณะที่แตกต่าง กัน นอกจากนี้ ยังมีคำถามเกี่ยวกับการใช้คอมพิวเตอร์อินเทอร์เน็ตในการแลกเปลี่ยนข้อมูลข่าวสาร ลักษณะคำถามเป็นแบบ จัดลำดับ (ranking)

ในตอนท้ายเป็นคำถามปลายเปิดเกี่ยวกับศูนย์ 3 แนวคำถามหลักคือ ศูนย์บริการ สารสนเทศชุมชนควรเพิ่มบริการด้านใด ปัญหาและอุปสรรคในการใช้บริการจากศูนย์สารสนเทศ และ ข้อเสนอแนะอื่นๆ

การหาประสิทธิภาพของเครื่องมือนี้ ผู้วิจัยได้นำแบบสอบถามที่สร้างเสร็จแล้วเสนอ ขอความคิดเห็นจากผู้เชี่ยวชาญในด้านวิจัยของมหาวิทยาลัย และได้้นำแบบสอบถามไปทดสอบ ที่ศูนย์บริการสารสนเทศชุมชน ที่จังหวัดจันทบุรี จำนวน 20 ชุด และได้นำมาปรับปรุงแก้ไขก่อน นำมาใช้ในการทำวิจัย

การเก็บรวบรวมข้อมูล

ผู้วิจัยได้ทำการเก็บข้อมูลโดยใช้วิธีการหลายวิธี ทั้งวิธีการเชิงคุณภาพ ได้แก่ การเก็บรวบรวมข้อมูลจากเอกสาร การสัมภาษณ์แบบเจาะลึก การสัมภาษณ์กลุ่ม และการสังเกตการณ์ นอกจากนี้ ยังใช้วิธีการเชิงปริมาณ ได้แก่ การแจกแบบสอบถาม โดยใช้เวลาเก็บข้อมูลตั้งแต่เดือนกันยายน ถึง เดือนพฤศจิกายน การลงเก็บข้อมูลภาคสนามนั้น ได้เก็บข้อมูลดังนี้คือ วันที่ 7-11 พฤศจิกายน 2545 เป็นการเก็บข้อมูลที่บ้านฟอนเทเลเซ็นเตอร์ อำเภอเมือง จังหวัดลำปาง และ วันที่ 13-18 พฤศจิกายน 2545 เป็นการเก็บข้อมูลที่ ศูนย์เทคโนโลยีข้อมูลข่าวสาร อำเภอละหานทราย จังหวัดบุรีรัมย์ ดังต่อไปนี้

1. การเก็บข้อมูลจากเอกสาร การวิจัยครั้งนี้ ผู้วิจัยได้เก็บรวบรวมข้อมูลจากเอกสารเกี่ยวกับศูนย์บริการสารสนเทศชุมชน ทั้ง 2 แห่ง โดยเอกสารนั้น จะแบ่งออกเป็น 2 ประเภทคือ เอกสารที่ได้รับจากหน่วยงานเจ้าของโครงการอันได้แก่ ศูนย์เทคโนโลยีอิเล็กทรอนิกส์และคอมพิวเตอร์แห่งชาติ และ สถาบันพัฒนาองค์กรชุมชน (พอช.) และ เอกสารที่ได้รับจากเจ้าหน้าที่ศูนย์บริการสารสนเทศในพื้นที่ดังกล่าวทั้งที่จังหวัด ลำปาง และ จังหวัดบุรีรัมย์

2. การสัมภาษณ์แบบเจาะลึก ในการวิจัยครั้งนี้ได้สัมภาษณ์บุคคลที่เกี่ยวข้องกับการบริหารจัดการศูนย์บริการสารสนเทศชุมชนดังกล่าว ได้แก่ เจ้าหน้าที่โครงการ ผู้บริหารจัดการศูนย์ เจ้าหน้าที่ประจำศูนย์ และตัวแทนจากหน่วยงานที่เกี่ยวข้องกับการบริหารจัดการศูนย์ นอกจากนี้ ผู้วิจัยยังได้สัมภาษณ์กลุ่ม (focus group) ดังนี้คือ

ศูนย์บ้านฟอนเทเลเซ็นเตอร์ จังหวัดลำปาง สัมภาษณ์กลุ่มผู้จัดการศูนย์ และกลุ่มผู้ใช้บริการคอมพิวเตอร์ที่ศูนย์

ศูนย์เทคโนโลยีข้อมูลข่าวสาร จังหวัดบุรีรัมย์ สัมภาษณ์กลุ่มผู้จัดการศูนย์ กลุ่มผู้ใช้บริการคอมพิวเตอร์ที่ศูนย์ กลุ่มผู้เข้าชมคอมพิวเตอร์ที่ศูนย์จัดให้ และกลุ่มที่ไม่ใช้คอมพิวเตอร์ที่ศูนย์

ทั้งนี้เพื่อนำมาเป็นข้อมูลประกอบในการวิเคราะห์ลักษณะการใช้ศูนย์บริการสารสนเทศของคนในชุมชนที่แตกต่างกันระหว่างชุมชนชนบทและชุมชนเมือง

ภาพที่ 1: สัมภาษณ์กลุ่มผู้บริหารศูนย์เทคโนโลยีข้อมูลข่าวสาร จังหวัดบุรีรัมย์

ภาพที่ 2: สัมภาษณ์กลุ่มผู้บริหารศูนย์บ้านเพื่อนทะเลเซ็นเตอร์ จังหวัดลำปาง

3. การสังเกตการณ์แบบมีส่วนร่วม ผู้วิจัยได้ใช้วิธีการสังเกตการณ์การทำงานของเจ้าหน้าที่โครงการ และ การทำงานของเจ้าหน้าที่ประจำศูนย์ โดยผู้วิจัยได้ร่วมเดินทางไปกับคณะเจ้าหน้าที่โครงการของเนคเทค นอกจากนี้ ผู้วิจัยยังได้เข้าพักที่บ้านพักของผู้บริหารจัดการศูนย์เทคโนโลยีข้อมูลข่าวสาร อำเภอละหานทราย จังหวัดบุรีรัมย์ ซึ่งเป็นรองประธานศูนย์ดังกล่าว ทำให้สามารถสังเกตการทำงานของผู้บริหารจัดการศูนย์ได้ขณะทำวิจัยและเป็นการสร้างความคุ้นเคยกับบุคคลที่ทำหน้าที่ในศูนย์ดังกล่าว นอกจากนี้ ผู้วิจัยได้เข้าร่วมการประชุม และสัมมนาของกลุ่มผู้บริหารโครงการและผู้บริหารจัดการศูนย์ในชุมชน ถึง 2 ครั้ง ได้แก่ การประชุมสมาชิกชมรมเครือข่ายอินเทอร์เน็ต อำเภอละหานทราย และระดมสมองในการจัดเก็บข้อมูลสินค้าชุมชน วันที่ 23

ตุลาคม 2545 (ภาพที่ 3) และ การอภิปรายกลุ่ม ของผู้บริหารศูนย์บ้านฟอนเทเลเซ็นเตอร์ ในงาน เปิดศูนย์ เมื่อวันที่ 8 พฤศจิกายน 2545 จึงทำให้เข้าใจการมีส่วนร่วมของการบริหารจัดการศูนย์ได้ มากขึ้น

ในช่วงที่เก็บข้อมูลภาคสนามนั้น ผู้วิจัยได้ใช้เวลาสังเกตการณ์การใช้บริการศูนย์ดังกล่าว ทั้งในวันธรรมดา และวันเสาร์-อาทิตย์ แห่งละ 4 วัน โดยได้เข้าร่วมกิจกรรมกับเจ้าหน้าที่ ประจำศูนย์ทั้ง 2 แห่ง

ภาพที่ 3 : การระดมสมอง ผู้นำกลุ่มอาชีพต่างๆ ในอำเภอละหานทราย จังหวัดบุรีรัมย์

4. การแจกแบบสอบถาม ผู้วิจัยได้แจกแบบสอบถามและสัมภาษณ์ สำหรับผู้ใช้ บริการศูนย์ในขณะที่เก็บข้อมูลภาคสนาม ดังนั้นจำนวนผู้ใช้บริการของศูนย์บริการสารสนเทศชุมชนในทั้ง 2 ศูนย์ จึงขึ้นอยู่กับผู้ใช้ศูนย์ในขณะนั้น ทั้งนี้ ผู้วิจัยสามารถเก็บแบบสอบถามที่บ้านฟอน เทเลเซ็นเตอร์ จำนวน 55 ฉบับ และที่ศูนย์เทคโนโลยีข้อมูลข่าวสาร diuau 16 ฉบับ

การวิเคราะห์ข้อมูล

ผู้วิจัยได้วิเคราะห์ข้อมูลใน 2 ลักษณะคือ วิเคราะห์ข้อมูลแบบพรรณนา โดยนำข้อมูลที่ เก็บเชิงคุณภาพมาตีความและพรรณนาตามสภาพที่เกิดขึ้นจริงประกอบกับแนวคิดและทฤษฎีที่ กำหนดไว้ วิเคราะห์ข้อมูลจากแบบสอบถาม ข้อมูลดังกล่าวนี้จะใช้สนับสนุนข้อมูลแบบพรรณนา ผู้วิจัยได้นำเสนอด้วยค่าเฉลี่ย ค่าเบี่ยงเบน และ ร้อยละ นอกจากนี้ผู้วิจัยได้กำหนดเกณฑ์ในการ แปลความหมายข้อมูลที่เป็นแบบประมาณค่า เป็น 5 ระดับ ช่วงกว้างในแต่ละชั้นเท่ากับ 0.79 คะแนนโดยใช้หลักช่วงคะแนนแต่ละช่วงเท่าๆ กัน ดังนี้

- 1.00-1.79 = ผู้ตอบแบบสอบถามให้ความสำคัญน้อยที่สุด
1.80-2.59 = ผู้ตอบแบบสอบถามให้ความสำคัญน้อย
2.60-3.39 = ผู้ตอบแบบสอบถามให้ความสำคัญปานกลาง
3.40-4.19 = ผู้ตอบแบบสอบถามให้ความสำคัญมาก
4.20-5.00 = ผู้ตอบแบบสอบถามให้ความสำคัญมากที่สุด

บทที่ 4

บ้านฟ่อนทะเลเซ็นเตอร์: ศูนย์เรียนรู้คอมพิวเตอร์ของเยาวชนเมือง

ศูนย์เทคโนโลยีอิเล็กทรอนิกส์และคอมพิวเตอร์แห่งชาติ (เนคเทค) ได้จัดตั้ง โครงการนำร่องพาณิชย์อิเล็กทรอนิกส์เพื่อสินค้าชุมชนและการท่องเที่ยว โดยมีจุดมุ่งหมายหลักเพื่อ ประยุกต์ใช้เทคโนโลยีสารสนเทศในการส่งเสริมและต่อยอดภูมิปัญญาไทยในท้องถิ่นต่างๆ ให้ สามารถเชื่อมโยงเศรษฐกิจชุมชนกับเศรษฐกิจภายนอกได้ สร้างภาคีความร่วมมือกันระหว่างชุมชน หน่วยงานภาครัฐ และ เอกชนในท้องถิ่น เพื่อให้ชุมชนได้รับรู้ข้อมูลข่าวสารอันถูกต้อง สะดวก รวดเร็ว และได้นำองค์ความรู้ที่ได้ไปใช้พัฒนาผสมผสานให้เกิดประโยชน์ต่อชุมชนเป็นหลัก โครงการนำร่องได้ดำเนินการเพื่อค้นหารูปแบบในการจัดตั้งศูนย์สารสนเทศชุมชน(ทะเล เซ็นเตอร์)ที่เหมาะสมต่อไป

เนคเทคได้สำรวจพื้นที่ในชุมชนต่างๆ ที่มีการรวมกลุ่มกันอย่างเหนียวแน่น มีผลิตภัณฑ์ที่เป็นเอกลักษณ์ประจำถิ่น แต่ยังต้องการสนับสนุนในด้านต่างๆ เช่น การปรับปรุงมาตรฐาน คุณภาพของผลิตภัณฑ์ การตลาด การสื่อสาร และ การพัฒนาแหล่งท่องเที่ยว ที่สัมพันธ์กับ วิถีชีวิตชุมชน ชุมชนที่ได้รับคัดเลือกจากเนคเทคมี อยู่ 4 แห่ง ได้แก่ ชุมชนท่าตาล อำเภอบาง กระทุ่ม จังหวัดพิษณุโลก กลุ่มสตรีทอผ้าไหม บ้านสวายจี้ ตำบลสวาย อำเภอเมือง จังหวัด สุรินทร์ กลุ่มปรับปรุงคุณภาพทุเรียน ตำบลเกวียนหัก อำเภอขลุง จังหวัดจันทบุรี และ ชุมชน บ้านฟ่อน ตำบลชมพู อำเภอเมือง จังหวัดลำปาง

ในบทนี้ จะเป็นการศึกษาการดำเนินงานของศูนย์บริการสารสนเทศชุมชน ที่เรียกว่า บ้านฟ่อนทะเลเซ็นเตอร์ ตั้งอยู่ที่ชุมชนบ้านฟ่อน ตำบลชมพู อำเภอเมือง จังหวัดลำปาง ซึ่งถือเป็นศูนย์บริการสารสนเทศชุมชนเมือง โดยได้ศึกษาถึงการบริหารจัดการ การมีส่วนร่วมของคน ในชุมชน พฤติกรรมการใช้คอมพิวเตอร์ และผลกระทบต่อสังคม ตามลำดับ

บ้านฟ่อนในงานวิจัยฉบับนี้ถือเป็นชุมชนเมืองในจังหวัดลำปาง มีทั้งหมด 889 ครัวเรือน ประชากรทั้งหมดในชุมชนนี้ มี 3,353 คน ชาย 1,589 คน หญิง 1,764 คน การประกอบ อาชีพส่วนใหญ่ ประชาชนมีอาชีพรับจ้าง 445 ครอบครัว รองลงมาคือทำนา 241 ครอบครัว ค้า ขยาย 91 ครอบครัว รับราชการ 64 ครอบครัว ทำสวน 41 ครอบครัว บริการ 40 ครอบครัว และ ทำนาแต่ไม่มีที่ดินเป็นของตัวเอง 15 ครอบครัว ชาวบ้านมีการรวมกลุ่มถึง 13 กลุ่มคือ กลุ่มผู้สูงอายุ กลุ่มสามัคคี กลุ่มหนุ่มสาว กลุ่มเยาวชน กลุ่มแม่บ้าน กลุ่มลูกเสือชาวบ้าน กลุ่ม รวมช่าง กลุ่มเกษตรกรก้าวหน้า กลุ่มอสม. กลุ่มธนาคารหมู่บ้าน กลุ่มกรรมการโรงเรียน กลุ่ม กรรมการหมู่บ้าน และกลุ่มกรรมการวัด (สำนักงานข้อมูลข่าวสารบ้านฟ่อน, 2545)

บ้านฟ่อนทะเลเซ็นเตอร์ ได้ก่อตั้งขึ้น ตามโครงการนำร่องศูนย์บริการสารสนเทศ ของเนคเทค โดยตั้งอยู่ที่ห้องชั้นล่าง อาคาร 3 โรงเรียนชุมชนบ้านฟ่อนวิทยา ซึ่งเป็นโรงเรียน

ประจำชุมชนมีตั้งแต่ชั้น อนุบาล จนถึง มัธยมศึกษาปีที่ 3 ตั้งขึ้นเมื่อปี พ.ศ. 2471 ปัจจุบันมีครู 32 คน และ นักเรียน 847 คน (สำนักงานข้อมูลข่าวสารบ้านฟ่อน, 2545) เนคเทคได้เลือกจัดตั้งศูนย์บริการสารสนเทศที่โรงเรียนแห่งนี้เพราะได้ทราบจากศูนย์การศึกษาออกโรงเรียนภาคเหนือว่าที่โรงเรียนแห่งนี้มีความสนใจนำเทคโนโลยีมาใช้กับระบบการศึกษาและได้จัดทำโครงการผ้าป่าคอมพิวเตอร์ โดยให้อาจารย์ ผู้ปกครองและนักเรียน รวมทั้งคนในชุมชนร่วมกันซื้อคอมพิวเตอร์ไว้ที่โรงเรียนดังกล่าวจำนวน 30 เครื่อง เพื่อให้เยาวชนของชุมชนได้ใช้ในการศึกษา นอกจากนี้โรงเรียนยังได้รับความร่วมมืออย่างดีจากคนในชุมชน

การคัดเลือกพื้นที่นำร่องที่จังหวัดลำปางนี้ เนคเทคมีเกณฑ์ในการคัดเลือกพื้นที่นำร่องคือ ชุมชนมีศักยภาพในการบริหารจัดการศูนย์ด้วยตนเอง สามารถทำให้ศูนย์ดำเนินการได้อย่างยั่งยืน และยอมรับเทคโนโลยีข้อมูลข่าวสาร หรือ ไอที จะเห็นได้ว่านอกจากคัดเลือกที่บ้านฟ่อน จังหวัดลำปางแล้ว เนคเทคยังได้เลือกจัดตั้งโครงการนำร่องที่จังหวัดพิษณุโลก ซึ่งมีผู้นำชุมชนที่เข้มแข็ง มีเจ้าอาวาสช่วยในการดำเนินงานศูนย์ ที่สุรินทร์ได้รับการคัดเลือกเพราะเป็นกลุ่มสตรีทอผ้าไหมที่เข้มแข็ง จันทบุรีมีรูปแบบธุรกิจดี มีการรวมตัวเป็นกลุ่ม คนรวยช่วยคนจน (สัมภาษณ์, รอยบุญ รัตมีเทศ, 5 กันยายน 2545)

วัตถุประสงค์ของการจัดตั้งศูนย์บ้านฟ่อนทะเลเช่นเตอร์ คือ

- 1.เพื่อหาแนวทางการเผยแพร่ข้อมูลและความรู้เข้าสู่ชุมชนและจากชุมชนสู่ภายนอก
 - 2.เพื่อศึกษารูปแบบการจัดการบริการ การจัดการด้านพาณิชย์ในส่วนภูมิภาค
 - 3.เพื่อแลกเปลี่ยนความคิดเห็นกับชุมชนในการสนับสนุนการขายผลิตภัณฑ์ท้องถิ่น
- การให้ข้อมูลเรื่องสถานที่ท่องเที่ยวโดยใช้สื่อพาณิชย์อิเล็กทรอนิกส์อันเป็นเครื่องมือช่วยด้านการตลาด

4.เพื่อเป็นแหล่งเรียนรู้ของครู นักเรียน นักศึกษา ข้าราชการและประชาชนในชุมชน

- 5.เพื่อให้บริการด้านการนำระบบสื่อสาร เทคโนโลยีอิเล็กทรอนิกส์ อันเป็นการบริการ สาธารณูปโภคพื้นฐานรูปแบบใหม่ให้กับชุมชน (สารบ้านเฮา, 2545)

กล่าวโดยสรุปการตั้งศูนย์แห่งนี้ขึ้นก็เพื่อขยายการใช้เทคโนโลยีสารสนเทศไปสู่ชนบท โดยแนะนำชาวบ้านให้รู้จักค้นคว้าข้อมูลด้านการศึกษา การเกษตรและสาธารณสุข นอกจากนี้ยังได้สอนให้ชาวบ้านรู้จักออกแบบเว็บไซต์เพื่อใช้ในการพัฒนาธุรกิจชุมชนอีกด้วย

อย่างไรก็ตามวัตถุประสงค์หลักของศูนย์นี้จะอยู่ที่การสร้างฐานข้อมูล และการแลกเปลี่ยนข้อมูลสินค้าชุมชน เพื่อนำไปพัฒนาเศรษฐกิจชุมชน คุณรอยบุญ รัตมีเทศ หัวหน้าโครงการทะเลเช่นเตอร์ของเนคเทค กล่าวว่า

วัตถุประสงค์ของเนคเทคจะให้ชุมชนเห็นประโยชน์การนำไอทีไปใช้ในการต่อยอดภูมิปัญญาท้องถิ่น ในการเผยแพร่ความรู้และเรียนรู้ความรู้ข้างนอกมาพัฒนาเศรษฐกิจชุมชนเอง ฐานข้อมูลต่างๆ นี้จะช่วย siamvillage จะช่วยเรื่องผลิตภัณฑ์ของชุมชน ข้อมูล

ทั้งประเทศ งานนี้สำคัญมาก ต่อไป เทเลเซ็นเตอร์ ชุมชนใช้งานเป็น เขาเอาไปใช้ต่อยอด (สัมภาษณ์, 5 กันยายน 2545)

ในการนี้ เนคเทคและผู้บริหารจัดการศูนย์คาดว่าศูนย์นี้จะมีประโยชน์ต่อชุมชน กล่าวคือ ชุมชนได้มีโอกาสประชาสัมพันธ์เผยแพร่ผลิตภัณฑ์ท้องถิ่นที่ใช้ภูมิปัญญาชาวบ้านและสถานที่ท่องเที่ยวให้เป็นที่รู้จักทั้งชาวไทยและชาวต่างชาติโดยการใช้บริการจากอินเทอร์เน็ต ช่วยเพิ่มความเข้มแข็งของชุมชน ทำให้ชุมชนสามารถติดต่อสื่อสาร ค้นหาข้อมูล สร้างข้อมูลระบบต่างๆ ของชุมชนและแลกเปลี่ยนข้อมูล ผลิตภัณฑ์ท้องถิ่น แหล่งท่องเที่ยว ศิลปวัฒนธรรม ประเพณีซึ่งกันและกัน ผ่านระบบอินเทอร์เน็ต ยิ่งไปกว่านั้นยังทำให้ชุมชนมีโอกาสพัฒนาการจำหน่ายสินค้าของชุมชนด้วยระบบอีคอมเมิร์ซ ช่วยกระตุ้นให้มีการสร้างเครือข่ายองค์กรชุมชนต่างๆ ในจังหวัดลำปางได้ง่ายขึ้น และเป็นแหล่งการเรียนรู้ด้านเทคโนโลยีที่ทันสมัยแก่คณะครู นักเรียนและประชาชนทั่วไปในชุมชน และธุรกิจชุมชน (ศูนย์เทคโนโลยีอิเล็กทรอนิกส์และคอมพิวเตอร์แห่งชาติ, 2545)

การบริหารจัดการ

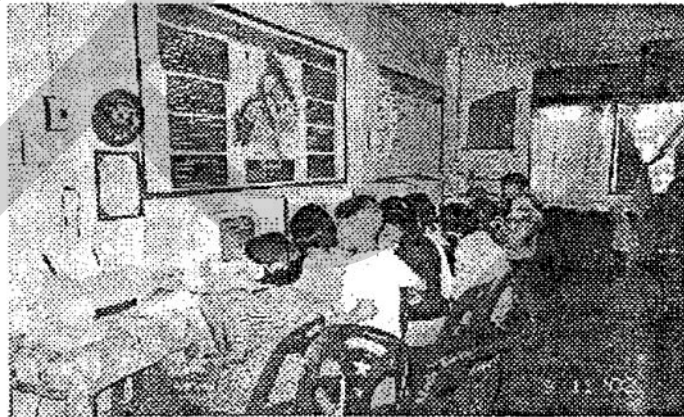
โครงการนำร่อง บ้านพื่อนเทเลเซ็นเตอร์ได้ก่อตั้งขึ้น ตั้งแต่เดือนกุมภาพันธ์ 2545 และได้ทำพิธีเปิดอย่างเป็นทางการเมื่อวันที่ 8 พฤศจิกายน 2545 ระหว่างดำเนินโครงการ เนคเทคให้เงินสนับสนุนเพื่อทางศูนย์จะได้จัดหาเจ้าหน้าที่ประจำศูนย์ซึ่งเป็นคนในท้องถิ่นโดยให้เงินเดือน เดือนละ 5,000 บาท เป็นเวลา 6 เดือน หลังจากนั้นจะให้เงินจำนวน 30,000 บาท โดยเจ้าหน้าที่ศูนย์นำไปบริหารจัดการเอง (สัมภาษณ์, วิศิษฐ์ ศิลปสุวรรณชัย, 27 พฤศจิกายน 2545) รวมทั้งเนคเทคได้จัดหาอุปกรณ์ต่างๆ ให้แก่ศูนย์ได้แก่ คอมพิวเตอร์ที่สามารถเชื่อมต่ออินเทอร์เน็ตได้ จำนวน 4 เครื่อง เครื่องพิมพ์ โทรศัพท์ และโทรสาร กล้องถ่ายภาพดิจิทัล อุปกรณ์ระบบเครือข่ายซอฟต์แวร์ลิขสิทธิ์ นอกจากนี้เจ้าหน้าที่ประสานงานของเนคเทคยังเดินทางมาประสานงานกับกลุ่มชาวบ้านทุกเดือน และเข้าร่วมประชุมประชาคมกับชาวบ้าน

วิชัยวัฒน์ ศศิผลิน นักวิเคราะห์โครงการ กล่าวว่า

แต่ละเดือนก่อนจะมาติดต่อทวงเมสว่ามีปัญหาอะไร มาแก้ปัญหาเรื่องเครื่อง อบรมเจ้าหน้าที่ และคนทำงานเครือข่ายที่ขาดความรู้ เรื่องการทำเอกสาร การมาแต่ละครั้งนี่จะบอกว่าให้เราช่วยอย่างไร (สัมภาษณ์, 7 พฤศจิกายน 2545)

เจ้าหน้าที่ของเนคเทคนั้น จะนำความรู้เกี่ยวกับเทคโนโลยีมาถ่ายทอดกับชาวบ้าน โดยจะช่วยชาวบ้านทำเว็บไซต์ในการประชาสัมพันธ์สินค้าชุมชนต่างๆ นอกจากนี้ยังอบรมชาวบ้านที่โรงเรียนบ้านพื่อนเทเลเซ็นเตอร์ 2 ครั้ง โดยอบรมตอนกลางวันให้กับนักเรียน และ กลางคืน

สำหรับผู้ใช้ทั่วไป (สมพร นาคพิทักษ์, สัมภาษณ์กลุ่มผู้บริหารจัดการ, 11 พฤศจิกายน 2545)

ภาพที่ 4-5: ศูนย์บ้านฟอนเทลเซินเตอร์

การบริหารจัดการศูนย์นั้นจะแบ่งเจ้าหน้าที่ออกเป็น 2 กลุ่มคือ กลุ่มแรก ได้แก่กลุ่มเจ้าหน้าที่จากเนคเทคซึ่งเป็นคณะผู้ให้คำปรึกษา ดังนี้

คุณรอยบุญ รัตมีเทศ
คุณเอกฤทธิ์ ศรีวัลย์
คุณวิชัยวัฒน์ ศศิผลิน
คุณวิศิษฐ์ ศิลาสุวรรณชัย

หัวหน้าโครงการ
เจ้าหน้าที่
เจ้าหน้าที่
เจ้าหน้าที่

คุณธนเรศ แข่งเงิน
คุณภาควุฒิ เอี่ยมจิตกุล
คุณนัยณัฐ สายทองคำ

เจ้าหน้าที่
เจ้าหน้าที่
เจ้าหน้าที่

การทำงานของกลุ่มนี้จะทำหน้าที่ประสานกับคณะกรรมการศูนย์สารสนเทศในการบริหารจัดการศูนย์ โดยส่วนใหญ่จะเข้าร่วมปรึกษาหารือในแบบของประชาคมและให้คณะกรรมการศูนย์เป็นผู้ตัดสินใจในการดำเนินงาน

กลุ่มที่สองคือ คณะกรรมการศูนย์สารสนเทศชุมชน มีการแบ่งหน้าที่ต่าง ๆ ดังนี้

คุณ จักรพงษ์ ธรรมใจ (ผู้ใหญ่บ้านฟ่อน)
คุณสมพร นาคพิทักษ์
(ผู้อำนวยการโรงเรียนชุมชนบ้านฟ่อน)

หัวหน้าโครงการ
ผู้ช่วยหัวหน้าโครงการ

คุณ ปวีณา รัศมีจาตุรงค์
คุณประเทือง เครือฉนวน
คุณเนาวนิตย์ อินทรวิจิตร
คุณไพโรจน์ ลากจรัสแสงโรจน์

เหรียญฤกษ์
ผู้ช่วยเหรียญฤกษ์
เจ้าหน้าที่การตลาด
ผู้ช่วยเจ้าหน้าที่การตลาด

คุณพรรณี สร้อยแดง
คุณศรีประไพ เป็นบุญมา

เจ้าหน้าที่คอมพิวเตอร์
ผู้ช่วยเจ้าหน้าที่คอมพิวเตอร์

คุณนรินทร์ อธิธิบุลรัตน์
คุณนรินทร์ อธิธิบุลรัตน์

ฝ่ายกฎหมาย
ผู้ช่วยฝ่ายกฎหมาย

คุณ รัช อินทรวิจิตร
คุณ ประสิทธิ์ ปินศรี

ผู้ช่วยฝ่ายกฎหมาย
ฝ่ายประชาสัมพันธ์

คุณ จินฉัตร ถาคำฟู

ผู้ช่วยฝ่ายประชาสัมพันธ์

คุณ สมศักดิ์ แก้วบุญเรือง

ฝ่ายประสานหน่วยงานที่
ต้องการให้ช่วยสนับสนุน

คุณ สดศรี ชัดติยวงศ์

ผู้ช่วยฝ่ายประสานหน่วยงาน
ที่ต้องการให้ช่วยสนับสนุน

คุณ ธวัชชัย ผืนเต็ม

ผู้ดูแลเครื่องคอมพิวเตอร์

ในการจัดการศูนย์นี้ ผู้ที่เป็นกรรมการส่วนใหญ่เป็นอาจารย์จากโรงเรียนบ้านฟ่อนวิทยา ผู้ที่มีบทบาทสำคัญในศูนย์ได้แก่ ผู้อำนวยการโรงเรียน ครูสดศรี ครูสมศักดิ์ และ ครูสุพรรณ ที่ช่วยในการบริหารจัดการศูนย์ โดยคุณพรรณีเป็นเจ้าหน้าที่ประจำศูนย์ และมีคุณปิยะณัฐ ซึ่งเป็นศิษย์เก่าโรงเรียนบ้านฟ่อน มาเป็นอาสาสมัครช่วยออกแบบเว็บไซต์

นอกจากนี้จะมีการจัดตั้งคณะอนุกรรมการซึ่งมาจากกลุ่มต่างๆ ในชุมชนคือ กลุ่มงานช่าง กลุ่มแม่บ้าน กลุ่มเยาวชน กลุ่มเกษตรกรก้าวหน้า กลุ่มอสม. และกลุ่มผู้สูงอายุ (สัมภาษณ์, สดศรี ชัตติยวงศ์, 8 พฤศจิกายน 2545) คณะอนุกรรมการเหล่านี้ จะมาสร้างภาคีร่วม และ ช่วยกันวางแผนในการดำเนินงานให้บ้านเพื่อนอยู่ได้อย่างยั่งยืน

ภาคีสันับสนุน การทำงานของคุณีนี้ ยังไม่มีความร่วมมือกับหน่วยงานรัฐหน่วยงานอื่นอย่างชัดเจน มีเพียงนักศึกษาช่วยงานจากสถาบันราชภัฏจังหวัดลำปาง ที่เป็นอาสาสมัครมาช่วยและศิษย์เก่าบ้านเพื่อนที่จบการศึกษาไปแล้ว พัฒนาเว็บไซต์สำหรับธุรกิจชุมชน (สัมภาษณ์, ดวงพร อินทจักร, 8 พฤศจิกายน 2545) ส่วนกลุ่มชาวบ้านอื่นๆ เพิ่งเริ่มให้ความสนใจเมื่อตอนเปิดศูนย์เมื่อวันที่ 8 พฤศจิกายน 2545 ได้แก่กลุ่มเกษตรกรก้าวหน้า และ กลุ่มผู้สูงอายุที่เริ่มมาใช้บริการศูนย์ และมีเครือข่ายครูพัฒนาชีวิตแห่งประเทศไทย เครือข่ายตีบจ้าง (ภูมิปัญญาไทยแห่งประเทศไทย) จังหวัดลำปางให้ความร่วมมือกับศูนย์ (สัมภาษณ์, ปรัชญา และกุลนันท์ พัทมอญ, 10 พฤศจิกายน 2545) ในด้านการฝึกอบรมนั้นจะมีหน่วยงานที่สนับสนุนคือ ศูนย์การศึกษานอกโรงเรียน ภาคเหนือ จังหวัดลำปาง วิทยาลัยการอาชีพเกาะคา ลำปาง โรงเรียนลำปางพณิชยการและเทคโนโลยี วิทยาลัยการอาชีพ (สัมภาษณ์, สดศรี ชัตติยวงศ์, 8 พฤศจิกายน 2545)

ในการบริหารจัดการศูนย์นี้ ผู้วิจัยได้ออกแบบสอบถามเกี่ยวกับความมีส่วนร่วมของประชาชนในการบริหารจัดการศูนย์ พบว่า ผู้ตอบแบบสอบถามคิดว่าข้อมูลที่คอมพิวเตอร์นี้ มีความจำเป็น ในระดับมาก ($x = 4.16$) และ ได้รับความสะดวกในการใช้บริการ อยู่ในระดับมาก ($x=3.96$) เช่นเดียวกัน ซึ่งมีผลทำให้สนใจในการใช้บริการจากศูนย์นี้ และ เข้ามามีส่วนร่วมใช้บริการของศูนย์อย่างต่อเนื่อง แต่หากพิจารณาการเข้าร่วมแสดงความคิดเห็นในการบริหารจัดการศูนย์แล้วจะพบว่า ผู้ตอบแบบสอบถามคิดว่าได้แสดงความคิดเห็น อยู่ในระดับปานกลาง ($x=3.08$) ผู้ตอบแบบสอบถามเห็นว่า ศูนย์นี้เป็นของชุมชน อยู่ในระดับมาก ($x=4.12$) และ คิดว่าคนในชุมชนควรมีหน้าที่มาดูแลจัดการศูนย์ -ในระดับมาก ($x=4.24$) ด้วยเช่นเดียวกัน ดังผลการวิเคราะห์ในตารางที่ 4

จากผลการศึกษาจะเห็นว่า คนในชุมชนเองมีความรู้สึกเห็นประโยชน์ของการใช้บริการและข้อมูลข่าวสารที่ศูนย์จัดหาให้ แต่ยังมีโอกาสในการเข้าร่วมแสดงความคิดเห็นต่างๆ ในการจัดการศูนย์ไม่มากเท่าที่ควร ในอนาคต หากศูนย์นี้ต้องบริหารจัดการด้วยตนเอง ก็มีแนวโน้มว่า คนในชุมชนจะสนใจเข้าร่วมดูแลจัดการศูนย์

ตารางที่ 4 การมีส่วนร่วมของประชาชนที่ศูนย์บริการสารสนเทศ

การมีส่วนร่วมของประชาชน ในศูนย์บริการสารสนเทศ	ค่าเฉลี่ย(X)	ค่า S.D.	ระดับความ คิดเห็น
1. คิดว่าข้อมูลที่มีอยู่ในคอมพิวเตอร์ของคุณ ๓ มีความจำเป็น	4.16	0.72	uin
2. ได้รับความสะดวกในการใช้บริการจากศูนย์	3.96	0.76	มาก
3. การเข้าร่วมแสดงความคิดเห็นในการดูแลจั ดการศูนย์ ๓	3.08	1.00	ปานกลาง
4. คิดว่าศูนย์ ๓ แห่งนี้เป็นของคนในชุมชน	4.1 2	0.81	มาก
5. คิดว่าคนในชุมชนควรมีหน้าที่เข้ามาดูแลจั ดการศูนย์ ๓ เอง	4.24	0.83	มาก
รวมทั้งสิ้น	3.91	0.48	มาก

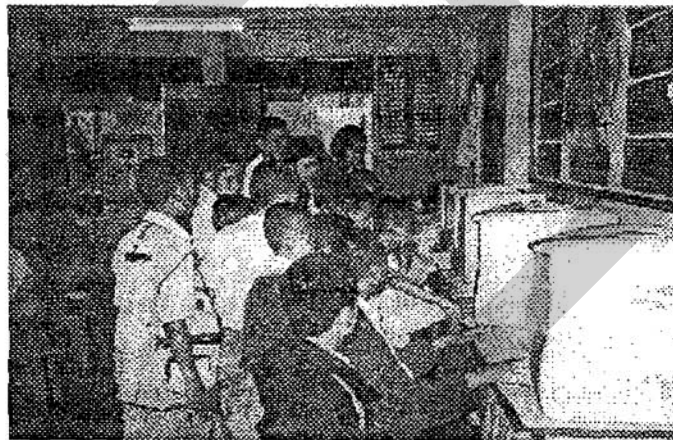
พฤติกรรมการใช้บริการศูนย์

ศูนย์นี้ได้เปิดบริการให้กับประชาชน โดยเน้นที่การให้บริการคอมพิวเตอร์ ได้แก่ พิมพ์งาน รับพิมพ์งาน อินเทอร์เน็ต ปริ้นท์งาน รับส่งอีเมลล์ รับทำนามบัตร ทำแผ่นพับต่าง ๆ นอกจากนี้ยังมีบริการอื่นๆ เช่น รับส่งแฟ้ม ถ่ายภาพด้วยกล้องดิจิตอลพร้อมปริ้นท์ ถ่ายภาพพร้อมลงแผ่นดิสก์ จำหน่ายแผ่นดิสก์ และเล่นเกมส์ ผู้ใหญ่จะมาทำนามบัตร และใช้กล้องดิจิตอล ส่วนเด็กนักเรียนจะมาเล่น เว็บบ Pirch (สัมภาษณ์, พรรณี สร้อยแก้ว, 9 พฤศจิกายน 2545) ศูนย์นี้จะให้บริการตั้งแต่วันจันทร์ ถึงวันศุกร์ เวลา 8.30- 17.00 น. วันเสาร์ และอาทิตย์ เวลา 9.00-17.00 น. หยุดทุกวันอังคาร .

จากการศึกษาพบว่ากลุ่มเด็กนักเรียนโรงเรียนบ้านพื่อนวิทยา คือกลุ่มหลักที่มาใช้บริการที่ศูนย์แห่งนี้เพราะสถานที่ตั้งศูนย์อยู่ในบริเวณโรงเรียน และ เด็กจะมีความรู้ทางด้านคอมพิวเตอร์เป็นอย่างดีจากการเรียนในชั้นเรียน ปิยะณัฐ สายทองคำ เจ้าหน้าที่ศูนย์และผู้ออกแบบเว็บไซต์ กล่าวว่า เด็กที่มาเล่นคอมพิวเตอร์จะแบ่งได้ดังนี้คือ ระดับประถมศึกษาปีที่ 3 จะเล่นเกมส์ ระดับประถมศึกษาปีที่ 4, 5, 6 จะใช้พิมพ์งานเล่นวินโดวส์ ระดับมัธยมศึกษา เล่นอินเทอร์เน็ต และ chat ส่วนผู้ใหญ่ที่มาใช้คอมพิวเตอร์ที่ศูนย์นี้ จะมาจ้างให้เจ้าหน้าที่ศูนย์พิมพ์งานให้เพราะทางศูนย์คิดราคาถูกกว่าร้านข้างนอก นอกจากนี้ยังพิมพ์โลโก้ให้กลุ่มเกษตรกรทำหน้าอีกด้วย (สัมภาษณ์, 7 พฤศจิกายน 2545)

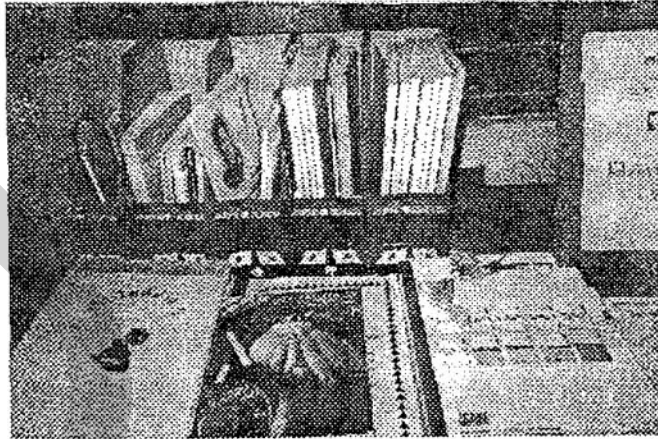
ผู้อำนวยการโรงเรียนบ้านพอนวิทยาได้อธิบายลักษณะการใช้คอมพิวเตอร์ที่ศูนย์ว่า โลกนี้มีประโยชน์กับกลุ่มใด ก็ต้องสอดคล้องกับอาชีพและวิถีชีวิต บางคนไม่เกี่ยวข้องกับชีวิตเขาเขาก็ไม่สนใจ ไม่เหมือนเด็กเห็นเป็นสิ่งใหม่ เรายังคิดว่าทำยังไงให้เขามาเกี่ยวข้อง ... คนมีส่วนตัวก็ไม่มาใช้ ถ้าเราตีความชุมชนรวมเด็กด้วยก็ไปได้เยอะ จะให้กลุ่มผู้สูงอายุมาใช้ผมก็มองไม่เห็น 25-30 ปี เป็นกลุ่มใหญ่เรียนมาแล้ว ไม่ค่อยมาใช้ที่นี่ เขามีส่วนตัว 18-19 ปีเขาใช้ที่โรงเรียน เสาร์-อาทิตย์ต้องการพักผ่อน เลิกเรียนบ่าย 3 เขาก็เข้าในเมือง (สัมภาษณ์กลุ่มผู้บริหารศูนย์, 11 พฤศจิกายน 2545)

ดังนั้นความเป็นชุมชนเมืองของบ้านพอน จึงทำให้มีผู้ใช้บริการที่ศูนย์จำนวนจำกัด เพราะคอมพิวเตอร์มีอยู่ทั่วไป ไม่ใช่เป็นสิ่งใหม่ของคนในชุมชน ไม่เกี่ยวข้องกับการดำรงชีวิตของชาวบ้าน ผู้ใหญ่ที่ประกอบอาชีพก็ไม่มีเวลา และคิดว่าการใช้คอมพิวเตอร์เป็นเรื่องซับซ้อนที่ตามไม่ทัน จากเหตุผลดังกล่าวจึงทำให้กลุ่มเด็กยังคงเป็นกลุ่มหลักที่มาใช้บริการของศูนย์บ้านพอนเทเลเซ็นเตอร์นั่นเอง (ภาพที่ 6)

ภาพที่ 6: ภาพการใช้คอมพิวเตอร์ที่ศูนย์บ้านพอนเทเลเซ็นเตอร์

เอกสารที่ทางศูนย์จัดเตรียมไว้ให้ส่วนใหญ่เป็นหนังสือ และเอกสารเกี่ยวกับเทคโนโลยีสารสนเทศ ที่จัดพิมพ์โดย เนคเทค ได้แก่ เอกสารสัมมนาเรื่อง พาณิชยอิเล็กทรอนิกส์สำหรับธุรกิจการเกษตร เอกสารของศูนย์สารสนเทศการเกษตร กรมวิชาการเกษตร ศูนย์พัฒนาพาณิชยอิเล็กทรอนิกส์ และ ศูนย์เทคโนโลยีอิเล็กทรอนิกส์และคอมพิวเตอร์แห่งชาติ 4 แห่ง นอกจากนี้ ยังมีแฟ้มรวบรวม เว็บไซต์ที่น่าสนใจ จากคอลัมน์ เดลี่web ของไทยรัฐ www.thairath.co.th (ภาพที่ 7)

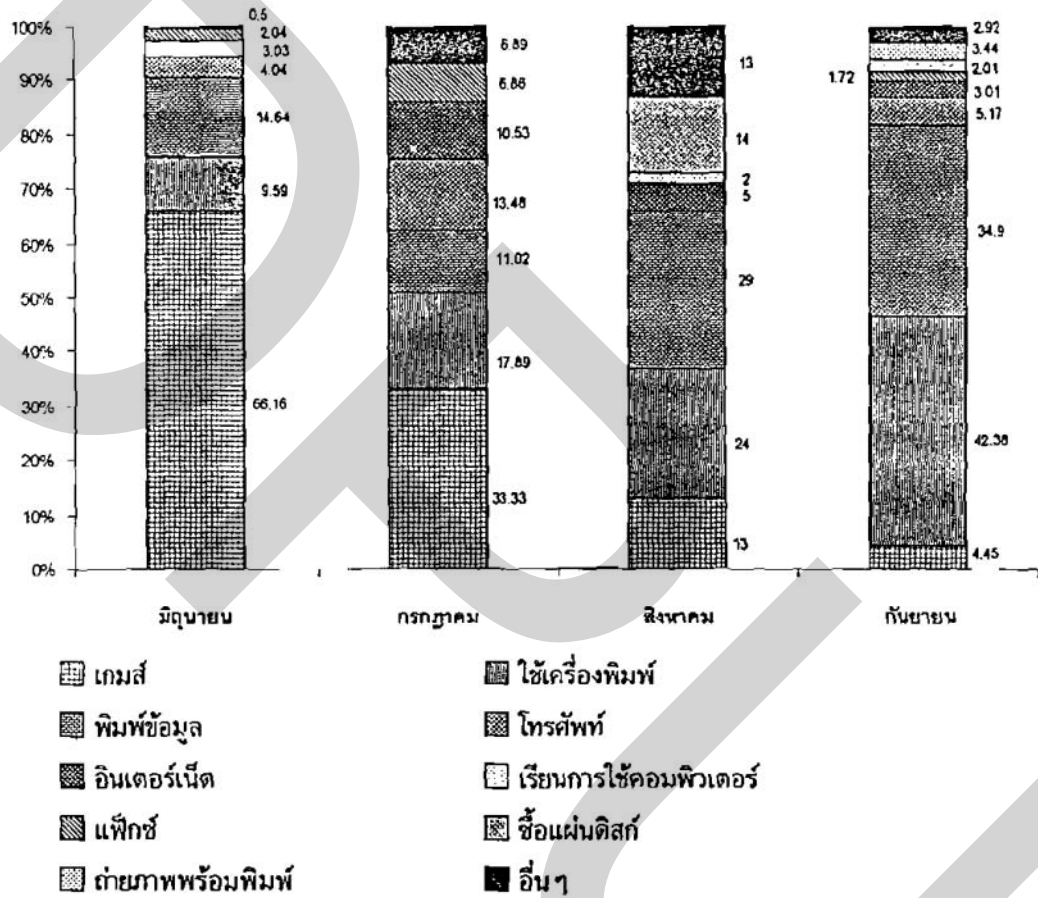
ภาพที่ 7: เอกสารที่ทางศูนย์จัดเตรียมไว้ให้ผู้ใช้บริการ

ส่วนข้อมูลในคอมพิวเตอร์ สองเครื่องแรกนั้นจะเป็นเกมส์ต่างๆ และ โปรแกรมต่างๆ เช่น Internet Explorer ส่งข้อความแบบภาพ แหล่งข้อมูลธุรกิจ การค้า การลงทุนและหุ้น ข่าวต่างๆ งามe-card รวบรวม chat เป็นต้น ส่วนข้อมูลคอมพิวเตอร์ใน อีก 2 เครื่องที่ทางศูนย์จัดซื้อมาจะแบ่งได้ดังนี้คือ

1. โปรแกรมเกี่ยวกับการออกแบบ เช่น Adobe Photoshop 6.0, Authorware 6, Dreamweaver, Fireworks, Flash 5, Freehand 10
2. โปรแกรมพิมพ์งาน เช่น Microsoft publisher นามบัตร
3. โปรแกรมแปลภาษา เช่น แปลไทย 2000, The Dict 2.0 Program
4. ไฟล์ที่ให้ความบันเทิง เช่น มหัทหมอดู ผีบ้า จับผิดภาพ ฟังเพลง Karaoke และ VCD
5. ไฟล์ที่ให้ความรู้ ได้แก่ รัฐธรรมนูญไทย
6. โปรแกรมอินเทอร์เน็ต ได้แก่ Internet Explorer และ Pirch

ผู้ใช้บริการที่บ้านฟอนเทเลเซ็นเตอร์ จะใช้บริการในด้านต่างๆ คือ เกมส์ รับพิมพ์รายงาน พิมพ์จากแผ่นดิสก์ อินเทอร์เน็ต เรียนการใช้คอมพิวเตอร์ แฟกซ์ โทรศัพท์ และ อื่นๆ จากสถิติการใช้บริการของศูนย์บ้านฟอนเทเลเซ็นเตอร์ ตั้งแต่เดือนมิถุนายน จนถึง เดือนกันยายน จะพบว่า ผู้ใช้บริการใช้เล่นเกมเป็นจำนวนมาก ควบคู่ไปกับการใช้คอมพิวเตอร์เพื่อพิมพ์งานจากแผ่นดิสก์ (print งาน) และการใช้อินเทอร์เน็ต (แผนภูมิที่ 1)

แผนภูมิที่ 1 การใช้บริการศูนย์บ้านฟอนเทเลเซินเตอร์ (มิถุนายน - กันยายน 2545)

ที่มา : รายงานการใช้บริการศูนย์ของบ้านฟอนเทเลเซินเตอร์ (บ้านฟอนเทเลเซินเตอร์, 2545)

ปัญหาในการใช้ศูนย์คือนักเรียนมักจะเข้ามาเป็นกลุ่มใหญ่ คุณ พรรณี สร้อยแก้ว เจ้าหน้าที่ประจำศูนย์บ้านฟอนเทเลเซินเตอร์กล่าวว่า

ผู้ใช้มีปัญหาเข้ามาเป็นกลุ่ม ครั้งละ 8-8 คน 10 คน ผู้ใช้เป็นเด็ก นักศึกษาช่วงเสาร์-อาทิตย์ พิมพ์งานเปิดอินเทอร์เน็ตทำงาน เด็กเล่นเกม ผู้ใหญ่พิมพ์งาน โทรศัพท์ ส่งแฟกซ์ อินเทอร์เน็ตไม่ค่อยมี แก่ไม่มีพื้นฐาน ต้องปูจาก เวิร์ดไปก่อน (สัมภาษณ์, 9 พฤศจิกายน 2545)

ปัญหาในการใช้เครื่องอีกประการหนึ่งคือเด็กนักเรียนจะใช้ทุกวันตั้งแต่วันจันทร์ถึงวันศุกร์ ส่วนผู้ใหญ่ที่สนใจจะใช้ เมื่อเห็นคอมพิวเตอร์ไม่ว่างก็จะไปใช้ข้างนอก (สัมภาษณ์, ดวงพร อินทจักร, 8 พฤศจิกายน 2545)

การใช้อินเทอร์เน็ต

ศูนย์บ้านเพื่อนเทคโนโลยีเซอร์ ได้เปิดให้บริการอินเทอร์เน็ตกับนักเรียนและ ประชาชนทั่วไป โดยเสียค่าบริการชั่วโมงละ 10 บาท นอกจากทางศูนย์จะเปิดบริการให้ค้นหาข้อมูลต่างๆ แล้ว ยังมีเจ้าหน้าที่ช่วยค้นหาให้สำหรับผู้ใหญ่ที่ไม่มีความรู้เรื่องการใช้อินเทอร์เน็ต

ผู้ใช้บริการศูนย์จะใช้อินเทอร์เน็ตเพื่อส่งอีเมลล์ และ คุยกับเพื่อนในท้องถิ่นต่างๆ ผ่านโปรแกรม Pich เป็นจำนวนมาก กลุ่มที่มาใช้อินเทอร์เน็ตนั้น จะเป็นกลุ่มนักเรียนโรงเรียนบ้านเพื่อนวิทยา ระดับชั้น ม.1 ขึ้นไป ส่วน นักเรียนในระดับชั้น ป.1- ป. 6 จะนิยมเล่นเกมส์คอมพิวเตอร์ เช่น เกมส์จับผิดภาพ และ Mouse of the Death โดยจะมาเล่นกันเป็นกลุ่มใหญ่ (สังเกตการณ์, 8-12 พฤศจิกายน 2545)

ศูนย์ยังมีป้ายแนะนำเว็บไซต์ดีไว้ที่ศูนย์ เพื่อช่วยในการค้นหาอีกด้วย ดังนี้

www.google.com (ผู้ช่วยค้นหาหาคำค้น)

miamrnu.com (ผู้ช่วยค้นหาหาคำค้น)

www.sanook.com (รวม Web เป็นหมวดหมู่)

www.hunsa.com (รวม Web เป็นหมวดหมู่)

www.nectec.or.th/courseware (ช่วยสอน)

www.pantip.com

www.ziancom.com

www.thaigraph.com (สอน Photoshop)

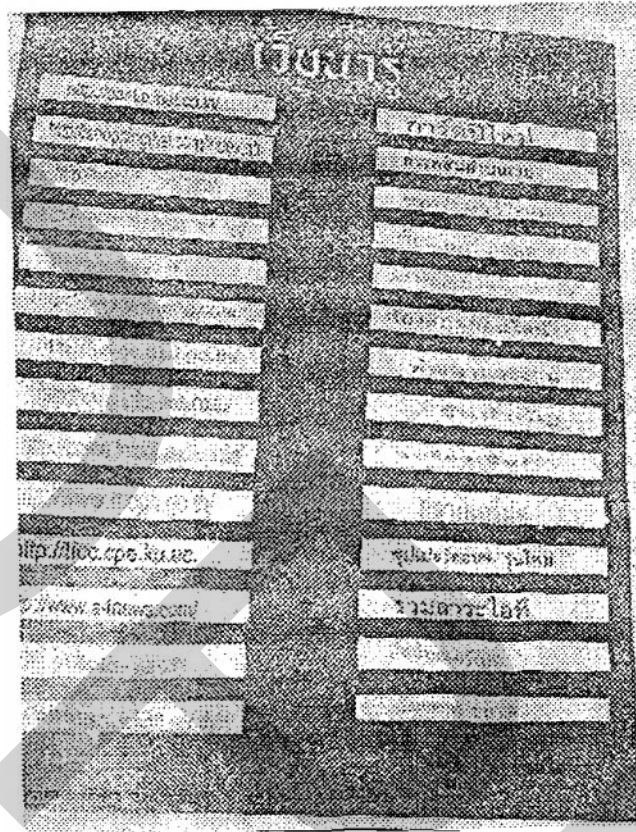
www.poedtown.com (เกมเด็กสร้างสรรค์)

www.thaitambon.com (สินค้าเกษตร)

www.rakbankerd.com (สินค้าเกษตร)

www.thairarmer.net (สินค้าเกษตร)

www.thaiclinic.com (สุขภาพ)

ภาพที่ 8: เว็บไซต์ที่น่าสนใจซึ่งติดบอร์ดไว้

นอกจากนี้เจ้าหน้าที่ศูนย์บ้านฟอนเทลเซินเตอร์ ได้ออกแบบ เว็บไซต์ เพื่อประชาสัมพันธ์ศูนย์และชุมชนบ้านฟอนอีกด้วย ในการออกแบบ เว็บไซต์ดังกล่าวนี้ จะสามารถคลิกดูได้จาก _

http://www.thai.net/telecenter_o/ ซึ่งในเว็บไซต์ดังกล่าว จะมีข้อมูลดังต่อไปนี้คือ

- 1.การให้บริการศูนย์
- 2.คณะกรรมการประจำศูนย์
- 3.ปฏิทินท่องเที่ยวประจำเดือน
- 4.ประเพณีในวันข้างหน้า
 - ประเพณีลอยกระทง
 - ประเพณีสงกรานต์
 - วันขึ้นปีใหม่
 - ประเพณีตานก๋วยสลาก
 - ประเพณีล่องสะเปา

5. ประเพณีในชุมชน
6. วัตถุประสงค
7. สถานที่พักผ่อนในตำบล
8. หน้าสมาชิกของคุณย
9. webboard ข่าวสารภายในคุณย

ภาพที่ 9: Homepage ของศูนย์บ้านฟอนเทเลเซ็นเตอร์

จากการศึกษาความคิดเห็นของผู้ใช้บริการอินเทอร์เน็ตที่ศูนย์ พบว่า ผู้ตอบแบบสอบถาม พอใจกับความเร็วในการใช้อินเทอร์เน็ต และ ได้รับความสะดวกสบายในการใช้บริการอินเทอร์เน็ตที่ศูนย์ อยู่ในระดับมาก ($x = 3.81$) นอกจากนี้ พวกเขาได้ถามเจ้าหน้าที่เมื่อมี ปัญหาในการค้นหาข้อมูลทางอินเทอร์เน็ต อยู่ในระดับมาก ($x = 3.69$) ข้อมูลที่ค้นหาจากอินเทอร์เน็ตมีประโยชน์ อยู่ในระดับมาก ($x = 4.28$) และ พวกเขาเห็นว่าอินเทอร์เน็ตทำให้ชุมชนได้รับข้อมลข่าวสารจากสังคมภายนอก อยู่ในระดับมาก ($x=4.42$) เช่นกัน ดังนั้นจะเห็นได้ว่า

ผู้ให้บริการอินเทอร์เน็ตที่ศูนย์แห่งนี้ รู้สึกพอใจกับความสะดวกสบายและการค้นหาข้อมูลจากอินเทอร์เน็ตอย่างมาก ดังผลการวิเคราะห์ในตารางที่ 5

ตารางที่ 5 การค้นหาข้อมูลและการให้บริการทางอินเทอร์เน็ต

การค้นหาข้อมูลและการให้บริการอินเทอร์เน็ต	ค่าเฉลี่ย(X)	ค่า S.D.	ระดับความคิดเห็น
1.พอใจกับความรวดเร็วในการใช้อินเทอร์เน็ตของศูนย์ ฯ	3.81	0.70	มาก
2.ได้รับความสะดวกสบายในการใช้บริการอินเทอร์เน็ตที่ศูนย์ ฯ	3.81	0.83	มาก
3.สอบถามเจ้าหน้าที่เมื่อมีปัญหาในการค้นหาข้อมูลทางอินเทอร์เน็ตที่ศูนย์ ฯ	3.69	0.68	มาก
4.ข้อมูลที่ค้นหาจากอินเทอร์เน็ตมีประโยชน์ต่อตนเอง	4.28	0.65	มาก
5.คิดว่าอินเทอร์เน็ตทำให้ชุมชนได้รับรู้ข้อมูลข่าวสารจากสังคมภายนอก	4.42	0.50	มาก
รวมทั้งสิ้น	4.00	0.33	มาก

จากการศึกษาการใช้อินเทอร์เน็ตเพื่อแลกเปลี่ยนข้อมูล นักเรียนเป็นกลุ่มที่มีการแลกเปลี่ยนข้อมูลส่วนตัวทางอินเทอร์เน็ตมากที่สุด โดยส่วนใหญ่จะพูดคุยกันทางอีเมลและมี chat room ที่สามารถคุยกันได้ด้วยโปรแกรม Pirch โดยจะเป็นการคุยกับคนในจังหวัดต่างๆ (สัมภาษณ์กลุ่มผู้ให้บริการศูนย์, 11 พฤศจิกายน 2545)

การเล่น Pirch เป็นโปรแกรมที่นิยมมากที่ศูนย์แห่งนี้ นักเรียนที่เล่น pirch แลกเปลี่ยนชื่อนามสกุล และเบอร์โทรศัพท์ บางคนก็ส่งรูปมาให้ดู แต่ทั้งนี้ ไม่เคยมีการนัดพบกัน เพราะ แต่ละคนอยู่ห่างไกลกันคนละจังหวัด และ คนละภาค

กลุ่มนักเรียนที่เล่น Pirch ได้กล่าวว่า

...คุยกัน 7-8 คนต่อครั้ง ตามที่เรียน อายุ เบอร์โทร ได้เพื่อนวันละ 10 คน ถึง 19 flu...

...เคยให้เบอร์โทรกับคนที่คุยทางคอมพิวเตอร์ เขาเคยโทรมา แต่ไม่เคยนัดเจอกัน อยู่ไกล เขาอยู่เดิน...

...เขابอกถ้าอยากเห็นรูปก็คลิกเข้าไปก็จะเห็นรูป เคยเข้าครั้งเดียว เห็นรูปแล้วก็ออก เขาก็ให้โหวตรูปให้เขา 39 คน ว่า เป็นบวก หรือ ลบ... (สัมภาษณ์กลุ่มผู้ใช้บริการ ศูนย์, 11 พฤศจิกายน 2545)

จากการศึกษาผู้ใช้คอมพิวเตอร์ที่ศูนย์แห่งนี้เกี่ยวกับการแลกเปลี่ยนข่าวสารคอมพิวเตอร์ทางอินเทอร์เน็ต จากจำนวนผู้ตอบแบบสอบถาม 55 คน จำนวนความถี่ทั้งหมดเท่ากับ 188 พบว่า ผู้ใช้อินเตอร์เน็ตมีการแลกเปลี่ยนข้อมูลส่วนตัวมากเป็นอันดับแรก คิดเป็นร้อยละ 83.6 จากจำนวนผู้ตอบแบบสอบถาม และ คิดเป็นร้อยละ 24.5 จากจำนวนความถี่ทั้งหมด รองลงมาคือข้อมูลด้านการศึกษา คิดเป็นร้อยละ 81.8 จากจำนวนผู้ตอบแบบสอบถาม และ คิดเป็นร้อยละ 23.9 จากจำนวนความถี่ทั้งหมด และ ข้อมูลเกี่ยวกับสุขภาพอนามัยเป็นอันดับที่สาม คิดเป็นร้อยละ 52.7 จากจำนวนผู้ตอบแบบสอบถาม และ ร้อยละ 15.4 จากจำนวนความถี่ทั้งหมด

ตารางที่ 6 การแลกเปลี่ยนข่าวสารทางคอมพิวเตอร์อินเทอร์เน็ต

รายการ	ลำดับ	ความถี่ (f)	ร้อยละ (N _i = 188)	ร้อยละ (N _j = 55)
ข้อมูลส่วนตัว	1	46	24.5	83.6
ข้อมูลด้านการศึกษา	2	45	23.9	81.8
ข้อมูลเกี่ยวกับสุขภาพอนามัย	3	29	15.4	52.7
ข้อมูลด้านเกษตรกรรม	5	19	10.1	34.5
ข้อมูลสินค้าชุมชน	4	26	13.8	47.3
ข้อมูลการค้าขายผลิตภัณฑ์ชุมชน	6	18	9.6	32.7
อื่น ๆ	7	5	2.7	9.1

การใช้ประโยชน์เนื้อหาในคอมพิวเตอร์

จากการศึกษาเนื้อหาที่ผู้ตอบแบบสอบถามสนใจอ่านจากคอมพิวเตอร์ในศูนย์นี้ จากจำนวนผู้ตอบแบบสอบถาม 55 คน จำนวนความถี่ทั้งหมดเท่ากับ 121 พบว่า พวกเขาสนใจเรื่องเกี่ยวกับการศึกษา เป็นอันดับแรก คิดเป็นร้อยละ 83.6 จากจำนวนผู้ตอบแบบสอบถาม และคิดเป็นร้อยละ 38.0 จากจำนวนความถี่ทั้งหมด รองลงมาคือ อาชีพ คิดเป็นร้อยละ 50 จากจำนวนผู้ตอบแบบสอบถามและ คิดเป็นร้อยละ 27.3 จากจำนวนความถี่ทั้งหมด และ สนใจเรื่องสุขภาพ

คิดเป็นร้อยละ 54.5 จากจำนวนผู้ตอบแบบสอบถาม และ คิดเป็นร้อยละ 24.8 จากจำนวนความถี่ทั้งหมด ดังผลการวิเคราะห์ในตารางที่ 7 ทั้งนี้ผลการศึกษาดังกล่าวสอดคล้องกับกลุ่มผู้ใช้ส่วนใหญ่ซึ่งเป็นเด็กนักเรียนในโรงเรียนบ้านพ่อนวิทยา

ตารางที่ 7 เนื้อหาในคอมพิวเตอร์ที่สนใจศึกษา

รายการ	ลำดับ	ความถี่ (f)	ความถี่	
			(N _r = 121)	(N _c = 55)
การศึกษา	1	46	38.0	83.6
อาชีพ	2	33	27.3	60
สุขภาพ	3	30	24.8	54.5
อื่น ๆ	4	12	9.9	21.8

การศึกษาการเข้าถึงข้อมูลข่าวสารและการใช้ประโยชน์จากเนื้อหาในคอมพิวเตอร์พบว่า ผู้ตอบแบบสอบถาม เข้าใจภาษาที่อ่านจากเนื้อหาในคอมพิวเตอร์ อยู่ในระดับมาก ($x=3.83$) และเนื้อหาที่อยู่ในคอมพิวเตอร์ตรงกับความต้องการของผู้ใช้ อยู่ในระดับมาก ($x=4.08$) มีการเรียนรู้เนื้อหาจากคอมพิวเตอร์และนำไปใช้ อยู่ในระดับมาก ($x=3.94$) แต่การเข้ารับการฝึกอบรมวิธีการใช้คอมพิวเตอร์เพื่อค้นหาข้อมูลนั้น ยังอยู่ในระดับปานกลาง ($x=3.61$) ดังผลการวิเคราะห์ในตารางที่ 8

ตารางที่ 8 การใช้ประโยชน์จากเนื้อหาในคอมพิวเตอร์

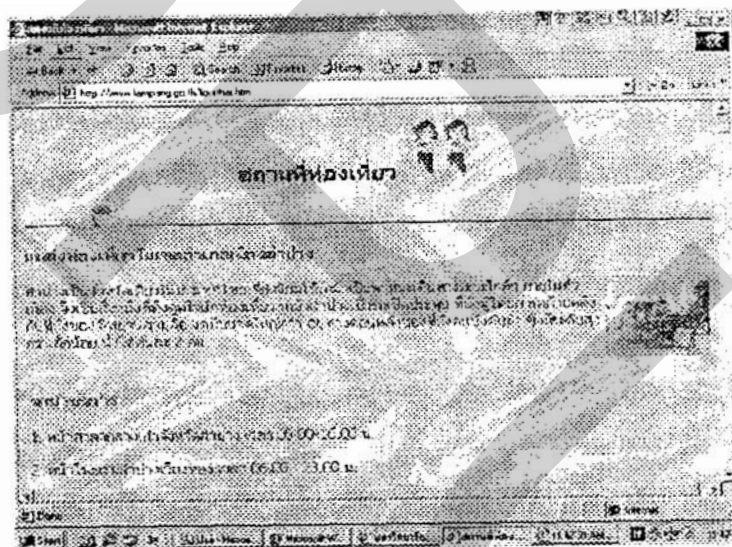
การใช้ประโยชน์จากเนื้อหาในคอมพิวเตอร์	ค่าเฉลี่ย (X)	ค่า S.D.	ระดับความ คิดเห็น
1.เข้าใจภาษาที่อ่านจากเนื้อหาในคอมพิวเตอร์ของ ศูนย์ ฯ	3.83	0.73	มาก
2.เนื้อหาที่อยู่ในคอมพิวเตอร์ตรงกับความต้องการ	4.08	0.74	มาก
3.การเรียนรู้เนื้อหาจากคอมพิวเตอร์และนำไปใช้	3.94	0.83	มาก
4.เข้ารับการฝึกอบรมวิธีการใช้คอมพิวเตอร์เพื่อ ค้นหาข้อมูล	3.61	1.08	ปานกลาง
รวมทั้งสิ้น	3.09	0.20	ปานกลาง

ผลกระทบต่อสังคม

จากการศึกษาผลกระทบในการใช้เทคโนโลยีของศูนย์ต่อการพัฒนาชุมชนบ้านพ่อนแล้ว จากจำนวนผู้ตอบแบบสอบถาม 55 คนได้จำนวนความถี่ทั้งหมดเท่ากับ 73 พบว่า ผู้ตอบแบบสอบถาม ให้ความสำคัญกับการพัฒนาชุมชนในด้านการท่องเที่ยวเป็น อันดับแรก คิดเป็นร้อยละ 36.4 จากจำนวนผู้ตอบแบบสอบถาม และ คิดเป็นร้อยละ 27.4 จากจำนวนความถี่ทั้งหมด ให้ความสำคัญกับการสร้างเครือข่ายอาชีพในชุมชน รองลงมา คิดเป็นร้อยละ 34.5 จากจำนวนผู้ตอบแบบสอบถาม และคิดเป็นร้อยละ 26.0 จากจำนวนความถี่ทั้งหมด และ ได้รับรู้ข้อมูลจากภายนอกเพื่อมาปรับใช้ในการพัฒนา คิดเป็นร้อยละ 30.9 จากจำนวนผู้ตอบแบบสอบถามและคิดเป็นร้อยละ 23.3 จากจำนวนความถี่ทั้งหมด ตามลำดับ ดังผลการวิเคราะห์ในตารางที่ 9

ตารางที่ 9 การใช้บริการที่ศูนย์ ฯ เพื่อการพัฒนาชุมชน

รายการ	ลำดับ	ความถี่ (f)	ร้อยละ (N _r = 73)	ร้อยละ (N _s = 55)
สร้างเครือข่ายอาชีพในชุมชน	2	19	26.0	34.5
ส่งเสริมการท่องเที่ยวในชุมชน	1	20	27.4	36.4
ช่วยให้เกิดการรวมกลุ่มออมทรัพย์	4	15	20.5	27.3
ช่วยให้รับข้อมูลจากภายนอก	3	17	23.3	30.9
อื่น ๆ	5	2	2.7	3.6

ภาพที่ 10 เว็บไซต์เกี่ยวกับการท่องเที่ยวที่ศูนย์บ้านพื่อนทะเลเซนต์เตอร์

ในด้านการพัฒนาธุรกิจทางสื่ออิเล็กทรอนิกส์ (อีคอมเมิร์ซ) ศูนย์บ้านพื่อนทะเลเซนต์เตอร์จะเน้นธุรกิจชุมชนค่อนข้างน้อย ทั้งนี้เพราะตั้งอยู่ที่บริเวณโรงเรียน วิชัยวัฒน์ ศศิผลิน เจ้าหน้าที่ประสานงานโครงการของเนคเทค กล่าวว่า

ธุรกิจน้อย เพราะเขาไม่รู้ผลประโยชน์ที่จะได้จากตรงนี้อย่างชัดเจน ไม่รู้ว่าเอาของมาขายแล้วจะได้เงินเลย ถ้าถามชาวบ้าน เขาอยากได้อะไร อยากขายของให้มากขึ้น เขามาบู๊ป เอาไปฝาก แล้วเมื่อไรจะขายได้ ไม่ค่อยเห็นตรงนี้เท่าไร (สัมภาษณ์, 7 พฤศจิกายน 2545)

ดังนั้นศูนย์นี้ยังไม่ได้พัฒนาไปถึงขั้นของการแลกเปลี่ยนซื้อขายทางคอมพิวเตอร์ แต่เป็นการเริ่มต้นออกแบบเว็บไซต์เพื่อประชาสัมพันธ์ผลิตภัณฑ์ชุมชน เช่นการเลี้ยงหมูป่า เป็นต้น การใช้ไอคอมพิวเตอร์ในขั้นนี้ จึงเป็นเพียง แคตตาล็อกออนไลน์ (สัมภาษณ์, วิชาญ ศิลป สุวรรณชัย, 27 พฤศจิกายน 2545) ขณะนี้ชาวบ้านกลุ่มอาชีพต่างๆ ก็เริ่มให้ความสนใจนำข้อมูลมาประชาสัมพันธ์ในเว็บมากขึ้นเช่นกลุ่มเซรามิคบ้านพอน เป็นต้น

จากผู้ตอบแบบสอบถามจำนวน 55 คน ได้จำนวนความถี่ทั้งหมดเท่ากับ 71 พบว่า บริการคอมพิวเตอร์ที่ศูนย์ช่วยในการจัดทำข้อมูลเพื่อประชาสัมพันธ์สินค้าในชุมชนและจัดเก็บข้อมูลของสมาชิกในกลุ่ม โดยให้ความสำคัญกับทั้ง 2 ประเด็นนี้ อย่างมาก คิดเป็นร้อยละ 27.3 จากจำนวนผู้ตอบแบบสอบถาม และ คิดเป็นร้อยละ 21.1 จากจำนวนความถี่ทั้งหมด นอกจากนี้ ยังใช้เก็บข้อมูลเกี่ยวกับตัวสินค้า และ ใช้ค้นคว้าข้อมูลเกี่ยวกับสินค้าในชุมชนอื่นๆ คิดเป็นร้อยละ 25.5 จากจำนวนผู้ตอบแบบสอบถาม และ คิดเป็นร้อยละ 19.7 จากจำนวนความถี่ทั้งหมด ส่วนผลในด้านการติดต่อค้าขายทางอินเทอร์เน็ตนั้นยังน้อยอยู่ ดังผลการวิเคราะห์ในตารางที่ 10

จากการศึกษา จึงพอสรุปได้ว่า การใช้คอมพิวเตอร์ในการพัฒนาธุรกิจชุมชนยังมุ่งเน้นที่การจัดเก็บ ค้นคว้า และ เผยแพร่ข้อมูลสินค้า แต่ ยังให้ความสำคัญกับการค้าขายผ่านอินเทอร์เน็ตน้อย ดังนั้น การทำธุรกรรมทางสื่ออิเล็กทรอนิกส์จึงยังไม่พัฒนาเท่าที่ควรในชุมชนบ้านพอน

ตารางที่ 10 การใช้บริการที่ศูนย์ ฯ เพื่อการพัฒนาธุรกิจ

รายการ	ลำดับ	ความถี่ (f)	ร้อยละ (N, = 71)	ร้อยละ (N, = 55)
จัดเก็บข้อมูลเกี่ยวกับตัวสินค้า	2	14	19.7	25.5
ค้นคว้าข้อมูลเกี่ยวกับสินค้าในชุมชนอื่น	2	14	19.7	25.5
จัดทำข้อมูลเพื่อประชาสัมพันธ์สินค้า	1	15	21.1	27.3
ติดต่อค้าขายผ่านทางคอมพิวเตอร์	3	13	18.3	23.6
จัดเก็บข้อมูลของสมาชิกในกลุ่ม	1	15	21.1	27.3

จากการศึกษา ผลกระทบที่สำคัญของศูนย์นี้ที่มีต่อชุมชนด้านการศึกษา จากจำนวนผู้ตอบแบบสอบถาม 55 คน ได้จำนวนความถี่ทั้งหมดเท่ากับ 157 พบว่า ผู้ตอบแบบสอบถามได้ใช้ประโยชน์จากศูนย์นี้ค้นคว้าข้อมูลทางอินเทอร์เน็ต เพิ่มทักษะด้านคอมพิวเตอร์ และ จัดพิมพ์รายงาน เป็นอันดับแรก คิดเป็นร้อยละ 78.2 จากจำนวนผู้ตอบแบบสอบถาม และคิดเป็น

ร้อยละ 27.4 จากจำนวนความถี่ทั้งหมด ซึ่งผู้ตอบแบบสอบถามเห็นว่า ศูนย์นี้มีบทบาทในการพัฒนาการศึกษา ทั้ง 3 ด้านเท่า ๆ กัน ดังผลการวิเคราะห์ในตารางที่ 11

อาจกล่าวได้ว่า ผู้ตอบแบบสอบถามซึ่งส่วนใหญ่เป็นนักเรียนในโรงเรียนบ้านพ่ออนวิทยา เห็นความสำคัญของการศึกษาและการใช้เทคโนโลยีคอมพิวเตอร์เพื่อช่วยในการพัฒนาการศึกษาโดยเฉพาะการใช้ข้อมูลทางอินเทอร์เน็ตและการพิมพ์รายงาน

ตารางที่ 11 การใช้บริการที่ศูนย์ฯ เพื่อพัฒนาการศึกษา

รายการ	ลำดับ	ความถี่ (f)	(N _r = 157)	ร้อยละ (N _r = 55)
ค้นคว้าข้อมูลทางอินเทอร์เน็ต	1	43	27.4	78.2
เพิ่มทักษะด้านคอมพิวเตอร์	1	43	27.4	78.2
พิมพ์รายงาน	1	43	27.4	78.2
ถ่ายเอกสาร	2	22	14	40
อื่น ๆ	3	6	3.8	10.9

ปัญหาอุปสรรคและข้อเสนอแนะ

ผู้ตอบแบบสอบถามเห็นว่า การใช้บริการที่ศูนย์มีปัญหาและอุปสรรคที่สำคัญดังนี้ คือ ต้องรอคิว เพราะมีคนใช้บริการมาก(ร้อยละ 22) เครื่องคอมพิวเตอร์มีน้อยเกินไป (ร้อยละ 17) การใช้อินเทอร์เน็ตไม่ต่อเนื่อง และผู้ใช้อ่านภาษาอังกฤษไม่ออก (ร้อยละ 9) ดังผลการวิเคราะห์ในตารางที่ 12

ตารางที่ 12 ปัญหาและอุปสรรคในการใช้บริการจากศูนย์บริการสารสนเทศ

รายละเอียด	จำนวน (คน)	ร้อยละ (%)
ต้องเข้าคิวรอ (คนใช้บริการมากจนแออัด)	10	22
เครื่องคอมพิวเตอร์น้อย	8	17
อินเทอร์เน็ตหลุดบ่อย	4	9
อ่านภาษาอังกฤษไม่ออก	4	9
การเข้าอินเทอร์เน็ตช้า	3	7
ความรู้ด้านการใช้เครื่องคอมพิวเตอร์	3	7
ประชาชนทั่วไปไม่ค่อยเข้ามาใช้บริการ	2	4
การส่งข้อมูลไม่ชัดเจน	2	4
สถานที่ตั้งไม่เหมาะสมอยู่ในมุมอับ	2	4
เครื่องคอมพิวเตอร์เสียบ่อย	2	4
ค่าใช้จ่ายแพง	1	2
ระยะเวลาในการเปิดให้บริการน้อยไป	1	2
สถานที่คับแคบผู้เล่นบางเครื่องเปิดเพลงดังรบกวน	1	2
ยังไม่มีมีการกระจายการใช้	1	2
แยงเด็กใช้	1	2
การใช้โทรศัพท์	1	2
รวมทั้งสิ้น	46	100

ผู้ตอบแบบสอบถามได้ให้ข้อเสนอแนะ ดังนี้ ควรเพิ่มเครื่องคอมพิวเตอร์ให้มากขึ้น (ร้อยละ 28) ควรเพิ่มระยะเวลาในการเปิดให้บริการศูนย์สารสนเทศมากขึ้น ควรมีการอบรม การสร้างโปรแกรมต่างๆ และ ควรเพิ่มข้อมูลเนื้อหาเพื่อให้เป็นแหล่งศึกษาค้นคว้า (ร้อยละ 17) ควรเพิ่มความเร็วของการเข้าเว็บไซต์ ควรให้คำปรึกษาฟรีแก่เจ้าของผลิตภัณฑ์ชุมชน ควรให้ช่างมาแก้สายโทรศัพท์เพื่อไม่ให้สายหลุดบ่อย โรงเรียนไม่ควรมีการใช้ห้องประชุมที่ศูนย์ (ร้อยละ 6) ดังผลการวิเคราะห์ในตารางที่ 13

ตารางที่ 13 ข้อเสนอแนะทั่วไป

รายละเอียด	จำนวน (คน)	ร้อยละ (%)
ควรเพิ่มเครื่องคอมพิวเตอร์ให้มากขึ้น	5	28
ควรเพิ่มระยะเวลาในการเปิดให้บริการศูนย์สารสนเทศมากขึ้น	3	17
ควรมีการอบรมการสร้างโปรแกรมต่าง ๆ	3	17
ควรเพิ่มข้อมูลเนื้อหา เพื่อให้เป็นแหล่งศึกษาค้นคว้า	3	17
ควรเพิ่มความเร็วของการเข้าเว็บไซต์	1	6
ควรให้คำปรึกษาฟรีแก่เจ้าของผลิตภัณฑ์ชุมชน	1	6
ควรให้ช่างมาแก้ไขสายโทรศัพท์เพื่อไม่ให้สายหลุดบ่อย	1	6
โรงเรียนไม่ควรมีการใช้ห้องประชุมที่ศูนย์ ฯ	1	6
รวมทั้งสิ้น	18	100

ผู้ตอบแบบสอบถามเห็นว่า ศูนย์นี้ควรเพิ่มบริการให้แก่ประชาชนดังนี้ คือ เพิ่มจำนวนเครื่องคอมพิวเตอร์ (ร้อยละ 33) ฝึกทักษะการใช้คอมพิวเตอร์ให้กับผู้ใช้บริการ (ร้อยละ 17) และ เปิดบริการการเล่นอินเทอร์เน็ตทุกเครื่อง (ร้อยละ 10) ตามลำดับ ดังผลการวิเคราะห์ในตารางที่ 14

ตารางที่ 14 ข้อเสนอแนะเกี่ยวกับการเพิ่มบริการ

รายละเอียด	จำนวน (คน)	ร้อยละ (%)
เพิ่มจำนวนเครื่องคอมพิวเตอร์	16	33
มีการฝึกทักษะการใช้คอมพิวเตอร์ให้มากขึ้น	8	17
เล่นอินเตอร์เน็ตได้ทุกเครื่อง	5	10
เพิ่มเจ้าหน้าที่ให้บริการ	4	8
เก็บข้อมูลข่าวสาร	4	8
เครื่องถ่ายเอกสาร	3	6
เพิ่มเวลาในการให้บริการ	3	6
มีเกมส์ให้เล่นทุกเครื่อง	2	4
เพิ่มความปลอดภัยในการรักษาสิ่งของ	1	2
การประชาสัมพันธ์ข่าวสาร	1	2
ไม่ต้องเพิ่มเพราะมีมากแล้ว	1	2
รวมทั้งสิ้น	48	100

จากที่กล่าวมาข้างต้นนี้ เป็นลักษณะการบริหารจัดการ พฤติกรรมการใช้ศูนย์ และผลกระทบของเทคโนโลยีสารสนเทศที่ศูนย์แห่งนี้มีต่อชุมชนบ้านพ่อน รวมทั้งปัญหาอุปสรรค และข้อเสนอแนะจากผู้ให้บริการศูนย์ดังกล่าว ทั้งนี้ จะนำผลการวิจัยมาอภิปรายในบทที่ 6 ต่อไป

บทที่ 5

ศูนย์เทคโนโลยีข้อมูลข่าวสาร: ศูนย์ข้อมูลธุรกิจชุมชนชนบท

ศูนย์เทคโนโลยีข้อมูลข่าวสาร อยู่ที่อำเภอละหานทราย จังหวัดบุรีรัมย์ เป็นโครงการนำร่อง ศูนย์บริการสารสนเทศชุมชน (Pilot Community Telecentres) ของสถาบันพัฒนาองค์กรชุมชน(พอช.) ซึ่งร่วมมือกับโครงการของศูนย์เทคโนโลยีอิเล็กทรอนิกส์และคอมพิวเตอร์แห่งชาติ (NECTEC) โดยมีวัตถุประสงค์ให้องค์กรชุมชนได้จัดเก็บข้อมูลและรวบรวมข้อมูลสารสนเทศในพื้นที่ของตนเอง สามารถนำข้อมูลที่ได้ไปใช้ประโยชน์ในการศึกษา วิเคราะห์เพื่อการแก้ปัญหาและวางแผนพัฒนาชุมชนของตนเอง รวมทั้งเชื่อมโยงข้อมูลข่าวสารจากภายนอกได้ ทั้งนี้ คนในชุมชนและผู้ที่เกี่ยวข้องสามารถเข้าถึงและใช้ประโยชน์เพื่อเป็นแหล่งเรียนรู้ แลกเปลี่ยนข้อมูลข่าวสารและบริการเทคโนโลยีต่างๆ โดยชุมชนสามารถบริหารและพัฒนาศูนย์ได้อย่างยั่งยืน

การจัดตั้งโครงการนำร่องนี้ สถาบันพัฒนาองค์กรชุมชน (พอช.) ได้ประสานงานกับพัฒนาชุมชนภาคต่างๆ คณะกรรมการภาคได้ให้จังหวัดต่างๆ เสนอโครงการนำร่องศูนย์ข้อมูลข่าวสารให้คณะกรรมการพิจารณา เมื่อจังหวัดต่างๆ เสนอมาแล้ว ที่ประชุมจะพิจารณาความพร้อม และคัดเลือกจังหวัดที่เหมาะสมในการดำเนินงาน ที่ภาคตะวันออกเฉียงเหนือ นั้น องค์กรพัฒนาชุมชนเข้มแข็งอำเภอละหานทราย หรือ ชมรมเครือข่ายออมทรัพย์เพื่อการผลิตอำเภอละหานทราย จังหวัดบุรีรัมย์ได้รับการคัดเลือก ส่วนที่ ภาคใต้ องค์กรประมงชายฝั่งจังหวัดชุมพรได้รับการคัดเลือก องค์กรชุมชนเหล่านี้จะเป็นผู้วางแผนการดำเนินงาน บริหารจัดการศูนย์ ทำโครงการเพื่อเสนอใช้งบประมาณสนับสนุนด้วยตนเอง มีการกำกับดูแล และ ติดตามประเมินผลโดยคณะกรรมการระดับจังหวัด (สถาบันพัฒนาองค์กรชุมชน, 2545: 44)

ศูนย์นี้ได้พัฒนาการเก็บข้อมูลของชุมชนโดยเริ่มต้นจากการเก็บข้อมูลระดับง่ายไปจนถึงการประยุกต์เทคโนโลยีสารสนเทศมาใช้ในการเก็บรวบรวมข้อมูล โดยจะเริ่มจากการรวบรวมข้อมูลที่มีอยู่จากเอกสาร สถิติ และ ข้อมูลทางราชการ จากนั้นจะสร้างข้อมูลโดยการสำรวจ ศึกษาวิจัย ปรับปรุงและพัฒนา นำข้อมูลมาจัดระบบในคอมพิวเตอร์และประมวลผล เชื่อมโยงกับภายนอก โดยใช้อินเทอร์เน็ต โทรสาร อีเมล และสร้างเว็บไซต์ของตนเอง ซึ่งจะนำไปสู่การค้าขายทางอินเทอร์เน็ต (ปาริชาติ และคณะ, 2545) เมื่อเสร็จสิ้นโครงการแล้ว คาดว่าศูนย์นี้จะมีการนำเทคโนโลยีมาใช้ในการพัฒนาธุรกิจชุมชน และสามารถพึ่งตนเองได้อย่างยั่งยืน

ในบทนี้ จะเป็นการศึกษาการดำเนินงานของศูนย์บริการสารสนเทศชุมชน ที่เรียกว่า ศูนย์เทคโนโลยีข้อมูลข่าวสาร อำเภอละหานทราย จังหวัดบุรีรัมย์ ซึ่งถือว่าเป็นศูนย์บริการสารสนเทศชุมชนชนบท โดยได้ศึกษาถึงการบริหารจัดการ การมีส่วนร่วมของคนในชุมชน พฤติกรรมการใช้คอมพิวเตอร์ และผลกระทบต่อสังคม ตามลำดับ

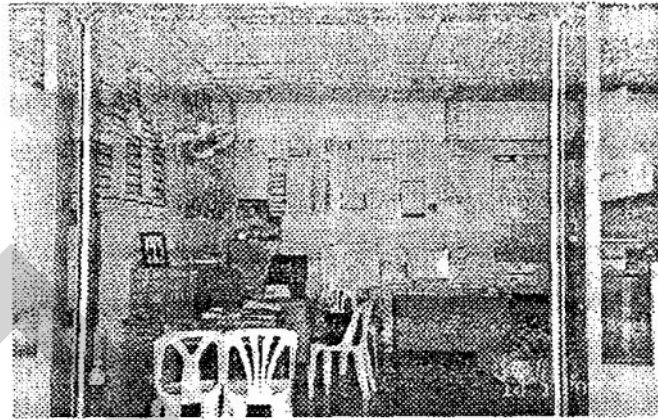
ละหานทราย ในงานวิจัยฉบับนี้ถือว่าเป็นชุมชนชนบทในจังหวัดบุรีรัมย์ ในอำเภอนี้มีการแบ่งการปกครองเป็น 6 ตำบล 76 หมู่บ้าน มีประชากร 67,792 คน ชาย 34,637 คน หญิง 33,155 คน มี

จำนวนครัวเรือน 14,723 ครัวเรือน ประชาชนส่วนใหญ่มีอาชีพเกษตรกร โดยทำนา ทำไร่ ทำสวน 92 เปอร์เซ็นต์ และ ค้าขายอื่นๆอีก 8 เปอร์เซ็นต์ (เอกสารจากศูนย์เทคโนโลยีข้อมูลข่าวสาร, 2545) มีการจัดตั้งกลุ่มอาชีพที่สำคัญคือ ชมรมเครือข่ายออมทรัพย์เพื่อการผลิต ซึ่งเป็นกลุ่มหลักในการดำเนินงานศูนย์นี้

ศูนย์เทคโนโลยีข้อมูลข่าวสารได้ก่อตั้งขึ้นตามโครงการนำร่องศูนย์บริการสารสนเทศของพอช. โดยคัดเลือกพื้นที่นำร่องจากกลไกระดับต่างๆ อันได้แก่ กลไกนิคม กลไกจังหวัด และ กลุ่มเครือข่ายองค์กรชุมชน ในการคัดเลือกนี้จะพิจารณาศักยภาพในการบริหารจัดการของกลุ่ม การร่วมมือกันเป็นประจำ มีสถานที่ติดต่อชัดเจน มีกลุ่มคนทำงาน มีประธาน เลขานุการ และสามารถยึดโยงไปถึงรากหญ้าได้ นอกจากนี้ พอช.จะพิจารณาว่ากลุ่มหรือเครือข่ายนั้นๆ มีความพร้อมในการเก็บรวบรวมข้อมูลชุมชนหรือไม่ เมื่อสามารถสรรหาชุมชนที่มีความพร้อมได้แล้ว พอช.ได้ชี้แจงแนวคิดในการจัดตั้งศูนย์และมีการประชุมหารือกันระหว่างกลไกในระดับต่างๆ จากนั้น ชุมชนที่ต้องการจัดตั้งโครงการศูนย์นำร่องก็จะเสนอโครงการดำเนินงานศูนย์พร้อมงบประมาณ ผ่านกลไกจังหวัด กลไกภาคและคณะกรรมการกลาง แล้วทางสถาบันพัฒนาองค์กรชุมชน จะให้การสนับสนุนในด้านเงินทุน จำนวน 300,000 บาทต่อศูนย์ ส่วนการบริหารจัดการนั้น ผู้บริหารศูนย์ บริหารจัดการงบประมาณและจัดซื้อจัดจ้างเองทุกขั้นตอน โดยมีเจ้าหน้าที่จากพอช.มาติดตามการดำเนินงานเป็นระยะๆ (ปาริชาติ และ คณะ, 2545)

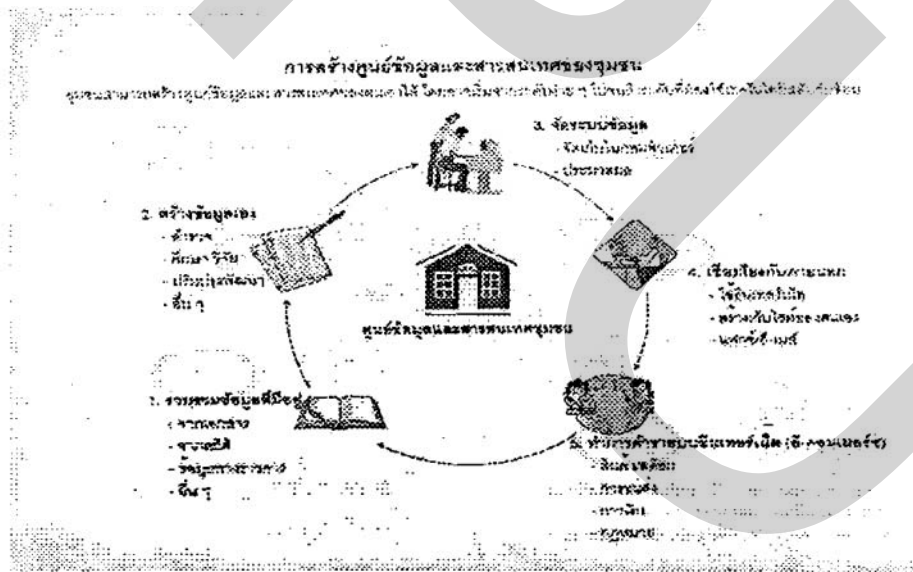

ภาพที่ 11: ศูนย์เทคโนโลยีข้อมูลข่าวสาร อำเภอสะทอนทราย จังหวัดบุรีรัมย์

ภาพที่ 12: สถานที่ทำงานของเจ้าหน้าที่ภายในศูนย์เทคโนโลยีข้อมูลข่าวสาร อำเภอละหานทราย จังหวัดบุรีรัมย์

วัตถุประสงค์ในการจัดตั้งโครงการนำร่องศูนย์ข้อมูลและสารสนเทศชุมชน คือให้ศูนย์เก็บรวบรวมและจัดเก็บข้อมูลที่จำเป็นในท้องถิ่น ให้บริการที่เป็นประโยชน์ต่อการพัฒนาชุมชนและให้บริการข้อมูลแก่องค์กรและบุคคลภายนอก อีกทั้งมีศักยภาพในการทำการค้าขายบนอินเทอร์เน็ต (อี-คอมเมิร์ซ) ในที่สุดชุมชนสามารถดำเนินงานศูนย์ได้อย่างต่อเนื่องและยั่งยืน สามารถพึ่งตนเองได้ และสามารถเป็นโครงการต้นแบบเพื่อขยายผลไปยังพื้นที่อื่นๆ ต่อไป (ภาพที่ 13)

ภาพที่ 13: การสร้างศูนย์ข้อมูลและสารสนเทศของชุมชน (พอช., 2545)

ชมรมเครือข่ายกลุ่มออมทรัพย์เพื่อการผลิตอำเภอละหานทราย ได้รับการคัดเลือกให้จัดตั้งศูนย์ข้อมูลสารสนเทศชุมชนขึ้น เพราะมีเครือข่ายและการรวมตัวที่เข้มแข็งสามารถพัฒนารูจชุมชนแบบยั่งยืนได้ กลุ่มนี้รวมตัวกันตั้งแต่วันที่ 10 มีนาคม 2543 โดยการสนับสนุนของสถาบันพัฒนาองค์กรชุมชน

เพื่อเป็นการระดมทุนออมทรัพย์ ในชุมชน เป็นแหล่งเงินทุนของชุมชน เป็นศูนย์กลางข่าวสารข้อมูล และช่วยส่งเสริมภูมิปัญญาไทย การอนุรักษ์ทรัพยากรธรรมชาติ กลุ่มดังกล่าวมีสมาชิก จำนวน 3,545 คน และสามารถฝากเงินสัปดาห์ละรายเดือนๆ a 168,430 บาท (เอกสารจากศูนย์เทคโนโลยีข้อมูลข่าวสาร, 2545) สมาชิกของชมรมดังกล่าวมาจาก 6 ตำบล 76 หมู่บ้าน มี 55 กลุ่ม คือ ตำบลหนองตะครอง 8 กลุ่ม ตำบลละหานทราย 12 กลุ่ม ตำบลลำโรงใหม่ 14 กลุ่ม ตำบลโคกห่าน 5 กลุ่ม ตำบลหนองแวง 7 กลุ่ม ตำบลตาจิง 6 กลุ่ม (เอกสารจากสถาบันพัฒนาองค์กรชุมชน, 2545) เนื่องจากความสำเร็จในการรวมตัวของกลุ่มดังกล่าว ทำให้ได้รับการคัดเลือกให้จัดตั้งศูนย์เทคโนโลยีข้อมูลข่าวสารขึ้น โดยใช้พื้นที่ร่วมกับร้านค้าชุมชนของอำเภอละหานทรายและที่ทำการชมรมเครือข่ายออมทรัพย์เพื่อการผลิตอำเภอละหานทราย ชาวบ้านหลายองค์การจะมาประชุมกลุ่มที่ห้องประชุมด้านหลังศูนย์ทุกเดือน ดังนั้นศูนย์แห่งนี้จึงถือเป็นของชุมชนละหานทราย โดยเฉพาะสมาชิกชมรมเครือข่ายออมทรัพย์เพื่อการผลิตอำเภอละหานทราย ได้ใช้ประโยชน์ในการเก็บรวบรวมข้อมูลองค์กรชุมชนทั้งจังหวัดและข้อมูลสมาชิกเครือข่าย และใช้ค้นคว้าข้อมูลอีกด้วย

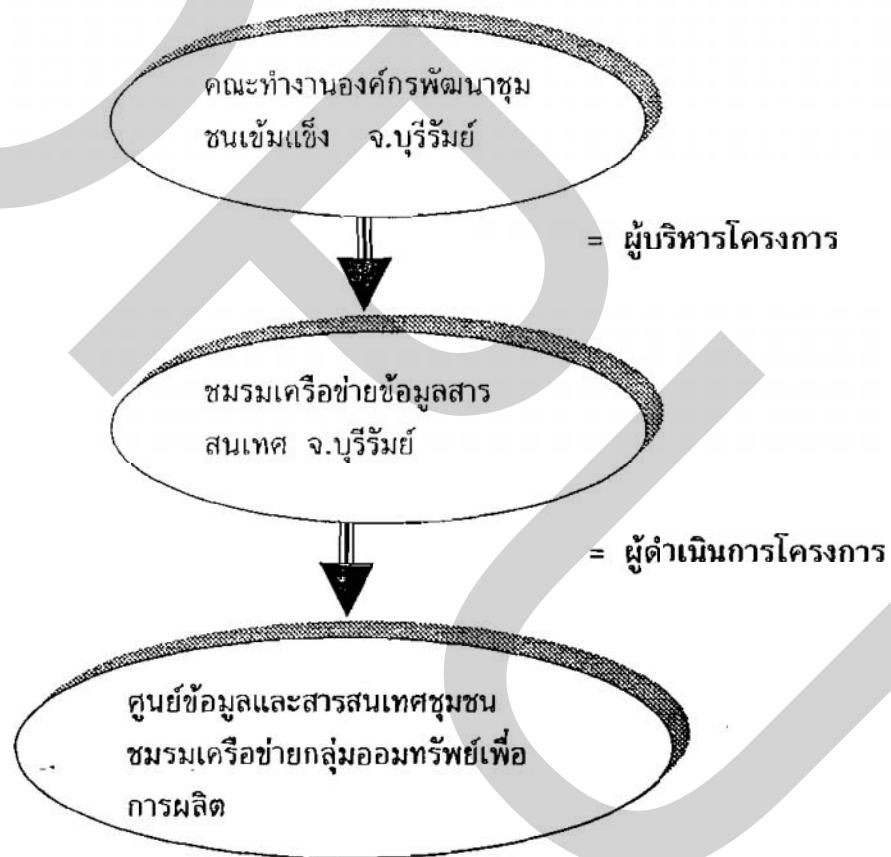
การบริหารจัดการ

ศูนย์เทคโนโลยีข้อมูลข่าวสารได้เริ่มเปิดบริการศูนย์อย่างเป็นทางการเมื่อวันที่ 2 เมษายน 2545 โดยดำเนินการเก็บรวบรวมข้อมูลด้านเศรษฐกิจชุมชนของสมาชิกในเครือข่าย ร่วมกับโครงการกองทุนหมู่บ้าน ในการดำเนินการนี้ ทางสถาบันพัฒนาองค์กรชุมชน ได้ให้เงินงบประมาณมาจัดซื้ออุปกรณ์โดยทางชมรมได้จัดซื้อคอมพิวเตอร์ 1 เครื่อง เครื่องพิมพ์สี 1 เครื่อง และ โทรสาร นอกจากนี้ยังใช้งบประมาณของชมรมกันห้องและตกแต่งสถานที่ รวมทั้งจัดซื้อเครื่องคอมพิวเตอร์เพิ่มอีก 1 เครื่องรวมทั้งซื้อกล่องดีจिटอล อีก 1 ตัวด้วย

ตอนเริ่มจัดตั้ง สมาชิกชมรมต้องการให้ศูนย์นี้เป็นศูนย์บริการสารสนเทศแก่ชุมชน โดยทำโครงการขอเครื่องคอมพิวเตอร์จาก สถาบันพัฒนาองค์กรชุมชน จำนวน 6 เครื่องและเครื่องถ่ายเอกสาร 2 เครื่อง เพื่อจะหารายได้ให้กับศูนย์แต่เนื่องจากงบประมาณที่เสนอไปนั้นสูงเกินไป ทางพอช.จึงปรับให้เน้นเรื่องการเก็บและวิเคราะห์ข้อมูลธุรกิจชุมชนระหว่างกลุ่มต่างๆในชมรมเพื่อสร้างความเข้มแข็งของชุมชนก่อน และนำไปทำแผนพัฒนาเครือข่ายธุรกิจชุมชน พัฒนาจังหวัด (สัมภาษณ์, เอก รักสุขชน, 23 ตุลาคม 2545 และ บุญเกียรติ สวัสดิ์โชติชาลิต, 11 กันยายน 2545) ทั้งนี้การวิเคราะห์ข้อมูลดังกล่าวจะทำให้สามารถวิเคราะห์เพื่อหาตลาดส่งสินค้าต่างๆ ได้ ทางพอช.จึงได้ตั้งงบประมาณในขั้นต้นให้แก่ชมรมเพียงแค่ 1 ปี และตัดลดงบประมาณ ที่ชุมชนเสนอขอไปให้เหลือ 270,000 บาท ทั้งนี้เจ้าหน้าที่ประจำศูนย์เห็นว่าการตัดงบประมาณดังกล่าวทำให้การดำเนินงานของศูนย์ไม่เป็นไปตามที่ชมรมได้ตั้งไว้เพราะศูนย์ไม่สามารถหารายได้เลี้ยงตัวเองได้

ตั้งศูนย์จะนำรายได้สู่ศูนย์ เรขขอ 800,000 ขอคอม 3 ชุด เครื่องถ่าย 2 ชุด เราจะดำเนินงานได้
 ขอไป พอช. ให้ตัวเดียว คอม และ ปรี้นเตอร์ และ แฟ้กซ์ และสายโทรศัพท์ การดำเนินงาน
 เปลี่ยนจาก 800,000 เหลือ 270,000 บาท เราคิดว่า ถ้ามีเครื่องถ่ายเอกสาร ก็จะดำเนินงานไป
 ได้ ทุกวันนี้ คนมาใช้บริการเดือนละไม่เท่าไร เดือนๆ ไม่มีรายได้เข้ามา (สัมภาษณ์กลุ่มผู้
 บริหารศูนย์, เดช แผนกระโทก, 15 พฤศจิกายน 2545)

การบริหารจัดการศูนย์ข้อมูลสารสนเทศ ที่จังหวัดบุรีรัมย์นั้น จะมีหน่วยงานที่เกี่ยวข้องหลักๆ
 อยู่ 4 หน่วยงานคือ คณะทำงานองค์กรพัฒนาชุมชนเข้มแข็ง จังหวัดบุรีรัมย์ ชมรมเครือข่ายข้อมูลสาร
 สนเทศ จังหวัดบุรีรัมย์ เป็นผู้บริหารโครงการ และ ศูนย์ข้อมูลและสารสนเทศ ร่วมกับชมรมเครือข่ายกลุ่ม
 ออมทรัพย์เพื่อการผลิต อำเภอละหานทราย เป็นผู้ดำเนินการโครงการ ดังนี้

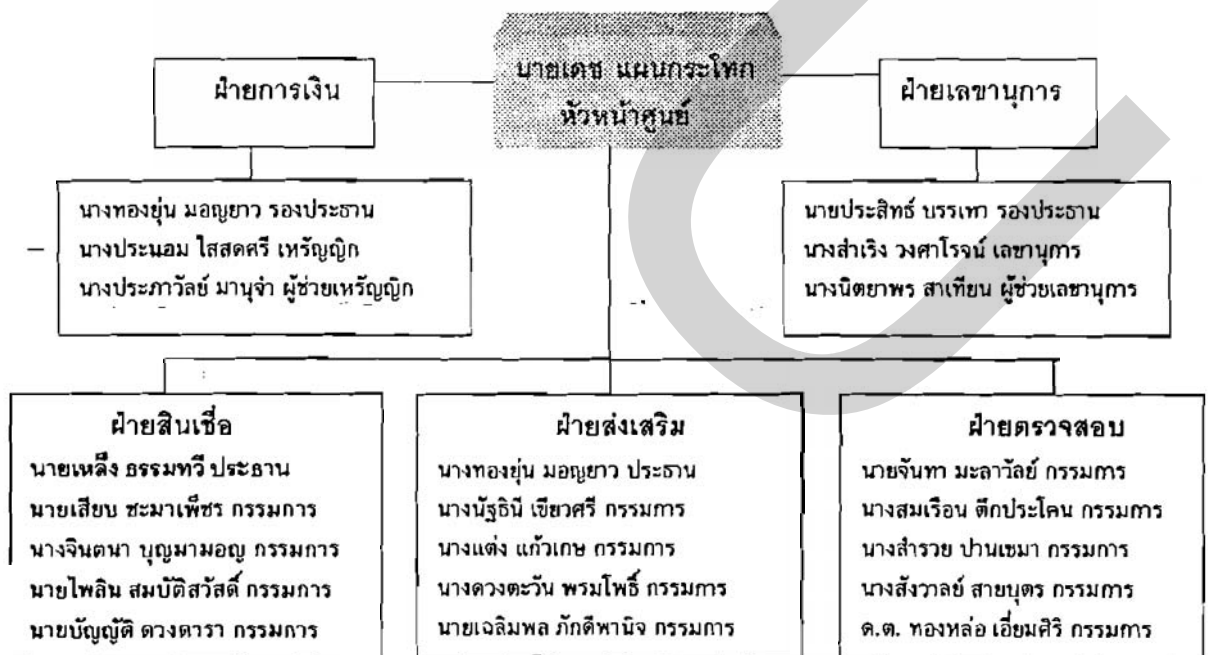
แผนผังที่ 2: การบริหารจัดการโครงการ (สถาบันพัฒนาองค์กรชุมชน, 2545)

การบริหารจัดการศูนย์ จะแบ่งออกเป็น 2 กลุ่ม คือ คณะกรรมการบริหาร และ เจ้าหน้าที่
 ดำเนินการ คณะกรรมการบริหารคือ กรรมการชุดเดียวกับคณะกรรมการชมรม ซึ่งมีคุณเดช แผนกระโทก
 เป็นประธาน และมีฝ่ายการเงิน ฝ่ายเลขานุการ ฝ่ายสินเชื่อ ฝ่ายส่งเสริม และฝ่ายตรวจสอบ (จากแผนผัง
 ที่ 3) แต่ทั้งนี้การจัดการศูนย์นั้นคณะกรรมการส่วนใหญ่ไม่ได้เข้ามาดูแลมีเพียงคุณเดช แผนกระโทก

เป็นประธานศูนย์ทำหน้าที่บริหารจัดการโดยตรง และคุณ ทองยูน มอญยาว รองประธานศูนย์ ส่วนเจ้าหน้าที่ดำเนินการคือ กรรมการบริหารบางคนที่มีความรู้ด้านคอมพิวเตอร์ โดยมาช่วยเก็บข้อมูลทางคอมพิวเตอร์ที่ศูนย์และให้คำแนะนำด้านคอมพิวเตอร์แก่ผู้มาใช้บริการ เจ้าหน้าที่ดำเนินการได้แก่ คุณ นิตยาพร สาเทียน (ผู้ช่วยเลขานุการ) คุณสังวาลย์ สายบุตร(เจ้าหน้าที่ฝ่ายตรวจสอบ) และ คุณประภา วัลย์ มานูจำ (ผู้ช่วยเหรัญญิก) ซึ่งทั้ง 3 คนนี้ถือเป็นเจ้าหน้าที่ดูแลการเก็บข้อมูลของศูนย์และการใช้คอมพิวเตอร์ การทำงานจะเป็นแบบอาสาสมัคร และได้สลับเปลี่ยนกันมาช่วยงานศูนย์ตามความเหมาะสม ส่วนใหญ่จะช่วยบันทึกข้อมูลจากการสำรวจธุรกิจชุมชน และ ช่วยพิมพ์งาน ไม่มีเวลาเปิดปิดศูนย์ที่แน่นอนขึ้นอยู่กับความสะดวกของเจ้าหน้าที่ในการเปิดให้บริการศูนย์ แต่ทั้งนี้ผู้ที่ต้องการใช้ศูนย์สามารถแจ้งเจ้าหน้าที่ที่บ้านพักให้มาเปิดศูนย์ได้ แม้ว่าจะนอกเวลาทำการ

จุดเด่นของการบริหารจัดการศูนย์นี้ คือ ชาวบ้านเป็นผู้ดูแลทั้งหมด และ เมื่อมีปัญหาจะปรึกษาเจ้าหน้าที่และอาจารย์จากราชภัฏในบางโอกาส นอกจากนี้ บุคคลที่มีอิทธิพลในการดูแลจัดการศูนย์คือ ผู้นำความคิดเห็น ของกลุ่มอาชีพ อำเภอละหานทราย คือ คุณเดช แผนกระโทก ดังนั้นจึงได้รับความร่วมมือจากชาวบ้านในชุมชนต่าง ๆ ในด้านการเก็บรวบรวมข้อมูลธุรกิจชุมชนเป็นอย่างดี แต่ยังไม่มีความร่วมมือดูแลศูนย์เทคโนโลยีข้อมูลข่าวสารอย่างจริงจัง (สัมภาษณ์, เดช แผนกระโทก และ นิตยาพร สาเทียน, 23 ตุลาคม 2545)

แผนผังที่ 3 คณะกรรมการบริหารชมรมเครือข่ายออมทรัพย์เพื่อการผลิตอำเภอละหานทราย และ คณะกรรมการบริหารศูนย์ฯ

การบริหารจัดการศูนย์นั้นมีหน่วยงานสนับสนุนการทำงานคือ สถาบันพัฒนาองค์กรชุมชน ช่วยประสานงาน กรมพัฒนาชุมชน ช่วยในการเก็บข้อมูลสินค้าชุมชน ส่วนสถาบันราชภัฏบุรีรัมย์ ช่วยในการจัดอบรมการใช้คอมพิวเตอร์ การออกแบบวิธีการเก็บข้อมูลและสำรวจผลิตภัณฑ์ชุมชน และ การจัดทำเว็บไซต์

บทบาทของสถาบันพัฒนาองค์กรชุมชน (พอช.) นั้น จะเป็นผู้จัดสรรงบประมาณให้กับเจ้าหน้าที่ศูนย์ เพื่อนำมาใช้ในการบริหารจัดการศูนย์ในช่วงแรก แต่หลังจากนั้น เจ้าหน้าที่ พอช. ก็จะให้ชาวบ้านดำเนินงานเอง แต่จะเข้าร่วมประชุมกับชาวบ้านในประเด็นที่เกี่ยวกับการสำรวจข้อมูลและการจัดเก็บข้อมูลโดยมาติดตามงานอย่างสม่ำเสมอ ตามที่ตัวแทนกลุ่มได้แจ้งให้ทราบ ทั้งนี้ เจ้าหน้าที่ของพอช. จะไม่เข้าไปจัดการระบบและพัฒนการใช้คอมพิวเตอร์ที่ศูนย์ คุณ บุญเกียรติ สวัสดิ์โชติชวลิต เจ้าหน้าที่ประสานงานโครงการศูนย์บริการสารสนเทศ ของพอช. กล่าวว่า

การดำเนินงานของศูนย์ พอช.ให้ชาวบ้านดำเนินงานเอง แต่เราเป็น monitor เฉยๆ ต่างจากเน็ต เทคโนโลยี และสื่ออื่นๆ ที่มีเจ้าหน้าที่เต็มที่มีการ set คอมฯ ให้ (สัมภาษณ์, บุญเกียรติ สวัสดิ์โชติชวลิต, 11 กันยายน 2545)

กรมพัฒนาชุมชน จะมีความใกล้ชิดกับเจ้าหน้าที่ศูนย์มากกว่าหน่วยงานอื่นในแง่ของการช่วยแนะนำการเก็บข้อมูล อำนวยความสะดวกข้อมูลพื้นฐานต่างๆ ข้อมูลหนึ่งตำบล หนึ่งผลิตภัณฑ์ ร่วมกันจัดทำ ไทยตำบล ดอทคอม และเผยแพร่ (สัมภาษณ์กลุ่มผู้บริหารจัดการศูนย์, 15 พฤศจิกายน 2545) โดยเจ้าหน้าที่ของกรมพัฒนาชุมชนจะอยู่ในพื้นที่ และให้คำปรึกษากับชมรมกลุ่มออมทรัพย์ฯ อย่างสม่ำเสมอ แต่ทั้งนี้เจ้าหน้าที่กรมพัฒนาชุมชน จะเกี่ยวข้องกับการทำงานของชมรมเครือข่ายฯ มากกว่าการช่วยพัฒนาศูนย์เทคโนโลยีสารสนเทศชุมชน

สถาบันราชภัฏบุรีรัมย์ ได้จัดอบรมคอมพิวเตอร์และอีคอมเมิร์ซ ให้กับคนในชุมชน โดยมีการอบรมตัวแทนชาวบ้านจาก 55 เครือข่าย เป็นเวลา 5 วัน จำนวน 2 ครั้ง เมื่อเดือน มีนาคม 2545 (สัมภาษณ์, อนันต์ ลิขิตประเสริฐ, 16 พฤศจิกายน 2545 และ นรินทร์ ลีกระโทก, 14 พฤศจิกายน 2545) งบประมาณที่ใช้ในการอบรมนี้ จะแบ่งจากงบสนับสนุนของสถาบันพัฒนาองค์กรชุมชนที่มอบให้ในการบริหารจัดการศูนย์ (270,000 บาท) ในการอบรมดังกล่าวสถาบันราชภัฏได้เปิดโอกาสให้เครือข่ายเลือกตัวแทนซึ่งประกอบไปด้วย คนหนุ่มสาวที่มีความรู้ เจ้าของผลิตภัณฑ์ และ เทรย์นุญิก ทั้งนี้ เพื่อให้บุคคลเหล่านี้สามารถนำคอมพิวเตอร์มาประยุกต์ใช้ในการทำธุรกิจของชุมชนได้อย่างเต็มที่ ในการอบรมดังกล่าว ชาวบ้านที่เข้าร่วมอบรมยังมีข้อจำกัดในด้านพื้นความรู้ในการใช้คอมพิวเตอร์ แม้ว่าทางราชภัฏจะอบรมให้เกี่ยวกับวิธีการใช้คอมพิวเตอร์ แต่การใช้ห้องปฏิบัติการเพียงแค่วันเดียว และเครื่องที่มีนั้นยังไม่เพียงพอ อีกทั้งอุปสรรคในด้านการใช้ภาษาอังกฤษ ทำให้ชาวบ้านไม่สามารถเข้าใจได้อย่างเต็มที่ (สัมภาษณ์กลุ่มผู้เข้าอบรมคอมพิวเตอร์, 17 พฤศจิกายน 2545)

องค์กรใดก็ตามผู้เข้าอบรมได้เห็นความสำคัญของการใช้คอมพิวเตอร์ ผู้เข้าอบรมคอมพิวเตอร์ท่านหนึ่ง ได้กล่าวว่า

อบรมแล้วก็กลับไปบอกกับคนอื่น ๆ ว่าคอมพิวเตอร์เราเกิดเข้าไป เราเพิ่งมาเจอ เราอยากทำตรงนี้ ความรู้ก็ยังไม่ค่อยดี แต่ก็พอทำได้ ถ้าเราสนใจ เขาถามว่า เอ็งทำได้ เจ้าอี้อะไรเป็น ก็ตอบเขาไปว่า เราเกิดมาดูข้างเคียงเขา เขาทำได้เราก็ทำได้ ได้ครึ่ง ๆ กลาง ๆ ก็ยังดี สัมผัสก็บุญแล้ว ได้แต่มองเห็นไม่ได้จับไม่ได้แตะต้อง เอ็งทำได้ เอ็งน่า มีเงินก็ซื้อมา ลูกหลานเขาเรียน ให้เขาสอน (สัมภาษณ์, อำตา เลโรสง, ประธานหม่อมใหม่ ตำบลหนองตะคอง, 14 พฤศจิกายน 2545)

นอกจากนี้ หลังจากเข้าอบรมแล้ว ผู้เข้าอบรมยังมีความสนใจจะศึกษาอย่างต่อเนื่อง แต่ไม่มีเครื่องคอมพิวเตอร์ให้ฝึกใช้ และยังไม่กล้ามาใช้เครื่องที่ศูนย์เพราะกลัวทำเครื่องเสีย ผู้เข้าอบรมท่านหนึ่งได้กล่าวว่า

ตื่นตื่นอยากมาใช้ต่อ อยากได้ความรู้เพิ่มเติม อยากใช้แต่ความรู้พื้นฐานไม่มี ที่บ้านเราก็ไม่มี อยากกอดที่ศูนย์ จะคิดมัย จะซื้อมัย จะทำไม่กล้า เพราะเครื่องเสียประจำ กดไปจะถูกมัย ไม่กล้าทำเครื่องใช้มัย บางทีลบข้อมูลเขาหมด ก็ต้องหาใหม่ เลยบอกอย่าไปยุ่งกับเขา (สัมภาษณ์กลุ่มผู้เข้าอบรมคอมพิวเตอร์, 17 พฤศจิกายน 2545)

นอกจากการฝึกอบรมคอมพิวเตอร์ให้กับชาวบ้านดังกล่าวแล้ว สถาบันราชภัฏยังช่วยในการสำรวจข้อมูลผลิตภัณฑ์ ชุมชน และ มีการจัดประชุมร่วมกับตัวแทนชาวบ้านจากกลุ่มอาชีพต่างๆ แต่ในบางครั้งนักวิชาการมักจะแสดงบทบาทเป็นผู้นำมากเกินไป ทำให้เกิดช่องว่างระหว่างนักวิชาการและชาวบ้าน ซึ่งตรงนี้ พอช. จะทำหน้าที่ประสานงานในการทำงานของทั้งสองกลุ่ม

การศึกษาการมีส่วนร่วมของประชาชนในการบริหารจัดการศูนย์ พบว่า ผู้ตอบแบบสอบถามเห็นว่า ข้อมูลที่มีอยู่ในคอมพิวเตอร์นั้นมีความจำเป็นในระดับมาก ($x=4.00$) และได้รับความสะดวกในการใช้บริการศูนย์ อยู่ในระดับมาก ($x=3.94$) เช่นเดียวกัน ซึ่งมีผลทำให้สนใจในการใช้บริการจากศูนย์นี้ และ เข้ามามีส่วนร่วมในการใช้บริการ แต่หากพิจารณาการเข้าร่วมแสดงความคิดเห็นในการบริหารจัดการ จะพบว่า ผู้ตอบแบบสอบถามคิดว่าได้แสดงความคิดเห็นในการดูแลจัดการศูนย์ในระดับปานกลาง ($x=3.31$) ผู้ตอบแบบสอบถามเห็นว่าศูนย์นี้เป็นของชุมชนอยู่ในระดับมาก ($x=4.06$) และ คนในชุมชนควรมีหน้าที่เข้ามาดูแลจัดการศูนย์ อยู่ในระดับมาก ($x=4.31$) เช่นเดียวกัน ดังผลการวิเคราะห์ในตารางที่ 15

ตารางที่ 15 การมีส่วนร่วมของประชาชนที่ศูนย์บริการสารสนเทศ

การมีส่วนร่วมของประชาชนในศูนย์บริการสารสนเทศ	ค่าเฉลี่ย (X)	ค่า S.D.	ระดับความคิดเห็น
1.คิดว่าข้อมูลที่มีอยู่ในคอมพิวเตอร์ของศูนย์ ฯ มีความจำเป็น	4.00	0.73	มาก
2.ได้รับความสะดวกในการใช้บริการจากศูนย์	3.94	0.85	มาก
3.การเข้าร่วมแสดงความคิดเห็นในการดูแลจัดการศูนย์ ฯ	3.31	1.01	ปานกลาง
4.คิดว่าศูนย์ ฯ แห่งนี้เป็นของคนในชุมชน	4.06	1.06	มาก
5.คิดว่าคนในชุมชนควรมีหน้าที่เข้ามาดูแลจัดการศูนย์ ฯ เอง	4.31	0.6	มาก
รวมทั้งสิ้น	3.92	0.37	มาก

พฤติกรรมการใช้บริการศูนย์

ศูนย์เทคโนโลยีข้อมูลข่าวสาร อำเภอละหานทราย จังหวัดบุรีรัมย์ เปิดให้บริการอินเทอร์เน็ต แฟกซ์ บริการพิมพ์เอกสาร แผ่นพับ ใบปลิว และ บริการข้อมูลอำเภอละหานทรายทุกประเภท ศูนย์นี้มีเครื่องคอมพิวเตอร์ 2 เครื่อง เครื่องพิมพ์ 1 เครื่อง และ แฟกซ์ 1 เครื่อง นอกจากนี้ยังมีเครื่องพิมพ์ดีดอีก 1 เครื่อง

ภาพที่ 14: การใช้บริการศูนย์เทคโนโลยีข้อมูลข่าวสาร

ศูนย์แห่งนี้มีเจ้าหน้าที่อาสาสมัครที่มีความรู้ทางคอมพิวเตอร์ซึ่งเป็นคนในชุมชนสลับสับเปลี่ยนกันมา และมีหัวหน้าศูนย์คือ คุณ เดช แผนกระโทก คอยดูแลศูนย์เป็นประจำ แต่เนื่องจาก ผู้ดูแลศูนย์มีภารกิจต้องดูแลชมรมเครือข่ายออมทรัพย์ด้วย เช่น นำสินค้าของชมรมไปส่งตามที่ต่างๆ และ เข้าประชุมกับเครือข่ายในต่างอำเภอ ดังนั้น จึงมีเวลาเปิดปิดศูนย์ไม่แน่นอน การให้บริการสำหรับบุคคลภายนอกจึงมีไม่มากนัก (สังเกตการณ์, 13-18 พฤศจิกายน 2545) แต่หากมีผู้ต้องการใช้นอกเวลาก็สามารถเรียกเจ้าหน้าที่ให้เปิดศูนย์ได้

ผู้ใช้บริการส่วนใหญ่จะให้พิมพ์งานและสารนิพนธ์ ซึ่งเป็นนักศึกษาที่มาช่วยงานของกองทุนหมู่บ้าน หรือที่เรียกว่า บัณฑิตกองทุนนั่นเองซึ่งจะเก็บรวบรวมข้อมูลธุรกิจชุมชนของอำเภอละหานทราย นำเสนอต่อหน่วยงานของรัฐ นอกจากนี้ก็มีบุคคลภายนอกมาให้อินเทอร์เน็ตและส่งแฟกซ์บ้าง โดยศูนย์จะคิดค่าบริการอินเทอร์เน็ต 20 บาท ต่อชั่วโมง แฟกซ์ 20 บาท พิมพ์แผ่นพับเอกสาร 15 บาทต่อแผ่น คุณ นิตยาพร สาเทียน เจ้าหน้าที่ศูนย์ กล่าวว่า “นักศึกษาชุมชนมาใช้เป็นบางส่วน พิมพ์งานใช้แฟกซ์ นักศึกษามาใช้ก็ไม่คิดค่าบริการ ชุมชนมาก็ช่วยๆ กันไป พิมพ์ 100 ซองก็คิดแค่ค่าหมึก ช่วยชุมชน” (สัมภาษณ์, 23 ตุลาคม 2545) อย่างไรก็ตาม จากการสังเกตการณ์ของเจ้าหน้าที่ศูนย์พบว่า คนละหานทรายยังไม่ค่อยนิยมใช้อินเทอร์เน็ตที่ศูนย์เท่าใดนัก

ตารางที่ 16 การใช้บริการที่ศูนย์เทคโนโลยีข้อมูลข่าวสาร อำเภอละหานทราย จังหวัดบุรีรัมย์

เดือน	บริการ	คน
มีนาคม	อินเทอร์เน็ต	3
พฤษภาคม	พิมพ์เอกสาร	1
	อินเทอร์เน็ต	3 (ต่างชาติ 2 คน)
มิถุนายน	ส่งแฟกซ์	1
	อินเทอร์เน็ต	1
	ก๊อปปี้เอกสาร	1
	สแกนภาพ	1
	พิมพ์สารนิพนธ์	4
	ทำวิทยานิพนธ์	1
	บริการคอมพิวเตอร์	1
	พิมพ์งาน	1
กรกฎาคม	ทำสารนิพนธ์	5
	ส่งแฟกซ์	1
ตุลาคม	ส่งแฟกซ์	3
	ทำสารนิพนธ์	9
	ส่งเคราะห์สารนิพนธ์	
	ระดับตำบล	1

ที่มา สมุดบันทึกการใช้บริการที่ศูนย์เทคโนโลยีข้อมูลข่าวสาร, พฤศจิกายน 2545.

การใช้คอมพิวเตอร์ที่ศูนย์นี้ยังไม่ได้เปิดบริการให้กับคนภายนอกใช้อย่างกว้างขวางส่วนใหญ่เจ้าหน้าที่ศูนย์จะใช้ในการเก็บข้อมูลเกี่ยวกับผลิตภัณฑ์ชุมชน สมาชิกในเครือข่าย เพื่อให้ชาวบ้านผู้สนใจสามารถขอดูข้อมูลต่าง ๆ ได้ หากมีผู้สนใจมาใช้คอมพิวเตอร์ที่ศูนย์ ศูนย์นี้ก็ยังไม่สามารถสนองตอบความต้องการของคนในชุมชนเป็นจำนวนมากได้ เพราะมีเครื่องจำนวนน้อย บางครั้งผู้ใช้ต้องรอคิว หรือ กลับไปก่อนแล้วมาใหม่ในช่วงกลางคืน คุณ ธนพล บุญทด ผู้ประสานงานกลุ่มบัณฑิตกองทุน กล่าวว่า “ศูนย์ลงข้อมูลอยู่ เรามาก็ต้องกลับไปก่อน ต้องช่วงหลัง 6 โมงเย็น ถึง ตี 3 จึงมาใช้งาน” (สัมภาษณ์, 15 พฤศจิกายน 2545) นอกจากนี้ การเข้าถึงอินเทอร์เน็ตก็ยังช้าและหลุดบ่อยอีกด้วย (สัมภาษณ์กลุ่มผู้บริหารจัดการศูนย์, 15 พฤศจิกายน 2545)

เป็นที่น่าสังเกตว่า สมาชิกชมรมเครือข่ายกลุ่มคอมพิวเตอร์นั้นยังไม่ให้ความสนใจกับการใช้เครื่องคอมพิวเตอร์ในศูนย์มากเท่าที่ควร ทั้งนี้เพราะมีข้อจำกัดในด้านเวลาที่จะมาใช้ ความรู้และทักษะในการใช้คอมพิวเตอร์ และที่สำคัญคือ ยังมีความรู้สึกว่าการใช้คอมพิวเตอร์เป็นของชมรม จึงไม่กล้าใช้ เพราะเกรงว่าจะทำให้คอมพิวเตอร์เสียได้ นอกจากนี้ชาวบ้านโดยทั่วไปยังให้ความสำคัญกับคอมพิวเตอร์น้อย เพราะเป็นเรื่องใหม่และไม่ค่อยเกี่ยวข้องกับประกอบอาชีพในชีวิตประจำวัน คุณ เอก รักสุขชน เจ้าหน้าที่พอช. กล่าวว่า

ชาวบ้านยังให้ความสำคัญกับคอมพิวเตอร์น้อยอยู่ เพราะใหม่สำหรับเขา เทคโนโลยีกับชาวบ้านโดยธรรมชาติ ห่าง แปร และ แพง ห่างอยู่แต่คงไม่ห่างเหมือนอดีต ผู้นำชาวบ้านที่ค่อนข้างมีอายุยากนิดหนึ่ง ถ้าหนุ่มสาวเข้าถึงคอมพิวเตอร์ได้ง่าย (สัมภาษณ์, 16 พฤศจิกายน 2545)

คุณเดช แผนกระโทก หัวหน้าศูนย์ฯ ได้กล่าวว่า

ชาวบ้านกลัวคอมพิวเตอร์...วันนี้เป็นเรื่องใหม่ของชาวบ้าน ละห่านทรายค่อมฯ เพิ่งเผยแพร่... เราทำข้อมูลง่ายๆให้ชาวบ้านดูได้เลย ง่ายกับชาวบ้าน ปัญหาเปิดอ่าน คนอายุ 30 ขึ้นไป ส่วนมากไม่ได้เรียนอังกฤษ คอมพิวเตอร์เปิดมาเป็นอังกฤษเลย นี่แหละสำคัญ (สัมภาษณ์, 17 พฤศจิกายน 2545)

ส่วนเยาวชนในอำเภอละห่านทรายนั้น ไม่ค่อยให้ความสำคัญกับการใช้คอมพิวเตอร์ที่ศูนย์ ทั้งนี้เพราะส่วนใหญ่ไปเรียนที่กรุงเทพฯ และ บางครั้งก็นิยมไปใช้อินเตอร์เน็ตคาเฟ่ ซึ่งมีเกมส์ให้เล่น คุณบุญเกียรติ สวัสดิ์โชติชวลิต กล่าวว่า

ลูกหลานกลุ่มนี้ (กลุ่มคอมพิวเตอร์ฯ) ไม่ค่อยมาใช้ บางคนได้งานที่กรุงเทพฯ เป็นบริษัท ที่ละห่านทราย ลูกหลานเรียนที่กรุงเทพฯ และทำงานกรุงเทพฯ นักศึกษาระดับมัธยมต้น-มัธยมปลาย และปลายก็จะเล่นเกมที่อินเตอร์เน็ตคาเฟ่ข้างๆ ที่นั่นมีเกมส์ ที่นี้ไม่มีเกมส์ เด็กจะเล่นเกม (สัมภาษณ์, 11 กันยายน 2545)

การใช้อินเทอร์เน็ต

การใช้อินเทอร์เน็ต ศูนย์เริ่มมีบริการอินเทอร์เน็ตตั้งแต่เดือนพฤษภาคม 2545 โดยใช้แบบซื้อเวลา 100 ชั่วโมง ทางศูนย์คิดค่าบริการผู้ใช้อินเทอร์เน็ต ชั่วโมงละ 20 บาท อย่างไรก็ตามการใช้อินเทอร์เน็ตที่อำเภอละห่านทรายนั้น ยังไม่เป็นที่แพร่หลายเท่าที่ควร ทั้งนี้เพราะชาวบ้านยังขาดความรู้พื้นฐานในการใช้คอมพิวเตอร์ อีกทั้งการอบรมที่ทางสถาบันราชภัฏจัดให้นั้น ไม่ได้เน้นที่การเข้าถึง

อินเทอร์เน็ต แต่จะเป็นการสาธิตให้ชาวกันชน ชาวบ้านตัวแทนกลุ่มอาชีพส่วนใหญ่ที่เข้าอบรม คอมพิวเตอร์ไม่สามารถใช้อินเทอร์เน็ตได้ สมาชิกชมรมท่านหนึ่งกล่าวว่า

อินเทอร์เน็ต เคยได้ยินแต่ชื่อ ตอนอบรมไปดูกลุ่มอื่น ๆ มีอะไร เขาก็ดูให้เห็น แต่ใช้เองไม่ได้ใช้ จังหวัดบุรีรัมย์มีอะไร นักศึกษาราชภัฏดัดให้ดู โหลเรือไฟ หนองคาย แต่เข้าเองไม่ได้ เปิดไม่ได้ ไม่มีความรู้ (สัมภาษณ์กลุ่มผู้เข้าอบรมคอมพิวเตอร์, 17 พฤศจิกายน 2545)

ดังนั้นผู้ใช้อินเทอร์เน็ตส่วนใหญ่จึงเป็นเจ้าของที่ศูนย์ และบัณฑิตกองทุนหมู่บ้าน โดยเจ้าหน้าที่จะใช้อินเทอร์เน็ต ดูข้อมูลของชุมชนอื่น และส่งอีเมลถึงเจ้าหน้าที่พอช. ส่วนบัณฑิตกองทุนหมู่บ้าน จะใช้ในการค้นคว้าทำสารนิพนธ์เป็นหลัก

จากการศึกษาผู้ให้บริการอินเทอร์เน็ตที่ศูนย์ พบว่า ผู้ตอบแบบสอบถามพอใจกับความรวดเร็วในการใช้อินเทอร์เน็ตของศูนย์ในระดับปานกลาง ($x=3.38$) ได้รับความสะดวกสบายในการใช้บริการอินเทอร์เน็ตที่ศูนย์ ในระดับมาก ($x= 3.75$) เมื่อเวลามีปัญหาในการค้นหาข้อมูลทางอินเทอร์เน็ต ผู้ตอบแบบสอบถามได้สอบถามจากเจ้าหน้าที่ในระดับมาก ($x=4.25$) พวกเขาคิดว่าข้อมูลที่ค้นหาจากอินเทอร์เน็ตนั้นมีประโยชน์ต่อตนเองในระดับมาก และ คิดว่าอินเทอร์เน็ตทำให้ชุมชนได้รับรู้ข้อมูลข่าวสารจากสังคมภายนอกมากเช่นเดียวกัน ($x=4.38$) ดังผลการวิเคราะห์ในตารางที่ 17

ตารางที่ 17 การค้นหาข้อมูลและการใช้บริการทางอินเทอร์เน็ต

การค้นหาข้อมูลและการใช้บริการอินเทอร์เน็ต	ค่าเฉลี่ย (x)	ค่า SD	ระดับความคิดเห็น
1.พอใจกับความรวดเร็วในการใช้อินเทอร์เน็ตของศูนย์ ฯ	3.38	0.92	ปานกลาง
2.ได้รับความสะดวกสบายในการใช้บริการอินเทอร์เน็ตที่ศูนย์ ฯ	3.75	0.46	มาก
3. สอบถามเจ้าหน้าที่เมื่อมีปัญหาในการค้นหาข้อมูลทางอินเทอร์เน็ตที่ศูนย์ ฯ	4.25	0.46	มาก
4.ข้อมูลที่ค้นหาจากอินเทอร์เน็ตมีประโยชน์ต่อตนเอง	4.38	0.52	มาก
5.คิดว่าอินเทอร์เน็ตทำให้ชุมชนได้รับรู้ข้อมูลข่าวสารจากสังคมภายนอก	4.38	0.52	มาก
รวมทั้งสิ้น	4.03	0.45	มาก

ลักษณะการแลกเปลี่ยนข่าวสารคอมพิวเตอร์ทางอินเทอร์เน็ตนั้น ส่วนใหญ่เจ้าหน้าที่ศูนย์จะใช้ในการส่งจดหมายอิเล็กทรอนิกส์แลกเปลี่ยนความคิดเห็นกับเจ้าหน้าที่พอช. นอกจากนี้ ยังค้นคว้าข้อมูลเกี่ยวกับสินค้าชุมชน ein www.Thaitambon.com และศึกษาสินค้าจากจังหวัดเชียงใหม่ ชุมพร ขอนแก่น กาฬสินธุ์และบุรีรัมย์ (สัมภาษณ์, เดช แผนกระโทก, 17 พฤศจิกายน 2545)

จากจำนวนผู้ตอบแบบสอบถามจำนวน 16 คน ได้จำนวนความถี่ทั้งหมดเท่ากับ 22 พบว่า ผู้ใช้อินเทอร์เน็ตมีการแลกเปลี่ยนข้อมูลสินค้าชุมชนเป็นอันดับแรก คิดเป็นร้อยละ 43.8 จากจำนวนผู้ตอบแบบสอบถาม และ คิดเป็นร้อยละ 31.8 จากจำนวนความถี่ทั้งหมด ข้อมูลทางด้านการศึกษา คิดเป็นร้อยละ 25 จากจำนวนผู้ตอบแบบสอบถาม และ คิดเป็นร้อยละ 18.2 จากจำนวนความถี่ทั้งหมด ดังผลการวิเคราะห์ในตารางที่ 18 ทั้งนี้เพราะลักษณะพื้นฐานทางอาชีพของผู้ใช้ในชุมชนเป็นเกษตรกรและค้าขาย ดังนั้นความสนใจของคนกลุ่มนี้จึงเน้นที่การแลกเปลี่ยนข้อมูลสินค้าชุมชน

ตารางที่ 18 การแลกเปลี่ยนข่าวสารทางคอมพิวเตอร์อินเทอร์เน็ต

รายการ	ลำดับ	ความถี่ (f)	ร้อยละ ($N_r = 22$)	ร้อยละ ($N_s = 16$)
ข้อมูลส่วนตัว	4	2	9.1	12.5
ข้อมูลด้านการศึกษา	3	4	18.2	25
ข้อมูลเกี่ยวกับสุขภาพอนามัย	5	1	4.5	6.3
ข้อมูลด้านเกษตรกรรม	4	2	9.1	12.5
ข้อมูลสินค้าชุมชน	1	7	31.8	43.8
ข้อมูลการค้าขายผลิตภัณฑ์ชุมชน	5	1	4.5	6.3
อื่น ๆ	2	5	22.7	31.3

การใช้ประโยชน์เนื้อหาในคอมพิวเตอร์

คอมพิวเตอร์ที่ศูนย์จะใช้เก็บรวบรวมข้อมูลผลิตภัณฑ์ชุมชนที่ได้จากการสำรวจ เช่น ผลิตภัณฑ์ไม้กวาด ผลิตภัณฑ์ดอกไม้จันทร์ ผลิตภัณฑ์ไวน์สมุนไพร และ ผลิตภัณฑ์เสื่อกก เป็นต้น นอกจากนี้ ยังใช้เก็บรวบรวมบันทึกการประชุมและระดมสมองเกี่ยวกับบทบาทของศูนย์ข้อมูล เนื้อหาดังกล่าวนี้ เจ้าหน้าที่ประจำศูนย์จะเป็นผู้พิมพ์และรวบรวมไว้ (สังเกตการณ์, 14 พฤศจิกายน 2545)

ผู้ใช้งานมักจะมาขอข้อมูลเกี่ยวกับสินค้าชุมชน และ บางครั้งก็ค้นคว้าดูข้อมูลจากอินเทอร์เน็ต โดยเฉพาะ www.Thaitambon.com เพื่อค้นคว้าสินค้าที่ผลิตในชุมชนต่างๆ และเปรียบเทียบกับสินค้าในชุมชนของตนเอง

การศึกษาเนื้อหาที่ผู้ตอบแบบสอบถามสนใจอ่านจากคอมพิวเตอร์ในศูนย์นี้ จากจำนวนผู้ตอบแบบสอบถาม 16 คน ได้จำนวนความถี่ทั้งหมดเท่ากับ 17 พบว่า ผู้ตอบแบบสอบถามสนใจเรื่องเกี่ยวกับอาชีพเป็นอันดับแรก คิดเป็นร้อยละ 62.5 จากจำนวนผู้ตอบแบบสอบถาม และ คิดเป็นร้อยละ 58.8 จากจำนวนความถี่ทั้งหมด รองลงมาคือการศึกษา คิดเป็นร้อยละ 50 จากจำนวนผู้ตอบแบบสอบถาม และ คิดเป็นร้อยละ 47.1 จากจำนวนความถี่ทั้งหมด และสุขภาพ คิดเป็นร้อยละ 31.3 จากจำนวนผู้ตอบแบบสอบถาม และ คิดเป็นร้อยละ 29.4 จากจำนวนความถี่ทั้งหมด ดังผลการวิเคราะห์ในตารางที่ 19 ทั้งนี้ผลการศึกษาดังกล่าวสอดคล้องกับกลุ่มผู้ใช้ส่วนใหญ่ซึ่งเป็นกลุ่มคนวัยทำงานในชุมชนละหานทราย

ตารางที่ 19 เนื้อหาในคอมพิวเตอร์ที่สนใจศึกษา

รายการ	ลำดับ	ความถี่ (f)	ร้อยละ (N _i = 17)	ร้อยละ (N _i = 16)
การศึกษา	2	8	47.1	50
อาชีพ	1	10	58.8	62.5
สุขภาพ	3	5	29.4	31.3
อื่น ๆ	4	4	23.5	25

การศึกษาการเข้าถึงข้อมูลข่าวสารและการใช้ประโยชน์จากเนื้อหาในคอมพิวเตอร์ พบว่า ผู้ตอบแบบสอบถาม เข้าใจภาษาที่อ่านจากเนื้อหาในคอมพิวเตอร์ของศูนย์ อยู่ในระดับมาก ($x=3.70$) และเนื้อหาที่อยู่ในคอมพิวเตอร์ตรงกับความต้องการของผู้ใช้ อยู่ในระดับมาก ($x=4.10$) มีการเรียนรู้เนื้อหาจากคอมพิวเตอร์และนำไปใช้ อยู่ในระดับมาก ($x=4.00$) แต่การเข้ารับการฝึกอบรมวิธีการใช้คอมพิวเตอร์เพื่อค้นหาข้อมูลนั้น ยังอยู่ในระดับปานกลาง ($x=3.30$) ดังผลการวิเคราะห์ในตารางที่ 20

ตารางที่ 20 การใช้ประโยชน์จากเนื้อหาในคอมพิวเตอร์

การใช้ประโยชน์จากเนื้อหาในคอมพิวเตอร์	ค่าเฉลี่ย(X)	ค่า S.D.	ระดับความคิดเห็น
1.เข้าใจภาษาที่อ่านจากเนื้อหาในคอมพิวเตอร์ของคุณฯ	3.70	0.67	มาก
2.เนื้อหาที่อยู่ในคอมพิวเตอร์ตรงกับความต้องการ	4.10	0.32	มาก
3.การเรียนรู้เนื้อหาจากคอมพิวเตอร์และนำไปใช้	4.00	0.77	มาก
4.เข้ารับการฝึกอบรมวิธีการใช้คอมพิวเตอร์เพื่อค้นหาข้อมูล	3.30	0.48	ปานกลาง
รวมทั้งสิ้น	3.02	0.36	ปานกลาง

ผลกระทบต่อสังคม

คนในชุมชนละหานทรายมองว่าเทคโนโลยีคอมพิวเตอร์นั้นจะช่วยพัฒนาชุมชนในด้านธุรกิจชุมชนเป็นหลัก โดยเฉพาะช่วยในการหาตลาดให้กับสินค้าท้องถิ่น เพราะปัญหาหลักของชาวบ้านคือการตลาด และการประชาสัมพันธ์สินค้า อย่างไรก็ตามธุรกิจชุมชนยังไม่ได้พัฒนาไปสู่การแลกเปลี่ยนสินค้าทางคอมพิวเตอร์ คุณเดช แผนกระโทก หัวหน้าศูนย์ฯ กล่าวว่า

เราอยากได้ศูนย์คอมพิวเตอร์อินเทอร์เน็ตขายสินค้า ธุรกิจชุมชน มองอย่างอื่นยังไม่รู้ว่าจะใช้ประโยชน์ทางไหน ประโยชน์ก็คือขายสินค้าทางอินเทอร์เน็ตให้คนรู้จักทั่วก่อน ถึงไม่ซื้อก็รู้จักว่าละหานทรายมีของดีอะไร เป็นนโยบายที่กลุ่มต้องการ (สัมภาษณ์, 17 พฤศจิกายน 2545)

การศึกษาผลกระทบในการใช้เทคโนโลยีของคุณ์ต่อชุมชนละหานทราย จากจำนวนผู้ตอบแบบสอบถาม 16 กบ ได้จำนวนความถี่ทั้งหมดเท่ากับ 31 พบว่า ผู้ตอบแบบสอบถามให้ความสำคัญกับการพัฒนาชุมชนโดยช่วยให้คนในชุมชนรับรู้ข้อมูลจากภายนอก เป็นอันดับแรก คิดเป็นร้อยละ 62.5 จากจำนวนผู้ตอบแบบสอบถามและคิดเป็นร้อยละ 32.3 จากจำนวนความถี่ทั้งหมด ให้ความสำคัญกับการสร้างเครือข่ายอาชีพในชุมชน รองลงมา คิดเป็นร้อยละ 50 จากจำนวนผู้ตอบแบบสอบถาม และคิดเป็นร้อยละ 25.8 จากจำนวนความถี่ทั้งหมด และเห็นว่าเทคโนโลยีการสื่อสารช่วยส่งเสริมการท่องเที่ยวในชุมชนและการรวมกลุ่มออมทรัพย์ คิดเป็นร้อยละ 37.5 จากจำนวนผู้ตอบแบบสอบถาม และ คิดเป็นร้อยละ 19.4 จากจำนวนความถี่ทั้งหมด ตามลำดับ ดังผลการวิเคราะห์ในตารางที่ 21

ตารางที่ 21 การใช้บริการที่ศูนย์ ฯ เพื่อการพัฒนาชุมชน

รายการ	ลำดับ	ความถี่ (f)	ร้อยละ (N ₁ = 31)	ร้อยละ (N ₂ = 16)
สร้างเครือข่ายอาชีพในชุมชน	2	8	25.8	50
ส่งเสริมการท่องเที่ยวในชุมชน	3	6	19.4	37.5
ช่วยให้เกิดการรวมกลุ่มออมทรัพย์	3	6	19.4	37.5
ช่วยให้รับข้อมูลจากภายนอก	1	10	32.3	62.5
อื่น ๆ	4	1	3.2	6.3

ในด้านการพัฒนาธุรกิจทางสื่ออิเล็กทรอนิกส์ (อีคอมเมิร์ซ) จากจำนวนผู้ตอบแบบสอบถาม 16 คน ได้จำนวนความถี่ทั้งหมดเท่ากับ 34 พบว่า บริการคอมพิวเตอร์ที่ศูนย์ช่วยในการค้นคว้าข้อมูลเกี่ยวกับสินค้าในชุมชนอื่น ๆ เป็นอันดับแรก คิดเป็นร้อยละ 62.5 จากจำนวนผู้ตอบแบบสอบถาม และคิดเป็นร้อยละ 29.4 จากจำนวนความถี่ทั้งหมด จัดเก็บข้อมูลเกี่ยวกับตัวสินค้า คิดเป็นร้อยละ 50 จากจำนวนผู้ตอบแบบสอบถาม และ คิดเป็นร้อยละ 23.5 จากจำนวนความถี่ทั้งหมด และจัดเก็บข้อมูลของสมาชิกในกลุ่ม คิดเป็นร้อยละ 43.8 จากจำนวนผู้ตอบแบบสอบถาม และ คิดเป็นร้อยละ 20.6 จากจำนวนความถี่ทั้งหมด ตามลำดับ ดังผลการวิเคราะห์ในตารางที่ 22

จากการศึกษาจึงพอสรุปได้ว่า การใช้คอมพิวเตอร์ในการพัฒนาธุรกิจชุมชน ยังมุ่งเน้นที่การค้นคว้าข้อมูล การจัดเก็บข้อมูลของสินค้า และของสมาชิกในกลุ่ม แต่ยังไม่ให้ความสำคัญกับการค้าขายผ่านทางอินเทอร์เน็ตมากนัก ดังนั้นการทำธุรกิจทางสื่ออิเล็กทรอนิกส์จึงยังไม่พัฒนาเท่าที่ควร

ตารางที่ 22-การใช้บริการที่ศูนย์ ฯ เพื่อพัฒนาธุรกิจ

รายการ	a 'ดับ	ความถี่ (f)	ร้อยละ (N ₁ = 34)	ร้อยละ (N ₂ = 16)
จัดเก็บข้อมูลเกี่ยวกับตัวสินค้า	2	8	23.5	50
ค้นคว้าข้อมูลเกี่ยวกับสินค้าในชุมชนอื่น	1	10	29.4	62.5
จัดทำข้อมูลเพื่อประชาสัมพันธ์สินค้า	4	6	17.6	37.5
ติดต่อค้าขายผ่านทางคอมพิวเตอร์	5	3	8.8	18.8
จัดเก็บข้อมูลของสมาชิกในกลุ่ม	3	7	20.6	43.8

การศึกษาผลกระทบในการพัฒนาการศึกษา จากผู้ตอบแบบสอบถามจำนวน 16 คนได้ จำนวนความถี่ทั้งหมดเท่ากับ 35 พบว่ามีผลในด้านการเพิ่มทักษะด้านคอมพิวเตอร์ และจัดพิมพ์รายงาน เป็นอันดับแรก คิดเป็นร้อยละ 68.8 จากจำนวนผู้ตอบแบบสอบถาม และคิดเป็นร้อยละ 31.4 จาก จำนวนความถี่ทั้งหมด การค้นคว้าข้อมูลทางอินเทอร์เน็ต คิดเป็นร้อยละ 56.3 จากจำนวนผู้ตอบแบบ สอบถาม และ คิดเป็นร้อยละ 25.7 จากจำนวนความถี่ทั้งหมด ตามลำดับ ดังผลการวิเคราะห์ในตารางที่ 23 อาจกล่าวได้ว่าผู้ตอบแบบสอบถามซึ่งส่วนใหญ่เป็นบัณฑิตกองทุน ที่อำเภอละหานทรายเห็นความ สำคัญของการใช้คอมพิวเตอร์ในการเพิ่มทักษะด้านคอมพิวเตอร์และการพิมพ์รายงานโดยเฉพาะสาร นิพนธ์ที่เกี่ยวข้องกับข้อมูลชุมชน

ตารางที่ 23 การใช้บริการที่ศูนย์ ฯ เพื่อพัฒนาการศึกษา

รายการ	ลำดับ	ความถี่ (f)	ร้อยละ (N ₁ = 35)	ร้อยละ (N ₂ = 16)
ค้นคว้าข้อมูลทางอินเทอร์เน็ต	2	9	25.7	56.3
เพิ่มทักษะด้านคอมพิวเตอร์	1	11	31.4	68.8
พิมพ์รายงาน	1	11	31.4	68.8
ถ่ายเอกสาร	3	4	11.4	25

ปัญหาอุปสรรคและข้อเสนอแนะ

จากการสัมภาษณ์ผู้ใช้บริการศูนย์ ปัญหาหลักคือ ไม่มีระเบียบสำนักงาน ขาดการประชาสัมพันธ์ศูนย์ และ เครื่องคอมพิวเตอร์ที่ให้บริการยังไม่เพียงพอกับความต้องการของผู้ใช้บริการ แม้ว่า ศูนย์จะตั้งอยู่ในทำเลที่เหมาะสม แต่ก็ยังไม่มีผู้สนใจมาใช้บริการเท่าที่ควร

ปัญหาและอุปสรรคของการใช้บริการจากศูนย์นี้ ผู้ตอบแบบสอบถามเห็นว่า เครื่องคอมพิวเตอร์มีน้อยเกินไป (ร้อยละ 50) ขาดความรู้ในด้านการใช้เครื่องคอมพิวเตอร์ (ร้อยละ 14.29) และ ปัญหาเกี่ยวกับศูนย์ไม่เปิดบริการทุกวัน คอมพิวเตอร์เสียบ่อย งบประมาณมีจำกัด การให้บริการไม่เพียงพอกับจำนวนผู้ใช้ และขาดผู้ดูแลที่มีความเข้าใจในการใช้คอมพิวเตอร์ (ร้อยละ 7.14) ดังผลการวิเคราะห์ในตารางที่ 24

ตารางที่ 24 ปัญหาและอุปสรรคในการใช้บริการจากศูนย์สารสนเทศ

รายละเอียด	จำนวน (คน)	ร้อยละ (%)
เครื่องคอมพิวเตอร์มีน้อย	7	50.00
ขาดความรู้ด้านการใช้เครื่องคอมพิวเตอร์	2	14.29
ศูนย์ฯไม่ได้เปิดบริการทุกวัน	1	7.14
เครื่องคอมพิวเตอร์เสียบ่อย	1	7.14
งบประมาณมีจำกัด	1	7.14
การให้บริการไม่เพียงพอกับจำนวนผู้ใช้	1	7.14
ขาดผู้ดูแลที่มีความเข้าใจการใช้คอมพิวเตอร์	1	7.14
รวมทั้งสิ้น	14	100.00

ผู้ตอบแบบสอบถามให้ข้อเสนอแนะกับศูนย์ฯนี้ดังนี้ ควรมีงบประมาณเพิ่มเติม (ร้อยละ 33) ควรนำเครื่องไปตรวจสอบ มีเจ้าหน้าที่บริการที่สุภาพ สนับสนุนด้านให้ความรู้กับคณะกรรมการและสมาชิก และ มีการกำหนดระเบียบการใช้งานให้ชัดเจน (ร้อยละ 17) ดังผลการวิเคราะห์ในตารางที่ 25

ตารางที่ 25 ข้อเสนอแนะทั่วไป

รายละเอียด	จำนวน (คน)	ร้อยละ (%)
ควรมีงบประมาณเพิ่มเติมให้กับศูนย์ฯอีกสักระยะเพื่อความยั่งยืน	2	33
ควรนำเครื่องคอมพิวเตอร์ไปเช็คเพิ่มความเร็วเครื่อง	1	17
ควรมีเจ้าหน้าที่บริการอย่างสุภาพ	1	17
ควรให้การสนับสนุนด้านความรู้แก่คณะกรรมการและสมาชิก	1	17
ควรมีการกำหนดระเบียบการใช้งานให้ชัดเจน	1	17
รวมทั้งสิ้น	6	100

ผู้ตอบแบบสอบถามเห็นว่าศูนย์นี้ ควรเพิ่มบริการให้ครบทุกด้าน และจัดอบรมการใช้คอมพิวเตอร์ (ร้อยละ 28.57) รองลงมาคือต้องการให้เพิ่มเครื่องคอมพิวเตอร์ให้ เพียงพอ (ร้อยละ 14.29) และ ต้องการให้บริการในการทำงานพิมพ์ พัฒนาการบริหารความรู้ทางเทคโนโลยี ให้บริการการถ่ายเอกสาร และคิดว่าดีที่สุดแล้วที่ทำได้ (ร้อยละ 7.14) ดังผลการวิเคราะห์ในตารางที่ 26

ตารางที่ 26 ข้อเสนอแนะเกี่ยวกับการเพิ่มบริการ

รายละเอียด	จำนวน(คน)	ร้อยละ (%)
การเพิ่มการบริการให้ครบทุกด้าน	4	28.57
จัดการอบรมการใช้คอมพิวเตอร์	4	28.57
เพิ่มเครื่องคอมพิวเตอร์ให้เพียงพอ	2	14.29
การให้บริการในการทำงานพิมพ์	1	7.14
พัฒนาการบริหารความรู้ทางเทคโนโลยีแก่ชุมชน	1	7.14
การถ่ายเอกสาร	1	7.14
ดีที่สุดแล้วเท่าที่ทำได้	1	7.14
รวมทั้งสิ้น	14	100.00

จากที่กล่าวมาข้างต้นนี้ เป็นลักษณะการบริหารจัดการ พฤติกรรมการใช้ศูนย์ และผลกระทบของเทคโนโลยีสารสนเทศที่ศูนย์แห่งนี้มีต่อชุมชนละหอนทราย รวมทั้งปัญหาอุปสรรค และข้อเสนอแนะจากผู้ใช้บริการศูนย์ดังกล่าว ทั้งนี้จะนำผลการวิจัยมาอภิปรายในบทที่ 6 ต่อไป

บทที่ 6

สรุปผลการวิจัย อภิปรายผล และข้อเสนอแนะ

ผลการวิจัยของศูนย์บริการสารสนเทศชุมชนกับการสื่อสารเพื่อสร้างสังคมอิเล็กทรอนิกส์ในชุมชนเขตเมืองและชุมชนเขตชนบทไทย ได้แสดงให้เห็นภาพโดยรวมของการบริหารจัดการศูนย์ที่แตกต่างกันขององค์กรสนับสนุน ได้แก่ เนคเทค และพอช. รวมทั้งการบริหารศูนย์และการใช้บริการศูนย์ของชุมชนเขตชนบทและชุมชนเขตเมืองที่แตกต่างกันการศึกษาครั้งนี้ได้ศึกษาศูนย์บ้านฟอนเทเลเซินเตอร์ ซึ่งถือว่าเป็นศูนย์ที่ตั้งอยู่ในชุมชนเขตเมืองและศูนย์เทคโนโลยีข้อมูลข่าวสารซึ่งเป็นศูนย์ที่ตั้งอยู่ในชุมชนเขตชนบท ดังนั้นจึงสะท้อนให้เห็นภาพการใช้ศูนย์ของคนในชุมชนที่แตกต่างกัน แม้ว่ากรณีศึกษาที่เลือกมานี้ ไม่สามารถเป็นตัวแทนของศูนย์บริการสารสนเทศได้ทั้งหมดแต่ก็เป็นภาพสะท้อนของการใช้เทคโนโลยีสารสนเทศกับการสื่อสารเพื่อพัฒนาสังคมในแง่มุมต่างๆ อีกทั้งความสำเร็จ ปัญหาและอุปสรรคที่คนแต่ละชุมชนประสบอยู่นี้อาจจะเป็นแนวทางที่สำคัญในการพัฒนาการสื่อสารเพื่อลดความเหลื่อมล้ำทางด้านเทคโนโลยีและข้อมูลข่าวสารของชุมชนต่างๆ ได้อย่างเหมาะสม

สรุปผลการวิจัย

การวิจัยนี้สามารถสรุปผลตามวัตถุประสงค์หลักดังนี้คือ

1. เพื่อเข้าใจแนวทางในการบริหารจัดการศูนย์บริการสารสนเทศชุมชนที่แตกต่างกัน และการมีส่วนร่วมของประชาชนในชุมชนเขตเมืองและชุมชนเขตชนบท
2. เพื่อเข้าใจการเรียนรู้เนื้อหาในคอมพิวเตอร์ของประชาชนที่มาใช้บริการศูนย์ บริการสารสนเทศ และการเข้าถึงข้อมูลข่าวสารทางคอมพิวเตอร์ของประชาชนในชุมชนที่มาใช้บริการศูนย์บริการสารสนเทศ เปรียบเทียบระหว่างชุมชนเขตเมืองและชุมชนเขตชนบท
3. เพื่อประเมินผลกระทบที่มีต่อชุมชนด้านการศึกษา และ อาชีพ ที่สืบเนื่องมาจากการใช้เทคโนโลยีสารสนเทศระหว่างชุมชนเขตเมืองและชุมชนเขตชนบท

การวิจัยนี้ใช้วิธีวิจัยทั้งเชิงคุณภาพและปริมาณประกอบกัน ซึ่งได้แก่ การสัมภาษณ์แบบเจาะลึก เจ้าหน้าที่โครงการ ผู้บริหารศูนย์ เจ้าหน้าที่ประจำศูนย์ และผู้ที่เกี่ยวข้องกับศูนย์ การสัมภาษณ์กลุ่มผู้บริหารจัดการศูนย์ และ กลุ่มผู้ใช้บริการศูนย์ การสังเกตการณ์แบบมีส่วนร่วม ในการประชุมของกรรมการศูนย์ และการใช้บริการแต่ละวัน รวบรวมเอกสาร จากองค์กรสนับสนุน และเอกสารจากศูนย์บริการสารสนเทศชุมชนทั้ง 2 แห่ง รวมทั้งเอกสารทางวิชาการต่างๆ อีกทั้งแจกแบบสอบถามแก่ผู้ที่มาใช้บริการและผู้ที่เคยใช้บริการศูนย์ดังกล่าว ทั้งนี้เพื่อให้ได้ข้อมูลที่เชื่อถือได้และเที่ยงตรง

จากการศึกษาสามารถสรุปผลการวิเคราะห์ข้อมูลเป็น 3 ตอนหลักดังต่อไปนี้คือ

1. การบริหารจัดการศูนย์ และการมีส่วนร่วมของประชาชน

การบริหารจัดการที่บ้านฟอนเทลเซ็นเตอร์ จะมีการแบ่งเป็น 2 กลุ่มคือ กลุ่มที่ปรึกษา ซึ่งเป็นเจ้าหน้าที่จากเนคเทค และ คณะกรรมการศูนย์สารสนเทศชุมชน ซึ่งประกอบไปด้วยผู้นำชุมชน อาจารย์ในโรงเรียนบ้านฟอนวิทยา และ ผู้นำกลุ่มชาวบ้านต่าง ๆ ทั้งนี้การทำงานดังกล่าวเจ้าหน้าที่จากเนคเทคจะมากเป็นผู้ให้คำปรึกษากับศูนย์ในด้านเทคโนโลยีและการออกแบบเว็บไซต์ และ ร่วมจัดประชุมร่วมกับคณะกรรมการศูนย์เพื่อปรับปรุงศูนย์ให้มีประสิทธิภาพมากขึ้น

การทำงานของศูนย์นี้ยังไม่มีการประสานกับหน่วยงานภายนอกอย่างเด่นชัด มีนักศึกษา 2-3 จากสถาบันราชภัฏลำปางมาฝึกงานที่ศูนย์ และมีกลุ่มเกษตรกรก้าวหน้า กลุ่มผู้สูงอายุ และ เครือข่ายครูพัฒนาแห่งประเทศไทยเริ่มสนใจเข้ามาให้ข้อมูลในการทำเว็บไซต์บ้าง

ในการวิจัยดังกล่าว ผู้ใช้บริการศูนย์ซึ่งส่วนใหญ่เป็นกลุ่มเด็กนักเรียนได้เข้ามามีส่วนร่วมในการใช้ศูนย์โดยเห็นความสำคัญของเนื้อหาในคอมพิวเตอร์และเห็นว่าการใช้บริการที่ศูนย์นี้สะดวกมาก หากพิจารณาถึงการมีส่วนร่วมในการบริหารจัดการแล้วพบว่าผู้ใช้ยังเห็นว่าอยู่ระดับปานกลางและผู้ใช้ยังมีความต้องการที่เข้ามาร่วมดูแลศูนย์อย่างจริงจังอีกด้วย

ส่วนการบริหารจัดการที่ศูนย์เทคโนโลยีข้อมูลข่าวสาร มีคณะกรรมการศูนย์ชุดเดียวกับคณะกรรมการชมรมเครือข่ายกลุ่มออมทรัพย์อำเภอสะเทินทราย เจ้าหน้าที่จากองค์กรสนับสนุน (พอช.) จะ มีบทบาทในการเข้ามาร่วมประชุมตามที่ชาวบ้านติดต่อไป และ ช่วยประสานงานการจัดเก็บข้อมูลชุมชนของชาวบ้านเป็นระยะ ๆ พอช. และเจ้าหน้าที่ศูนย์จะมุ่งเน้นไปที่การจัดเก็บข้อมูลสินค้าชุมชนมากกว่าการนำเทคโนโลยีคอมพิวเตอร์มาใช้ในการพัฒนา ดังนั้นศูนย์นี้จึงยังไม่มีการออกแบบเว็บไซต์ของศูนย์เอง

ภาคีสนับสนุนศูนย์ในด้านการบริหารจัดการมี 3 หน่วยงานหลัก คือ สถาบันพัฒนาองค์กรชุมชน (พอช.) ช่วยประสานงานข้อมูลและเข้าร่วมประชุมกลุ่ม กรมพัฒนาชุมชนช่วยเก็บข้อมูลสินค้าชุมชน และ สถาบันราชภัฏบุรีรัมย์ช่วยจัดอบรมคอมพิวเตอร์ให้กับกลุ่มชาวบ้านในชมรม องค์กรทั้ง 3 นี้มีเป้าหมายร่วมกันคือการเก็บรวบรวมข้อมูลสินค้าชุมชน และ นำมาวิเคราะห์เพื่อวางแผนการตลาดให้มีประสิทธิภาพ โดยถือว่าคอมพิวเตอร์เป็นเพียงเครื่องมืออย่างหนึ่งที่ใช้ในการจัดเก็บข้อมูลธุรกิจชุมชนนั่นเอง

ผู้ใช้ศูนย์ส่วนใหญ่ที่เป็นบัณฑิตกองทุน และเจ้าหน้าที่ศูนย์บางคนได้เข้ามามีส่วนร่วมในการใช้บริการศูนย์และเห็นว่าข้อมูลที่มีอยู่ในคอมพิวเตอร์มีประโยชน์มาก นอกจากนี้พวกเขามีความสะดวกในการใช้บริการศูนย์อย่างมาก หากพิจารณาถึงการมีส่วนร่วมในการแสดงความคิดเห็นเพื่อการจัดการศูนย์ ผู้ใช้เห็นว่ามีส่วนร่วมอยู่ในระดับปานกลาง อย่างไรก็ตามพวกเขาเห็นว่าศูนย์นี้เป็นของชุมชนและชุมชนควรมีบทบาทหน้าที่ในการจัดการศูนย์อย่างยิ่ง

2. พฤติกรรมการใช้บริการจากศูนย์

2.1 การใช้อินเทอร์เน็ต

บ้านฟอนเทเลเซินเตอร์ กลุ่มผู้ใช้หลักที่ใช้อินเทอร์เน็ตคือกลุ่มนักเรียนชั้นม. 1 ขึ้นไป ซึ่งส่วนใหญ่จะให้คุยทางอีเมลล์และสนทนากับเพื่อนต่างท้องถิ่นโดยผ่านโปรแกรม pirch และการค้นหาเว็บไซต์เกี่ยวกับบันเทิงทางอินเทอร์เน็ต นอกจากนี้ผู้ใหญ่ที่สนใจอยากค้นข้อมูลเกี่ยวกับการเกษตรก็ให้เจ้าหน้าที่ของศูนย์เป็นผู้ช่วยค้นคว้าให้ จากการศึกษาพบว่าผู้ใช้ศูนย์ จะแลกเปลี่ยนข้อมูลส่วนตัวทางคอมพิวเตอร์มากที่สุด ค้นคว้าข้อมูลทางด้านการศึกษารองลงมา

ผู้ใช้บริการอินเทอร์เน็ตที่บ้านฟอนพอใจในความรวดเร็วและความสะดวกสบายในการใช้อินเทอร์เน็ต รู้สึกพอใจกับการให้บริการคำแนะนำของเจ้าหน้าที่อย่างมากและเห็นว่าชุมชนได้รับข่าวสารจากภายนอกโดยผ่านอินเทอร์เน็ตซึ่งเป็นประโยชน์กับชุมชนอย่างยิ่ง

ศูนย์เทคโนโลยีข้อมูลข่าวสาร ผู้ใช้หลักที่ใช้อินเทอร์เน็ตคือเจ้าหน้าที่ศูนย์ซึ่งให้ติดต่อพูดคุยกับเจ้าหน้าที่ของพอช. และค้นคว้าดูข้อมูลเกี่ยวกับสินค้าของชุมชนต่างๆ จาก www.Thaitambon.com นอกจากนี้บัณฑิตกองทุนใช้ค้นคว้าทำสารนิพนธ์ ส่วนชาวบ้านทั่วไปและสมาชิกในชมรมนั้น ไม่ค่อยได้ใช้อินเทอร์เน็ตเพราะขาดความรู้ทางคอมพิวเตอร์ และ เครื่องคอมพิวเตอร์มีจำกัด

จากการศึกษาผู้ใช้บริการอินเทอร์เน็ต ผู้ใช้บริการใช้อินเทอร์เน็ตเพื่อแลกเปลี่ยนข้อมูลสินค้าชุมชนมากที่สุด และใช้ค้นข้อมูลทางการศึกษารองลงมา ซึ่งผู้ใช้กลุ่มดังกล่าวได้รับความสะดวกสบายในการใช้ พอใจกับการให้บริการช่วยค้นคว้าของเจ้าหน้าที่และเห็นว่าอินเทอร์เน็ตมีประโยชน์ต่อตนเองและชุมชนมาก เห็นว่าความรวดเร็วในการใช้อินเทอร์เน็ตนั้นยังอยู่ในระดับปานกลาง

2.2 การใช้ประโยชน์เนื้อหาในคอมพิวเตอร์ ทั้งด้านการเรียนรู้และการเข้าถึงข้อมูล

บ้านฟอนเทเลเซินเตอร์ผู้ใช้บริการศูนย์ใช้เนื้อหาในด้านการศึกษาเป็นส่วนใหญ่ รองลงมาคือสนใจเรื่องอาชีพ และ สุขภาพ จากการศึกษาการเข้าถึงข้อมูลข่าวสารและใช้ประโยชน์จากเนื้อหาพบว่าผู้ใช้ศูนย์เข้าใจเนื้อหาที่ปรากฏในคอมพิวเตอร์และเป็นเรื่องที่ตรงกับความต้องการของผู้ใช้อย่างมาก ทั้งนี้ได้เรียนรู้และนำสิ่งที่อ่านจากคอมพิวเตอร์ไปใช้เป็นอย่างดี อย่างไรก็ตามผู้ใช้บริการศูนย์เห็นว่าการฝึกอบรมวิธีการใช้คอมพิวเตอร์และการเข้าถึงข้อมูลนั้นอยู่ในระดับปานกลาง

ศูนย์เทคโนโลยีข้อมูลข่าวสารกับการเรียนรู้เนื้อหาในคอมพิวเตอร์ ผู้ใช้บริการศูนย์นี้ศึกษาเนื้อหาเกี่ยวกับอาชีพเป็นส่วนใหญ่ และสนใจด้านการศึกษารองลงมา จากการศึกษาการเข้าถึงข้อมูลและการใช้ประโยชน์จากเนื้อหาในคอมพิวเตอร์พบว่า ผู้ใช้ศูนย์เข้าใจเนื้อหาที่ปรากฏในคอมพิวเตอร์และเป็นเรื่องที่ตรงกับความต้องการของผู้ใช้อย่างมาก ทั้งนี้ได้เรียนรู้และนำสิ่งที่อ่านจากคอมพิวเตอร์ไปใช้ประโยชน์เป็นอย่างดี อย่างไรก็ตามผู้ใช้บริการศูนย์เห็นว่าการฝึกอบรมวิธีการใช้คอมพิวเตอร์นั้นอยู่ในระดับปานกลางเช่นเดียวกับผู้ใช้บริการศูนย์ที่บ้านฟอนเทเลเซินเตอร์

3. ผลกระทบต่อการพัฒนาสังคม

3.1 ผลต่อการพัฒนาธุรกิจ

ผู้ใช้บริการศูนย์ที่บ้านฟอนเทเลเซ็นเตอร์ใช้เทคโนโลยีที่ศูนย์นี้จะช่วยในการพัฒนาชุมชนด้านการท่องเที่ยวเป็นหลัก และยังช่วยสร้างเครือข่ายในชุมชนอีกด้วย สำหรับการพัฒนาธุรกิจชุมชนนั้น ผู้ใช้คอมพิวเตอร์เห็นว่า การมีคอมพิวเตอร์จะช่วยในการประชาสัมพันธ์สินค้าในชุมชนและจัดเก็บข้อมูลของสมาชิกในกลุ่ม เป็นหลัก พวกเขาต่างก็เห็นว่าคอมพิวเตอร์นั้นมีบทบาทในด้านการติดต่อค้าขายทางอินเทอร์เน็ตน้อย

ผู้ใช้บริการศูนย์เทคโนโลยีข้อมูลข่าวสาร ได้ใช้เทคโนโลยีสื่อสารที่ศูนย์แห่งนี้ช่วยพัฒนาให้ชุมชนได้รับรู้ข้อมูลจากภายนอกอย่างมาก และยังช่วยในการสร้างอาชีพในชุมชนรองลงมา ส่วนในด้านการพัฒนาธุรกิจชุมชนนั้น ผู้ใช้ศูนย์เห็นว่าคอมพิวเตอร์สามารถใช้ในการค้นคว้าข้อมูลเกี่ยวกับสินค้าในชุมชนอื่น ๆ ได้เป็นอย่างดี และยังช่วยในการเก็บข้อมูลเกี่ยวกับตัวสินค้าและสมาชิกในกลุ่มอีกด้วย

3.2 ผลต่อการพัฒนาการศึกษา

ในด้านการพัฒนาการศึกษา ผู้ใช้บริการศูนย์ที่บ้านฟอนเห็นว่าศูนย์นี้มีประโยชน์ในการค้นคว้าข้อมูลทางอินเทอร์เน็ตมากที่สุด นอกนั้นก็ช่วยเพิ่มทักษะด้านคอมพิวเตอร์ให้กับคนในชุมชนและใช้ในการพิมพ์รายงาน ส่วนผู้ใช้บริการคอมพิวเตอร์ที่ศูนย์เทคโนโลยีข้อมูลข่าวสารให้ความสำคัญกับประโยชน์ของคอมพิวเตอร์ในการเพิ่มทักษะด้านคอมพิวเตอร์และช่วยในการจัดพิมพ์รายงานเป็นอย่างมาก ในขณะที่เห็นความสำคัญของการค้นคว้าทางอินเทอร์เน็ตในระดับรองลงมา

อภิปรายผล

จากการศึกษาการบริหารจัดการศูนย์และการใช้ประโยชน์ศูนย์ รวมทั้งผลกระทบของศูนย์ต่อชุมชนดังกล่าวข้างต้น ผู้วิจัยสามารถอภิปรายผลการศึกษาตามแนวคิดทฤษฎีที่เกี่ยวข้อง ดังประเด็นต่อไปนี้คือ

1. การบริหารจัดการศูนย์

1.1 นโยบายขององค์กรสนับสนุน แม้ว่าเนคเทคและพอช.มีจุดมุ่งหมายร่วมกันในการตั้งศูนย์บริการสารสนเทศชุมชน แต่นโยบายหลักในการบริหารจัดการศูนย์ก็แตกต่างกันอย่างชัดเจน กล่าวคือศูนย์ที่บ้านฟอนเทเลเซ็นเตอร์เนคเทคจะเป็นผู้ให้การสนับสนุนทางการเงินและดูแลการบริหารจัดการอย่างใกล้ชิด โดยการจัดตั้งศูนย์ของเนคเทคนั้นเป็นศูนย์บริการสารสนเทศพื้นฐาน (Basic Telecentre) กล่าวคือจัดหาเครื่องคอมพิวเตอร์ให้จำนวนหลายเครื่อง โดยใช้เครื่องพิมพ์เครื่องเดียว มีการใช้อินเทอร์เน็ตและเครื่องแฟกซ์ ซึ่งแตกต่างกับศูนย์เทคโนโลยีข้อมูลข่าวสาร อำเภอละหานทราย ทั้งนี้เพราะองค์กรสนับสนุนอันได้แก่พอช.นั้นเป็นเพียงผู้จัดสรรงบประมาณและประสานงานกับชุมชน โดยให้เจ้าหน้าที่ซึ่งเป็นคนในชุมชนบริหารจัดการและหาซื้ออุปกรณ์สำนักงานเอง ทางศูนย์แห่งนี้จะมี

ลักษณะเป็นศูนย์บริการสารสนเทศขนาดเล็ก(Mini Telecentre) ซึ่งมีคอมพิวเตอร์ 1 เครื่อง เครื่องพิมพ์ 1 เครื่อง และแฟกซ์ 1 เครื่อง ผู้ใช้สามารถใช้อินเทอร์เน็ตได้เช่นเดียวกัน อย่างไรก็ตามทั้งสองศูนย์นั้น ไม่มีเครื่องถ่ายเอกสาร ดังนั้นรายได้หลักจึงมาจากค่าบริการคอมพิวเตอร์และอินเทอร์เน็ต

นโยบายที่แตกต่างกันดังกล่าวนี้ มีผลต่อการบริหารจัดการศูนย์ที่แตกต่างกัน เพราะการสนับสนุนเพียงฮาร์ดแวร์นั้นไม่เป็นการเพียงพอ ศูนย์จะพัฒนาได้นั้นต้องขึ้นอยู่กับความพร้อมของคนในชุมชน ชุมชนเมืองที่บ้านพอน ถือว่ามีความพร้อมในการรับนวัตกรรมสูง โดยมีกลุ่มผู้ใช้ที่เป็นกลุ่มผู้ริเริ่ม (innovator) การที่ทางเนคเทคช่วยสนับสนุนเครื่องคอมพิวเตอร์และจัดระบบให้ จึงเอื้อต่อการพัฒนาสิ่งคมอิเล็กทรอนิกส์ในชุมชนแห่งนี้ และทำให้สามารถพัฒนาได้อย่างรวดเร็ว ในขณะที่นโยบายของพอช. เน้นการสร้างเสริมความเข้มแข็งของชุมชน ให้ชุมชนบริหารจัดการเองโดยสนับสนุนเพียงงบประมาณ แต่ขาดการพิจารณาถึงศักยภาพและความพร้อมของคนในท้องถิ่นชนบท อำเภอละหานทราย ซึ่งส่วนใหญ่มีผู้รับนวัตกรรมที่เป็นกลุ่มล่าช้า (Laggard) และกลุ่มรับช้าส่วนมาก (Early Majority) ทำให้การบริหารจัดการศูนย์ไม่สามารถเข้าถึงคนในชุมชนได้อย่างเต็มที่

1.2 การบริหารจัดการศูนย์ ถ้าเปรียบเทียบระบบการบริหารจัดการศูนย์ของทั้งสองศูนย์แล้ว จะเห็นว่าคณะกรรมการดำเนินงานของศูนย์บ้านพอนวิทยานั้นจะมีความสามารถในการจัดการศูนย์ได้อย่างเป็นระบบ มีเวลาเปิด-ปิดศูนย์ที่แน่นอน มีการกำหนดค่าบริการที่ชัดเจน และมีเจ้าหน้าที่คอยควบคุมดูแลศูนย์อย่างสม่ำเสมอ ทั้งนี้เพราะศูนย์ตั้งอยู่ในบริเวณโรงเรียน จึงสะดวกในการดูแล ในขณะที่การบริหารศูนย์ที่เทคโนโลยีข้อมูลข่าวสาร ตั้งอยู่ติดกับร้านค้าของชมรม ศูนย์นี้จึงเปรียบเสมือนเป็นส่วนหนึ่งของชมรม ประธานชมรมซึ่งถือเป็นผู้นำองค์กรชุมชนจะเป็นผู้ดูแลศูนย์ และมีเจ้าหน้าที่ซึ่งเป็นสมาชิกชมรมที่มีความรู้ทางคอมพิวเตอร์อยู่บ้าง คอยสับเปลี่ยนหมุนเวียนกันมาให้คำแนะนำการใช้คอมพิวเตอร์ แต่การเปิด-ปิดศูนย์ก็ยังไม่แน่นอน จึงมีผู้มาใช้บริการค่อนข้างน้อย

หากวิเคราะห์การบริหารภายในศูนย์จะเห็นได้ว่า ผู้ที่มีบทบาทสำคัญของทั้งสองศูนย์คือ ผู้นำชุมชนที่ยอมรับนวัตกรรม และ อาสาสมัครชุมชนที่เข้ามาดำเนินการศูนย์ ในกรณีของบ้านพอนเทคโนโลยี ผู้นำชุมชนเป็นผู้ที่มีความรักกล่าวคือ เป็นผู้อำนวยการโรงเรียนชุมชนบ้านพอนวิทยา ดังนั้นจึงสามารถส่งเสริมให้การดำเนินงานของศูนย์เป็นไปในทิศทางที่วางไว้ ในขณะที่ผู้นำของศูนย์เทคโนโลยีข้อมูลข่าวสาร เป็นหัวหน้าชมรมกลุ่มออมทรัพย์ที่สนใจนวัตกรรมแต่ไม่ได้มีพื้นฐานความรู้เกี่ยวกับเทคโนโลยีการสื่อสาร ก็ทำให้การพัฒนาการใช้คอมพิวเตอร์ที่ศูนย์นี้ยังไม่ก้าวหน้าเท่าที่ควร นอกจากนี้เจ้าหน้าที่ประจำศูนย์ก็มีความแตกต่างกัน บ้านพอนเทคโนโลยีมีการจ้างเจ้าหน้าที่ที่จบการศึกษาระดับปริญญาตรีและเคยเรียนคอมพิวเตอร์มาบ้างในระดับอุดมศึกษาโดยให้ค่าตอบแทนรายเดือน ในขณะที่เจ้าหน้าที่ศูนย์เทคโนโลยีข้อมูลข่าวสารเป็นอาสาสมัครจากคนในชมรมทั้งสิ้นและไม่มีค่าตอบแทนรายเดือนให้ ดังนั้นการดำเนินงานศูนย์จึงไม่เป็นไปอย่างต่อเนื่อง

นอกจากนี้ภาคีสนับสนุนก็มีบทบาทในการบริหารจัดการศูนย์ จากการศึกษาจะเห็นได้ว่าสถาบันราชภัฏได้เข้ามามีบทบาทในด้านการฝึกอบรมคอมพิวเตอร์และช่วยในการเก็บรวบรวมข้อมูลสินค้าชุมชนทั้งสองศูนย์ ที่ศูนย์เทคโนโลยีข้อมูลข่าวสาร ราชภัฏบุรีรัมย์จะมีบทบาทในการอบรม

คอมพิวเตอร์ให้กับสมาชิกชมรมอย่างเด่นชัด และยังช่วยในการออกแบบการเก็บข้อมูลชุมชนร่วมกับพัฒนาชุมชนและพอช. ในขณะที่บ้านฟอนเทลเซินเตอร์ ราชภัฏลำปางได้ให้ความร่วมมือในการรวบรวมข้อมูลเพื่อออกแบบเว็บไซต์ โดยเจ้าหน้าที่ของเนคเทคจะเป็นผู้อบรมคอมพิวเตอร์ให้กับผู้สนใจเอง

ถ้าพิจารณาถึงความพร้อมในการบริหารจัดการของทั้ง 2 ศูนย์จะพบว่า ศูนย์บ้านฟอนเทลเซินเตอร์ที่อยู่ในชุมชนเมืองนั้นมีศักยภาพเพียงพอที่จะพัฒนาไปสู่สังคมอิเล็กทรอนิกส์ได้มากกว่าศูนย์เทคโนโลยีสารสนเทศข้อมูลข่าวสารในชนบท ทั้งนี้เพราะศูนย์บ้านฟอนเทลเซินเตอร์มีภาคีสถิตสนับสนุนที่เข้มแข็งได้แก่ ราชภัฏลำปาง และองค์กรท้องถิ่นต่าง ๆ นอกจากนี้ ชุมชนยังมีความตระหนักถึงประโยชน์ของคอมพิวเตอร์เพราะที่ตั้งศูนย์เป็นสถาบันการศึกษาและมีการอบรมการใช้คอมพิวเตอร์อย่างต่อเนื่อง คอมพิวเตอร์ที่ทางหน่วยงานเนคเทคจัดหาให้ก็มีความเพียงพอกับการใช้งานในระดับหนึ่ง ส่วนกลุ่มผลิตภัณฑ์ท้องถิ่นก็มีหลายกลุ่มที่สนใจเข้าร่วมโครงการของศูนย์

ในกรณีของศูนย์เทคโนโลยีสารสนเทศข้อมูลข่าวสารนั้น แม้ว่าจะมีภาคีร่วมคือสถาบันราชภัฏบุรีรัมย์ และ พัฒนาชุมชน ทั้ง 2 หน่วยงานนั้น ก็ได้เน้นการพัฒนาเทคโนโลยีสารสนเทศเท่าที่ควร เน้นดึงมุ่งความสนใจไปที่การเก็บข้อมูลสินค้าชุมชน คนในชุมชนชนบทซึ่งอาศัยอยู่ห่างไกลกันแต่ละหมู่บ้าน ทำให้เดินทางมาใช้คอมพิวเตอร์ที่ศูนย์ไม่สะดวก อีกทั้งชาวบ้านในชุมชนยังขาดความรู้และทักษะคอมพิวเตอร์ และมีอุปสรรคในด้านการรู้หนังสือ โดยเฉพาะภาษาอังกฤษที่ปรากฏทางอินเตอร์เน็ต ถือว่าเป็นอุปสรรคสำคัญในการเข้าถึงเนื้อหาต่าง ๆ ได้ ยิ่งไปกว่านั้นเทคโนโลยีหรือเครื่องคอมพิวเตอร์นั้นยังมีแนวโน้มพลักกับการใช้งาน เจ้าหน้าที่ขาดทักษะในการดูแลรักษาและการใช้เครื่องคอมพิวเตอร์ ทำให้เครื่องเสียบ่อยและบางครั้งข้อมูลสูญหายไป แม้ว่าจุดแข็งของชุมชนละห่านทรายคือผลิตภัณฑ์ท้องถิ่นซึ่งมีหลากหลายและจำนวนมาก แต่ประชาชนในชุมชนก็ยังไม่สามารถนำเอาเทคโนโลยีข้อมูลข่าวสารมาให้ได้ถึงประโยชน์อย่างเต็มที่

1.3 การมีส่วนร่วมของประชาชน จากการศึกษาจะเห็นได้ว่าผู้ใช้บริการศูนย์มีส่วนร่วมในการให้บริการศูนย์เป็นอย่างดี เพราะเห็นว่าศูนย์นี้เป็นประโยชน์ต่อตนเองและต่อคนในชุมชน รวมทั้งมีความรู้สึกเป็นเจ้าของศูนย์ แต่อย่างไรก็ตามจะเห็นได้ว่าผู้ใช้ศูนย์ยังไม่มีโอกาสเข้าร่วมแสดงความคิดเห็นในการบริหารจัดการศูนย์กับคณะกรรมการทำได้นัก ทั้งนี้เพราะคณะกรรมการศูนย์จะเป็นผู้วางนโยบายการดำเนินงานร่วมกับองค์กรสนับสนุนเป็นหลัก โดยผู้ใช้ศูนย์จะทำหน้าที่เป็นเพียงผู้ใช้บริการทั่วไปเท่านั้น

เป็นที่น่าสังเกตว่า คนในชุมชนละแวกใกล้เคียงโดยเฉพาะผู้ใหญ่ยังใช้บริการทั้งสองศูนย์น้อยมากและยังไม่มีส่วนร่วมในการใช้ศูนย์เท่าที่ควร ซึ่งอาจเป็นเพราะสาเหตุดังนี้คือ

1. ที่ตั้งของศูนย์ทั้งสองแห่งนั้น ไม่ใช่สถานที่สาธารณะ บ้านฟอนเทลเซินเตอร์ ตั้งอยู่ที่อาคารของโรงเรียนบ้านฟอนวิทยาผู้ใช้ยังมีความรู้สึกว่าเป็นสถานที่ราชการ ในขณะที่ศูนย์เทคโนโลยีข้อมูลข่าวสารตั้งอยู่ติดกับร้านค้าชมรม แม้ว่าจะอยู่ริมถนน แต่ผู้ใช้บริการก็ยังคิดว่าคอมพิวเตอร์เป็นอุปกรณ์สำนักงานของชมรมมากกว่าเป็นศูนย์บริการสารสนเทศของชุมชน

2. ผู้ใหญ่ในชุมชนต้องประกอบอาชีพในตอนกลางวัน การปิดศูนย์ตอนเย็น บางครั้งไม่เอื้อต่อการใช้บริการ

3. ชุมชนยังไม่เห็นประโยชน์ของศูนย์ในด้านารประกอบอาชีพ และความเกี่ยวข้องกับชีวิตประจำวัน ทั้งคนในชุมชนเมืองและชุมชนชนบทต่างมองว่าคอมพิวเตอร์เป็นเครื่องพิมพ์งาน และเป็นอุปกรณ์ที่เยาวชนใช้ศึกษาหาความรู้และเล่นเกมส์

4. เทคโนโลยีคอมพิวเตอร์ยังเป็นสิ่งใหม่สำหรับผู้ใหญ่ในชุมชนชนบทที่ส่วนใหญ่เป็นเกษตรกร ดังนั้นการใช้คอมพิวเตอร์จึงยังอาจจะเป็นเรื่องที่ยุ่งยาก ซับซ้อนสำหรับคนกลุ่มนี้ ส่วนผู้ใหญ่ที่รับราชการและทำงานเอกชนในชุมชนเมือง ก็มักจะมีเครื่องที่บ้านดังนั้นอาจจะไม่จำเป็นต้องมาใช้บริการที่ศูนย์เหล่านี้

5. การให้บริการเครื่องมือจำกัด ดังนั้นผู้ใหญ่ที่มีฐานะต้องใช้จึงอาจจะไปใช้ที่ร้านอินเทอร์เน็ตคาเฟ่ใกล้เคียงหรือใช้ที่ทำงาน

2. พฤติกรรมการใช้บริการศูนย์

2.1 การสื่อสารทางอินเทอร์เน็ตกับการสร้างชุมชนเสมือนจริง จะเห็นได้ว่าผู้ใช้ศูนย์ที่ชุมชนบ้านพ่อนั้น สนใจการสื่อสารทางอินเทอร์เน็ตอย่างมากโดยเฉพาะการเล่นโปรแกรม pirch ที่สามารถพูดคุยกับคนแปลกหน้าได้ทางอินเทอร์เน็ตที่หลาย ๆ คน มีการแนะนำตัว แลกเปลี่ยนความคิดเห็น และ ivotกันทางอินเทอร์เน็ต อาจเป็นเพราะกลุ่มเด็กที่ใช้อินเทอร์เน็ตมีความสนใจในด้านการคบเพื่อน และชอบมีสังคมของตนเอง ดังนั้นจึงใช้การสื่อสารทางอินเทอร์เน็ตเพื่อสร้างสังคมเสมือนจริงขึ้น ผลการวิจัยดังกล่าวสอดคล้องกับการวิจัยของ คมกริช ทัทกัฬา (2540) เรื่อง พฤติกรรมการใช้อินเทอร์เน็ตของนักเรียนมัธยมศึกษาตอนปลาย โดยพบว่าการใช้อินเทอร์เน็ตนั้น นักเรียนจะใช้เพื่อความบันเทิงและเป็นประโยชน์ต่อการเรียน โดยใช้เว็บไซต์ด้านความบันเทิง เข้าเว็บไซต์ภาษาอังกฤษมากกว่าภาษาไทย และ ใช้จดหมายอิเล็กทรอนิกส์เพื่อติดต่อสื่อสารกับเพื่อน

เมื่อเทียบกับผู้ใช้ศูนย์ที่ชุมชนละหานทรายซึ่งเป็นผู้ใหญ่จะใช้เพื่อติดต่อกับทางองค์กร สนับสนุนและใช้ค้นคว้าข้อมูลเกี่ยวกับสินค้าชุมชนต่าง ๆ เป็นหลัก ทั้งนี้ยังไม่มีการแลกเปลี่ยนพูดคุยกับชมรมอื่นๆ อย่างชัดเจน ทั้งนี้อาจเป็นเพราะกลุ่มผู้ใช้สนใจในด้านการทำมาหากินเป็นหลัก อีกทั้งยังไม่มีเครือข่ายที่กว้างขวางในด้านเทคโนโลยีสารสนเทศระหว่างชุมชน การติดต่อสื่อสารส่วนใหญ่ จึงยังเป็นการใช้โทรศัพท์และจดหมายติดต่อ นอกจากนี้ ผู้ใช้ศูนย์ซึ่งอยู่ในชุมชนชนบทยังมีความผูกพันกับชุมชนธรรมชาติ (organic community) อย่างมาก ทำให้ไม่เห็นความสำคัญในการสื่อสารเพื่อสร้างชุมชนเสมือนจริงขึ้น เพราะมีความยุ่งยากซับซ้อน และต้องใช้อุปกรณ์สื่อสารทางคอมพิวเตอร์เป็นหลัก

2.2 ความเหลื่อมล้ำและช่องว่างทางดิจิทัล จากการศึกษาพบว่า ทั้ง 2 ศูนย์ที่ตั้งอยู่ในชุมชนเมืองและชุมชนชนบทนั้นผู้ใช้อย่างมีความเหลื่อมล้ำและช่องว่างทางดิจิทัลเกิดขึ้น ปัจจัยที่สำคัญคือ ความแตกต่างทางด้านอายุ ถิ่นที่อยู่อาศัย และพื้นฐานด้านภาษาที่ใช้ จะเห็นได้ว่ากลุ่มที่รับเทคโนโลยี

ส่วนมากจะเป็นกลุ่มเด็ก เช่นที่บ้านฟอน เด็กจะนิยมมาใช้คอมพิวเตอร์มากที่สุด ในขณะที่ผู้ใหญ่ให้ความสนใจกับการใช้คอมพิวเตอร์น้อยมาก แม้ว่าจะมีการอบรมให้ที่ละหนาทราย แต่ผู้ใหญ่กลุ่มนี้ก็ไม่ได้มาใช้คอมพิวเตอร์อย่างต่อเนื่องแสดงให้เห็นว่าเกิดช่องว่างทางดิจิทัลระหว่างคนที่มีวัยต่างกัน ถิ่นที่อยู่อาศัยก็เป็นอีกปัจจัยหนึ่ง ในชุมชนเมืองอย่างบ้านฟอนนั้น ผู้ใช้สามารถใช้ศูนย์ได้อย่างสะดวกและมีเครื่องให้ใช้จำนวนมากทั้งในเมืองและที่ชุมชนเอง ในขณะที่ผู้ใช้ในชุมชนละหนาทราย อยู่ห่างไกลจากศูนย์มาก ชาวบ้านซึ่งเป็นสมาชิกของศูนย์จะอยู่ตามหมู่บ้านซึ่งห่างไกลกัน การเดินทางมาใช้จึงไม่สะดวก อีกทั้งคอมพิวเตอร์ที่จัดให้ที่ศูนย์นั้นมีจำกัด ดังนั้นการใช้เทคโนโลยีสื่อสารจึงไม่สามารถเข้าถึงคนกลุ่มนี้ได้ ปัจจัยด้านภาษาเป็นปัญหาหลักของทั้ง 2 ชุมชน เพราะคอมพิวเตอร์จะมีการใช้ภาษาอังกฤษ ทำให้ผู้ใช้ที่ไม่เคยเรียน อาจจะไม่เข้าใจการใช้และประสบปัญหาในการค้นคว้าข้อมูลได้ ดังนั้นการเข้าใจเนื้อหาและการเข้าถึงข้อมูลก็มักจะมีอุปสรรคอันเกิดจากช่องว่างดังกล่าวนี้เอง

กล่าวโดยสรุป การที่หน่วยงานต่างๆ ได้พยายามพัฒนาโครงสร้างพื้นฐานสารสนเทศเพื่อลดความเหลื่อมล้ำและช่องว่างทางดิจิทัลโดยการจัดตั้งศูนย์บริการสารสนเทศนั้น ยังไม่เพียงพอกับการพัฒนาชุมชนทั้งนี้เพราะมีปัจจัยความแตกต่างของลักษณะประชากรเข้ามาเกี่ยวข้องและทำให้เกิดช่องว่างในการใช้ดิจิทัลขึ้น ดังนั้นเพื่อให้การพัฒนาพื้นฐานสารสนเทศชุมชนลดความเหลื่อมล้ำอย่างมีประสิทธิภาพจึงควรคำนึงถึงประเด็นหลัก 4 ประเด็นคือ 1) ความเหลื่อมล้ำเป็นเรื่องเกี่ยวกับเนื้อหา อินเทอร์เน็ตควรมีเนื้อหาที่ผู้ใช้สามารถเรียนรู้ได้มากขึ้น และนำไปใช้พัฒนาภาษาและวัฒนธรรมของชุมชน 2) ความเหลื่อมล้ำเป็นเรื่องเกี่ยวกับการรู้หนังสือ การจะให้ชุมชนใช้ประโยชน์จากเทคโนโลยีได้อย่างเต็มที่นั้น คนในชุมชนทั้งสองแห่งต้องสามารถอ่านออกเขียนได้ จึงจะสื่อสารทางคอมพิวเตอร์ได้ 3) ความเหลื่อมล้ำเป็นเรื่องเกี่ยวกับการฝึกฝน ผู้ใช้ต้องมีสนใจฝึกฝนและมีส่วนร่วม 4) ความเหลื่อมล้ำเป็นเรื่องเกี่ยวกับชุมชน การใช้อินเทอร์เน็ตจะสร้างชุมชนเสมือนจริงได้นั้นไม่ใช่เพียงการส่งอีเมล แต่ควรมีพื้นที่สาธารณะให้คนในชุมชนได้แสดงความคิดเห็น

3. เทคโนโลยีสารสนเทศและการสื่อสารกับการพัฒนาชุมชน

3.1 ศักยภาพในการใช้เทคโนโลยีสารสนเทศและการสื่อสารกับการพัฒนาสังคมเกษตรกรรมเป็นสังคมอิเล็กทรอนิกส์

การใช้เทคโนโลยีสารสนเทศเพื่อการสื่อสารของชุมชนชนบทในประเทศไทยนั้น มักจะเป็นลักษณะการพัฒนาจากสังคมเกษตรกรรมเป็นสังคมอิเล็กทรอนิกส์ ซึ่งโดยปกติแล้วการพัฒนาดังกล่าวในประเทศตะวันตกจะพัฒนามาจากสังคมอุตสาหกรรมไปสู่สังคมสารสนเทศซึ่งประชาชนมีความพร้อมในการใช้เทคโนโลยีเพื่อการพัฒนา และ มีความตื่นตัวทางด้านข้อมูลข่าวสาร จากการศึกษาในงานวิจัยนี้พบว่า คนในชุมชนทั้ง 2 แห่ง ยังประกอบอาชีพทางเกษตรกรรมเป็นหลัก แม้ชุมชนบ้านฟอนจะมีความเป็นเมือง บางคนมีอาชีพรับราชการ แต่ชาวบ้านส่วนใหญ่มีอาชีพรับจ้างและทำนา ส่วนที่ชุมชนละหนาทราย ชาวบ้านมีอาชีพทำนา ทำไร่ และ ทำสวน การตลาดยังเป็นการผลิตเพื่อใช้ในท้องถิ่น และเน้น

เศรษฐกิจพอเพียง ดังนั้นการใช้เทคโนโลยีข้อมูลข่าวสารจึงพัฒนาไปอย่างช้าๆ เนื่องจากยังไม่ได้ตอบสนองความต้องการของชุมชนและชุมชนนั้นๆ ยังไม่มีความพร้อมในการเปิดรับเทคโนโลยีสารสนเทศนั่นเอง

3.2 เทคโนโลยีสารสนเทศและการสื่อสารกับการพัฒนาธุรกิจ

ผู้ใช้เทคโนโลยีสารสนเทศจากศูนย์ทั้ง 2 แห่งนี้จะเน้นที่การใช้คอมพิวเตอร์เพื่อการประชาสัมพันธ์สินค้า ค้นคว้าข้อมูลสินค้า และ เก็บรวบรวมข้อมูล ที่บ้านฟ่อนซึ่งเป็นชุมชนเมืองนั้นมีการออกแบบเว็บไซต์และเริ่มทำการประชาสัมพันธ์สินค้าในชุมชนต่างๆ โดยยังอยู่ในระหว่างดำเนินการเก็บรวบรวมข้อมูลสินค้าจากชุมชนและนำมาเผยแพร่ทางเว็บไซต์ ในขณะที่สะพานทรายซึ่งเป็นชุมชนชนบทนั้นมุ่งเน้นที่การเก็บรวบรวมข้อมูลสินค้า เพื่อจะนำไปสร้างเป็นเว็บไซต์ต่อไปในอนาคต ทั้งนี้ทั้ง 2 ศูนย์เห็นความสำคัญของการเผยแพร่สินค้าทางคอมพิวเตอร์

อย่างไรก็ตาม ผู้ใช้ศูนย์ของทั้ง 2 ชุมชนยังมีความตื่นตัวในการค้าขายผ่านทางอินเทอร์เน็ตน้อยมาก ซึ่งตรงกับงานวิจัยของ สมเกียรติ ตั้งกิจวานิชย์ (2542) ที่ได้วิจัยสถานภาพของการพาณิชย์อิเล็กทรอนิกส์ในประเทศไทยแล้วพบว่าแม้ว่านักธุรกิจและประชาชนกลุ่มหนึ่งจะมีความตื่นตัวต่อการพาณิชย์อิเล็กทรอนิกส์มากพอสมควร แต่ผู้ประกอบการก็ยังใช้ประโยชน์จากการพาณิชย์อิเล็กทรอนิกส์ค่อนข้างน้อย ผู้ประกอบการจำนวนมากยังประสบปัญหาความไม่พร้อมของบุคลากรและการไม่มีแนวคิดในการประกอบธุรกิจโดยใช้การพาณิชย์อิเล็กทรอนิกส์ที่ชัดเจน

สาเหตุที่คนทั้งสองชุมชนให้ความสำคัญกับการใช้พาณิชย์อิเล็กทรอนิกส์น้อย อาจเป็นเพราะชาวบ้านเน้นที่ธุรกิจชุมชนเป็นหลักอันได้แก่การรวมกลุ่มอาชีพโดยผลิตเพื่อบริโภคในครัวเรือนและผลิตเพื่อขายในท้องถิ่น โดยเฉพาะศูนย์เทคโนโลยีข้อมูลข่าวสาร อำเภอสะพานทรายจะใกล้ชิดหรือถือว่าเป็นส่วนหนึ่งของกลุ่มเครือข่ายออมทรัพย์อำเภอสะพานทราย ซึ่งกลุ่มดังกล่าวนี้เป็นการรวมกลุ่มอาชีพต่างๆ ในชุมชน ระบบการซื้อขายเป็นแบบเห็นหน้าค่าตา และแลกเปลี่ยนสินค้าโดยตรง นอกจากนี้ชาวบ้านยังไม่สามารถผลิตสินค้าได้เป็นจำนวนมาก และเป็นระบบ อีกทั้งคุณภาพของสินค้านั้นยังไม่สม่ำเสมอ ดังนั้นการจะซื้อขายสินค้าชุมชนผ่านทางอินเทอร์เน็ตนั้นจึงยังไม่พัฒนาเท่าที่ควร ดังคำกล่าวของสมเกียรติ ตั้งกิจวานิชย์ (2542) ที่ว่า“ถึงสังคมเริ่มตื่นตัว ผู้ซื้อก็ยังกลัวไม่เชื่อมั่น ธุรกิจคิดต่บตัน รั้งยังฝืนไม่ชัดเจน”

3.3 เทคโนโลยีสารสนเทศและการสื่อสารกับการพัฒนาการศึกษา ผู้ใช้คอมพิวเตอร์ในทั้ง 2 ชุมชน จะให้ความสำคัญกับเทคโนโลยีสารสนเทศในด้านการศึกษาโดยเห็นว่าคอมพิวเตอร์ช่วยในการค้นคว้าข้อมูลทางอินเทอร์เน็ต เพิ่มทักษะคอมพิวเตอร์และพิมพ์รายงาน ทั้งนี้ยังไม่ได้พัฒนาไปสู่การศึกษาทางไกลโดยผ่านอินเทอร์เน็ต ผู้ใช้ที่โรงเรียนชุมชนบ้านฟ่อนวิทยาซึ่งส่วนใหญ่เป็นนักเรียนจะให้ความสำคัญกับการใช้คอมพิวเตอร์อย่างยิ่ง แต่จากสถิติการใช้บริการภายในศูนย์บ้านฟ่อนทะเลเช่นเตอร์ในเดือนมิถุนายน ถึง กรกฎาคม 2545 มีผู้ใช้คอมพิวเตอร์เพื่อเล่นเกมเป็นจำนวนมาก จึงเห็นได้ว่าการพัฒนาการศึกษานั้น อาจจะต้องอาศัยความร่วมมือในหลายๆ ฝ่าย โดยเฉพาะครูอาจารย์ที่อยู่ในโรงเรียนควรจะเป็นผู้นำในการใช้ประโยชน์ของศูนย์เพื่อการศึกษา การพัฒนาด้านการศึกษาด้วยเทคโนโลยีสาร

สนเทศ อาจเริ่มต้นจากครูและนักเรียนแล้วจึงขยายไปสู่ชุมชนในที่สุด เพราะ 2 กลุ่มนี้เป็นกลุ่มที่มีศักยภาพในการรับนวัตกรรมได้เป็นอย่างดี จากการศึกษาของ ปราวีญา สุวรรณรัฐโชติ (2541) เรื่อง ทัศนคติศึกษากระบวนการยอมรับเทคโนโลยีสารสนเทศในโรงเรียน ได้สรุปว่า การยอมรับเทคโนโลยี จะเริ่มจากการเปลี่ยนแปลงของโรงเรียนในการยอมรับเทคโนโลยี การเปลี่ยนแปลงของครูมีการรับข้อมูลมากขึ้น และ การเปลี่ยนแปลงของนักเรียนที่รู้จักค้นข้อมูลและมีสังคมออนไลน์ นอกจากนี้ยังอธิบายการใช้เทคโนโลยีของครู ว่าแบ่งได้เป็น กลุ่มใจรัก กลุ่มจำเป็นตามภาระหน้าที่ กลุ่มคนรุ่นใหม่ กลุ่มตามๆ เขาไปและกลุ่มเดินหนีเทคโนโลยี หากผู้บริหารจัดการศูนย์สามารถชักจูงให้ครูในโรงเรียนบ้านเพื่อนสนใจการใช้เทคโนโลยีสารสนเทศเพื่อการศึกษามากขึ้น ก็จะทำให้การพัฒนาเทคโนโลยีสารสนเทศ ที่ศูนย์บ้านเพื่อนเทคโนโลยีมีประโยชน์ต่อการศึกษาของนักเรียนและคนในชุมชนต่อไป ส่วนการใช้คอมพิวเตอร์ที่ศูนย์เทคโนโลยีข้อมูลข่าวสาร เนื่องจากผู้ใช้ส่วนใหญ่เป็นบัณฑิตกองทุนที่กำลังทำสารนิพนธ์ ดังนั้นจึงใช้คอมพิวเตอร์เพื่อพิมพ์รายงานเป็นจำนวนมาก แต่ทว่าหากมองภาพรวมทางด้านการศึกษาของคนในชุมชนละห่านทรายแล้ว ศูนย์นี้ยังไม่มียกย่องเท่าใดนัก เพราะชาวบ้านไม่ได้เข้ามาใช้ศูนย์และคนในชมรมก็ไม่กล้าใช้เครื่องคอมพิวเตอร์

ข้อเสนอแนะ

จากการศึกษาความแตกต่างของการใช้ศูนย์บริการสารสนเทศชุมชนในเมืองและชนบทพบว่า การพัฒนาศูนย์บริการสารสนเทศชุมชนนั้น ควรมีการดำเนินงานดังนี้คือ

1. ควรเพิ่มความตระหนักรู้เกี่ยวกับความสำคัญของการใช้เทคโนโลยีสารสนเทศและการสื่อ ศูนย์บริการสารสนเทศทั้ง 2 แห่งประสบปัญหาเดียวกันคือชาวบ้านในชุมชนยังไม่ค่อยให้ความสนใจในการมาใช้คอมพิวเตอร์ที่ศูนย์ ทั้งนี้อาจเป็นเพราะพวกเขาไม่เห็นความสำคัญของเทคโนโลยีกับชีวิตประจำวัน ดังนั้นทางองค์กรสนับสนุนควรร่วมมือกับผู้นำชุมชนในการเปลี่ยนทัศนคติให้คนมาสนใจการใช้คอมพิวเตอร์และเทคโนโลยีสารสนเทศมากขึ้น

2. ทำให้ศูนย์บริการสารสนเทศตอบสนองความจำเป็นของชุมชนและเป้าหมายในการ การจัดเตรียมเนื้อหาต่างๆเกี่ยวกับชุมชนยังมีไม่เพียงพอ ในทั้ง 2 ศูนย์ แม้ว่า ทางเน็ตจะมีการแนะนำเว็บไซต์เพื่อการค้นคว้าข้อมูลให้กับชาวบ้าน เช่น www.google.com www.rakbankerd.com และ www.thaiclinic.com และทางพอช.ก็ช่วยชาวบ้านในการเก็บรวบรวมข้อมูลสินค้าชุมชน แต่ข้อมูลดังกล่าวก็ยังไม่สามารถตอบสนองความต้องการของชุมชนในด้านอาชีพ และการศึกษาได้อย่างเพียงพอ เพราะสิ่งที่เจ้าหน้าที่จัดหาให้เป็นเพียงข้อมูลทั่วไปไม่ได้เจาะจงสิ่งที่ชาวบ้านในชุมชนดังกล่าวอยากรู้

3. จัดการอบรมให้กับกลุ่มต่างๆในชุมชนอย่างต่อเนื่องและสร้างคนเหล่านี้ให้เป็นผู้ฝึก อบรมกลุ่มอื่นๆ จากการศึกษาศูนย์บริการสารสนเทศชุมชนทั้ง 2 แห่งจะเห็นว่ามี การจัดอบรมให้กับผู้ที่สนใจและสมาชิกชมรมกลุ่มออมทรัพย์ แต่การอบรมดังกล่าวใช้เวลาน้อย อีกทั้งมีคนเป็นจำนวนมาก

ในการอบรมแต่ละครั้ง ผู้ที่เข้าอบรมที่ไม่มีความรู้ทางภาษาอังกฤษและคอมพิวเตอร์จึงตามไม่ทัน ทำให้ผู้เข้าอบรมส่วนใหญ่ที่อำเภอละหานทราย ไม่ได้นำเอาความรู้ที่ได้มาประยุกต์ใช้กับศูนย์ ดังนั้น ผู้จัดอบรมจึงควรมีการวางแผนการอบรมให้กับชาวบ้านผู้สนใจและมีเป้าหมายให้กลุ่มคนเหล่านั้นกลับมาเป็นตัวแทนในการอบรมสมาชิกกลุ่มอื่น ๆ ต่อไป

4. วางแผนให้ศูนย์อยู่ได้อย่างยั่งยืนในระยะยาว การจัดตั้งศูนย์บริการสารสนเทศชุมชนนั้นองค์กรสนับสนุนอื่นได้แก่เนคเทค และ พอช.ต่างก็มีเป้าหมายหลักให้ศูนย์สามารถอยู่ได้อย่างยั่งยืนภายหลังจากที่องค์กรดังกล่าวให้เงินทุนสนับสนุนและช่วยเหลือในการจัดตั้งศูนย์เป็นเวลา 1 ปีแล้ว แต่ปัญหาหลักของศูนย์คือการหารายได้เข้าศูนย์ การให้บริการคอมพิวเตอร์และส่งแฟ้มที่นั้นอาจจะไม่เพียงพอในการบริหารจัดการศูนย์ต่อไป เพราะศูนย์มีคู่แข่งคืออินเทอร์เน็ตคาเฟ่ ที่ให้บริการได้มากกว่าและมีเกมส์ที่ดึงดูดกลุ่มหลักคือเด็กได้ ดังนั้นศูนย์บริการสารสนเทศชุมชนจึงควรมีแผนการจัดหาทุนสนับสนุนที่ชัดเจน โดยอาจให้คนในชุมชนได้ถือหุ้นของศูนย์ร่วมกัน ทั้งนี้เพื่อให้คนในชุมชนมีส่วนร่วมในการดูแลรักษาศูนย์และทำให้ศูนย์กลายเป็นส่วนหนึ่งของชุมชนในที่สุด

ข้อเสนอแนะสำหรับการวิจัยครั้งต่อไป

1. ศักยภาพของการพัฒนาพาณิชย์อิเล็กทรอนิกส์ในชุมชนชนบท โดยเลือกศึกษาชุมชนที่มีประสบความสำเร็จในด้านธุรกิจชุมชนและการนำเอาเทคโนโลยีสารสนเทศต่างๆมาประยุกต์ใช้
2. ศูนย์บริการสารสนเทศกับการสื่อสารเพื่อสร้างพื้นที่สาธารณะ โดยศึกษากลุ่มผู้ใช้ศูนย์บริการสารสนเทศว่ามีการสื่อสารทางอินเทอร์เน็ตในลักษณะใดบ้าง และการสื่อสารดังกล่าวมีการแลกเปลี่ยนข้อมูลทางการเมือง หรือมีการอภิปรายสาธารณะทางคอมพิวเตอร์หรือไม่
3. พฤติกรรมการเปิดรับนวัตกรรมการสื่อสารระหว่างชุมชนเมืองและชุมชนชนบท โดยศึกษาพฤติกรรมการเปิดรับนวัตกรรม เพื่อเข้าใจปัจจัยต่างๆ ที่มีผลต่อการเปิดรับนวัตกรรมของคนในชุมชน

บรรณานุกรม

- กาญจนา แก้วเทพ. “การสื่อสารกับพื้นที่สาธารณะ: ทักษะของ Habermas.” ใน
มองสื่อใหม่ มองสังคมใหม่. กรุงเทพฯ: บริษัทเอ็ดมันเพรส โปรดักส์ จำกัด, 2543.
- เกตุณี จุฬาวิจิตร. การสื่อสารเพื่อการพัฒนาท้องถิ่น. พิมพ์ครั้งที่ 2. นครปฐม: สถาบันราชภัฏ
นครปฐม, 2542.
- คมกริช ทักษิणा. “พฤติกรรมการใช้อินเทอร์เน็ตของนักเรียนมัธยมศึกษาตอนปลาย ในโรงเรียน
ที่เข้าร่วมโครงการเครือข่ายคอมพิวเตอร์เพื่อโรงเรียนไทย.” วิทยานิพนธ์ปริญญา
มหาบัณฑิต ภาควิชาโสตทัศนศึกษา บัณฑิตวิทยาลัย จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย,
2540.
- โครงการศูนย์บริการสารสนเทศชุมชนนาร์่อง (텔레เซ็นเตอร์). เอกสารแนะนำศูนย์บริการสาร
สนเทศชุมชน (텔레เซ็นเตอร์). ปทุมธานี: ศูนย์เทคโนโลยีอิเล็กทรอนิกส์และ
คอมพิวเตอร์แห่งชาติ, 2545.
- จดหมายข่าวพาณิชย์อิเล็กทรอนิกส์. 3, 11. พฤศจิกายน 2544.
- จิรายุส พุ่มนตรี. “สัมมนาเรื่อง E-Commerce Strategy for Agricultural Business” ใน เอกสาร
ประกอบการสัมมนาของศูนย์เทคโนโลยีอิเล็กทรอนิกส์และคอมพิวเตอร์แห่งชาติ.
นนทบุรี: ศูนย์แสดงสินค้านานาชาติ อิมแพ็ค, 2543.
- ฉัตรทิพย์ นาถสุภา. ทฤษฎีและแนวคิดเศรษฐกิจชุมชนชาวนา. พิมพ์ครั้งที่ 1. กรุงเทพฯ:
สำนักงานกองทุนสนับสนุนการวิจัย และมูลนิธิภูมิปัญญา, 2541.
- ชฎามาต สุระเศรษฐกุล. การดำเนินโครงการศูนย์บริการสารสนเทศชุมชนในประเทศไทย ใน
เอกสารประกอบการประชุมทางวิชาการประจำปี 2545 การพัฒนาเทคโนโลยีสาร
สนเทศเพื่อเศรษฐกิจชุมชนที่ยั่งยืน. นนทบุรี: ศูนย์แสดงสินค้านานาชาติอิมแพ็ค
เมืองทองธานี, 2545.
- ชมรมเครือข่ายกลุ่มออมทรัพย์เพื่อการผลิต. ชมรมเครือข่ายกลุ่มออมทรัพย์เพื่อการผลิต
อำเภอละหานทราย จังหวัดบุรีรัมย์. บุรีรัมย์: ชมรมเครือข่ายกลุ่มออมทรัพย์เพื่อการ
ผลิต, 2545.
- ณรงค์ เพ็ชรประเสริฐ. ธุรกิจชุมชนเส้นทางที่เป็นไปได้. พิมพ์ครั้งที่ 1. กรุงเทพฯ: สำนักงาน
กองทุนสนับสนุนการวิจัย (สกว.), 2542.
- ณรงค์ เพ็ชรประเสริฐ. การศึกษาเบื้องต้นของความเป็นไปได้ในการจัดตั้งธุรกิจชุมชน.
2542. (ออนไลน์)<http://www.nstida.or.th/grants/> (26 พฤศจิกายน 2545)
- nnwa สอดระกุล. “สัมมนาเรื่อง E-Commerce Strategy for Agricultural Business”
ในเอกสารประกอบการสัมมนาของศูนย์เทคโนโลยีอิเล็กทรอนิกส์และคอมพิวเตอร์
แห่งชาติ. นนทบุรี: ศูนย์แสดงสินค้านานาชาติ อิมแพ็ค, 2543.

- ปาริชาติ ศิวะรักษ์ และ คณะ. รายงานการติดตามประเมินผล โครงการนำร่อง Community Telecenter เสนอต่อ ศูนย์เทคโนโลยีอิเล็กทรอนิกส์และคอมพิวเตอร์แห่งชาติ. กรุงเทพฯ: มูลนิธิส่งเสริมนโยบายศึกษา, 2545. (ถ่ายสำเนา)
- ประภาวดี สืบสนธิ์. สารสนเทศในบริษัทสังคม. พิมพ์ครั้งที่ 1. กรุงเทพฯ: สมาคมห้องสมุดแห่งประเทศไทย, 2543.
- ปราวีณา สุวรรณรัฐโชติ. “กรณีศึกษากระบวนการยอมรับเทคโนโลยีสารสนเทศในโรงเรียน.” วิทยานิพนธ์ปริญญาโทบริหารศึกษาศาสตร์ สาขาวิชาโสตทัศนศึกษา บัณฑิตวิทยาลัย จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, 2541.
- ปริญานุษ ป้องภักย์. “ธุรกิจชุมชนหรือธุรกิจทางเลือก.” ใน บทเรียนภาคปฏิบัติชุมชนเข้มแข็ง. กรุงเทพฯ: คณะกรรมการประสานงานองค์กรพัฒนาเอกชนพัฒนาชนบท (กป.อพช.) ภาคอีสาน, 2545.
- ไพรัช อึ้งยงษ์ และ กฤษณะ ช่างกล่อม. รายงานการศึกษาวิจัย ประกอบการร่างพระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ... ประเด็น การพัฒนาโครงสร้างพื้นฐานสารสนเทศแห่งชาติเพื่อการศึกษา. กรุงเทพฯ: สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาแห่งชาติ สำนักงานกฤษฎมนตรี, 2541.
- วันดี กริชอนันต์. “โครงการนำร่อง e-commerce เพื่อสินค้าชนบทและการท่องเที่ยว (มุมมองด้านมนุษยวิทยา).” จดหมายข่าวพาณิชย์อิเล็กทรอนิกส์. 3, 11. พฤศจิกายน 2544.
- วิจิต นันทสุวรรณ. แนวทางและแนวทำกระบวนการประชาวิจัย. สำปาง: โรงเรียนบ้านพื่อนวิทยา, 2545. (ถ่ายสำเนา)
- วิศิษฐ์ ศิลปสุวรรณชัย. “พัฒนาแนวคิดเรื่องศูนย์สารสนเทศชุมชน (เทเลเซ็นเตอร์).” จดหมายข่าวพาณิชย์อิเล็กทรอนิกส์. 4, 1. มกราคม 2545.
- ศูนย์เทคโนโลยีข้อมูลข่าวสาร. ข้อมูลทั่วไป อำเภอสะพานทราย จังหวัดบุรีรัมย์, 2545. (ถ่ายสำเนา)
- ศูนย์เทคโนโลยีอิเล็กทรอนิกส์และคอมพิวเตอร์แห่งชาติ. “การพัฒนาเทคโนโลยีสารสนเทศเพื่อเศรษฐกิจชุมชนยั่งยืน.” ใน เอกสารประกอบการประชุมวิชาการประจำปี 2545. นนทบุรี: ศูนย์ประชุมและแสดงสินค้านานาชาติอิมแพค เมืองทองธานี, 2545.
- ศูนย์เทคโนโลยีอิเล็กทรอนิกส์และคอมพิวเตอร์แห่งชาติ. โครงการนำร่องพาณิชย์อิเล็กทรอนิกส์, 2545. (ถ่ายสำเนา)
- ศูนย์พัฒนาพาณิชย์อิเล็กทรอนิกส์. กรอบนโยบายพาณิชย์อิเล็กทรอนิกส์ของประเทศไทย. กรุงเทพฯ: กระทรวงวิทยาศาสตร์ เทคโนโลยีและสิ่งแวดล้อม, 2543.

ศูนย์พัฒนาพาณิชย์อิเล็กทรอนิกส์. โครงการนำร่องพาณิชย์อิเล็กทรอนิกส์เพื่อสินค้าชุมชน และการท่องเที่ยว. ปทุมธานี: สำนักงานพัฒนาวิทยาศาสตร์และเทคโนโลยีแห่งประเทศไทย, 2545.

สถาบันพัฒนาองค์กรชุมชน (องค์การมหาชน). รายงานประจำปี 2544: สร้างความเข้มแข็งของสังคมจากรากฐานรากด้วยพลังองค์กรชุมชนและประชาสังคม. กรุงเทพฯ: สถาบันพัฒนาองค์กรชุมชน, 2545.

สมเกียรติ ตั้งกิจวานิชย์. รายงานวิจัยสถานภาพของการพาณิชย์อิเล็กทรอนิกส์ในประเทศไทย. กรุงเทพฯ: สำนักงานกองทุนสนับสนุนการวิจัย (สกว.), 2542.

สมุดบันทึกการใช้บริการที่ศูนย์เทคโนโลยีข้อมูลข่าวสาร, พฤศจิกายน 2545. (ถ่ายสำเนา) สารบ้านเฮา. 2,2. 2545.

สำนักงานข้อมูลข่าวสารบ้านเพื่อน. การเก็บข้อมูลบริบทชุมชนบ้านเพื่อน เดือน ธันวาคม 2544 - มกราคม 2545, 2545. (ถ่ายสำเนา)

สำนักงานพัฒนาวิทยาศาสตร์และเทคโนโลยีแห่งชาติ. วิทยาศาสตร์และเทคโนโลยีกับเศรษฐกิจไทยในยุคเศรษฐกิจฐานข้อมูล. ปทุมธานี: สำนักงานพัฒนาวิทยาศาสตร์และเทคโนโลยีแห่งชาติ, 2544.

สำนักงานเลขาธิการคณะกรรมการเทคโนโลยีสารสนเทศแห่งชาติ. กรอบแนวคิดและความเป็นมาของความเหลื่อมล้ำในการเข้าถึงสารสนเทศและความรู้. พิมพ์ครั้งที่ 1. กรุงเทพฯ: ศูนย์เทคโนโลยีอิเล็กทรอนิกส์และคอมพิวเตอร์แห่งชาติ, 2544.

สำนักงานเลขาธิการคณะกรรมการเทคโนโลยีสารสนเทศแห่งชาติ. รายงานผลการสำรวจกลุ่มผู้ใช้อินเทอร์เน็ตในประเทศไทย ปี 2544 (Internet User Profile of Thailand 2001). พิมพ์ครั้งที่ 1. กรุงเทพฯ: ศูนย์เทคโนโลยีอิเล็กทรอนิกส์และคอมพิวเตอร์แห่งชาติ, 2545.

อังคณา ชิตะกิตติ. “การประเมินผลประสิทธิภาพโครงการอินเทอร์เน็ต (Internet) ตำบล: ศึกษาในพื้นที่องค์การบริหารส่วนตำบลที่เป็นโครงการนำร่องใน 9 จังหวัด.” วิทยานิพนธ์ปริญญาโทบัณฑิต ภาคศึกษารัฐศาสตร์ บัณฑิตวิทยาลัย จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, 2545.

เอกสารจากเครือข่ายกลุ่มออมทรัพย์เพื่อการผลิต อำเภอสะทอนทราย, 2545 (ถ่ายสำเนา).

เอกสารจากศูนย์เทคโนโลยีข้อมูลข่าวสาร, 2545 (ถ่ายสำเนา).

เอกสารจากสถาบันพัฒนาองค์กรชุมชน, 2545 (ถ่ายสำเนา).

เอกสารประกอบการสัมมนาวิชาการเรื่อง นโยบายกระทรวงเทคโนโลยีสารสนเทศและการสื่อสาร (ICT) กับบทบาทของสื่อมวลชนและสถาบันการศึกษาทางด้านการสื่อสาร. กรุงเทพฯ: คณะวารสารศาสตร์และสื่อสารมวลชน, 2545.

- Arunachalam, Subbiah. **Information and Knowledge in the Age of Electronic Communication: A Developing Country Perspective...Part II Implications of ICTs for development.** Chennai, India, 2002. Available www.bytesforall.org/STH/arun.1.htm. [30 January 2003]
- Carvin, Andy. "Mind the Gap: The Digital Divide as the Civil Rights Issue of the New Millennium." in *Living in the Information Age: A New Media Reader*, Toronto: Wadsworth Group, 2002.
- Colle, Royal D. & Roman, Raul. "Telecenter Environment in 2002." *The Journal of Development Communication*, 2, 12. December 2002.
- Matthews, Elaine. **Internet Access Authority to award grants for rural telecenters.** USA: The Rural Center, 2001.
- Jankowski, Nicholas W. "Creating Community with Media: History, Theories and Scientific Investigations." in *Handbook of New Media*. London: Sage Publications Ltd, 2002.
- Jensen, Mike & Esterhuysen, Anriette. *The Community Telecentre Cookbook for Africa: Recipes for Self-Sustainability.* Paris: United Nations Educational Scientific and Cultural Organization, 2001.
- Kvasny, Lynette Marie. "Problematizing the digital divide: Cultural and social reproduction in a community technology initiative." Doctoral thesis, Georgia State University, USA, 2002 Available: www.lib.umi.com/dissertations [8 February 2003]
- Lovelock, Peter and Ure, John. "The New Economy: Internet Telecommunications and Electronic Commerce?" in *Handbook of New Media*. London: Sage Publications Ltd., 2002.
- Merkel, **Cecelia Bridget**. "Uncovering the hidden literacies of 'have-nots': A study of computer and internet use in a low-income community." Doctoral thesis, University of Illinois at Urbana-Champaign, USA, 2002. Available: www.lib.umi.com/dissertations [8 February 2003]
- National Electronics and Computer Technology Center. **ICT for Poverty Reduction: Examples of Programmes/Projects in Thailand.** Bangkok: National Electronic and Computer Technology Center, 2002.

Sachunit Pornphong. "North to Come First." The Nation, August 2001. Available:
<http://www.nationmultimedia.com> (5 January 2003)

สัมภาษณ์

- กาญจนา กำลังบุญ, เจ้าหน้าที่โครงการเทคโนโลยีสารสนเทศ กลุ่มบริษัทล็อกซ์เลย์. สัมภาษณ์ทางโทรศัพท์. 14 มิถุนายน 2545.
- กุลนันท์ ฝึกมอญ, เจ้าหน้าที่กลุ่มเครือข่ายดีบีจ้าง และ อาจารย์ประจำโรงเรียนบ้านกล้วยแพะ จังหวัดลำปาง. สัมภาษณ์. 10 พฤศจิกายน 2545.
- ดวงพร อินทจักร, นักศึกษาเอกการพัฒนารัฐบาล ชั้นปีที่ 4 คณะมนุษยศาสตร์ และสังคมศาสตร์ สถาบันราชภัฏลำปาง. สัมภาษณ์. 8 พฤศจิกายน 2545.
- เดช แผนกระโทก, หัวหน้าศูนย์เทคโนโลยีสารสนเทศชุมชน. สัมภาษณ์. 23 ตุลาคม, 15 พฤศจิกายน และ 17 พฤศจิกายน 2545.
- ธนพล บุญทด, ผู้ประสานงานบัณฑิตกองทุนหมู่บ้าน. สัมภาษณ์กลุ่มผู้ใช้บริการศูนย์เทคโนโลยีข้อมูลข่าวสาร. 15 พฤศจิกายน 2545.
- นรินทร์ ลีกระโทก, ผู้อำนวยการโรงเรียนละหานทราย. สัมภาษณ์. 14 พฤศจิกายน 2545.
- นิตยาพร สาเทียน, เจ้าหน้าที่ประจำศูนย์เทคโนโลยีข้อมูลข่าวสาร. สัมภาษณ์. 23 ตุลาคม 2545.
- บุญเกียรติ สวัสดิ์โชติชวลิต, เจ้าหน้าที่พัฒนาระบบข้อมูล ศูนย์เทคโนโลยีข้อมูลข่าวสาร. สัมภาษณ์. 11 กันยายน 2545.
- ปรัชญา ฝึกมอญ, เจ้าหน้าที่กลุ่มเครือข่ายดีบีจ้าง และ อาจารย์โรงเรียนบ้านหมากแก้ววัง จังหวัดลำปาง. สัมภาษณ์. 10 พฤศจิกายน 2545.
- ปิยะณัฐ สายทองคำ, เจ้าหน้าที่ออกแบบเว็บไซต์. สัมภาษณ์. 7 พฤศจิกายน 2545.
- พรรณี สร้อยแก้ว, เจ้าหน้าที่ประจำศูนย์บ้านพ่อนเทคโนโลยี. สัมภาษณ์. 9 พฤศจิกายน 2545.
- สดศรี ชัดติยวงศ์, อาจารย์ประจำโรงเรียนบ้านพ่อนวิทยา. สัมภาษณ์กลุ่มผู้บริหารจัดการศูนย์เทคโนโลยี. 8 พฤศจิกายน 2545.
- สมพร นาคพิทักษ์, ผู้อำนวยการโรงเรียนบ้านพ่อนวิทยา. สัมภาษณ์กลุ่มผู้บริหารจัดการศูนย์บ้านพ่อนเทคโนโลยี. 11 พฤศจิกายน 2545.
- รอยบุญ รัชมีเทศ, หัวหน้าโครงการเทคโนโลยีสารสนเทศ ศูนย์เทคโนโลยีอิเล็กทรอนิกส์และคอมพิวเตอร์แห่งชาติ. สัมภาษณ์. 5 กันยายน 2545.
- วิชัยวัฒน์ ศศิณลิน, ผู้ประสานงานโครงการเทคโนโลยีสารสนเทศ ศูนย์เทคโนโลยีอิเล็กทรอนิกส์และคอมพิวเตอร์แห่งชาติ. 7 พฤศจิกายน 2545.
- วิศิษฐ์ ศิลปสุวรรณชัย, เจ้าหน้าที่วิเคราะห์โครงการเทคโนโลยีสารสนเทศ สถาบันพัฒนาองค์กรชุมชน. สัมภาษณ์. 10 มิถุนายน และ 27 พฤศจิกายน 2545.

อนันต์ ลิขิตประเสริฐ, ผู้อำนวยการสำนักวิจัยและบริการวิชาการชุมชน สถาบันราชภัฏบุรีรัมย์.

สัมภาษณ์. 16 พฤศจิกายน 2545.

เอก รักสุวชน, เจ้าหน้าที่พัฒนาระบบข้อมูล สถาบันพัฒนาองค์กรชุมชน. สัมภาษณ์. 23 ตุลาคม,

16 พฤศจิกายน. 2545.

อำดา เลไรสง, ประธานหม่อนไหม ตำบลหนองตะคอง. สัมภาษณ์. 14 พฤศจิกายน 2545.

สัมภาษณ์กลุ่มและสังเกตการณ์

สัมภาษณ์กลุ่มผู้บริหารจัดการศูนย์บ้านฟอนเทเลเซ็นเตอร์, 11 พฤศจิกายน 2545.

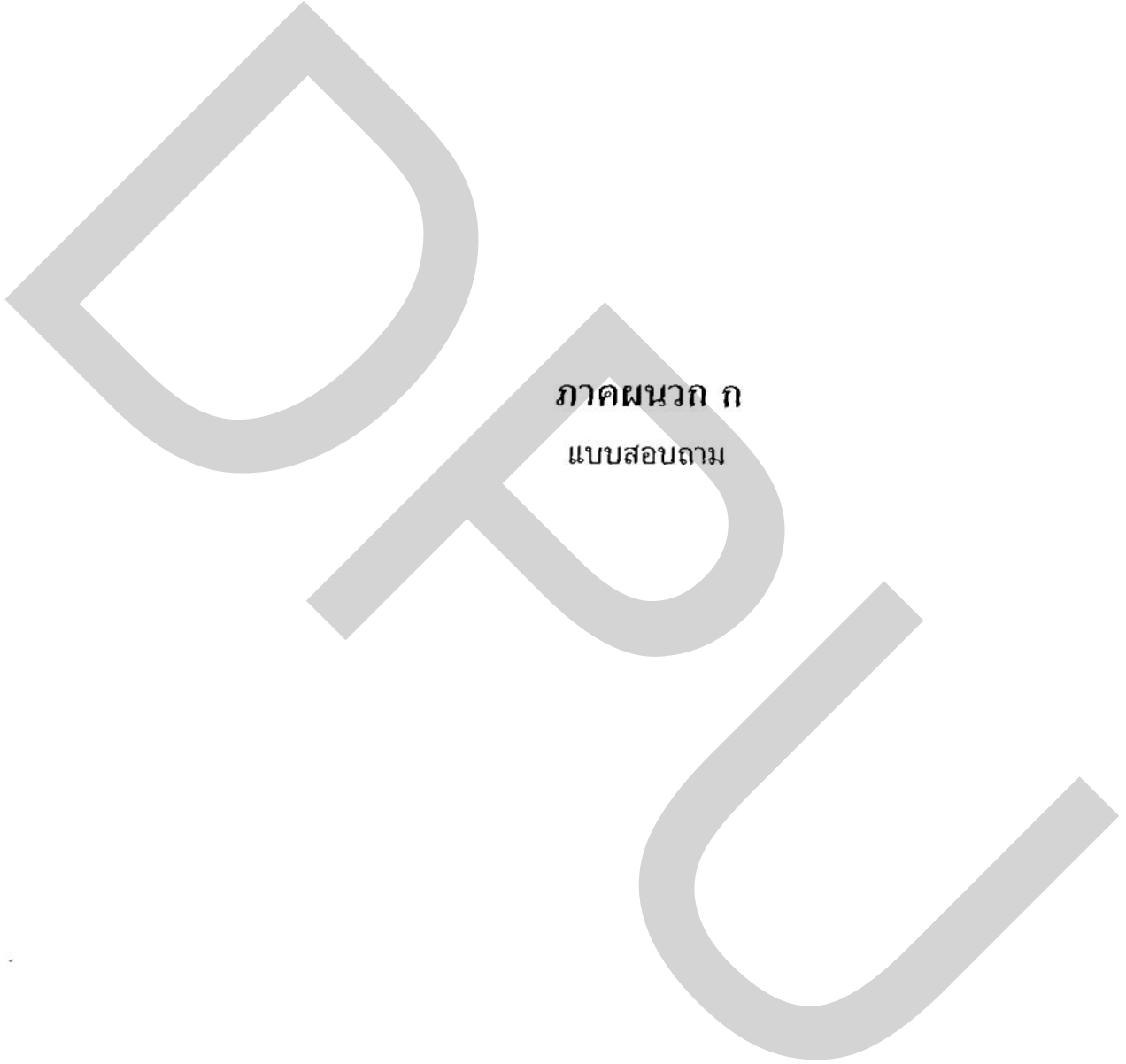
สัมภาษณ์กลุ่มผู้ให้บริการศูนย์บ้านฟอนเทเลเซ็นเตอร์, 11 พฤศจิกายน 2545.

สัมภาษณ์กลุ่มผู้บริหารศูนย์เทคโนโลยีข้อมูลข่าวสาร, 15 พฤศจิกายน 2545.

สัมภาษณ์กลุ่มผู้ใช้อบรมคอมพิวเตอร์ของศูนย์เทคโนโลยีข้อมูลข่าวสาร, 17 พฤศจิกายน 2545

สังเกตการณ์ศูนย์บ้านฟอนเทเลเซ็นเตอร์, 8-12 พฤศจิกายน 2545.

สังเกตการณ์ศูนย์เทคโนโลยีข้อมูลข่าวสาร, 13 - 18 พฤศจิกายน 2545.

ภาคผนวก ก
แบบสอบถาม

เรื่อง การใช้ศูนย์บริการสาธารณสุขแห่ง ประชาชนในชุมชนเมืองและชุมชนชนบทไทย
 กำริ้แจง

แบบสอบถามนี้สร้างขึ้นเพื่อสำรวจความคิดเห็นของประชาชนผู้ใช้บริการสาธารณสุขเทศบาลในประเทศไทย ลำดวาทของท่านจะเป็นประโยชน์อย่างยิ่งในการนำมาวิเคราะห์ เพื่อพัฒนาศูนย์บริการสาธารณสุขของ
 ชุมชนเมืองและชุมชนชนบท

ตอนที่ 1 เกี่ยวกับผู้ตอบ

1. เพศ ชาย หญิง
2. อายุ ต่ำกว่า 20 ปี 21 - 29 ปี 30 - 39 ปี 40 ปีขึ้นไป
3. อาชีพ
 - นักเรียน/นักศึกษา ลูกจ้างรัฐ ลูกจ้างเอกชน ประกอบธุรกิจส่วนตัว
 - เกษตรกร อื่นๆ(ระบุ) _____
4. การศึกษา
 - มัธยมศึกษาตอนต้น มัธยมศึกษาตอนปลาย อาชีวศึกษา
 - อุดมศึกษา อื่นๆ (ระบุ) _____
5. รายได้เฉลี่ยต่อเดือน
 - ต่ำกว่า 3,000 บาท 3,000 - 5,999 บาท 6,000-8,999 บาท 9,000 - 11,999
 - 12,000 - 14,999 บาท 15,000 - 19,999 บาท ตั้งแต่ 20,000 บาทขึ้นไป

ตอนที่ 2 การมีส่วนร่วมของประชาชนที่ศูนย์บริการสาธารณสุข

- ท่านเคยใช้บริการของศูนย์สาธารณสุขแห่งนี้ เช่น โทรสาร โทรศัพท์ เครื่องคอมพิวเตอร์หรือไม่
- เคย ไม่เคย (ข้ามไปตอบตอนที่ 3)

การมีส่วนร่วมของประชาชนในศูนย์บริการสาธารณสุข	มากที่สุด	มาก	ปานกลาง	น้อย	น้อยที่สุด
1. ท่านคิดว่าข้อมูลที่มีอยู่ในคอมพิวเตอร์ ของศูนย์ฯ มีความจำเป็นสำหรับท่านเพียงใด					
2. ท่านได้รับความสะดวกในการใช้บริการจากศูนย์ฯมากน้อยเพียงใด					
3. ท่านเคยเข้าร่วมแสดงความคิดเห็นในการดูแลจัดการศูนย์ฯ มากน้อยเพียงใด					
4. ท่านคิดว่าศูนย์ฯ แห่งนี้ เป็นของคนในชุมชนมากน้อยเพียงใด					
5. ท่านคิดว่าคนในชุมชนควรมีหน้าที่เข้ามาดูแลจัดการศูนย์บริการสาธารณสุขแห่งนี้มากน้อยเพียงใด					

ตอนที่ 3 พฤติกรรมทางออนไลน์ของผู้บริโภคในชุมชนเมือง

1. ในระยะเวลา 1 เดือนที่ผ่านมา ท่านเคยใช้บริการศูนย์บริการสารสนเทศของศูนย์ฯ หรือไม่
 - ทุกวัน
 - 4-5 วันต่อสัปดาห์
 - 2-3 วันต่อสัปดาห์
 - สัปดาห์ละครั้ง
 - 2 สัปดาห์ต่อครั้ง
 - เดือนละครั้ง
 - ไม่เคย (ข้ามไปตอบตอนที่ 5)
2. ส่วนใหญ่ท่านมาใช้คอมพิวเตอร์ในวัยใดมากที่สุด
 - ชั้นวี - ซี
 - ซี - สี่
3. ช่วงเวลาที่ท่านมาใช้บริการมากที่สุดคือ
 - 8.00 น. - 10.00 น.
 - 10.00 น. - 12.00 น.
 - 12.00 น. - 13.00 น.
 - 13.00 น. - 15.00 น.
 - 15.00 น. - 16.00 น.
 - อื่นๆ (โปรดระบุเป็นลายมือ)
3. เรื่องที่ท่านได้เข้าไปอ่านในคอมพิวเตอร์เป็นเรื่องเกี่ยวกับอะไรมากที่สุด (กรุณาใส่เลข 1 ลงในวงเล็บด้านที่มากที่สุด และใส่เลข 2 และ 3 ลงในวงเล็บด้านที่รองลงมาตามลำดับ)
 - การศึกษา
 - อาชีพ
 - สุขภาพ
 - อื่นๆ (ระบุ)

การใช้ประโยชน์จากเนื้อหาในคอมพิวเตอร์	มากที่สุด	มาก	ปานกลาง	น้อย	น้อยที่สุด
1. ท่านคิดว่าภาษาที่อ่านจากเนื้อหาในคอมพิวเตอร์ของศูนย์ฯ นี้เข้าใจง่ายเพียงใด					
2. ท่านคิดว่าเนื้อหาที่อยู่ในคอมพิวเตอร์นี้ ตรงกับความต้องการของكم่มากน้อยเพียงใด					
3. ท่านได้เรียนรู้เนื้อหาจากคอมพิวเตอร์และนำไปใช้ ได้มากน้อยเพียงใด					
4. ท่านเคยได้รับการฝึกอบรมวิธีการใช้คอมพิวเตอร์เพื่อค้นหาข้อมูลที่ต้องการมากน้อยเพียงใด					

ตอนที่ 4 การค้นหาข้อมูลและการให้บริการทางอินเทอร์เน็ต

1. ในระยะเวลา 1 เดือนที่ผ่านมา ท่านเคยใช้อินเทอร์เน็ตของศูนย์บริการสารสนเทศแห่งนี้บ่อยแค่ไหน
 - ทุกวัน
 - 4-5 วันต่อสัปดาห์
 - 2-3 วันต่อสัปดาห์
 - สัปดาห์ละครั้ง
 - 2 สัปดาห์ต่อครั้ง
 - เดือนละครั้ง
 - ไม่เคย (ข้ามไปตอบตอนที่ 5)

1. ท่านเคยใช้บริการของศูนย์บริการสารสนเทศแห่งนี้ ในกรณีใดบ้าง (กรณีสืบค้นข้อมูลทางอินเทอร์เน็ต)				
2. ท่านคิดว่าท่านได้รับความสะดวกสบายมากน้อยเพียงใด ในการใช้คอมพิวเตอร์ค้นหาข้อมูลทางอินเทอร์เน็ต				
3. ท่านเคยมีปัญหาในการค้นหาข้อมูลทางอินเทอร์เน็ต หรือไม่ (กรณีมีปัญหาโปรดระบุสาเหตุ)				
4. ท่านคิดว่าข้อมูลทางอินเทอร์เน็ตที่ท่านได้ค้นหาแล้ว มีประโยชน์ต่อธุรกิจของท่านมากน้อยเพียงใด				
5. ท่านคิดว่าอินเทอร์เน็ต ทำให้ชุมชนของท่าน ได้รับรู้ข้อมูลข่าวสารจากสังคมภายนอกมากน้อยเพียงใด				

ตอนที่ 5 ผลกระทบของเทคโนโลยีสารสนเทศต่อกับในชุมชนด้านต่างๆ

- ท่านเคยใช้บริการของศูนย์บริการสารสนเทศแห่งนี้ ในกรณีใดบ้างหรือไม่
 - เคย ไม่เคย (ข้ามไปตอบข้อ 3)
- ท่านได้ใช้บริการของศูนย์บริการสารสนเทศแห่งนี้ ในการพัฒนาชุมชนอย่างไร (กรุณาใส่เลข 1 ลงในหน้าด้านที่ท่านใช้มากที่สุด และ ใส่เลข 2, 3 และ 4 ลงไปหน้าข้อที่ท่านใช้รองลงมาตามลำดับตอบเรียงตามลำดับได้มากกว่า 1 ข้อ)
 - สร้างเครือข่ายอาชีพในชุมชน
 - ส่งเสริมการท่องเที่ยวในชุมชน
 - ช่วยให้เกิดการรวมกลุ่มอาชีพ
 - ช่วยให้มีข้อมูลจากภายนอก
 - อื่นๆ (ระบุ) _____
- ท่านเคยใช้บริการของศูนย์บริการสารสนเทศแห่งนี้ ในการพัฒนาธุรกิจชุมชนหรือไม่
 - เคย ไม่เคย (ข้ามไปตอบข้อ 3)
- ท่านได้ใช้บริการคอมพิวเตอร์ที่ศูนย์ฯ ในการพัฒนาธุรกิจของชุมชนด้านใดบ้าง (กรุณาใส่เลข 1 ลงใน หน้าด้านที่ท่านใช้มากที่สุด และ ใส่เลข 2, 3, 4 และ 5 ลงไปหน้าด้านที่ท่านใช้รองลงมาตามลำดับ ตอบเรียงตามลำดับ ได้มากกว่า 1 ข้อ)
 - จัดเก็บข้อมูลเกี่ยวกับตัวสินค้า
 - ค้นคว้าข้อมูลเกี่ยวกับสินค้าในชุมชนอื่น ๆ
 - จัดทำข้อมูลเพื่อประชาสัมพันธ์สินค้า
 - ติดต่อค้าขายผ่านทางคอมพิวเตอร์
 - จัดเก็บข้อมูลของสมาชิกในกลุ่ม ฯ
 - อื่น ๆ (ระบุ) _____
- ท่านเคยใช้บริการคอมพิวเตอร์ของศูนย์บริการสารสนเทศแห่งนี้ เพื่อการพัฒนาการศึกษาหรือไม่
 - เคย ไม่เคย (ข้ามไปตอบข้อ 7)

6. ท่านคิดว่าศูนย์บริการสาธารณสุขแห่งนี้มีจุดแข็งอะไรบ้าง (โปรดระบุจุดแข็งที่โดดเด่นที่สุด และใส่เลข 2, 3, 4 และ 5 ลงไปบนการ์ดประชาสัมพันธ์หน้า 18) โปรดตอบเรียงตามลำดับได้มากกว่า 1 ข้อ)

- ___ ค้นคว้าข้อมูลทางอินเทอร์เน็ต ___ เพิ่มทักษะด้านคอมพิวเตอร์ ___ พิมพ์รายงาน
___ ถ่ายเอกสาร ___ อื่น ๆ (ระบุ) _____

7. ท่านเคยใช้ประโยชน์จากศูนย์บริการสาธารณสุขแห่งนี้ในการดูแลสุขภาพหรือไม่
 เคย ไม่เคย (ข้ามไปทำข้อ 9)

8. ท่านได้ใช้บริการข้อมูลจากคอมพิวเตอร์ที่ศูนย์ฯ ในการดูแลสุขภาพของตนเองในด้านใดบ้าง (กรุณาใส่เลข 1 ลงไปบนการ์ดประชาสัมพันธ์หน้า 18) ท่านได้ใช้มากที่สุด และใส่เลข 2, 3 ลงในลำดับที่ท่านใช้การลงลงมาตามลำดับ
ตอบเรียงตามลำดับได้มากกว่า 1 ข้อ)

- ___ การใช้สมุนไพรเพื่อการรักษา ___ การปฐมพยาบาลผู้ป่วย ___ การป้องกันโรคติดต่อ
___ การติดต่อกับโรงพยาบาลและสถานอื่น ___ อื่น ๆ (ระบุ) _____

9. ท่านได้แลกเปลี่ยนข้อมูลข่าวสารทางคอมพิวเตอร์อินเทอร์เน็ตในเรื่องใดบ้าง (กรุณาใส่เลข 1 ลงไปบนการ์ดประชาสัมพันธ์หน้า 18) ท่านได้แลกเปลี่ยนมากที่สุด และใส่เลข 2, 3, 4 และ 5 ลงในลำดับที่ท่านใช้แลกเปลี่ยนลงมาตามลำดับ
ตอบเรียงตามลำดับได้มากกว่า 1 ข้อ)

- ___ ข้อมูลส่วนตัว ___ ข้อมูลด้านการศึกษา ___ ข้อมูลเกี่ยวกับสุขภาพอนามัย
___ ข้อมูลด้านเกษตรกรรม ___ ข้อมูลสินค้าชุมชน ___ ข้อมูลการค้าขายผลิตภัณฑ์ชุมชน
___ อื่น ๆ (ระบุ) _____

10. ท่านคิดว่าศูนย์บริการสาธารณสุขของชุมชน ควรมีการเพิ่มบริการทางด้านใดบ้าง จึงจะเกิดประโยชน์กับชุมชนมากที่สุด

11. ปัญหาและอุปสรรคในการใช้บริการจากศูนย์สาธารณสุขแห่งนี้คือ

12. ข้อเสนอแนะอื่น ๆ (ถ้ามี)

ขอขอบคุณที่ท่านกรุณาตอบคำถาม

ภาคผนวก ข
ข้อมูลทางประชากรศาสตร์

ตารางข้อมูลทางประชากรศาสตร์ผู้ตอบแบบสอบถามที่บ้านฟोनเทเลเซ็นเตอร์

รายการข้อมูลประชากรศาสตร์	จำนวน (คน)	ร้อยละ (%)
เพศ		
1. ชาย	20	36.4
2. หญิง	35	63.6
รวม	55	100
อายุ		
1. ต่ำกว่า 20 ปี	35	63.6
2. 21 - 29 ปี	15	27.3
3. 30 - 39 ปี	3	5.5
4. 40 ปีขึ้นไป	2	3.6
รวม	55	100
อาชีพ		
1. นักเรียน/นักศึกษา	48	87.3
2. ลูกจ้างรัฐ	5	9.1
6. อื่น ๆ	2	3.6
รวม	55	100
การศึกษา		
1. มัธยมศึกษาตอนต้น	27	49.1
2. มัธยมศึกษาตอนปลาย	2	3.6
3. อาชีวศึกษา	1	1.8
4. อุดมศึกษา	17	30.9
5. อื่น ๆ	8	14.5
รวม	55	100
รายได้		
1. ต่ำกว่า 3,000 บาท	40	72.7
2. 3,000 - 5,999 บาท	8	14.5
3. 6,000 - 8,999 บาท	1	1.8
4. 9,000 - 11,999 บาท	3	5.5
5. 12,000 - 14,999 บาท	3	5.5
รวม	55	100

ตารางข้อมูลทางประชากรศาสตร์ผู้ตอบแบบสอบถามที่ศูนย์เทคโนโลยีข้อมูลข่าวสาร

รายการข้อมูลประชากรศาสตร์	จำนวน (คน)	ร้อยละ (%)
1. ชาย 2. หญิง รวม	4 12 16	25 75 100
1. ต่ำกว่า 20 ปี 2. 21 - 29 ปี 3. 30 - 39 ปี 4. 40 ปีขึ้นไป รวม	1 5 8 2 16	6.3 31.3 50 12.5 100
อาชีพ 1. นักเรียน/นักศึกษา 2. ลูกจ้างเอกชน 3. ประกอบธุรกิจส่วนตัว 4. เกษตรกร 5. อื่น ๆ รวม	3 1 4 3 5 16	18.8 6.3 25 18.8 31.3 100
การศึกษา 2. มัธยมศึกษาตอนปลาย 4. อุดมศึกษา 5. อื่น ๆ รวม	5 8 3 16	31.3 50 18.8 100
รายได้ 1. ต่ำกว่า 3,000 บาท 2. 3,000 - 5,999 บาท 3. 6,000 - 8,999 บาท 6. 15,000 - 19,999 บาท 7. ตั้งแต่ 20,000 บาทขึ้นไป รวม	2 8 2 2 2 16	12.5 50 12.5 12.5 12.5 100

ภาคผนวก ค

รายการตารางแสดงผลการวิเคราะห์ข้อมูล

ตารางแสดงค่าเฉลี่ยระดับความคิดเห็นของผู้ใช้บริการศูนย์สารสนเทศ จังหวัดลำปาง

รายการ	ระดับความคิดเห็น										ระดับ	
	มากที่สุด		ปานกลาง		น้อย		น้อยที่สุด		Mean	S.D.		
	จำนวน	ร้อยละ	จำนวน	ร้อยละ	จำนวน	ร้อยละ	จำนวน	ร้อยละ				
การมีส่วนร่วมของประชาชนในศูนย์บริการสารสนเทศ	15	30.6	29	59.2	3	6.1	2	4.1	-	4.16	0.72	มาก
1. บริการข้อมูลที่มีอยู่ในคอมพิวเตอร์ของศูนย์ฯ มีความจำเป็น	12	24.5	24	49	12	24.5	1	2	-	3.96	0.76	มาก
2. บริการความสะดวกในการใช้บริการจากศูนย์	5	10.2	9	18.4	22	44.9	11	22.4	2	4.1	1.00	ปานกลาง
3. การเข้าร่วมแสดงความคิดเห็นในการดูแลจัดการศูนย์ฯ	17	34.7	23	46.9	7	14.3	2	4.1	-	4.12	0.81	มาก
4. ศึกษาศูนย์ฯ แห่งนี้เป็นของคนในชุมชน	23	46.9	16	32.7	9	18.4	1	2	-	4.24	0.83	มาก
5. ศึกษาศูนย์ฯ แห่งนี้เหมาะสมที่เข้ามาดูแลจัดการศูนย์ฯ เอง	72	29.4	101	41.2	53	21.6	17	6.9	2	0.8	0.48	มาก
รวมทั้งสิ้น												
การใช้ประโยชน์จากเนื้อหาในคอมพิวเตอร์:												
1. เข้าไปจากเนื้อหาในคอมพิวเตอร์ของศูนย์ฯ	10	19.2	23	44.2	19	36.5	-	-	-	3.83	0.73	มาก
2. เนื้อหาที่อยู่ในคอมพิวเตอร์ตรงกับความต้องการ	14	26.9	30	57.7	6	11.5	2	3.8	-	4.08	0.74	มาก
3. การเรียนรู้เนื้อหาจากคอมพิวเตอร์และนำไปใช้	13	25.5	25	49	10	19.6	3	5.9	-	3.94	0.83	มาก
4. เข้ารับการฝึกอบรมวิธีการใช้คอมพิวเตอร์เพื่อค้นหาข้อมูล	14	27.5	12	23.5	16	31.4	9	17.6	-	3.61	1.08	ปานกลาง
รวมทั้งสิ้น	51	24.8	90	43.6	51	24.8	14	6.8	-	3.09	0.20	ปานกลาง
การค้นหาข้อมูลและการให้บริการอินเทอร์เน็ต												
1. ห่วงใจกับความรวดเร็วในการใช้อินเทอร์เน็ตของศูนย์ฯ	9	18.8	24	50	12	25	3	6.3	-	3.81	0.70	มาก
2. ได้รับความสะดวกสบายในการใช้บริการอินเทอร์เน็ตศูนย์ฯ	7	14.6	26	54.2	14	29.2	1	2.1	-	3.81	0.83	มาก
3. สอบถามเจ้าหน้าที่เมื่อมีปัญหาในการค้นหาข้อมูลทางอินเทอร์เน็ตที่ศูนย์ฯ	8	16.7	19	39.6	20	41.7	-	-	1	2.1	0.68	มาก
4. ข้อมูลที่ค้นหาจากอินเทอร์เน็ตมีประโยชน์ต่อตนเอง	16	34	30	63.8	-	-	-	-	1	2.1	0.65	มาก
5. ศึกษาด้านอินเทอร์เน็ตทำให้ชุมชนได้รับรู้ข้อมูลข่าวสารจากสังคมภายนอก	23	47.9	23	47.9	1	2.1	1	2.1	-	4.42	0.50	มาก
รวมทั้งสิ้น	63	26.4	122	51.1	47	19.7	5	2.1	2	0.84	0.33	มาก

ตารางแสดงค่าเฉลี่ยระดับความคิดเห็นของผู้ใช้บริการศูนย์สารสนเทศ จังหวัดบุรีรัมย์

รายการ	ระดับความคิดเห็น										Mean	S.D.	ระดับความคิดเห็น		
	มากที่สุด		มาก		ปานกลาง		น้อย		น้อยที่สุด						
	จำนวนร้อยละ	จำนวน	จำนวนร้อยละ	จำนวน	จำนวนร้อยละ	จำนวน	จำนวนร้อยละ	จำนวน	จำนวนร้อยละ	จำนวน					
การมีส่วนร่วมของประชาชนในศูนย์บริการสารสนเทศ															
1. คิดว่าข้อมูลที่มีอยู่ในคอมพิวเตอร์ของศูนย์ฯ มีความจำเป็น	4	25	8	50	4	25	-	-	-	-	-	-	4.00	0.73	มาก
2. ได้รับความสะดวกในการใช้บริการจากศูนย์ฯ	4	25	8	50	3	18.8	1	6.3	-	-	-	-	3.94	0.85	มาก
3. การเข้าร่วมแสดงความคิดเห็นในการดูแลจัดการศูนย์ฯ	2	12.5	4	25	8	50	1	6.3	1	6.3	-	-	3.31	1.01	ปานกลาง
4. คิดว่าศูนย์ฯ แห่งนี้เป็นของคนในชุมชน	6	37.5	7	43.8	2	12.5	-	-	1	6.3	-	-	4.06	1.06	มาก
5. คิดว่าคนในชุมชนควรมีหน้าที่เข้ามาดูแลจัดการศูนย์ฯ เอง	6	37.5	9	56.3	1	6.3	-	-	-	-	-	-	4.31	0.6	มาก
รวมทั้งสิ้น															
การใช้ประโยชน์จากเนื้อหาในคอมพิวเตอร์															
1. เข้าใจภาษาที่อ่านจากเนื้อหาในคอมพิวเตอร์ของศูนย์ฯ	1	10	5	50	4	40	-	-	-	-	-	-	3.70	0.67	มาก
2. เนื้อหาที่อยู่นะคอมพิวเตอร์ตรงกับความต้องการ	1	10	9	90	-	-	-	-	-	-	-	-	4.10	0.32	มาก
3. การเรียนรู้เนื้อหาจากคอมพิวเตอร์และนำไปใช้	3	27.3	5	45.5	3	27.3	-	-	-	-	-	-	4.00	0.77	มาก
4. เข้ารับการฝึกอบรมวิธีการใช้คอมพิวเตอร์เพื่อค้นหาข้อมูล	-	-	3	30	7	70	-	-	-	-	-	-	3.30	0.48	ปานกลาง
รวมทั้งสิ้น															
การค้นหาข้อมูลและการให้บริการอินเทอร์เน็ต															
1. พอใจกับความรวดเร็วในการใช้อินเทอร์เน็ตของศูนย์ฯ	1	12.5	2	25	4	50	1	12.5	-	-	-	-	3.38	0.92	ปานกลาง
2. ได้รับความสะดวกง่ายในการใช้บริการอินเทอร์เน็ตศูนย์ฯ	-	-	6	75	2	25	-	-	-	-	-	-	3.75	0.46	มาก
3. สอบถามเจ้าหน้าที่เมื่อมีปัญหาในการค้นหาข้อมูลทางอินเทอร์เน็ตที่ศูนย์ฯ	2	25	6	75	-	-	-	-	-	-	-	-	4.25	0.46	มาก
4. ข้อมูลที่สืบหาจากอินเทอร์เน็ตมีประโยชน์ต่อตนเอง	3	37.5	5	62.5	-	-	-	-	-	-	-	-	4.38	0.52	มาก
5. คิดว่าอินเทอร์เน็ตทำให้ชุมชนได้รับข้อมูลข่าวสารจากสังคมภายนอก	3	37.5	5	62.5	-	-	-	-	-	-	-	-	4.38	0.52	มาก
รวมทั้งสิ้น															
9	22.5	24	60	6	15	1	2.5	-	-	-	-	-	4.03	0.45	มาก

ภาคผนวก ง
ประวัติบ้านฟอนและละหานทราย

ประวัติความเป็นมาของบ้านพื่อน

ที่มาของชุมชน บ้านพื่อนสร้างแต่สมัยใดนั้น ยังไม่พบหลักฐานแน่ชัด แต่จากการสอบถามผู้เฒ่าผู้แก่ และ ชาวบ้านใกล้เคียงที่มีอายุมากแล้ว ได้เล่าว่า บ้านพื่อนมีชื่อเดิมว่า บ้านพื่อน-นางเหลียว ประมาณ พ.ศ. 2272 สมัยเจ้าทิพย์ช้าง เจ้าเจ็ดตน ได้ยึดนครพิงค์ และ ลำพูนเป็นเมืองขึ้นของพม่า พวกพม่าพยายามขยายอำนาจมาทางลำปาง ได้ให้ทัมหายศซึ่งเป็นทหารพม่าที่ปกครองลำพูน ยกทัพมาตีลำปาง ในปี พ.ศ. 2272 – 2274 ในขณะนั้นมีพระสงฆ์ ที่มีความรู้ด้านวิทยาคม พยายามหาทางกอบกู้บ้านเมือง สมภารวัดนายาง สมภารวัดสามขา และ สมภารวัดบ้านพื่อน ได้สึกออกมาวางแผนชุมนุมโจมดีทัพพม่า โดยมีประชาชนให้ความร่วมมือ ร่วมกันเป็นกองทัพขนาดย่อยๆ ขึ้น ต่อสู้กับทัมหายศเจ้าเมืองลำพูน สู้กันบริเวณทุ่งป่าตัน (เขตตำบลปลงแสนทองในปัจจุบัน) ขณะนั้นที่หมู่บ้านพื่อนมีการแห่ชบวนพื่อนรำ เป็นการพื่อนอวยพรให้แก่กองทัพของหนานเจ้าทิพย์ช้าง ที่ยกทัพผ่านมาทางนี้ เพื่อที่จะไปยังวัดลำปางกลาง โดยมีนางเหลียว และ สตรีอีกหลายคนร่วมกันพื่อนรำบริเวณวัดบ้านพื่อน ดังนั้น หมู่บ้านพื่อนในสมัยนั้น จึงเรียกกันว่า บ้านพื่อนนางเหลียว แต่ต่อมาก็เปลี่ยนชื่อเป็นบ้านพื่อนในปัจจุบัน ชุมชนบ้านพื่อนแห่งนี้มีอายุประมาณ 273 ปี

ประวัติความเป็นมาของสะพานทราย

หลวงปู่สุคุเมือง
มากมายไหมมัดหมี่
ลุ่มน้ำหลากสาย

ลือเลื่องพิชสวนไร่
ดูดีหินหลุม
สะพานทรายชายแดน
คำขวัญอำเภอสะพานทราย

ที่มาของชุมชน สะพานทราย แปลว่าพื้นที่ๆ อุดมไปด้วยที่ราบลุ่ม ชุกชุมไปด้วยเนื้อทรายเดิมพื้นที่นี้ เป็นป่าทึบมีสัตว์ป่าโดยเฉพาะเนื้อทรายจำนวนมาก อำเภอสะพานทรายเดิมเป็นท้องดินที่ขึ้นอยู่กับเขตการปกครองของอำเภอนางรอง จังหวัดบุรีรัมย์ สภาพทั่วไปเป็นป่าดงทึบ พื้นที่กว้างขวางอุดมสมบูรณ์ มีทรัพยากรมากมาย ทำให้ประชากรในพื้นที่ใกล้เคียงอพยพมาทำมาหากิน สภาพท้องที่มีความเจริญมากขึ้น มีประชาชนมากขึ้น แต่การคมนาคมยังยากลำบากและห่างไกลจากอำเภอเดิมมาก ซึ่งเป็นอุปสรรคในการปกครองและการให้บริการประชาชน ทางกระทรวงมหาดไทยจึงประกาศตั้งเป็นกิ่งอำเภอชื่อว่า “กิ่งอำเภอสะพานทราย” เมื่อวันที่ 1 มกราคม 2504 มีเขตการปกครอง 3 ตำบลคือ ตำบลสะพานทราย ตำบลปะคำ ตำบลถาวร ที่ตั้งที่ว่าการอำเภอ ตั้งที่บ้านสะพานทราย ต่อมายกฐานะเป็นอำเภอเมื่อวันที่ ๓ กรกฎาคม 2506

ภาคผนวก จ
เอกสารบ้านฟอนเทเลเซนต์เตอร์/สารบ้านเฮา/
ชมรมเครือข่ายกลุ่มออมทรัพย์เพื่อการผลิต

คณะกรรมการศูนย์

เทเลเซ็นเตอร์

หัวหน้าโครงการ
นายจักรพงษ์ ธรรมใจ ผู้ใหญ่บ้าน บ้านพ่อน
ผู้ช่วยหัวหน้าโครงการ
นายสมพร นาคพิทักษ์
ผู้อำนวยการโรงเรียนชุมชนบ้านพ่อนวิทยา
เหรียญก
นางสาวปวิณ รัตมีจรตรงค์
ผู้ช่วยเหรียญก
นางประเทือง เครือมวล
เจ้าหน้าที่การตลาด
นางเนาวนิตย์ อินทรวิจิตร
ผู้ช่วยเจ้าหน้าที่การตลาด
นายไพโรจน์ ลากจรัสแสงโรจน์
เจ้าหน้าที่คอมพิวเตอร์
นางสาวพรรณี สร้อยแก้ว
ฝ่ายกฎหมาย นายรินทร์ อธิญูรัตน์
ผู้ช่วยฝ่ายกฎหมาย นายรัช อินทรวิจิตร
ฝ่ายประชาสัมพันธ์ นายประสิทธิ์ ปันศรี
ฝ่ายประสานหน่วยงานที่ต้องการให้ช่วยสนับสนุน
นายสมศักดิ์ แก้วบุญเรือง
ผู้ช่วยฝ่ายประสานหน่วยงานที่ต้องการให้ช่วยสนับสนุน
นางสาวสดศรี ชัดดวงดี
ฝ่ายดูแลเครื่องคอมพิวเตอร์ นายวิชชัย ฝั้นเต็ม

การให้บริการของ ศูนย์เทเลเซ็นเตอร์

พิมพ์งาน
รับพิมพ์งาน
อินเทอร์เน็ต
Print งาน (พิมพ์เอกสาร)
รับส่ง FAX
รับส่ง E-Mail
รับทำนามบัตร
แผ่นพับต่าง ๆ
ถ่ายภาพด้วยกล้องดิจิทัล
จำหน่ายแผ่นดีวีดี

สอนการใช้คอมพิวเตอร์อย่างง่าย (เบื้องต้น)

* วันและเวลาเปิดบริการ *

วันจันทร์ – วันศุกร์ 8.00 – 17.00 น
วันเสาร์ – วันอาทิตย์ 9.00 – 17.00 น
หยุดทุกวันอังคาร

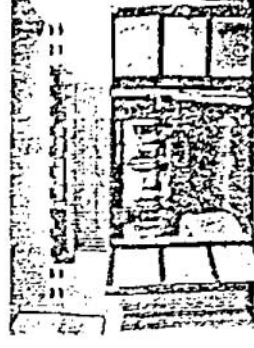
TELECENTER

บ้านพ่อนเทเลเซ็นเตอร์
ตั้งอยู่ ณ อาคาร 3

โรงเรียนชุมชนบ้านพ่อนวิทยา
หมู่ 2 ต.ชมภู อ.เมือง จ.ลำปาง

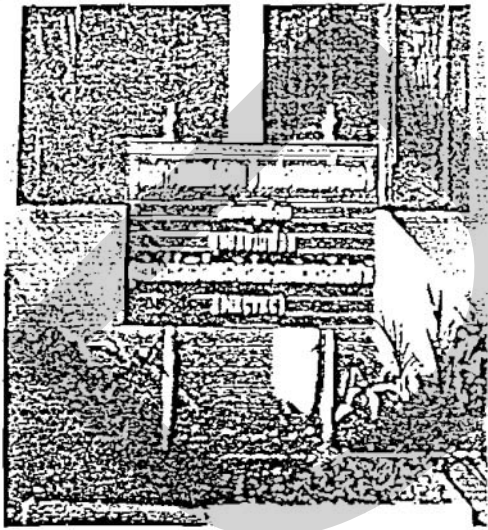
52100

TEL 054 - 337334

สารบ้านเฮา

ปีที่ 2 ฉบับที่ 2 ประจำปี พ.ศ. 2545

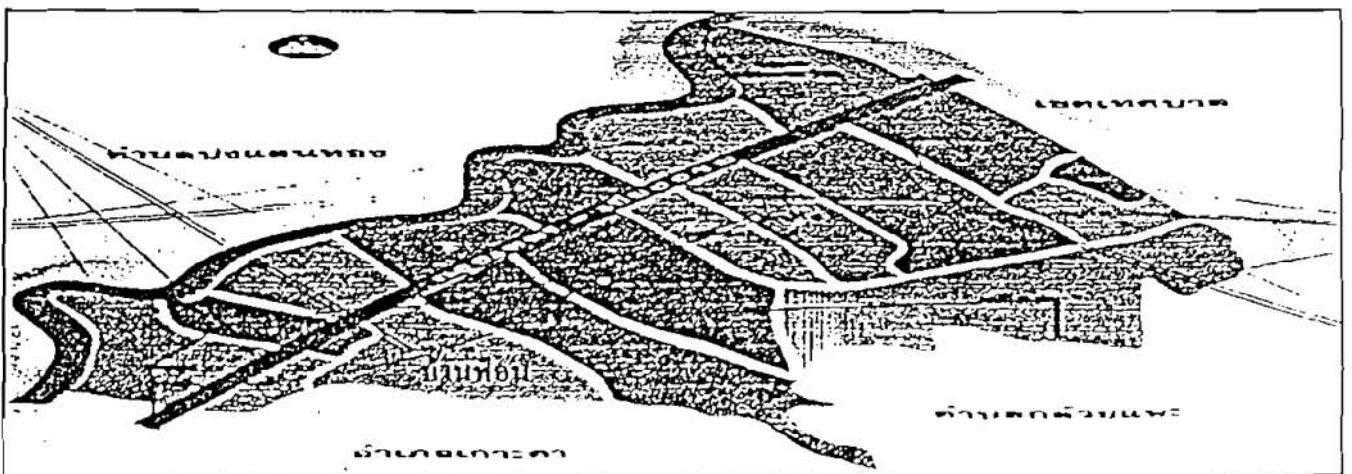
ศูนย์เทคโนโลยีสารสนเทศ
หรือ ศูนย์บ้านเพื่อนเทคโนโลยี
เป็นศูนย์บริการของชุมชน
ด้านเทคโนโลยี พาณิชยอิเล็กทรอนิกส์
แห่งใหม่ของชุมชน

ประเพณี แพลเป็ง (ช่วง เมษายน/พฤษภาคม) →

เป็นประเพณีเก่าแก่ของบ้านเพื่อน
ซึ่งทางบ้านเพื่อนก็ได้จัดงานนี้ขึ้นไปแล้ว
และได้รับความสนใจจากคนในหมู่บ้าน
และบ้านใกล้เคียง เป็นอย่างมาก

บรรณาธิการ

สารบ้านเฮา กว่าจะออกฉบับที่ 2 ก็ใช้ เวล
นานพอสมควรเนื่องจากทางคณะผู้จัดทำ สารบ้านเฮา
ติดภาระกิจในการเรียนและไม่มีเวลา มาพบ ประชุมคุยกัน
ถึงการทำงาน จึงทำให้หนังสือฉบับนี้ต้องออกล่าช้า
ในฉบับนี้มีข้อมูลเกี่ยวกับชุมชนหลากหลายมาฝากท่านผู้อ่าน
มีความคิดเห็นและข้อเสนอแนะถึงใจขอผู้อ่านรับด้วยความยินดี

ประวัติหมู่บ้านพ่อน

วิกิถิ่นพ่อนและบ้านพ่อน

เอก

โท

สร้างแต่ในสมัยใดนั้น ยังไม่พบหลักฐานแน่ชัดแต่จากการสอบถามผู้เฒ่าผู้แก่และชาวบ้านใกล้เคียง ที่มีอายุมากแล้ว ได้เล่าความกันมาว่า วิกิบ้านพ่อนและบ้านพ่อน มีชื่อเดิมว่า บ้านพ่อน-นางเหลียว สาเหตุเพราะสมัยเจ้าทิพย์ช้าง เชื้อเจ็ดคน ประมาณ พ.ศ. 2272 เป็นช่วงที่ลพบุรีไทยเป็นเมืองขึ้นของพม่ามานาน ชะตากรรมช่วยผู้เมืองไม่ได้ พวกพม่าก็ขยายอำนาจมาทางลำพูนและเคลื่อนทัพมาทางลำปาง ได้ข่มเหงรังแกชาวบ้าน พวกหมู่บ้านวัดจกรเจติยสังคัมภ์ให้ทำงานหนัก หรือถ้าผู้ใดขัดขืนก็ฆ่าเสีย ส่วนหญิงก็ถูกข่มเหงน่าใจ

เมื่อเหตุการณ์เป็นเช่นนั้น ทำให้บรรดาพระภิกษุ ที่มีความสามารถ ในด้านวิทยาคมหาทางผู้เมืองกันเองในระบอบนั้น ตรงกับสมัยสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวแห่งกรุงศรีอยุธยาครองราชย์ (พ.ศ. 2251-2257) ก่อนถึงยุคจระเข้บ้านเมืองแตกเป็นก๊กกันเหล่า จึงทำให้ลพบุรีไทยโดยเฉพาะเมืองนครพิงค์หรือนครเขื่อนขันธ์ คบเป็นเมืองขึ้นของพม่ารวมทั้ง ลำพูน ซึ่งมีหัวมหายศครองอยู่ หลังจากนั้นพม่าต้องการขยายอาณาเขตมาขังลำปางจึงได้ให้หัวมหายศยกทัพมาตีลำปางใน พ.ศ. 2272-2274 มีสมภารวัดนายาง สมภารวัดสามขาและสมภารวัดบ้านพ่อน สึกออกมาวางแผนสู้รบโจมตีทัพพม่า โดยมีชาวบ้านให้ความร่วมมือ รวมกันเป็นกองทัพขนาด

ต่อสู้กับหัวมหายศเจ้าเมืองลำพูน ผู้กั้นบริเวณทุ่งป่าตัน (เขตตำบลปลงแสนทองในปัจจุบัน) ขณะที่หมู่บ้านพ่อนมีขบวนพ่อนรำ เป็นการอวยพรให้แก่กองทัพของหนานเจ้าทิพย์ช้าง ที่ยกทัพผ่านมาทางนี้

เหยื่อที่จะไปยังวัดลำปางทะเล โดยมีนางเหลียวและตศรี อีกหลายคนรวมกันพ่อนรำบริเวณวัดบ้านพ่อน ดังนั้นหมู่บ้านพ่อนในสมัยนั้น จึงเรียกว่า บ้านพ่อนนางเหลียว

นั้นเองแต่ต่อมาทางผู้เฒ่าผู้แก่ เห็นว่าบ้านพ่อนพูดเสียงยาว จึงเปลี่ยนจาก ไ้โท เป็น ไ้เอก

จึงได้ชื่อว่า

ท่านเจ้าอาวาสวัดนายางสู้ไม่ได้จึงได้หนีเข้าเขาควัดพระธาตุลำปางหลวง อันเป็นที่ถ้ำแห่งมีนาคงแข็งแรงแสดงกองทัพพม่าได้ล้อมวัดพระธาตุ ลำปางหลวงไว้ สมภารวัดนายางพร้อม เสนา ซ้าย-ขวาเล็ดลอดออกมาได้ ทัพพม่าได้ตามไปทางทิศใต้ สมภารรุ่นสามารถ ใช้ก้อนไม้กระทุ้งพม่า แต่ทางพม่าใช้ปืนยิงกระสุนถูกระหว่างกิวสมภารวัดนายางมรณะภาพทันทีเสียงจ้ำงทัพและเสนาทั้งสองโดยเสนาคนหนึ่งถูกกระสุนที่หางคอเสนาวัดสามขาถูกที่หัว เสียชีวิตทั้งสองคนนับว่าไพร่พลของชาวบ้านพร้อมอดิศมภารวัดบ้านพ่อนหรือบ้านพ่อน ในปีปัจจุบันได้เสียชีวิต เพื่อรักษาบ้านเมืองลำปางไว้

ความที่เล่าสืบต่อกันมาประมาณ 250 ปีเศษ วัดบ้านพ่อน - นางเหลียว หรือวัดบ้านพ่อนในปัจจุบัน เช่นจุดศูนย์กลางการทำบุญพิธีกรรมต่างๆ ใน 12 หมู่บ้าน โดยการนำของแต่ละหมู่บ้านจำนวน 12 หมู่บ้าน ในตำบลชมพู อำเภอเมือง จังหวัดลำปาง ในอดีตไม่มีใครทราบว่ามีผู้ใดเป็นผู้สร้าง น่าจะได้จากการสอบถามผู้เฒ่าผู้แก่ที่สืบตระกูลมาจากการก่อสร้างวัดนั้น น่าจะเป็นเจ้าผู้ครองเมืองนครลำปางนี้แน่นอน นครลำปางหรือแคว้นแคว้นแห่งนี้ คงจะมีผู้คนหนาแน่นหรือจำนวนมาก มีความเจริญรุ่งเรืองพอสมควร และมีความสามัคคี

มีจิตใจยึดมั่นในพระธรรมคำสอนของพระสัมมาสัมพุทธเจ้าอย่างลึกซึ้ง จึงได้รวบรวมพลังกาย พลังความคิด ตลอดจนสละทรัพย์สร้าง พระพุทธสถูปอยู่ในวิหารครอบพระประธาน ไว้ตลอดจนสร้างพระเจดีย์ (พระธาตุเจดีย์) ด้านหลังสถูป เป็นวัตถุโบราณ ทรงคุณค่าศิลปะและวัฒนธรรมทำให้ทราบเรื่องราวความเป็นอยู่ของบรรพบุรุษในอดีตได้ พระสถูปมีผลพลความสวยงาม วิจิตรพิสดาร แสดงถึงความรุ่งเรืองในสมัยอยู่ - ย่าสมัยนั้น ต่อมาประมาณ 50 ปีมีชาวบ้านได้สร้างพระพุทธอยู่ยี่ระลขฐาน วิจิตรงดงามอยู่ยี่ระลขฐาน

ต่อมาในปี พ.ศ. 2529 พระเจ้าอยู่หัว รัชกาลที่ 9 แห่งประเทศไทยมีพระกรุณาธิคุณโปรดเกล้าฯ ให้พระบาทสมเด็จพระพุทธยอดฟ้าจุฬาโลกมหาราช ทรงพระกรุณาโปรดเกล้าฯ ให้พระบาทสมเด็จพระปกเกล้าเจ้าอยู่หัว และในสมัยแรก ๆ นั้นมีพระหรือเจ้าอาวาสประจำอยู่วัดหรือจำวัดหลังจากสงครามโลกครั้งที่ สงบลงคือพระธรรมใจหรือ ชาวบ้านเรียกว่า "คู่เจ้าพ่อน" ขณะนั้นท่าน มีอายุประมาณ 70 ปีเศษ ๆ ท่านเจ้าอาวาสหลังจากพระปิฎกฯ มรณะภาพไปแล้ว วิกิมีลักษณะคือมีกำแพงแบบโคยเป็นแบบโบราณขนาดใหญ่เป็นปูนทั้งหมด มีส่วนลด ๆ ๓๐ ๆ ไม่เป็นเส้นตรง รูปปลายเสาเป็นรูปหอยสังข์ล้อมรอบวิหาร คูไปแล้ววัดในสมัยนั้นสักต้วมาก หลังวัดมีคันไ้หินขนาดใหญ่อยู่คู่ แต่ในปัจจุบันไม่มีแล้ว และคันไ้หินที่อยู่หน้าวัดที่ 2 คัน ในวัดมีต้นขนุนที่มีอายุประมาณ 100 ปีแล้วอยู่

จึงจะให้ผลลทุกปี

ผู้จัดทำ
นายธีระยุทธ ธีระเดช น.ส. ศรีบุญญา มูลเมือง
น.ส. ปิยภัทร อินสุก
ที่ปรึกษา
อ. สดศรี ชัดดีวงษ์ คุณสุพรรณ อินสุก
น.ส. พรรณี ศรีอภัยแก้ว
สถานที่
ศูนย์บ้านพ่อนเทเลเซนเตอร์
โรงเรียนชุมชนบ้านพ่อนวิทย
ตำบลชมพู อำเภอเมือง จังหวัดลำปาง 52100
โทร 054-337334

คนเด่นบ้านเพื่อน

ครู เต้า กกรรจันแดง

เกิดวันที่ 5 กรกฎาคม 2469

ที่อยู่ 270 หมู่ 2 ต. ชามพูนท อ.เมือง จ. ลำปาง

ประวัติการทำงาน อดีตครูโรงเรียนบ้านเพื่อน

ระดับสงครารโกลดครั้งที่ 2

กิจกรรมทางสังคม

กรรมการหมู่บ้าน

พัฒนาหมู่บ้าน ด้านอนามัย

ช่วยสร้างโรงเรียน และ ขยายเนื้อที่ของโรงเรียน

เป็นผู้ริเริ่มตั้งมูลนิธิโรงเรียน

ช่วยสืบทอดประเพณีพื้นบ้าน

ปรัชญาในการทำงาน

เป็นคนทำอะไรทำจริง และ ปากกับใจต้องตรงกัน

เป็นคนมีความยุติธรรม และ เทียงตรง

เปิดเผย ไม่มีลับลมคมใน

มีใจหนักแน่น และ เข้มแข็ง ไม่ดูคนเดียวโกรธง่าย

เป็นคนที่รักเกียรติของตน และ

เคารพในเกียรติของคนอื่น

กล่าวถ่าว่าฝากเยาวชนรุ่นหลัง

เด็ก รุ่นหลังช่วยพัฒนาหมู่บ้านเจริญรอยตาม

คนเฒ่าคนแก่ ช่วยขยายเท่าที่โรงเรียน ช่วยสนับสนุน

และ ช่วยหมู่บ้าน กวจัดผ้าป่าประจำปี เช่นเดียนี่

ขอความร่วมมือจากหมู่บ้านใกล้เคียง

คู่มือบ้านเพื่อนพัฒนาเทคโนโลยีชุมชน

โครงการนำร่องนำวิทยานิพนธ์วิจัยการดัดแปลงเพื่อสินค้าชุมชน

และการท่องเที่ยว เป็นโครงการที่นำเทคโนโลยีคอมพิวเตอร์

อิเล็กทรอนิกส์มาประยุกต์ใช้โดยร่วมกับชุมชน เพื่อ

สร้างศูนย์บริการชุมชนบ้านเพื่อน (Telecenter หรือ Com-

munity Access Center) จำนวน 4 ศูนย์คือ

* กลุ่มปรับปรุงคุณภาพหมู่บ้านกวีนิพนธ์ อำเภอขลุ่ย จังหวัดจันทบุรี

* ชุมชนบ้านเพื่อน ตำบลชามพูนท อำเภอเมืองลำปาง จังหวัดลำปาง (สถานที่ตั้ง ห้องชั้นล่าง อาคาร 3

โรงเรียนชุมชนบ้านเพื่อนวิทยา ตำบลชามพูนท อำเภอเมือง จังหวัดลำปาง)

* ชุมชนชาติใหม่อำเภอ ตำบลท่าศาล อำเภอบางกระทุ่ม จังหวัดพิษณุโลก

* กลุ่มออมทรัพย์สตรีทอผ้าไหมเพื่อการผลิต ตำบลดวาย อำเภอเมือง จังหวัดสุรินทร์

วัตถุประสงค์ของการตั้งศูนย์บ้านเพื่อนเทคโนโลยี

* เพื่อหาแนวทางการเผยแพร่ข้อมูลและความรู้เข้าสู่ชุมชน และจากชุมชนและจากชุมชนสู่ภายนอก

* เพื่อศึกษารูปแบบการจัดบริการ / จัดการด้านพาณิชย์ ในส่วนภูมิภาค

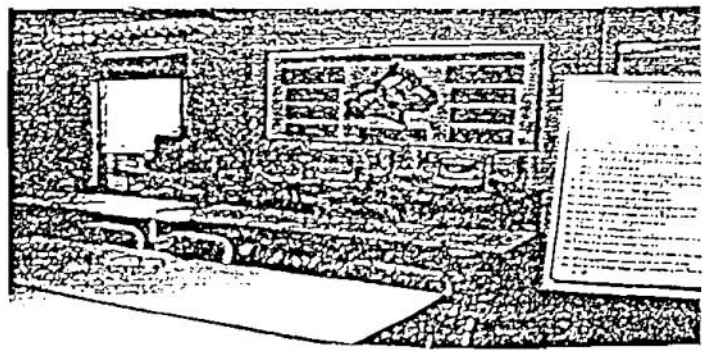
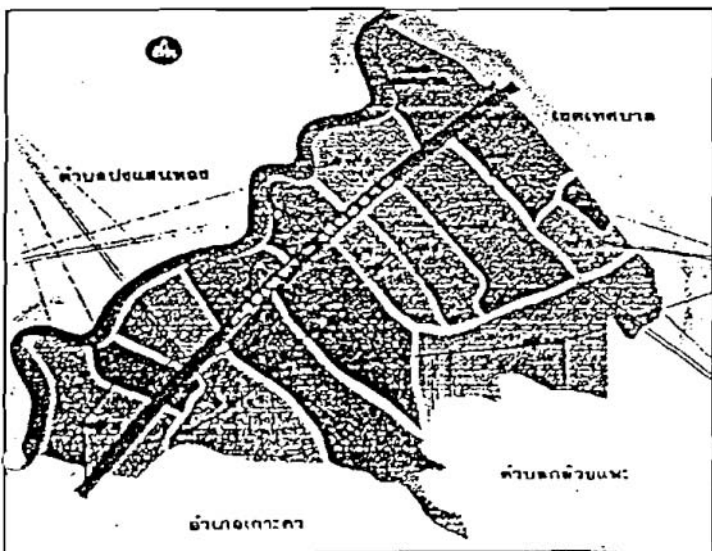
* เพื่อแลกเปลี่ยนความคิดเห็นกับชุมชนในการสนับสนุน การขายผลิตภัณฑ์ท้องถิ่น การให้ข้อมูลเรื่อง สถานที่ท่องเที่ยว

โดย ใช้ ซี ดี อ พ านี ซี อี เล็ก ท ร อ นิก ส์ อ้น เป็น เครื่องมือช่วยด้านการตลาด

* เพื่อเป็นแหล่งการเรียนรู้ของ ครู นักเรียน นักศึกษา ข้าราชการ และ ประชาชนในชุมชน

* เพื่อให้บริการด้านการนำระบบสื่อสาร เทคโนโลยี

ซีอิเล็กทรอนิกส์ อ้นเป็นดาร์บริการ สาธารณูปโภค พื้นฐานรูปแบบใหม่ให้กับชุมชน

เคลือบผิวบ้าน

วิธีแก้อาการผื่นอย่างชะงัด ๆ บ้างไหม

วิธีแก้ผื่นอย่างชะงัดก็คืออย่ากินของเผ็ดมันเข้าไป แต่ถ้าอยากกิน หรือว่าผลอไปกินเอาของเผ็ดจืดเข้า อยมน้ำตาล หรืออมน้ำไม่มียวนแก้ได้ชะงัด ต้องอมเกลือจึงจะได้ผลทันใจ

เกลือเป็นสารเคมีชนิดหนึ่งที่มีคุณสมบัติในการลดความชื้นได้ดี เพื่อทำให้ตัวมันละลายหรือหุ่ลอีกนัย หนึ่งก็คือตอนที่เกลือละลายมันต้องใช้ความร้อนเข้าช่วยด้วย

ในปากมีน้ำลายเป็นตัวทำให้ร้อนอยู่แล้ว และมีความร้อนจากของเผ็ดอยู่ด้วย ดังนั้นเมื่ออมเกลือน้ำลายและความเผ็ด (ร้อน) ก็จะถูกเกลือดูดเอาไปใช้ละลายตัวมันเอง เมื่อความร้อน (เผ็ด) ถูกดูดไปใช้จึงเหลือแต่ความเย็น คือไม่เผ็ดอีกต่อไป

พิจารณาตามเหตุผลข้างต้นอมเกลือเม็ดคิดว่าเกลือป่นจะอมเกลือมากกว่าน้อยแค่ไหนเกิดอาการผื่น

อมมากก็เต็มมาก อยมน้อยก็ไม่หายเผ็ดเพราะเกลือปริมาณน้อยไปกว่าความเผ็ด อยมทีละน้อยๆ ก่อน ถ้าไม่หายค่อยเพิ่มเกลืออมเกลือแล้วไม่ต้องกลืนน้ำเกลือไปด้วย หอเกลือละลายก็บ้วนทิ้ง

การอมเกลือแก้เผ็ดนี้ถูกต้องและแก้ได้ตรงจุดกว่าจะอมน้ำหรืออมน้ำตาล

สุมุนไพรเพื่อสุขภาพ

น้ำดื่มสุมุนไพรกระเจี๊ยบแดง
แก้เบา นิว ขับปัสสาวะ แก้อ่อนใน แก้กระหายน้ำ
และยังมีแคลเซียม ช่วยบำรุงกระดูกและฟัน
น้ำดื่มสุมุนไพรคะไค้หอม
แก้อ่อนใน กระหายน้ำ แก้ไข้หวัด
สนใจดื่มน้ำสุมุนไพรติดต่อกลุ่มเกษตรก้าวหน้า
(054) 337316 ราคาขายส่ง ขวดละ 7 บาท

กำขำเก่า

ตกต่ำเป็นป็นดิโครหัว ตกต่ำตัวเป็นดิโครให้
แก้แป๊ป ถึงทึคนอื่นทำผิดหัวเราะเขา ถึงที่ตัวเองก็อกร้องไห้
บอกให้รู้ไว้ว่า ไม่ควรจ้แล้มคนอื่นควรจะนึกถึงใจเขาใจเราบ้าง

การรวมตัวกันเป็นกลุ่มเกษตรกรก้าวหน้าเมื่อเดือนกันยายน 2543 ตามนโยบายของรัฐบาลที่ให้เกษตรกรรวมกลุ่มตั้งแต่ 50 คนขึ้นไป จดทะเบียนอย่างถูกต้องตามกฎหมาย ตามพระราชบัญญัติกองทุนฟื้นฟูและพัฒนาเกษตรกรเพื่อที่จะรองรับเงินกองทุนช่วยเหลือเกษตรกร บ้านฟ่อน บ้านคำ จึงได้รวมกลุ่มกัน ได้ 65 คน ไปจดทะเบียนกลุ่มกับสำนักงานเกษตรและสหกรณ์ จังหวัดลำปาง

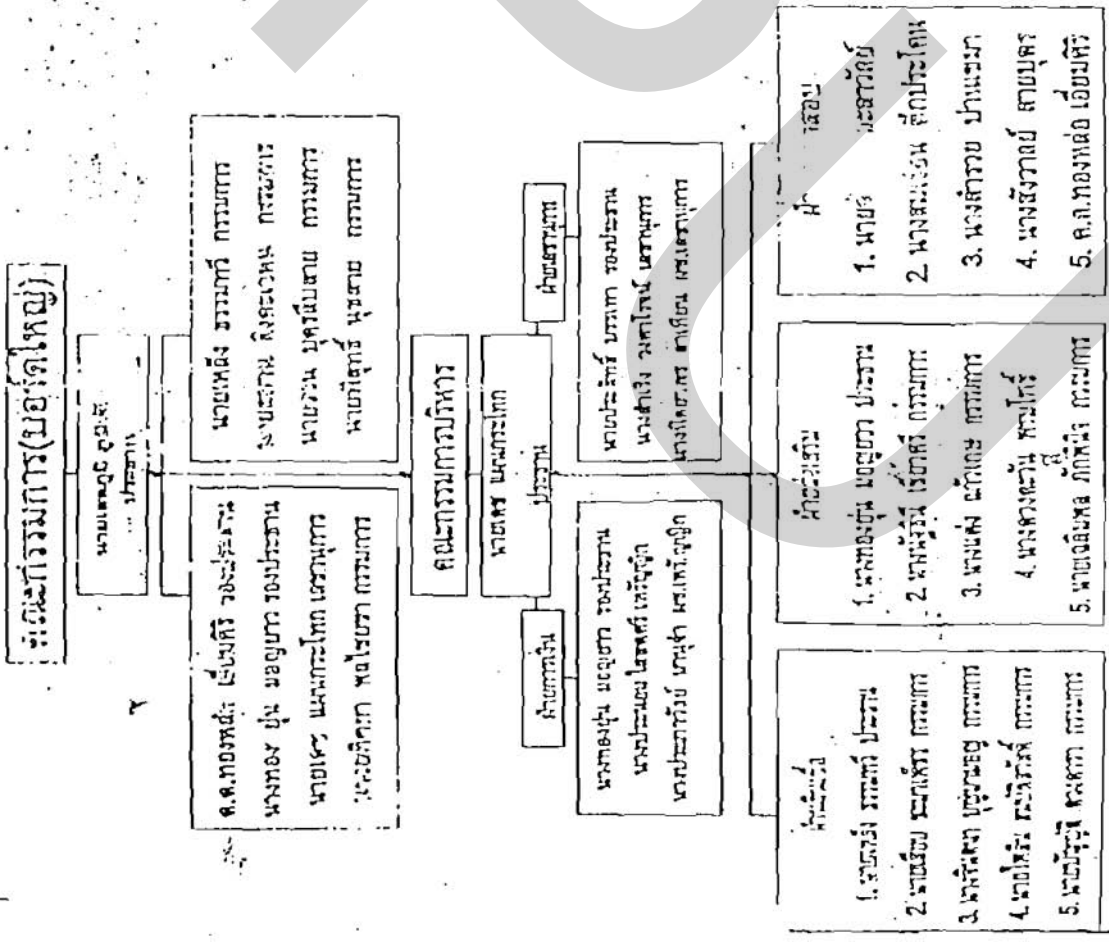

ได้รวมตัวกันเป็นกลุ่มเกษตรกรก้าวหน้าเมื่อเดือนกันยายน 2543 ตามนโยบายของรัฐบาลที่ให้เกษตรกรรวมกลุ่มตั้งแต่ 50 คนขึ้นไป จดทะเบียนอย่างถูกต้องตามกฎหมาย ตามพระราชบัญญัติกองทุนฟื้นฟูและพัฒนาเกษตรกรเพื่อที่จะรองรับเงินกองทุนช่วยเหลือเกษตรกร บ้านฟ่อน บ้านคำ จึงได้รวมกลุ่มกัน ได้ 65 คน ไปจดทะเบียนกลุ่มกับสำนักงานเกษตรและสหกรณ์ จังหวัดลำปาง

ในอดีตเกษตรกรก็มีการรวมตัวกันตามธรรมชาติอยู่แล้ว ในการทำการเกษตรตามฤดูกาล ในการลงแขกทำกิจกรรม หรือมีการช่วยเหลือซึ่งกันและกันไปตามที่ขาดแคลนข้าว เงินทุนที่จะนำมาก็สามารถที่หยิบยืมซึ่งกันและกันได้ แต่สภาวะการ เศรษฐกิจในปัจจุบันการทำการเกษตรจะพบกับสภาวะ การขาดทุนเนื่องจากต้นทุนทางการผลิตสูง ขาดแคลนแรงงาน ผลผลิตทางการเกษตรตกต่ำ เกษตรกร จึงจำเป็นต้องหาอาชีพเสริมนอกจากการทำเกษตร การอาชีพเสริมจึงเกิดขึ้นตามฤดูกาล ต่อมาเศรษฐกิจตกต่ำ หลายคนจึงกลับมาทำอาชีพทางการเกษตรแทนพออยู่พอกิน มีกระบวนการเรียนรู้ร่วมกันไม่ว่าจะเป็นการอบรมศึกษาดูงาน มีการอบรมทรัพย์สินของกลุ่มทุกวัน-เสาร์แรกของเดือนเป็นการ ระดมทุนเพื่อแก้ไขปัญหาด้านการเงินทุน สดปัญหาหนี้สิน การเล็งหนุ่ป้าเป็นกิจกรรมที่ทางกลุ่มเห็นว่าน่าจะเป็น อาชีพเสริมที่จะยึดเป็นอาชีพหลัก องค์ความรู้ของกลุ่มมีอยู่ แล้วจากการสืบทอดจากบรรพบุรุษ ทรัพย์สินที่จะนำมาเป็น อาหารหนุ่ป้าที่มีอยู่ในท้องถิ่นไม่ต้องใช้เทคโนโลยีอะไรมากนัก ตลาดก็มีอยู่ทั่วไปทั้งในชุมชนนอกชุมชนสมาชิกกลุ่มที่สนใจ จึงรวมกลุ่มกันเล็งหนุ่ป้า จำนวน 18 คน เข้าร่วมโครงการเล็งหนุ่ป้า

โครงสร้างคณะกรรมการมูลนิธิเพื่อการพัฒนาเด็ก

อ.ละอานภาย จ.บุรีรัมย์

มูลนิธิเพื่อการพัฒนาเด็ก
 เลขที่ ๑๑๑ ถนนวิเศษบุรี
 อำเภอเมืองบุรีรัมย์ จังหวัดบุรีรัมย์

00000000000000000000
 00000000000000000000
 00000000000000000000

ภาคผนวก จ

รายชื่อผู้ให้สัมภาษณ์/ตัวอย่างบทสัมภาษณ์เกี่ยวกับบ้านฟอนเทลเซ็นเตอร์/
ตัวอย่างบทสัมภาษณ์เกี่ยวกับศูนย์เทคโนโลยีข้อมูลข่าวสาร

รายชื่อผู้ให้สัมภาษณ์

ศูนย์บ้านฟ่อนทะเลเซ็นเตอร์

ผู้วิจัยได้สัมภาษณ์บุคคลดังต่อไปนี้คือ

1. เจ้าหน้าที่โครงการจาก ศูนย์เทคโนโลยีอิเล็กทรอนิกส์และคอมพิวเตอร์แห่งชาติ
จำนวน 3 คน ได้แก่

นางรอยบุญ รัตมีเทศ	หัวหน้าโครงการ
นายวิศิษฐ์ ศิลป์สุวรรณชัย	นักวิเคราะห์โครงการ
นายวิชัยวัฒน์ ศศิผลิน	ผู้ประสานงานโครงการ

2. เจ้าหน้าที่ศูนย์บ้านฟ่อนทะเลเซ็นเตอร์ จำนวน 2 คน ได้แก่

นางสาว พรรณี สร้อยแก้ว	เจ้าหน้าที่ประจำศูนย์
นาย ปิยะณัฐ สายทองคำ	เจ้าหน้าที่ออกแบบเว็บไซต์ (Webmaster)

3. เจ้าหน้าที่สำนักงานข้อมูลข่าวสารบ้านฟ่อน จำนวน 1 คน ได้แก่ นางสาวเบญจมาศ
เมฆสวัสดิ์

4. ผู้นำชุมชนและกลุ่มอาชีพที่เกี่ยวข้องกับศูนย์ จำนวน 2 คน ได้แก่ นายปรัชญา และ
นาง กุลนันท์ พิภมอญ เจ้าหน้าที่กลุ่มเครือข่ายตำบล

5. นักศึกษาสถาบันราชภัฏ จังหวัดลำปาง จำนวน 2 คน ได้แก่

นางสาวดวงพร อินทจักร	นักศึกษาเอกการพัฒนาชุมชน ชั้นปีที่ 4 คณะมนุษยศาสตร์ และสังคมศาสตร์
นางสาวสายสุพิน ใจยัง	นักศึกษาเอกคอมพิวเตอร์ ชั้นปีที่ 4 คณะมนุษยศาสตร์ และสังคมศาสตร์

6. กลุ่มผู้บริหารศูนย์บ้านฟ่อนทะเลเซ็นเตอร์จำนวน 5 คน ได้แก่

นาย สมพร นาคพิทักษ์	ผู้อำนวยการโรงเรียนบ้านฟ่อนวิทยา
นาย สมศักดิ์ แก้วบุญเรือง	อาจารย์ประจำ
นางสาว สดศรี ชัดติยวงศ์	อาจารย์ประจำ
นาง เนาวนิตย์ อินทรวิจิตร	ประธานกลุ่มแม่บ้าน
นาง การะเกด ศรีริกุล	สมาชิกกลุ่มแม่บ้าน

7. กลุ่มผู้ใช้บริการศูนย์จำนวน 7 คน ได้แก่

ด.ญ. พิมลพรรณ มาระเงิน	นักเรียนชั้นม.3 โรงเรียนบ้านฟ่อนวิทยา
ด.ญ. พรพิมล สุทธการ	นักเรียนชั้นม.3 โรงเรียนบ้านฟ่อนวิทยา
ด.ช. ทินกร ศิริเถาว์	นักเรียนชั้นม.3 โรงเรียนบ้านฟ่อนวิทยา
ด.ญ. นริรัตน์ แสงทอง	นักเรียนชั้นม.3 โรงเรียนบ้านฟ่อนวิทยา
ด.ญ. สกาวเดือน เครืออ้วย	นักเรียนชั้นม. 3 โรงเรียนบ้านฟ่อนวิทยา
ด.ช. ณัฐวุฒิ ตาตุ	นักเรียนชั้นม.3 โรงเรียนบ้านฟ่อนวิทยา

นางสาวสุมาลี เพชรแก้ว
นางลำภา ไสสตร์
นายสี ขาวรัมย์
นางทองดี กระแสโสม
นางวาสนา หายสี
นางสุธีรา อภรณ์รัตน์
นางเหม็ง สะเดา
นางสาวบรรจง ชานี
นางรจนา เถางาม
นางนิตยาพร สาเทียน
นางประนอม ไสสตร์
นางอำดา เลไรสง

๖. กลุ่มผู้ทำงานเกี่ยวข้องกับชมรมแต่ไม่เคยใช้ศูนย์ จำนวน 4 คน ได้แก่

นายเสียบ ระมาเพชร
นางสาวอรุณพร ผันนภานุกูล
นายจักรพงษ์ หงษ์วิเศษ
นางอุดม โสนางรอง

เลขานุการกรรมการหมู่ 19
เหรียญกุ่มหมู่ 6
ตัวแทนกลุ่มไม้กวาด
ตัวแทนกลุ่มทอเสื่อกก
กรรมการหมู่ 14
กรรมการหมู่ 14
ตัวแทนกลุ่มทอเสื่อกก
เหรียญกุ่มหมู่ 9
กรรมการหมู่ 9

ผู้ช่วยเลขานุการชมรมเครือข่ายกลุ่มออมทรัพย์
เหรียญกุ่มชมรมฯ
กรรมการชมรมฯ

ผู้ใหญ่บ้านหมู่ 4 ตำบลละหานทราย
ผู้ช่วยประธานกลุ่มตำบลลำนางรอง
กรรมการกองทุนหมู่บ้าน
แม่บ้านกลุ่มออมทรัพย์

ตัวอย่างบทสัมภาษณ์เกี่ยวกับบ้านเพื่อนเทเลเซ็นเตอร์

คุณรออบุญ รัตมีเทศ

หัวหน้าโครงการเทเลเซ็นเตอร์

ศูนย์เทคโนโลยีอิเล็กทรอนิกส์และคอมพิวเตอร์แห่งชาติ

5 กันยายน 2545

ผู้สัมภาษณ์- ช่วยเล่าความเป็นมาของเทเลเซ็นเตอร์

รออบุญ- เทเลเซ็นเตอร์เกิดขึ้นที่สวีเดน ปี ค.ศ. 1965 และแพร่หลายในแอฟริกา แอฟริกาประสบความสำเร็จ เราทำเพราะต้องการทำเป็นต้นแบบ เราทำต้นแบบจนคนเห็นความสำคัญ เหมือน school net เป็นโครงการหลายอย่าง ที่ลดช่องว่างดิจิทัล โครงการนำร่อง 4 แห่ง เนคเทคเชื่อมโยงกับหน่วยงานอื่น ประมาณ 20 แห่ง และ อบต.ที่ทำนำร่อง โครงการเทเลเซ็นเตอร์ 4 แห่งนี้ เรา survey ทั่วประเทศ ประสานกับองค์กรพัฒนาชุมชน nflu. กรมส่งเสริมอุตสาหกรรม เราต้องการคัดเลือกชุมชนที่มีศักยภาพ มีการบริหารจัดการเอง มีความสามารถในการดำเนินงานด้วยตนเอง และมี potential ที่ จะมีความยั่งยืน ที่สำคัญคือ ยอมรับไอที ถ้าไม่ยอมรับไอที เราผลักก็ไม่เกิด เราลงพื้นที่ดูชุมชนที่มีผลิตภัณฑ์ วัตถุประสงค์โครงการอื่นๆ ของเนคเทคจะให้ชุมชนเห็นประโยชน์การนำไอทีไปต่อยอด ภูมิปัญญาท้องถิ่น ในการเผยแพร่ความรู้ และเรียนรู้ ความรู้ข้างนอกมาพัฒนาเศรษฐกิจชุมชนเอง ฐานข้อมูลต่างๆ นี้จะช่วย siamvillage จะช่วยเรื่องผลิตภัณฑ์ของชุมชนข้อมูลทั้งประเทศ งานนี้สำคัญ มากต่อไป เทเลเซ็นเตอร์ ชุมชนใช้งานเป็น เขาเอาไปใช้ต่อยอด มีฐานข้อมูล เราจะเชื่อมโยงฐานข้อมูล เทเลเซ็นเตอร์ลงพื้นที่ที่จะเป็นต้นแบบให้คนอื่นได้ มีศักยภาพตัวผลิตภัณฑ์ มีการบริหารจัดการต่อยอดได้ เนคเทคเน้นต่อยอดเพื่อเพิ่มผลผลิตชุมชน ถ้าเราลงพื้นที่ต้องคำนึงถึงปากท้องของประชาชน

ผู้สัมภาษณ์- เราให้อุปกรณ์อะไรกับศูนย์บ้าง

รออบุญ- แฟกซ์ คอมพิวเตอร์ 2 เครื่อง พรินเตอร์ 1 เครื่อง และ กล้องดิจิทัล ส่วนมากให้วิชาความรู้

ผู้สัมภาษณ์- ทำไมถึงเลือก 4 ศูนย์นี้

รออบุญ- สิ่งที่ยากคือหาคนท้องถิ่น โครงการนี้ไม่ย้งต้องซื้อใจ คนค่อนข้าง sensitive และมีการเมืองท้องถิ่น เราต้องรู้ว่า leader เราจะหาผู้นำตรงไหน 4 จุดนี้ทำไมถึงเลือก เลือกลำบากเพราะลำบาก มีการมีการศึกษาออกโรงเรียน ดร.สุชิน เพชรรัตน์ ช่วยชุมชนและต่อยอดความคิดให้ชุมชน เราไป survey ประทับใจ เขาทำผ้าป่าวันละบาทหามาเอง คอมพิวเตอร์ 30 เครื่อง เราบอกว่า จะเอากลุ่มไหนมาคุย เราเลือกเพราะโรงเรียนเด่นเลยลงที่โรงเรียน ทุกที่ถ้าไม่มีสายโทรศัพท์อย่าล้ง ต้องวิ่งเดิน

นักการเมืองท้องถิ่น ผู้มา ถ้าไม่มีสายโทรศัพท์ก็ต้องติดงานลาวเหี่ยม ถ้าไม่ลงชุมชนที่มีความรู้ไอทีที่ลำบากอีก ที่พิษณุโลก เจ้าอาวาสมีอิทธิพล บอกอบต.ให้ดำเนินการ มีเกษตรจังหวัดที่เรารู้จัก และเป็นฟาร์มท้องถิ่น สุรินทร์เลือกเพราะ เป็นกลุ่มผู้หญิงสตรีทำผ้าไหม จันทบุรี เลือก เพราะมี business model ความคิดธุรกิจดี รวมตัวกันเป็นกลุ่ม ทำกลุ่มคนรวยช่วยคนจนในท้องถิ่น

ผู้สัมภาษณ์- เนื้อหาในศูนย์ที่เราจัดเตรียมไว้ให้มีอะไรบ้าง

รอยบุญ- เนื้อหาเราไม่ได้ให้เขา เราช่วยเขาทำข้อมูล เรารวบรวมข้อมูลของเขาให้อยู่ใน database ของเขา ในขณะที่บางชุมชน เขาทำขึ้นเพื่อเชื่อมกับเรา ข้อมูลฐานใหญ่ของเราจะเป็นตัวนำร่อง ข้อมูลเกี่ยวกับธุรกิจชุมชน จันทบุรีทำเว็บเอง มีลงเว็บว่ามีทุเรียนเหลือ 50 ตัน คนก็โทรว่าจะแวะมารับที่จันทบุรีก็ขายได้เลย เจ้าหน้าที่สำคัญ คุณให้เงินเดือนเขาสูงก็ไม่ได้ ถ้าคุณไม่ให้เงินเดือนเขาสูง ก็มีสิทธิออกสูง คุณต้อง train the trainer ต้องเอาคนในหมู่บ้าน คนพื้นที่ ทุกอย่างเราใช้วิธีประชาคมให้คนเลือกคนมาทำงาน Rotation สูง 6 เดือนแรกให้ 5,000 บาท 6 เดือนหลังให้เป็นเงินก้อน 1 ปีส่งมอบให้เขาบริหารจัดการเอง เราช่วยให้เขาจัดการได้เองโดยไม่ต้องปิดศูนย์

ผู้สัมภาษณ์- เงินรายได้มาจากไหน

รอยบุญ- ตั้งแต่เริ่มโครงการ เราต้องออกค่าน้ำค่าไฟ เราให้ hardware ให้ความรู้ มีที่เลี้ยงประคบ เราคิด 4 แห่งลงพื้นที่ประชาคมว่าแน่ใจว่าทำได้ ชุมชนมีใครเป็นภาคี เราจะ check ชุมชน สถาบันการศึกษา ชุมชนเราจะดูว่าทำยังไงให้ชุมชนยั่งยืน เราต้องประชาคมชุมชนเพื่อตีโจทย์ปัญหาต่างๆ เป็นไกด์ให้ชุมชน ต้องการให้ชุมชนเป็นพระเอก เราบอกเราไม่ใช้อินเตอร์เน็ตคาเฟ่ เรา train คนใช้ basic คอมพิวเตอร์ อินเทอร์เน็ต สอนทำ แผ่นพับ และ นามบัตร

ผู้สัมภาษณ์- ชาวบ้านมองคอมพิวเตอร์ในการพัฒนาอย่างไร

รอยบุญ- เขาสนใจกลุ่มอาชีพว่าจะมีส่วนผลักดันยังไง ลำปางอยากให้อัด course และมาเรียน เราจะดึงลูกไปสู่วินโดว เพราะ เด็กสอนง่ายใช้เป็น บ้านสามขาเด็กพาพ่อแม่มา เขาจะ search ข้อมูลในอินเทอร์เน็ต เขามีสมุนไพรรอบข้าง อินเทอร์เน็ตมีเว็บไซต์ทั้งดีและไม่ดี ส่วนเด็กก็จะเล่นเกมส่วที่บ้านที่มาร่วมส่วนใหญ่เป็นกลุ่มอยู่แล้ว ที่วางแผนการศึกษา วางแผนประชาสัมพันธ์ มีการติดโปสเตอร์ให้คนมาร่วม ไกด์เขาให้ทำโครงการเด็กจูงพ่อ-แม่มา คนสนใจมาเรียนมีเยอะแล้ว สุรินทร์เริ่มกุมภาพันท์ พิษณุโลกเริ่มพฤษภาคม ลำปางและจันทบุรี เริ่มมิถุนายน ปัญหาบุคลากรจ้างไอทีเงินเดือน 5,000 บาท โอกาสที่อยู่มีรีเปลา ต้องสร้าง back up ทำยังไงให้เกิดทีมอาสาสมัคร จันทบุรีเป็นเด็กฐานะดี เขาทำด้วยใจรัก ไม่รับเงินเดือน เขาจะทำ business plan

ผู้สัมภาษณ์- ปัญหาที่พบมีอะไรบ้าง

รอยบุญ- ปัญหาเรื่องความไวใจ เราลงพื้นที่กับชุมชน เรื่องขาดความรู้ไอที และ เจ้าหน้าที่ มือบด.ที่มีความรู้ไอที เขาดีเพื่อนสนิทมาทำ full time เราให้คนท้องถิ่นเขาเลือกมา

ผู้สัมภาษณ์- หลังจากส่งมอบโครงการแล้วคิดว่าจะมีประโยชน์อย่างไรกับชาวบ้าน

รอยบุญ- เด็กๆ หารายได้ 2,000 กว่า 3,000 กว่า สุรินทร์เจอปัญหา องค์การโทรศัพท์ charge ค่าโทรศัพท์แพงกว่าที่เขาใช้ charge วันละ 8,000 บาท เราให้ค่าเช่าวงจรอินเทอร์เน็ตไม่ถึง 1,000 ต่อเดือน เงินเดือนเดือนละ 5,000 บาท ที่เหลือเขาออกค่าน้ำค่าไฟเอง ค่าอะไรเอง ชุมชนจะจัดการเอง หลัง 1 ปีใครจะจัดการเงินเดือนเจ้าหน้าที่ เขาจะหมุนเงิน cover รีเปล่า เราอบรมการสอนชุมชนใช้อินเทอร์เน็ตเป็น เด็กใช้เครื่องคอมพิวเตอร์เป็น แต่ใช้อินเทอร์เน็ตไม่เป็น

ผู้สัมภาษณ์- อินเทอร์เน็ตสร้างชุมชนเข้มแข็งอย่างไร

รอยบุญ- ปัจจัยขึ้นอยู่กับชุมชนนั้น ขึ้นอยู่กับผู้นำการรับนวัตกรรมใหม่ ปัจจัยของชุมชนว่าเขาจะรับสิ่งใหม่ๆ รีเปล่า ภาครัฐสร้าง awareness ให้กับผู้นำชุมชนหมดแล้ว

ผู้สัมภาษณ์- กลุ่มที่ใช้อินเทอร์เน็ตเป็นกลุ่มใด

รอยบุญ- เด็กหมด ผู้ใหญ่ใช้พิมพ์งาน ชาวต่างประเทศใช้อีเมล เราคิดเงินถูกกว่าในเมือง เพื่อมาหมุนเวียนและใช้จ่ายค่าบุคลากร

คุณวิชัยวัฒน์ ศศิผลิน

นักวิเคราะห์โครงการ

ศูนย์เทคโนโลยีอิเล็กทรอนิกส์และคอมพิวเตอร์แห่งชาติ

7 พฤศจิกายน 2545

ผู้สัมภาษณ์- อยากทราบความเป็นมาของศูนย์

วิชัยวัฒน์- พอเกิดโครงการนี้จะสร้าง Team Survey เพื่อจะทำ pilot site คุณรอยบุญมีเกณฑ์ เลือกบ้านเพื่อน มีประชาคมครั้งแรกที่นี้ ปีที่แล้ว พฤศจิกายน 2544 วัตถุประสงค์ของศูนย์นี้ คือ ขยายการใช้ไอทีไปสู่ชนบท in-out ข้อมูลชุมชน ให้ชุมชนใช้ข้อมูลและเสนอข้อมูล การศึกษา การเกษตร ai ธารณสุข เราแนะนำว่าจะหาได้จากไหน โดยใช้ช่องทางอินเทอร์เน็ต เราพูดคุยกัน เราสอนให้เขาสร้างเว็บไซต์ของเขาเอง

ผู้สัมภาษณ์- ชุมชนเข้าร่วมยังงัย

วิชัยวัฒน์- เราวางแผนทำประชาคม เพื่อดูภาคว่าตรงไหนสนใจ ต่อมาก็ตั้งคณะกรรมการแล้ววางแผนร่วมกันว่า ช่วยด้านไหนได้ การ train การประชาสัมพันธ์ ชาวบ้านทำงานหลัก พวกผมหล่อสิ้น เนค เทคโนโลยีคอมพิวเตอร์ 2 เครื่อง ปริ้นเตอร์ และ กล้องดิจิตอล ให้การศึกษากับเจ้าหน้าที่ศูนย์ เจ้าหน้าที่ศูนย์ไม่จำเป็นต้องเป็นคอมพิวเตอร์ คุณพรณีมีความรู้เรื่องคอมพิวเตอร์น้อยมาก บทความกระตือรือร้นดี ไปได้เร็ว การศึกษาและกระบวนการคิด เรานำเสนอให้เขาคิดเป็น

ผู้สัมภาษณ์- คณะกรรมการเป็นยังงัย

วิชัยวัฒน์- มี 2 ชุด คือ ชุดหนึ่งคณะกรรมการใหญ่ และทีมงานจริง คณะกรรมการใหญ่ อาจารย์ใหญ่ ผู้นำหมู่บ้าน ที่ปรึกษาอาวุโสที่เขานับถือ ดึงคนจากหน่วยงานต่างๆ เป็นคณะกรรมการ มีคณะ

ทำงานที่มีความสัมพันธ์กับโรงเรียนอยู่แล้ว คณะกรรมการที่นี่ อาจารย์ที่มีแนวคิดด้านไอที อยากนำไอทีมาใช้พัฒนานักเรียน ครูสตรี ครูสุพรรณ ครูสมศักดิ์ เด่นๆ 3-4 ท่านดูแลตลอด ทุกคนทำงานเหมือนกัน คณะกรรมการจัดการมีประธาน รองประธาน เภรัญญิก ประชาสัมพันธ์ การตลาด เจ้าหน้าที่คอมพิวเตอร์ ส่วนใหญ่เป็นอาจารย์ ชาวบ้านเป็นที่ปรึกษา

ผู้สัมภาษณ์- เคยกำหนดการเยี่ยมชมมั๊ย

วิชัยวัฒน์- เติมห่างเดือนเว้นเดือน เดือนละ 5 วัน แต่ละเดือนก่อนมาจะคุยทางเมลว่ามีปัญหาอะไร มาแก้ปัญหาเรื่องเครื่อง อบรมเจ้าหน้าที่ และคนทำงานเครือข่ายที่ขาดความรู้ เรื่องการทำ Lanais การมาแต่ละครั้งที่นี่จะบอกให้เราช่วยอะไร

ผู้สัมภาษณ์-ใครดูแลศูนย์

วิชัยวัฒน์- ที่นี่คณะกรรมการหมดเลย เจ้าหน้าที่ศูนย์ประจำคือคุณพรรณี และศิษย์เก่า น้องที่จบไปแล้ว โครงการเราจ้าง 6 เดือน สนับสนุนเจ้าหน้าที่ 5,000 บาท หลัง 6 เดือน จะให้เงินบริหารศูนย์ซึ่งคณะกรรมการจะตัดสินใจว่าจะให้คุณพรรณีเท่าไร ตั้งแต่เดือน พฤษภาคม ถึง เดือน พฤศจิกายนครบกำหนดแล้ว

ผู้สัมภาษณ์- กองทุนมาจากไหน

วิชัยวัฒน์ - | d World Bank ให้ทุน

ผู้สัมภาษณ์- กลุ่มเป้าหมายหลักของศูนย์คือใคร

วิชัยวัฒน์- ชุมชนและเด็กที่ไม่มีโอกาสใช้คอมพิวเตอร์เพราะที่บ้านไม่มี

ผู้สัมภาษณ์- เคยประเมินการใช้ศูนย์บ้างหรือไม่

วิชัยวัฒน์- ประเมินว่าผู้ใช้ส่วนใหญ่เป็นเด็ก 80%

ผู้สัมภาษณ์ - ธุรกิจชุมชนเกี่ยวข้องกับศูนย์อย่างไร

วิชัยวัฒน์ - ใช้คอมพิวเตอร์หาข้อมูล

ผู้สัมภาษณ์- เนื้อหาในคอมพิวเตอร์ที่จัดหาให้หลัก ๆ คืออะไร

วิชัยวัฒน์- เติมเราตั้งหัวข้อว่าเขาจะใช้ประโยชน์ด้านใด เกษตร สาธารณสุข เข้าที่ Thaclinic การเคลื่อนไหวราคาตลาด คนสนใจจะมา เราเคยทำแผ่นพับให้กลุ่มธุรกิจชุมชน ผู้ใหญ่จะเอาข้อมูลมาให้ที่นี้พิมพ์ให้

ผู้สัมภาษณ์- มีภาคร่วมบ้างหรือไม่

วิชัยวัฒน์ - ส่วนใหญ่โรงเรียนจัดการเอง ไม่ค่อยอาศัยภาคีข้างนอก

ผู้สัมภาษณ์ - ชาวบ้านรับนวัตกรรมมากน้อยแค่ไหน

วิชัยวัฒน์ - ที่นี่ชุมชนใกล้เคียง คอมพิวเตอร์ไม่ใหม่ หลายคนมี ลูกเขาเล่น แต่เขาไม่รู้ว่าเขาใช้ประโยชน์มันได้ยังไง เราก็เลยสื่อผ่านเด็กและให้เขามาดูเองว่าคอมพิวเตอร์ทำยังงี้ได้นะ กลับไปบอกลูกที่บ้านให้ทำ ไม่ใหม่สำหรับเขาเพราะเป็นชุมชนเมือง

ผู้สัมภาษณ์- ถ้าเป็นชุมชนชนบทชาวบ้านใช้ต่างกันยังไง

วิชัยวัฒน์- ต่างกันมาก ชุมชนเมืองชาวบ้านไม่กลัว ถ้าชนบทหลาย side ชาวบ้านไม่ค่อยกล้าเข้ามา
อย่างสุรินทร์เขาไม่ค่อยเห็นคอมพิวเตอร์เท่าไร จะมีแต่โรงเรียน ตั้งศูนย์เขาจะรู้สึกแปลก ไม่ค่อย
กล้า กลัวว่าจะเข้าไปแล้วทำพัง เลยจะมีแต่เด็ก ที่ผู้ใหญ่มีการศึกษาสูง แต่ไม่มีเวลา ชาวบ้านเป็นลูก
จ้างส่วนใหญ่ รับจ้างนิคมอุตสาหกรรมแถวนี้ เมืองก็ใกล้

ผู้สัมภาษณ์- งานตรงนี้พัฒนาชุมชนด้านไหน

วิชัยวัฒน์- พัฒนาลูก ๆ เขา เขาชอบที่นี่เพราะเขากลัวลูกไปอยู่ตามร้านเกมส์ ให้ลูกอยู่กับคอมพิวเตอร์
แล้งับการใช้งาน ไม่ให้เล่นเกม ได้ความรู้เขาก็เลยชอบมากกว่า

ผู้สัมภาษณ์- ผลกระทบด้านการศึกษา ธุรกิจและสาธารณสุขเป็นอย่างไร

วิชัยวัฒน์- การศึกษามาก เพราะอยู่ที่โรงเรียน อยู่ที่ไหนก็จะกระทบส่วนนี้มาก การศึกษาสูง ด้าน
ธุรกิจน้อย เพราะเขาไม่รู้ผลประโยชน์ที่จะได้จากตรงนี้อ่างชัดเจน ไม่รู้ว่าเขาเอามาขายแล้วจะได้เงิน
เลย ถ้าตามชาวบ้านเขาอยากได้อะไร อยากขายของให้มากขึ้น เขามาจับเอาไปฝากแล้วเมื่อไรจะขาย
ได้ ไม่ค่อยเห็นตรงนี้เท่าไร

ผู้สัมภาษณ์- ปัญหาและอุปสรรคมีมัย

วิชัยวัฒน์ - การให้ความรู้และเรื่องสายโทรศัพท์ไม่แข็งแรง

ผู้สัมภาษณ์- เรอบรมแคไหนเรื่องอะไร

วิชัยวัฒน์- เราระดับให้เขารู้สึกว่าน่าเรียนรู้พวกนี้ เช่นการทำเอกสาร การทำแผ่นพับด้วยเวิร์ด แค่มัก
เสนอให้ผู้ใหญ่ได้รู้ คนที่อบรมดีที่สุคือเครือข่ายพื้นที่โรงเรียน ราชภัฏ กศน. เราระดับว่าคุณควร
อบรมเรื่องอะไร

คุณ วิศิษฐ์ ศิลปสุวรรณชัย

นักวิเคราะห์โครงการ

ศูนย์เทคโนโลยีอิเล็กทรอนิกส์และคอมพิวเตอร์แห่งชาติ

27 พฤศจิกายน 2545

ผู้สัมภาษณ์ - ทำไมเลือกบ้านฟ่อน

วิศิษฐ์- บ้านฟ่อนเป็นชุมชนใกล้เมือง เด็กมัธยมเข้าเมือง โรงเรียนเป็นที่ยอมรับและทำงานประสาน
กับชุมชนลงตัว คนเขามาร่วมจะเป็น keyman ทำงานกับเรา ทำงานต้องอาศัยภาคีท้องถิ่น

ผู้สัมภาษณ์- ปัจจัยเกี่ยวกับชุมชนเมืองและชุมชนชนบทมีความสำคัญในการตั้งศูนย์หรือไม่

วิศิษฐ์- โอกาสในการเข้าถึงต่างกันมากกว่า แต่ว่าเราเข้าไปให้เขาเข้าถึงได้ และถ้าเขาพร้อมจะเรียนรู้
นี้ คนเราถ้าอยากรู้จะเรียนรู้ ข้อจำกัดความเป็นเมืองกับชนบทนี้แค่บลงทันที เมืองทุกบ้านมีคอมพิวเตอร์
ไปตั้งโครงการอย่างนี้อาจจะยากก็ได้ หินกว่าการทำงานกับชนบท ปัจจัยต่างกันเยอะ

ผู้สัมภาษณ์- โอกาสในการเข้าถึงเป็นอย่างไร

วิศิษฐ์- ทำงานทุกวัน ไม่มีโอกาสใช้คอมพิวเตอร์ ไม่จำเป็นต่อชีวิตประจำวัน ไม่เห็นประโยชน์เขาก็อยู่ของเขายังงี้ ซ้อมคอมพิวเตอร์ ซ้อมมอเตอร์ไซด์ดีกว่า ซ้อมมาทำอะไร การมีอินเทอร์เน็ตช่วยพัฒนาผลิตภัณฑ์ เราทำให้เขาเห็นประโยชน์ ถ้าเขาเห็นประโยชน์แต่ไม่มีอุปกรณ์ ก็ใช้งานก็จบเหมือนกัน ทำไม่ได้เหมือนกัน

ผู้สัมภาษณ์- คนไทยเห็นประโยชน์การใช้คอมพิวเตอร์หรือยัง

วิศิษฐ์- ผู้ใหญ่เพื่อการนำมาหากินในชีวิตเขา ถ้าอันนี้ไม่ตอบโจทย์เขาได้ เขาก็ไม่มาสนใจหรอก ไม่ใช่ว่าเขาเข้ามาหาศูนย์ ศูนย์ต้องปรับให้เหมาะสมกับวิถีชีวิตเขา การเอาไปใช้แล้วเป็นประโยชน์ต่อชีวิตเขา

ผู้สัมภาษณ์- กลุ่มเด็กใช้ประโยชน์ศูนย์รีเปล่า

วิศิษฐ์- กลุ่มเด็กในชนบทสำคัญ เขาเรียนรู้ได้เร็ว อีกหน่อยหลีกเลี่ยงไม่ได้ เด็กในเมืองจะมีโอกาสอยู่แล้ว แต่พวกนี้ไม่มีโอกาสเลย

ผู้สัมภาษณ์- มีการอบรมบ่อยมั้ย

วิศิษฐ์- อบรม 2 ครั้ง สุรินทร์ 1 ครั้ง ลำปาง อบรมที่โรงเรียน สุรินทร์ที่ราชภัฏ และ ศูนย์ เจ้าหน้าที่เนคเทคเป็นคนอบรม

ผู้สัมภาษณ์- ศูนย์สามารถพัฒนาไปสู่ อีคอมเมิร์ซได้รึยัง

วิศิษฐ์- ถึงผลิตภัณฑ์จะดี วิธีการขายต้องเปลี่ยน packaging คุณภาพสินค้า order สินค้าไม่มีไม่เหมือนเดิม order เยอะผลิตทันมั้ย อีคอมเมิร์ซไม่ได้ทำง่าย ๆ พาณิชยอิเล็กทรอนิกส์เบื้องต้น เขาเอาสินค้าให้คนอื่นรู้ อีคอมเมิร์ซใน Thaitambon ก็ยังไม่มีเผยแพร่ และ รับข้อมูลจากโลกภายนอกมาเป็นประโยชน์ต่อเขา ถ้า order ส่งมาก็เป็นแบบไทย ไทยไม่ซื้อขายบัตรเครดิต เราจะโทร เห็น website เป็นแคตตาล็อกออนไลน์ ตอนนี้อยู่ ๆ พัฒนา

ผู้สัมภาษณ์- อนาคตอยากให้ทะเลเซ็นเตอร์เป็นยังไง

วิศิษฐ์- 4 แห่งนี้น่าร่องก็ดู model ว่าเหมาะกับสังคมไทยแค่ไหน ชุมชนจะจัดการเอง หวังว่ามันอยู่แบบยั่งยืนดำเนินโครงการต่อไปได้ เหมือนห้องสมุดของชุมชน

ผู้สัมภาษณ์- มีแนวโน้มจะเพิ่มมั้ย

วิศิษฐ์- คงยัง ถ้ามีโอกาสจะเป็น site ร่วมกับหน่วยงานอื่น

ผู้สัมภาษณ์- เราวางแผนนโยบายทิศทางเดียวกันหรือต่างกันต่างวางนโยบาย

วิศิษฐ์- คุยกัน หลายๆ หน่วยงานมาแลกเปลี่ยนประสบการณ์ เป้าหมายการทำแต่ละที่ต่างกัน หวังว่าชุมชนใช้งานกับกลุ่มที่เข้มแข็ง ไม่หวังรายได้ ล็อกซ์เลยไปชนบทที่ห่างไกล เน้นสายโทรศัพท์ กำหนดทิศทางว่าเป็นยังไง ที่เหมาะสมจะเป็นยังไง ทะเลเซ็นเตอร์หลากหลาย ควรคิดถึงการบริหารจัดการ

คุณสดศรี_ชัตติยวงศ์

อาจารย์ประจำ

โรงเรียนชุมชนบ้านเพื่อนวิทยา

8 พฤศจิกายน 2545

ผู้สัมภาษณ์- อยากทราบความเป็นมาของคุณย์บ้านเพื่อนเทเลเซ็นเตอร์

สดศรี- เราได้รับการประสานงานกับศูนย์การศึกษาออกโรงเรียนภาคเหนือ ดร.สุชิน หัวหน้าศูนย์ Constructionism Lab เป็นผู้ประสานงานให้เรา กับเนคเทค เนคเทคได้ทราบข้อมูลชุมชนบ้านเพื่อน เราเคยทำชุมชนเข้มแข็ง โรงเรียนบ้านเพื่อนจึงได้รับการคัดเลือก ผู้ปกครองสละเงินทำผ้าป่าคอมพิวเตอร์ พอทางศูนย์ทราบว่าความต้องการเรามีมาก และช่วยกันหาคอมพิวเตอร์เอง เนคเทคจึงคัดเลือกเราเป็นศูนย์นำร่อง

ผู้สัมภาษณ์- มีคณะกรรมการ 2 ชุดประกอบด้วยใครบ้าง

สดศรี- คณะกรรมการบริหารมีประธาน รองประธาน เหนียวณิก ประชาสัมพันธ์ กฎหมาย การตลาด คอมพิวเตอร์ จัดหา ดูแล บริการ และประสานงานกับหน่วยงานต่างๆ บ้าง และมีคณะอนุกรรมการผู้ที่จะมาสร้างภาคีร่วมว่าจะทำอะไรให้บ้านเพื่อนอยู่ได้อย่างยั่งยืน คณะกรรมการมาจากชุมชนในหมู่บ้าน กลุ่มงานช่าง กลุ่มแม่บ้าน กลุ่มเยาวชน เกษตรก้าวหน้า กลุ่มอสม. กลุ่มผู้สูงอายุ ประธานกรรมการใหญ่เป็นผู้ใหญ่บ้าน อนาคตจะเปลี่ยนเป็นผู้นำชุมชนมีหน้าที่ประสานกิจกรรมของกลุ่มต่างๆ

ผู้สัมภาษณ์- การทำงานมีส่วนร่วมกันอย่างไร

สดศรี- การจัดการศูนย์นี้ เดือนหนึ่งจะประชุมว่าจะพัฒนายังไง พยายามประชาสัมพันธ์ศูนย์

ผู้สัมภาษณ์- ผู้นำชุมชนมาจากไหน

สดศรี- ในหมู่บ้านใกล้เคียงและเครือข่ายต่างๆ ที่ทำงานด้วยกัน เครือข่ายดีบิจ้าง ลำปาง ทำสิ่งต่างๆ ที่จะผดุงไว้ซึ่งประเพณีวัฒนธรรมจนถึงการประกอบอาชีพต่างๆ เป็นกลุ่มชาวบ้านในหมู่บ้านต่างๆ

ผู้สัมภาษณ์- มีอาสาสมัครมาช่วยงานไหม

สดศรี- มีศิษย์เก่า มาทำเว็บไซต์และเยาวชนมาช่วยงานบางครั้ง เราเปิดกว้างสำหรับทุกคนที่อาสาสมัครไม่จำกัดการศึกษา-

ผู้สัมภาษณ์- ประสานกับหน่วยงานใดบ้าง

สดศรี- ที่นี้ประสานกับหน่วยงานที่ให้ความรู้คอมพิวเตอร์ มีศูนย์การศึกษาออกโรงเรียนภาคเหนือ ลำปาง วิทยาลัยการอาชีพเกาะคา ลำปาง โรงเรียนลำปางพณิชยการและเทคโนโลยี วิทยาลัยการอาชีพ ช่วยให้ความรู้ การฝึกอบรมคนที่ทำงานให้เรา เรายังไม่ได้เริ่มทำ ต่อไปเราจะให้โอกาสเขา สถาบันต่างๆ มีการอบรมเราจะส่งเจ้าหน้าที่ไปอบรม เนคเทคอบรมให้บางช่วง ให้ความรู้เกี่ยวกับการทำเว็บไซต์นิดหน่อย ยังไม่มีการอบรมเข้ม

ผู้สัมภาษณ์- เนื้อหาตรงกับความสนใจของชาวบ้านมั๊ย

สดศรี- ตรงแต่ไม่สมบูรณ์ ต่อไปเราต้องประชาสัมพันธ์ว่ากลุ่มต้องการให้ความรู้อะไร เราทำประชาคมก่อนตั้งศูนย์ร่วมกับเนคเทค ตอนนี้มีกลุ่มเกษตรกรก้าวหน้า กลุ่มผู้สูงอายุมาใช้บริการ

ผู้สัมภาษณ์- คิดว่าคนในเมืองยอมรับนวัตกรรมหรือไม่

สดศรี- คนเมืองยอมรับนวัตกรรมแต่ไม่มีเวลาเพราะต้องประกอบอาชีพ เขาคิดว่าอายุมากแล้วคงตามอะไรไม่ทัน เราเคยคุยผ่านที่ประชุม ส่วนนี้เด็กจะช่วยได้ ถ้าต้องการก็มาใช้บริการโดยเด็กจะเป็นผู้คอยแนะนำ

ผู้สัมภาษณ์- กลุ่มเป้าหมายหลักเราคือใคร

สดศรี- กลุ่มเกษตรกรก้าวหน้ากับกลุ่มเยาวชน

ผู้สัมภาษณ์- คอมพิวเตอร์มีผลต่อการพัฒนาสังคมในแง่ไหน

สดศรี- การมีคอมพิวเตอร์ทำให้ทุกคนมีแหล่งการเรียนรู้สามารถสืบค้นข้อมูลต่างๆ ได้อย่างไร้พรมแดน' มีคอมพิวเตอร์ทำให้เรียนรู้ด้วยตัวเองมากที่สุด ไม่มีช่องว่างระหว่างกันในการเรียนคอมพิวเตอร์

ผู้สัมภาษณ์- คอมพิวเตอร์มีผลกระทบต่อด้านการศึกษาและอาชีพอย่างไร

สดศรี- ผลกระทบด้านการศึกษาเด็กจะพัฒนาการเรียนรู้มากขึ้น จัดกิจกรรมคล่องแคล่ว มีมนุษยสัมพันธ์ดี ด้านอาชีพ เรียนรู้เรื่องใหม่ และนำมาใช้ประกอบอาชีพ เริ่มทำเว็บไซต์ ติดต่อทางอีเมล การเลี้ยงหมูปายังไม่มีติดต่อมา ยังไม่เกิดพาณิชย์อิเล็กทรอนิกส์

สัมภาษณ์กลุ่ม

ผู้บริหารจัดการ

ศูนย์บ้านพอนเทเลเซ็นเตอร์

11 พฤศจิกายน 2545

ผู้สัมภาษณ์- การจัดการศูนย์นี้ชุมชนมีส่วนร่วมมากน้อยแค่ไหน

สมพร- เราเปิดให้ชุมชนได้ร่วมวางแผนตั้งแต่ต้น ร่วมคิด กรรมการหมู่บ้านก็ช่วยอย่างมากในการระดมพล ทรัพยากร

สดศรี- จุดที่ได้รับการคัดเลือกเพื่อนำร่องคือการมีส่วนร่วมของชุมชน โรงเรียนไม่มีคอมพิวเตอร์เลย เราจัดซื้อคอมพิวเตอร์โดยทอดผ้าป่า แสดงถึงความมีส่วนร่วมของชุมชน เราทำประชาคมก็มีการเสนอความคิดเห็นต่างๆ ขึ้นมา ศูนย์นี้ดูถึงความเข้มแข็งของชุมชน

ผู้สัมภาษณ์- คิดว่าเทเลเซ็นเตอร์มีส่วนในการพัฒนาชุมชนอย่างไร

สมศักดิ์- ช่วยมากเพราะกลุ่มต่างๆ ได้เข้ามา ประชาชนยังเข้ามาน้อย เพราะไม่เชื่อมั่นในการเล่น นอกจากจะเอาเด็กมาประกอบในการทำงาน เด็กควรเปิดให้ดู ภาษาอังกฤษทั้งนั้น กลุ่มที่ใช้ประโยชน์เยอะคือเยาวชนวันอาทิตย์ก็มารอคิว

สมพร-โอทีนี้จะมีประโยชน์กับกลุ่มใด ก็ต้องสอดคล้องกับอาชีพและวิถีชีวิต บางคนไม่เกี่ยวข้องกับชีวิตเขาก็ไม่สนใจ ไม่เหมือนเด็กเห็นเป็นสิ่งใหม่ เรายังคิดว่าทำยังไงให้เขามาเกี่ยวข้อง บ้านสามขาไม่มีสิ่งนี้มาก่อน แต่เรามีอยู่แล้ว คนมีส่วนตัวก็ไม่มาใช้ ถ้าเราตีความชุมชนรวมเด็กด้วยก็ไปได้เยอะ จะให้กลุ่มผู้สูงอายุมาใช้ผมก็มองไม่เห็น 25-30 ปี เป็นกลุ่มใหญ่ มีมากเรียนมาแล้ว ไม่ค่อยมาใช้ที่นี้ เขามีส่วนตัว 18-19 ปี เขาใช้ที่โรงเรียน เสาร์อาทิตย์ต้องการพักผ่อน เลิกเรียนบ่าย 3 โมง เขาก็เข้าในเมือง

สมพร-เราตั้งเป้าหมายกลุ่มที่ประกอบอาชีพคิดว่าเป็นไปได้ เราพยายามโน้มน้าว ให้ค่าบริการต่ำ
สมศรี- เราชักชวนกลุ่มต่างๆมารวม กลุ่มแม่บ้าน เกษตรก้าวหน้า กลุ่มงานช่าง กลุ่มผู้สูงอายุ กลุ่มเยาวชนทำวารสารอีสานบ้านเฮา ออกรายสะดวก เยาวชนเรียน ม.5-ม.6 แจกคนในหมู่บ้าน มีเรื่องเกี่ยวกับเทคโนโลยี

ผู้สัมภาษณ์-คุณเกาะเกิดคิดว่าศูนย์นี้ตรงกับความต้องการของชุมชนอย่างไร

เกาะเกิด- เทคโนโลยีสำคัญ บางคนเขามีลูกชายอยู่มัธยม ก็แม่มีความรู้เบื้องต้น ลูกมาเรียนลูกจะได้ความรู้มากกว่าพ่อแม่

ผู้สัมภาษณ์- ชาวบ้านใช้คอมพิวเตอร์ในด้านใด

นวนิตย์-ประกอบอาชีพ ยังประชาสัมพันธ์ไม่ถึงจุดนั้นให้เขาเข้าใจ

ผู้สัมภาษณ์-ต้องทำอะไรให้เขาเข้าใจ

นวนิตย์-ให้ทางโรงเรียนฝึกอบรม แนะนำ ก็จะเข้าใจกันเอง

ผู้สัมภาษณ์-อาจารย์สมศักดิ์อยากฝึกอบรมอะไร

สมศักดิ์- ฝึกอบรมแม่บ้าน ผู้นำชุมชน การใช้ เปิดเครื่องปิดเครื่องเป็น แนะนำการใช้ไมโครซอฟเวิร์ด

สมพร-การอบรมเป็นบทบาทหนึ่งของศูนย์ ประมาณ 5 เดือนที่แล้ว เรานำเสนอเนคเทค การที่จะให้งานศูนย์เวิร์คหรือไม่ ขึ้นอยู่กับคนที่จะใช้เป็นหรือยัง เนคเทคอบรมกลางวันให้กับนักเรียน กลางคืนผู้ใช้ทั่วไป ทำได้ 2 ครั้ง กลุ่มบ้านฟอนมีทั้งเปิดรับ และ ที่กลัวๆกลัวๆ อายุ ใช้ไม่เป็น เนคเทคต้องการเรื่องอีคอมเมิร์ซ เราพูดที่เกษตรศาสตร์ จะเกิดได้ต้องอยู่ที่พื้นฐานไอทีเพียงพอกับการฝึกอบรมหรือยัง ถ้าเราจะฝึกอบรมคอมพิวเตอร์มี 20 เครื่อง อบรม 40 คน เดือนละกี่รุ่น ปีละเท่าไร จะหวังให้โรงเรียนทำ เราก็ต้องการพักผ่อนเหมือนกัน ตรงนี้เป็นปัญหาอุปสรรค

สมศรี- จากการสำรวจอบรมไป 2 ครั้ง ระยะเวลาไม่เหมาะสม ตอนกลางคืน คนอบรมน้อย ทั่วๆที่ผ่านผู้นำชุมชนแล้ว บางคนมา 1 วันก็หายไปถ้าจะทำจริงๆ ก็ได้แต่ไม่เต็มรูปแบบ กลุ่มแม่บ้านก็ต้องลงจริง เอาคนสมัครใจจริงๆ

สมพร-ถ้าเราตั้งstandard ว่าใครมาใช้ หวังเป้าเข้ามาก็น้อย ถ้าเราตีความชุมชนถึงเด็ก เรา get ถ้ารวมกลุ่มอาชีพต่างๆตรงนั้นเขามีความจำเป็นหรือไม่ ไม่แน่ใจถ้าไม่มีคอมพิวเตอร์ เขาก็ขายของได้อยู่แล้ว

ผู้สัมภาษณ์-การให้บริการมีปัญหาหรือไม่

สมพร-เครื่องน้อยไม่เพียงพอ เราขาดทุน มี 2 เครื่องได้ชั่วโมงละ 20 บาท ถ้ามีหลายเครื่องก็จะมีรายได้มากขึ้น เมื่อก่อนเด็กภายนอกเข้ามาเยอะ มาครั้ง 2 ครั้งก็ถอย มาที่ไรเครื่องเต็มทุกที คนเล่นเต็มหมดแล้ว

ผู้สัมภาษณ์-จุดที่ตั้งมีปัญหากับการใช้เครื่องหรือไม่

สมพร-เมื่อก่อนเลือก 3 ที่ ตลาด วัด และ โรงเรียน ตลาดไม่มั่นใจความปลอดภัย ไว้ในวัดก็โอเคดี กว้างขวาง ถ้าเปิดกลางคืนไม่เหมาะที่เด็กจะเข้าออก ดงที่นี้ทำเลเหมาะ โรงเรียนก็ต้องไว้ตรงนี้ โกลบ้างลึบบ้าง

สดศรี- ต้องหาเงินค่าก่อสร้างอาคาร ส่วนตัว วัสดุ เขาไว้ที่โรงเรียน ผู้ดูแลคือครู มีความรู้

นวนิษฐ์-คิดว่าที่ตั้งที่โรงเรียน ให้เด็กได้เรียนรู้เบื้องต้น ไม่ต้องขับรถไปเมือง มาที่จักรยานมาก็ได้

ผู้สัมภาษณ์-ทำอย่างไรให้ศูนย์ยั่งยืน

สมพร- ถ้าศูนย์มีประโยชน์ต่อชุมชนจริง ก็คงจะมีคนมาสนใจ ถ้าไม่มีประโยชน์ต่อให้อยู่ตรงไหนก็ล้ม ควรมือนุกรรมการทำงานมีกิจกรรม รายได้เป็นเรื่องหลักเพราะต้องตั้งคน น้องพรรณิอยู่ได้ยังไง ถ้าไม่มีเงินเดือน เดือนละ 5,000 บาท เราช่วยเหลือตัวเองหรือขอความช่วยเหลือคนอื่น คนทำงานต้องเป็นนักการตลาด นักประชาสัมพันธ์ ศูนย์อยู่ได้ พรรณีอยู่ได้ ศูนย์ล้ม พรรณีล้ม ทุกคนต้องทุ่มเท ถ้ากรรมการดีแต่คนทำงานศูนย์ไม่เข้มแข็งก็ล้ม มิถุนายนหน้าจะหมดสัญญา กับเนคเทค

ผู้สัมภาษณ์-มีแนวทางคัดเลือกอนุกรรมการอย่างไร

สดศรี-อาสาสมัครเข้ามาทำงานในการเปิดตัวศูนย์ (8 พ.ย. 45) ช่วงไหนมีเวลาก็นัดมาคุยกันและ ส่วนงานด้านกิจกรรมกับศูนย์นี้ เมื่อเข้าสำรวจเครือข่ายสารสนเทศลำปาง แม่เมาะ แจ้ซ้อง แม่ทะ เราจะมาคุยว่าจะทำยังไงจะได้ประสานงานกัน คณะอนุกรรมการเราจะให้ชุมชนมีบทบาทมากขึ้น โรงเรียนเป็นกรรมการคือ ผู้อำนวยการ อาจารย์สดศรี อาจารย์สมศักดิ์ อนุกรรมการยังไม่ได้ตั้ง

ผู้สัมภาษณ์-อาสาสมัครเครือข่ายมีกี่คน

สดศรี- 10 คน มาจากกลุ่มเกษตรกรก้าวหน้า กลุ่มเยาวชน กลุ่มแม่บ้าน คัดคนสมัครใจมาทำงาน เสียสละเวลา

สัมภาษณ์กลุ่ม

ผู้ใช้บริการ

ศูนย์บ้านพ่อนทะเลเขินเตอร์

11 พฤศจิกายน 2545

ผู้สัมภาษณ์-คอมพิวเตอร์มีประโยชน์ในชีวิตประจำวันอย่างไรบ้าง

ผู้ใช้-ใช้งานดีขึ้น สะดวกต่อการเขียน

-ใช้ในการหาข้อมูลต่างๆ สะดวกสบาย

-สะดวกพิมพ์งาน

ผู้สัมภาษณ์- บริการที่ศูนย์นี้ใช้อะไรมากที่สุด

ผู้ใช้-พิมพ์งาน เล่นเกมส์ (pirch) ได้หุดคุยกับคนที่เราไม่รู้จัก

ผู้สัมภาษณ์- คุยแล้วเลขเจอตัวมัย

ผู้ใช้-ไม่เคย คุยชื่ออะไร เรียนที่ไหน

ผู้สัมภาษณ์- คุยกี่คนต่อครั้ง

ผู้ใช้-7-8 คนต่อครั้ง เขาบอกถ้าอยากเห็นรูปก็คลิกเข้าไป ก็จะได้เห็นรูป เลขเข้าครั้งเดียวและเห็นรูปก็ออกมา

เขาพาให้ค้น โหวตรูปให้เขา 39 คน โหวต บวก หรือ ลบ

ผู้สัมภาษณ์- เคยให้กำลังใจเวลาสอบมัย เคยให้เบอร์โทรมัย

ผู้ใช้-ไม่เคยให้กำลังใจ เคยให้เบอร์โทร แต่ไม่เคยคุย เขาเคยโทรมาหา

ผู้สัมภาษณ์-นัดเจอกันมัย

ผู้ใช้-ไม่เจอกัน อยู่ไกล เขาอยู่เดิน

ผู้สัมภาษณ์-ประเด็นที่คุยคืออะไร

ผู้ใช้-ที่เรียน อายุ เบอร์โทร

ผู้สัมภาษณ์-เวลาใช้ pirch ได้เพื่อนกี่คน

ผู้ใช้-หลายคน เพื่อนวันละ 10-19 คน

ผู้สัมภาษณ์- มีใครชวนคุณพ่อคุณแม่มาเล่นคอมพิวเตอร์ที่นี่บ้าง

ผู้ใช้- ไม่เคย แม่เป็นกรรมการแต่ไม่เคยใช้

ผู้สัมภาษณ์- เล่นคอมพิวเตอร์ที่ไหนบ่อย

ผู้ใช้-เล่นที่ทะเลเซ็นเตอร์เพราะเพื่อนเยอะ

-เล่นข้างพาณิชย์ มีคอมพิวเตอร์เยอะที่นั่น ชั่วโมงละ 15 บาท ที่นี้ชั่วโมงละ 10 บาท ที่นี้คนเยอะ เด็ก

เล่นคนเดียว เด็กเล่นเกม มุงกัน 20-30 คน

ตัวอย่างบทสัมภาษณ์เกี่ยวกับศูนย์เทคโนโลยีข้อมูลข่าวสาร

สัมภาษณ์

คุณ เอก รักสุขชน

เจ้าหน้าที่พัฒนาระบบข้อมูล

สถาบันพัฒนาองค์กรชุมชน

23 ตุลาคม 2545

ผู้สัมภาษณ์- ขอทราบประวัติความเป็นมาของศูนย์ฯ

tan- CODI หารูปแบบการทำศูนย์ให้เป็นประโยชน์กับชาวบ้าน โดยให้ชาวบ้านเป็นจุดศูนย์กลาง เราทำหน้าที่เสริมบทบาท ชาวบ้านมีการรวมกลุ่มอยู่แล้วเป็นระดับเครือข่ายจังหวัด เราเอาเรื่องนี้ไปปรึกษาคณะจังหวัด คณะภาคมีความเห็นอย่างไร ชาวบ้านเลือกพื้นที่ นำเรื่องนี้เข้าเวทีภาค ภาคอีสานเลือกบุรีรัมย์ บุรีรัมย์แบ่งเป็น 5 โซน โซนที่พร้อมที่สุดคือที่ละหานทราย เขาก็เสนอโครงการเราให้ 270,000 บาท

ผู้สัมภาษณ์- ทำไมถึงเลือกบุรีรัมย์

tan- บุรีรัมย์เป็นกลุ่มแรกที่สำรวจข้อมูล นอกจากนี้ยังมีความพร้อมเรื่องคนและสถานที่

ผู้สัมภาษณ์- ในตอนเริ่มต้น ทางพอช.ส่งใครมาช่วยตรงนี้

เอก-มีส่วนวางแผนสารสนเทศประสานกับสำนักงานภาคที่ขอนแก่น และให้ทั้งสองส่วนหารือกับคณะกรรมการระดับภาค

ผู้สัมภาษณ์- หลังตั้งศูนย์แล้วทำอย่างไร

เอก- wan. หารือเรื่องทำแผน กิจกรรม ขั้นตอน เน้น support ข้อมูลธุรกิจชุมชนในอำเภอ และขยายเชื่อมโยงเป็นระดับจังหวัด เราช่วยด้านเทคนิคและการจัดกระบวนการเพื่อหาความต้องการและประสานกับหน่วยงานต่างๆ เราเน้นการประสานความร่วมมือสร้างกลไกระดับล่าง กลุ่มเป็นเครือข่าย จากเครือข่ายรวมเป็นจังหวัด แต่ละเครือข่ายส่งตัวแทนเป็นคณะกลไกจังหวัด หาผู้รู้ภาครัฐหรือเอกชนก็ได้ บุรีรัมย์ก็เชื่อมโยงกับธุรกิจ ทุกเรื่องเราจะเข้าหารือก่อน

ผู้สัมภาษณ์- มีการประสานงานกับหน่วยงานใด

tan- ได้ความร่วมมือจากเนคเทค เนคเทคเชี่ยวชาญด้านเทคนิค พอช.เชี่ยวชาญด้านการจัดกระบวนการตั้งศูนย์และหา model หนึ่งเพื่อทำร่วมกัน ตอนนี้อย่างไรก็ทำและมาสรุปบทเรียนร่วมกัน

ผู้สัมภาษณ์- วัตถุประสงค์หลักคืออะไร

tan- เริ่มต้นเขาต้องสำรวจข้อมูล จัดเก็บและนำไปใช้ อีคอมเมิร์ซ เป็นผลพลอยได้ แต่ขึ้นอยู่กับความพร้อม เราเน้นจัดเอกสารได้ แต่นำข้อมูลไปใช้ได้ในการเชื่อมโยงกับกลุ่ม เราใช้วิธีประสานความร่วมมือ

ผู้สัมภาษณ์- การบริหารจัดการศูนย์ตรงกับวัตถุประสงค์หรือไม่

tan- ที่ละหอนทรายตรงตามวัตถุประสงค์ เน้นคนใกล้ตัวก่อน กลุ่มธุรกิจก่อน เรื่องปากท้อง เห็นชัด
เรื่องอื่นเขายังไม่เห็นว่าเป็นเกี่ยวข้องกับเขาจริงรึเปล่า

ผู้สัมภาษณ์- มีปัญหาเรื่องการเปิดรับนวัตกรรมหรือไม่

เอก- ผู้นำที่มีอายุจะมีปัญหาการใช้อุปกรณ์ เรื่องข้อมูลไม่มีปัญหา เราก็หากลุ่มรุ่นใหม่มาจัดการศูนย์
ผู้นำอาวุโสเป็นผู้ใช้ข้อมูลในเชิงวางแผน เช่น พี่เดช

ผู้สัมภาษณ์- คนที่ไม่อยู่ในกลุ่มอาชีพมาใช้หรือไม่

เอก- มาใช้อินเตอร์เน็ต แฟกซ์ ชาวบ้านเริ่มเห็นความสำคัญ เทคโนโลยีภาคเมืองและชนบทเป็นเรื่อง
ธรรมดา

ผู้สัมภาษณ์- ละหอนทรายเป็นชุมชนเมืองหรือชนบท

เอก- เป็นชนบท // 55 กลุ่มเป็นกลุ่มชนบท มีวิถีชีวิตแบบชนบท ละหอนทรายอยู่นอกเขตเทศบาล

ผู้สัมภาษณ์- พอช.มีกำหนดการมาเยี่ยมชมหรือไม่

เอก- ที่นี้สิ้นสุดเดือน ธันวาคม เรามาขึ้นอยู่กับกิจกรรม เช่นการออกแบบสำรวจ ข้อมูลเชิงเทคนิค
ก่อนเสนอโครงการต้องมีแผน เราดูว่าจุดไหนบ้างเราต้องเข้ามาติดตามให้ทันสถานการณ์ เราก็เคารพ
ชาวบ้าน ปรึกษาว่า ผมควรเข้ามาช่วงไหนดี เราเข้ามาในกิจกรรมเชิงเทคนิค การออกแบบสำรวจ การ
วิเคราะห์จะมีเจ้าหน้าที่สนามมาทุกเดือน

ผู้สัมภาษณ์- ลักษณะการดำเนินงานศูนย์เป็นอย่างไร

เอก- กรรมการกลุ่มเป็นอาสาสมัคร คนที่ได้รับค่าตอบแทนคือนิตยาพร

ผู้สัมภาษณ์- ปัญหาและอุปสรรคในการทำงานมีอะไรบ้าง

เอก- หน่วยงานที่เกี่ยวข้อง นักวิชาการเป็นผู้นำชาวบ้านมากเกินไป ไม่ให้ชาวบ้านนำแต่ต้องค่อยๆ
แก้มทั้งข้อดีและข้อเสีย ข้อดีคือความรู้ทางเทคนิค เขาเก่ง แต่เขาไปเร็ว เป็นเรื่องการประสานหลาย
ฝ่าย เขาก็ต้องกระตุ้นและดึง เพราะพระเอกของเราคือชาวบ้านไม่ใช่เรา

คุณ เอก รักสุชวน

เจ้าหน้าที่พัฒนาระบบข้อมูลข่าวสาร

สถาบันพัฒนาองค์กรชุมชน

16 พฤศจิกายน 2546

ผู้สัมภาษณ์- การทำงานของศูนย์ตรงกับวัตถุประสงค์หรือไม่

เอก- เหมาะสม เป็นเรื่องการนำข้อมูลมาใช้ประโยชน์ เน้นการนำข้อมูลมาใช้ประโยชน์ขององค์กร
เครือข่าย

ผู้สัมภาษณ์- ศูนย์นี้พัฒนาเครือข่ายอย่างไร

เอก- เครือข่ายตั้งวัตถุประสงค์เพื่อพัฒนาความเข้มแข็งขององค์กรชุมชน อยู่ดีกินดี ศูนย์สารสนเทศ จัดเก็บข้อมูล และทำแผนเครือข่าย

ผู้สัมภาษณ์- ชาวบ้านสนใจใช้คอมพิวเตอร์แค่ไหน

เอก- ย็น้อยอยู่เพราะใหม่สำหรับเขา เทคโนโลยีกับชาวบ้านโดยธรรมชาติแล้ว ห้าง แพลก และ แผง ห้างอยู่แต่คงไม่ห่างเหมือนในอดีต เพราะการสื่อสารโฆษณาธรรมดา ผู้นำชาวบ้านที่ค่อนข้างมีอายุ ยากนิดหนึ่ง ถ้าหนุ่มสาวจะเข้าถึงได้ง่าย

ผู้สัมภาษณ์- ความแตกต่างระหว่างผู้ใช้ศูนย์ในชนบทและเมืองเป็นอย่างไร

เอก- การเข้าถึงต่างกัน เมืองจุดบริการเยอะ ระบบ infrastructure ดีกว่าต่างจังหวัด ชนบทเสียเปรียบ อนาคตอาจดีขึ้น

คุณบุญเกียรติ สวัสดิ์โชติชวลิต

เจ้าหน้าที่ สถาบันพัฒนาองค์กรชุมชน

11 กันยายน 2545

ผู้สัมภาษณ์- อยากทราบประวัติความเป็นมาของศูนย์

บุญเกียรติ- เริ่มโครงการเดือนสิงหาคม ก่อนเป็นศูนย์เทลเซินเตอร์ในปี 2543 พอช.สำรวจข้อมูล สนับสนุนองค์กรชุมชน มึงบให้ชุมชนสำรวจข้อมูลพื้นฐาน แล้วเอาข้อมูลมาทำแผนยุทธศาสตร์ เราให้ เขาคิดว่าจะจัดการกับข้อมูลอย่างไร พอ World Bank มาเสนอเงินกู้หลายร้อยล้าน ติดต่อกระทรวง การคลัง พวกเราไม่รู้รูปแบบที่ควรจะเป็นของไทย จึงคุยกันว่าน่าจะทำศูนย์ข้อมูลนาร์อง ตอนนั้นมี 3 หน่วยงานพร้อม ทำด้วยงบประมาณตัวเอง ได้แก่ เนคเทค wan. และ ล็อกซ์เลย์ ทำแผนมา กระบวนการคัดเลือกของพอช.มีการกระจายข่าวให้แต่ละภาคค้นหาพื้นที่ที่พร้อมทำศูนย์ข้อมูล ภาคอีสานก็มีเวทีภาค ตัวแทนจากจังหวัดต่างๆ มีการประกวด ส่งมา 5-6 จังหวัด สุดท้ายได้ที่บุรีรัมย์ อำเภอละหานทราย ที่ภาคเหนือกลไกภาคคัดเลือกที่มีความพร้อมคือ จังหวัดน่าน ภาคกลางมีจังหวัดระยอง ภาคใต้มี จังหวัดชุมพร หลังจากได้ที่แล้วก็เริ่มให้ความรู้และซักถามว่า รูปร่างหน้าตาของศูนย์ควรเป็นอย่างไร มีกระบวนการจัดการศูนย์อย่างไร ในเรื่องงบประมาณ ได้งบเสริมสร้างความเข้มแข็งองค์กรชุมชน เรา มึงบให้ส่วนหนึ่ง ศูนย์ที่ส่งโครงการทันคือ ศูนย์บุรีรัมย์ และชุมพร ทั้ง 2 ศูนย์เสนอเต็มที่ 7 แสนกว่า บาท 5 แสนกว่าบาท ดูแลศูนย์ 3-5 ปี เรายืนยันว่า เอาข้อมูลมาใช้ประโยชน์ ให้เขาคิดแผนช่วง 1 ปี งบก็ปรับลดทั้ง 2 ศูนย์ ไม่เกิน 3 แสนบาท จริงๆ ไม่พอ เขาก็ขอยืมจากชมรมกลุ่มเครือข่ายออมทรัพย์เพื่อการผลิตและของบจากเครือข่าย

ผู้สัมภาษณ์- ศูนย์ไหนเข้มแข็ง

บุญเกียรติ- บุรีรัมย์มีนักวิชาการ อาจารย์ราชภัฏช่วยเรื่องเทคนิค ชุมพรมีชาวบ้านล้วนๆ ชาวประมง อาจารย์และชาวบ้าน ช่องว่างเยอะ เดือนที่แล้ว จัดเวทีให้กลุ่มมาเจอกัน และสำรวจข้อมูลเป็นผลิต

ภักษ์ชุมชน ข้อมูลพื้นฐานอำเภอละหานทราย พอช.เน้นข้อมูลผลิตภัณฑ์ชุมชน เอาไปใช้ประโยชน์ที่
ชุมพรข้อมูลพื้นฐานของพื้นที่เครือข่ายประมง เราปล่อยให้เขาคิดเองว่าจะใช้ข้อมูลอะไร

ผู้สัมภาษณ์-เปรียบเทียบศักยภาพศูนย์ในภาพรวม เหมือนหรือแตกต่างกันอย่างไร

บุญเกียรติ- ต่างกันคือ วัตถุประสงค์ของการตั้งศูนย์ เวทีที่เนคเทคแต่ละศูนย์มีความต่างกัน คัดเลือก
และดำเนินการ พอช.ให้ชาวบ้านดำเนินการแต่เราเป็น monitor เฉยๆ ต่างกับเนคเทค และ
ล็อกซ์เลย์ ที่มีเจ้าหน้าที่เต็มที่มี การ set คอมพิวเตอร์ให้ ต่างกับพอช. ชาวบ้านทำโครงการ 1 ปีว่าจะ
ของบสนับสนุนอะไรบ้างก็ทำโครงการขึ้นมา Thai rural net วิธีการคล้ายกัน

ผู้สัมภาษณ์- ข้อมูลที่ให้ชาวบ้านเก็บมีอะไรบ้าง

บุญเกียรติ- กำลังการผลิต ผลิตภัณฑ์ต่างๆ ในชุมชนมี 14 อย่าง เอาอาจารย์ราชภัฏเข้ามาคุยเป็น
แบบสำรวจ

ผู้สัมภาษณ์- ศูนย์มีผู้นำเป็นใคร

บุญเกียรติ- เป็นคนในละหานทราย ศูนย์นี้ทำระดับอำเภอ มีกรรมการเครือข่าย ผู้นำความคิดเห็น
เป็นประธานกลุ่มออมทรัพย์ คือ คุณเดช แผนกระโทก จบป.2

ผู้สัมภาษณ์-เราจำเป็นต้องมีคอมพิวเตอร์หรือไม่

บุญเกียรติ- มีกรรมการกลุ่มอื่นๆ มีอบรมฟรีจากกรมแรงงาน ศูนย์ก็ส่งไป ในโครงการเขาขอ
สนับสนุน คอมพิวเตอร์ และ พรินเตอร์ 1 ชุด เขาขอจากเครือข่าย 1 ชุด ที่ทำการใช้งบเครือข่ายตก
แต่ง โทรศัพท์มีแล้ว แต่ขอค่าใช้จ่ายในงบประมาณ

ผู้สัมภาษณ์-พอช.ไปช่วยอะไรบ้าง

บุญเกียรติ-ช่วยในช่วงแรก หลังโครงการอนุมัติ เขาดำเนินการเอง แต่ไปร่วมประชุมเฉยๆ ละหาน
ทรายค่อนข้างห่าง กิจกรรมไม่เด่น จึงไม่มีอะไรสืบหน้า คณะกรรมการมีแค่เจ้าหน้าที่ 2 คนรับเงิน
เดือน มีในงบประมาณที่ขอไม่เกิน 5,000 บาท 2 คนแบ่งกัน งานประจำมีอยู่แล้ว เนื่องจากไม่มีข้อ
มูลอะไร มีนักศึกษามาพิมพ์งาน ใกล้เคียงกันมีร้านอินเทอร์เน็ตคาเฟ่ มีให้บริการพิมพ์งานเล็กน้อย

ผู้สัมภาษณ์- ละหานทรายเป็นชนบทหรือเมือง

บุญเกียรติ-เราไม่นับชุมชนชนบท ชุมชนเมือง ละหานทรายชนบทนิดหน่อย

ผู้สัมภาษณ์- ผู้นำกลุ่มมองอินเทอร์เน็ตอย่างไร

บุญเกียรติ- อินเทอร์เน็ตอยู่ในหัวผู้นำแต่เขาไม่เคยคลิกดู

ผู้สัมภาษณ์- ประชาชนที่ใช้เป็นเด็กหรือผู้ใหญ่

บุญเกียรติ- เป็นกลุ่มคณะกรรมการ ชาวบ้านทั่วไปเข้าไม่ถึง เขาไม่เข้ามาเพราะยังกลัวทางศูนย์ไม่ได้
ประชาสัมพันธ์เท่าไร

ผู้สัมภาษณ์-วัตถุประสงค์ของการจัดตั้งศูนย์คืออะไร

บุญเกียรติ-มีที่จัดเก็บข้อมูลและเอาข้อมูลไปใช้แผนพัฒนาเครือข่าย แผนพัฒนาจังหวัด เป็นวัตถุประสงค์หลัก แล้วแต่ความสามารถของแต่ละพื้นที่ ที่ชุมพร โครงการสิ้นสุด ธันวาคม ที่บุรีรัมย์โครง

การสิ้นสุดเดือนนี้ แต่ขยายถึงเดือนธันวาคม สิ้นสุดชาวบ้านจะทำเอง เงินทุนหาเอง รายได้หลักยังไม่มี ที่ผ่านมายังไม่เก็บเก็บเงินอินเทอร์เน็ต ค่าพิมพ์ และพิมพ์แผ่นละ 5-10 บาท

ผู้สัมภาษณ์-โครงการนี้มีประโยชน์กับชาวบ้านอย่างไร

บุญเกียรติ- ถ้าเขาเก็บข้อมูลได้การใช้ประโยชน์ก็เกิด

ผู้สัมภาษณ์- ประชาชนมีความคิดเห็นอย่างไรกับการใช้อินเทอร์เน็ต

บุญเกียรติ- อินเทอร์เน็ตค่อนข้างห่างไกล คุณต้องจับ mouse เป็น พิมพ์เป็น เรื่องพิมพ์เขาเริ่มกลัว เห็น keyboard เยอะๆ เขากลัว ถ้าไม่เป็นหัดใช้ดูเขาไม่กล้าใช้ ผู้ใช้เป็นรุ่น 35 ปีขึ้นไป ความรู้ประถมส่วนใหญ่ การใช้คอมพิวเตอร์ค่อนข้างเป็นคณะกรรมการกลุ่ม ที่บุรีรัมย์กรรมการอายุ 30 ปีขึ้นไป จบมัธยม อารมณ์ที่กระทรวงแรงงาน ลูกหลานกลุ่มนี้ไม่ค่อยมาใช้ บางคนได้งานที่กรุงเทพฯ เป็นบริษัท ที่ละห่านทราย ลูกหลานเรียนที่กรุงเทพฯ และทำงานกรุงเทพฯ นักศึกษาราชภัฏค่อนข้างห่างไกล เด็กมัธยมต้นและปลายก็จะเล่นเกมที่อินเทอร์เน็ตค่าเฟ้ข้างๆ ที่นั่นมีเกมส์ ที่นี้ไม่มีเกมส์

ผู้สัมภาษณ์- คนใช้อินเทอร์เน็ตน้อยมั๊ย

บุญเกียรติ- มีรู้ 2-3 คน

ผู้สัมภาษณ์- ศูนย์เกี่ยวข้องกับร้านค้าชุมชนอย่างไร

บุญเกียรติ- ก่อนเป็นศูนย์มีร้านค้าชุมชน แต่ละกลุ่มเอาของฝากขายชุมชน ศูนย์เป็นส่วนหนึ่งของร้านค้า อธิบายให้ศูนย์มีกำลังการผลิต ชาวบ้านเขาคิดว่าจะขายส่งออกนอก ถามว่ากำลังการผลิตเท่าไรตอบไม่ได้ ถ้าเราจะทำ ควรจะอย่างไร วกไปที่การเก็บข้อมูล คอมพิวเตอร์เป็นอุปกรณ์เก็บข้อมูลทำเอกสารเผยแพร่ ประชาสัมพันธ์กลุ่ม และองค์กรที่คอมพิวเตอร์เป็นเครื่องมือได้ พอมีข้อมูล เขาเอาข้อมูลไปพัฒนาเครือข่ายตัวเองได้

ผู้สัมภาษณ์- เป้าหมายของทุกที่ต้องการพัฒนา e-commerce ใช้หรือไม่

บุญเกียรติ- ทุกที่เลขครึ่ง พื้นที่ที่เราลงไปที่ก็มีธุรกิจชุมชน

คุณบุญเกียรติ สวัสดิ์โชติสวัสดิ์

เจ้าหน้าที่พัฒนาระบบข้อมูล องค์กรพัฒนาชุมชน

16 พฤศจิกายน 2545

ผู้สัมภาษณ์- การจัดตั้งศูนย์นี้ตรงตามวัตถุประสงค์หรือไม่

บุญเกียรติ- ตรงตามวัตถุประสงค์ 80 % เก็บข้อมูลเป็นระบบ ราชภัฏมาช่วย ศูนย์อยากเก็บรวบรวมเพื่อเอาข้อมูลไปใช้การตลาดร้านค้าชุมชน

ผู้สัมภาษณ์- มีการตั้งคณะกรรมการจากพอช.หรือไม่

บุญเกียรติ- ไม่มี ส่วนกรรมการศูนย์เป็นคนในพื้นที่ทั้งหมด จากเครือข่ายทั้งนั้นเลย

ผู้สัมภาษณ์- ศูนย์กับชมรมสัมพันธ์กันอย่างไร

บุญเกียรติ- ชมรมเสนาธิการไปยังส่วนกลาง ชมรมตั้งคณะทำงานดำเนินการศูนย์ ได้กลไกภาค
เป็นตัวเลือกพื้นที่ ภาคตัดสินจากความพร้อม ทั้งสถานที่ กิจกรรมและคนทำงาน

ผู้สัมภาษณ์- เจ้าหน้าที่พอช.อยากให้ศูนย์เป็นแบบไหน

บุญเกียรติ- ไม่คาดหวังเป็นศูนย์ทดลองทำดูก่อนว่า ถ้าทำศูนย์ข้อมูลน่าจะมีรูปแบบอย่างไร

ผู้สัมภาษณ์-เจ้าหน้าที่ประจำให้เงินเดือนมั๊ย

บุญเกียรติ-เขาคัดเลือกคณะกรรมการศูนย์ การร่าง เจ้าหน้าที่คัดมาและเขียนรวมมาในโครงการ ที่
บุรีรัมย์สิ้นสุดโครงการเดือนสิงหาคมที่ผ่านมา เริ่มสิงหาคมปีที่แล้ว มีเก็บบันทึกกิจกรรมระหว่างโครง
การ กิจกรรมจะเข้าร่วมเวทีให้คำแนะนำดูความก้าวหน้า พอช.เน้นเก็บข้อมูล ระดับต่างๆ จังหวัด
อำเภอ ตำบล โครงการนี้จะขยายเข้ามา โดยเนคเทคให้ทำศูนย์เทคโนโลยี เทคโนโลยีเป็นแค่เครื่องมือ
คอมพิวเตอร์เป็นเครื่องมือที่ใช้ในกลุ่ม เป็นส่วนหนึ่งของชมรม คิดว่าถ้าศูนย์นี้เกิด ก็จะมีการสร้าง
ศูนย์มากขึ้น และเชื่อมโยง

ผู้สัมภาษณ์- ช่องว่างความรู้ของคนใช้ศูนย์มีมากมั๊ย

บุญเกียรติ- ข้อมูลถูกเก็บอยู่ที่คอมฯ ไม่มีเจ้าหน้าที่ ค้นหาก็เป็นปัญหาเหมือนกัน สารสนเทศเมือง
และชนบทไม่ต่างกัน แยกไม่ออกเลย เทคโนโลยีชุมชนเมืองไม่เห็นเนื่องจากชนบทเท่าไร ชุมพรการใช้
เทคโนโลยีก็เป็นวัยรุ่นและคนที่เคยใช้ คนที่ไม่เคยแตะก็จะไม่กล้าแตะ

ผู้สัมภาษณ์- คอมพิวเตอร์ช่วยพัฒนาชนบทอย่างไร

บุญเกียรติ- เป็นส่วนที่เล็กมากในการพัฒนา เขามีเครื่องมืออื่นเยอะแยะ คอมพิวเตอร์ใช้เก็บข้อมูล
จากที่เก็บเป็นหนังสือ ก็ลดปริมาณกระดาษ ช่วยให้หาง่าย ถ้าเก็บเอกสารดี คอมพิวเตอร์ก็ไม่จำเป็น

ผู้สัมภาษณ์- คนสามารถพัฒนาอีคอมเมิร์ซ หรือยัง

บุญเกียรติ-ยังไม่ถึง ข้อมูลที่มียังไม่ได้รวบรวมเป็นระบบเลย ทำอีคอมเมิร์ซ ข้อมูลการผลิตต้อง
พร้อม

ผู้สัมภาษณ์- ผู้นำมีส่วนพัฒนาชุมชนหรือไม่

บุญเกียรติ- เป็นแกนหลัก ผู้นำโดยธรรมชาติมักได้รับการยอมรับ

ผู้สัมภาษณ์- ทำยังไงศูนย์จึงจะอยู่รอด

บุญเกียรติ- ศูนย์นี้อยู่ให้บริวารตลอดไป โดยไม่ต้องตั้งคอมพิวเตอร์เฉยๆ คงต้องหาภาคี พันธมิตร
ชมรมและหน่วยงานอื่นที่เกี่ยวข้อง ละครนายพัฒนาธุรกิจชุมชนดีกว่า คิดว่าจะเห็นหลังจากการเก็บ
ข้อมูลได้ พอช.กับราชภัฏเห็นเก็บข้อมูลเป็นหลัก ออกแบบเว็บยังไม่ได้เริ่มเลย

คุณ เดช แผนกระโทก หัวหน้าศูนย์ และ คุณนิศยาพร สาเทียน เจ้าหน้าที่ประจำศูนย์

ศูนย์เทคโนโลยีข้อมูลข่าวสาร

23 ตุลาคม 2546

ผู้สัมภาษณ์- ทำไมถึงมีศูนย์นี้

เดช- ก่อนเสนอขอ ศูนย์นี้เน้นผลิตภัณฑ์ชุมชนที่เขากำขายตามตลาด เมื่อมีอินเทอร์เน็ตเราท้ออยากได้
ขายสินค้าทางอินเทอร์เน็ต

ผู้สัมภาษณ์- ใครแนะนำให้เสนอขอตั้งศูนย์

awn- พอช.มีโครงการอยู่ที่ภาค เราเสนอไปหลายจังหวัด ความพร้อมของอำเภอละหานทรายได้ ศูนย์
นี้ชื่อ ชมรมเครือข่ายกลุ่มออมทรัพย์ อำเภอละหานทราย ก่อตั้ง 10 มีนาคม 2543 สมาชิก 3,535 คน
เป็นหมู่บ้าน 56 หมู่บ้าน จาก 76 หมู่บ้าน

ผู้สัมภาษณ์- ใครริเริ่ม

เดช- ช่วยกัน เมื่อก่อนมีกลุ่มออมทรัพย์ อบรมอาชีพ แต่ไม่มีสถานที่รองรับ เราคิดว่ามารวมตัวกัน
ปลายปี 42 พัฒนาการย้ายมา ตั้งครั้งแรก 12 กลุ่ม สนใจด้านไอที เพราะต้องการขายสินค้าสมาชิก เรา
ตั้งใหม่ ๆ สินค้าไม่ได้รับการยอมรับจากตลาด ด้านไอทีช่วยก็ดีเพราะออกทั่วประเทศได้ ตอนนีเก็บข้อ
มูลเกี่ยวกับผลิตภัณฑ์ชุมชน สมาชิกในเครือข่ายเอาข้อมูลใส่ไป ชาวบ้านอยากรู้อะไร ผู้นำหมู่บ้านมา
ขอ ดู คล้าย จปฐ.

ผู้สัมภาษณ์ - ใช้อินเทอร์เน็ตในด้านใดบ้าง

awn- อินเทอร์เน็ตใช้คุยส่งจดหมาย แต่สินค้ายังไม่เคยส่งทางอินเทอร์เน็ต

ผู้สัมภาษณ์- หน่วยงานรัฐมาช่วยอย่างไร

เดช- มีราชภัฏ พัฒนาชุมชน แต่พัฒนาชุมชนเป็นหลัก ช่วยแนะนำข้อมูลเก็บอย่างไร ราชภัฏบุรีรัมย์
ช่วยออกแบบข้อมูล ราชภัฏสอนอบรมคอมพิวเตอร์เป็นช่วง ๆ ให้สมาชิก ครั้งแรกมี 50 กว่าคน เป็น
ประธานกลุ่ม ต่อมาส่งพนักงานกลุ่มไปอบรม เหมาะกับข้อมูล ผมไม่ได้เรียนเลย

ผู้สัมภาษณ์- ถ้าคนทั่วไปอยากใช้คอมพิวเตอร์จะเสียค่าบริการไหม

เดช- ชั่วโมงละ 20 บาท แฟ้ม 20 บาท พิมพ์เอกสาร 15 บาท ต่อแผ่น

ผู้สัมภาษณ์ - ถ้าเป็นสมาชิกคิดอย่างไร

เดช- สมาชิกคิดครึ่งหนึ่ง คนทั่วไปคิดเต็มราคา

ผู้สัมภาษณ์- พอช.ให้ของอะไร

awn- เครื่อง โต๊ะทำงาน 1 ตัว เราจัดสถานที่เอง

ผู้สัมภาษณ์- มีการลงโปรแกรมให้หรือไม่

เดช- พอช. ไม่ได้ลงโปรแกรมให้ เราจ้างคนอื่นทำ ชุมชนทำเองทุกอย่าง ชาวบ้านทั้งหมดไม่มีเจ้าหน้าที่
ที่ สงสัยตรงไหนก็โทรมาส่วนกลางบ้าง ราชภัฏบ้าง เป็นคณะทำงานของพอช. มาเยี่ยมแล้วแต่ความ
ต้องการเวทีจังหวัด มีอะไรก็เชิญมา

ผู้สัมภาษณ์- เริ่มตั้งศูนย์ปีอะไร

เดช- ปีที่แล้ว กุมภาพันธ์ พ.ศ.2545 จะหมดกันยายน 2545 แต่ขอต่อถึง ธันวาคม 2545 จึงหมด
งบสนับสนุน ต่อมาชาวบ้านเลี้ยงตัวเอง งบสนับสนุน 270,000 บาท ตอนนี้เหลือ 70,000 บาท

ผู้สัมภาษณ์- เราอยากให้ใครมาใช้ศูนย์

เดช-กลุ่มที่มีผลิตภัณฑ์อยากให้เรามาใช้ มีบัณฑิตกองทุน พวกเรียน ปริญญาโทมาเก็บข้อมูล มาหลายจังหวัด

ผู้สัมภาษณ์- ชาวบ้านจริง ๆ มาทำอะไร

เดช- ชาวบ้านจริง ๆ ไม่ค่อยเข้ามาเพราะทุกหมู่บ้านยังไม่ค่อยเข้าใจคอมพิวเตอร์มากนัก

ผู้สัมภาษณ์- ชาวบ้านใกล้ ๆ มาใช้หรือไม่

เดช-ไม่ค่อยมา มีแต่ที่เขาเรียน มาพิมพ์เอกสารบ้าง คนใช้อินเตอร์เน็ตจะเป็นอบต.มาดูข้อมูล ทำศูนย์เพื่อต้องการขายสินค้าทางอินเตอร์เน็ต 80% ครั้งแรกไม่รู้อะไรก็พยายาม กรรมการทุกคนเรียน ป.6 กั้นกรวด ประโคนชัย โนนดินแดง เขาให้เราส่งข้อมูลให้ทางอินเตอร์เน็ต เครื่องพิมพ์ข้อมูลหายหมด ก็ต้องทำใหม่

ผู้สัมภาษณ์- ถ้าพอซ.ไม่ได้มาทำแล้ว เราจะทำยังไงต่อไปให้ศูนย์อยู่ได้

เดช- เก็บค่าบริการ ถ้าไรจากการขายสินค้า

ผู้สัมภาษณ์- ผู้ใช้บริการเป็นใคร

นิตยาพร- นักศึกษาและชุมชนมาใช้เป็นบางส่วน พิมพ์งาน ใช้แฟ้มส่งใบละ 20 บาท นักศึกษามาใช้ก็ไม่ได้คิดค่าบริการ ชุมชนมาก็ช่วย ๆ กันไป พิมพ์ 100 ซอง คิดค่าหมึก ช่วยชุมชน ที่เป็นสมาชิกกลุ่ม ออมทรัพย์ เป็นแกนนำหมู่บ้านเขาเลือกเป็นคณะกรรมการก็มาช่วยงานเรื่อย ๆ พี่เดชขอโครงการมาศูนย์สารนิเทศไม่มีใครช่วย เลยไปสมัครคน.เพื่อเรียนรู้คอมพิวเตอร์พื้นฐาน เพื่อน 4-5 คนไปเรียน ยังไม่ค่อยรู้เรื่อง ก็ศึกษาไปเรื่อย

ผู้สัมภาษณ์- ได้คำตอบแทนไหม

นิตยาพร- ไม่คิดคำตอบแทน อาสาสมัครมี ประภาวัลย์ สังวาลย์ พี่เริง งานหลัก ๆ มีข้อมูลเราก็บันทึกลงไป เครื่องเสีย ลบทิ้ง เดือนที่แล้วก็ทำข้อมูล พื้นฐานร้านค้า ตอนหลัง ๆ ใช้พิมพ์งานชมรม มีคุณสำเร็จ วงศ์สาโรจน์ เป็นเลขานุการ

ผู้สัมภาษณ์- โอทีมีประโยชน์อย่างไร

นิตยาพร- ประโยชน์คือเราใช้อินเตอร์เน็ตดูผลิตภัณฑ์จังหวัดแต่ละจังหวัดว่ามีอะไร

ผู้สัมภาษณ์- คอมพิวเตอร์ช่วยด้านไหน

นิตยาพร- เศรษฐกิจกับการศึกษาน่าจะควบคู่กันไป บัณฑิตกองทุนหมู่บ้านใช้ศูนย์เราประชุมประจำ เขาเก็บข้อมูลแต่ละชุมชน เมื่อก่อนมีประวัติชุมชนข้อมูลของแต่ละชุมชน และผลิตภัณฑ์ของแต่ละชุมชน อินเตอร์เน็ตลองส่งส่วนกลาง กรุงเทพฯ มีแผนดูว่าแต่ละจังหวัดมีอะไร สมาชิกออมทรัพย์ทุกวันที่ 10 มีประชุม เขาก็จะมาดู เรายังไม่ก้าวหน้าไปถึงชายชองได้ ยังไม่เคยคุยกับชมรมอื่นๆทางอินเตอร์เน็ต

ผู้สัมภาษณ์- มีปัญหาและอุปสรรคหรือไม่

นิตยาพร- ยากที่จะหาเจ้าหน้าที่ที่เก่งจริง ๆ มาอยู่ที่ศูนย์ เพราะรายได้ ศูนย์ก็ปล่อยเงินกู้ให้ได้เงินมา

ผู้สัมภาษณ์- ชาวบ้านช่วยบริหารศูนย์หรือไม่

นิตยาพร-ชาวบ้านไม่มาช่วยบริหาร พี่เดชเป็นประธานเข้าที่ประชุมรับทราบ

ผู้สัมภาษณ์- เฉลี่ยต่อวันมีผู้ใช้กี่คน

นิตยาพร คนหรือสองคน

ผู้สัมภาษณ์- ธุรกิจชุมชนกับคอมพิวเตอร์เชื่อมโยงกันอย่างไร

นิตยาพร- มีมาก ใช้ในการสื่อสาร ต่อไปในอนาคตจะใช้ซื้อขายได้ วัตถุประสงค์หลักเราอยากลงคอมพิวเตอร์เพื่อซื้อขายผลิตภัณฑ์ชุมชน

ผู้สัมภาษณ์- การวางแผนให้ศูนย์นี้อยู่ได้อย่างไร

นิตยาพร- ปรึกษากันว่าจะทำอย่างไร อยู่ไม่ได้เพราะมีประโยชน์ต่อชุมชน ต้องหารายได้ หาทุนมาซื้อเครื่องถ่ายเอกสาร ให้เขาใช้บริการเยอะ ๆ จะได้มีบริหารจัดการต่อไป

ผู้สัมภาษณ์- คิดว่าจะเพิ่มจำนวนบริการหรือไม่

นิตยาพร- ผู้ใช้บริการมีกลุ่มนักศึกษาที่มาใช้บริการมากและถ่ายเอกสาร อินเทอร์เน็ตที่ละห่านทรายยังไม่ค่อยแพร่หลาย

ผู้สัมภาษณ์- คอมพิวเตอร์ช่วยลดช่องว่างระหว่างชนบทกับเมืองหรือไม่

นิตยาพร- อย่างน้อยให้เราได้สัมผัสคอมพิวเตอร์จริง อย่างน้อยก็มีเด็กลูกหลาน สมาชิกออมทรัพย์ ชาวบ้านรู้ว่าส่งแฟ้มข้ออย่างไร แต่ก่อนบางคนไม่กล้ากลัวมันจะเสีย

คุณเดช แผนกระโทก

หัวหน้าศูนย์เทคโนโลยีข้อมูลข่าวสาร

17 พฤศจิกายน 2545

ผู้สัมภาษณ์- พอได้งบประมาณเราดำเนินการอย่างไร

เดช- ครั้งแรกซื้ออุปกรณ์ งบประมาณเขาไม่ได้ให้มา เราหาเงินส่วนหนึ่ง กรรมการบริจาคทำศูนย์ 200,000 กว่าบาท กุมภาพันธ์โอนเงินมา มีนาคม ซื้ออุปกรณ์ เมษายน เปิดดำเนินการ คณะกรรมการบริหาร 7 คน เป็นผู้บริหารศูนย์

ผู้สัมภาษณ์- แผนงานเป็นอย่างไร

เดช- เราอยากได้ศูนย์คอมพิวเตอร์อินเทอร์เน็ตขายสินค้า ธุรกิจชุมชน มองอย่างอื่นยังไม่รู้ว่าจะใช้ประโยชน์ทางไหน ประโยชน์ก็คือ ขายสินค้าทางอินเทอร์เน็ตให้คนรู้จักทำก่อน ถึงไม่ซื้อก็รู้จักว่าละห่านทรายมีของดีอะไร เป็นนโยบายที่กลุ่มต้องการ

ผู้สัมภาษณ์- การมีศูนย์จะช่วยธุรกิจชุมชนอย่างไร

เดช- ธุรกิจชุมชนคืออะไร เขาผลิตใช้ในบ้าน หรือใช้ในบ้านมาขาย มาให้ชมรมช่วยเหลือ เมื่อก่อนมีหน่วยงานเกษตรมาอบรมอาชีพ ทำไปไม่มีที่ซื้อ คนหนึ่ง 50 ผืนไม่รู้จะขายที่ไหน เราตั้งเครือข่ายกลุ่มออมทรัพย์มา เขาบอกขายของทางอินเทอร์เน็ตได้

ผู้สัมภาษณ์- สาเหตุที่คนใช้น้อยเพราะอะไร

เดช-ชาวบ้านกลัวคอมพิวเตอร์ ชาวบ้านเวลาไปเก็บข้อมูล บางคนยังวิ่งหนี ไม่กล้ากลัวถูกถาม วันนี้ เป็น เรื่องใหม่ของชาวบ้าน ละห่านทราย คอมพิวเตอร์เพิ่งเผยแพร่ อาจารย์ ครูจะมีที่บ้าน
ผู้สัมภาษณ์- เรามีเนื้อหาอะไรในคอมพิวเตอร์บ้าง

เดช- เราทำง่าย ๆ ข้อมูล ชาวบ้านดูได้เลย ง่ายกับชาวบ้าน ปัญหาการเปิดอ่าน คนอายุ 30 ปีขึ้นไป ส่วนมากไม่ได้เรียนภาษาอังกฤษ คอมพิวเตอร์เปิดมาเป็นภาษาอังกฤษ นี่แหละสำคัญ

ผู้สัมภาษณ์- อนาคตจะใช้คอมพิวเตอร์ด้านไหน

เดช- พิมพ์งาน ขายสินค้าชาวบ้านได้ยากก็มา เราจะเก็บค่าบริการอินเทอร์เน็ต 20 บาท ต่อชั่วโมง ส่งแฟกซ์ 20 บาท พิมพ์แผ่นพับเอกสาร แผ่นละ 15 บาท

ผู้สัมภาษณ์- คอมพิวเตอร์ช่วยในการประสานงานหรือไม่

เดช- ชาวบ้านกับอินเทอร์เน็ตมันหนีกันไม่ออก ชาวบ้านต้องใช้มากแต่ตอนนี้มันยังไม่เกิด

ผู้สัมภาษณ์- ชาวบ้านไม่ใช่เพราะอะไร

เดช- คนไม่ได้ศึกษามีแต่นักศึกษา คนอายุ 30 ยังไม่รู้ จะถนัดยังงอกไม่ถูกเลย นอกจากครูอาจารย์ อย่างเรา ชาวบ้านยังไม่ได้อบรม ถึงอบรมมาแล้วก็ยังไม่รู้

ผู้สัมภาษณ์- ถ้าเจ้าหน้าที่ทั้งสองคนไม่มา จะทำอย่างไร

เดช- จะมีบัณฑิตอาสาสมัครช่วย เขามาเก็บข้อมูลตรงนี้ เขาเลยมาขอสถานที่ ตรงนี้เป็นที่ประชุมของ บัณฑิตอาสา เขาก็เลยสนใจศูนย์ด้วย เขาเห็นใช้ได้เขาก็เลยขอใช้

ผู้สัมภาษณ์- คนละห่านทรายมองว่าคอมพิวเตอร์มีความสำคัญกับชีวิตประจำวันแค่ไหน

เดช- เขายังไม่รู้จริง ชาวบ้านยังไม่ได้สัมผัส พวกเรียนจบราชภัฏ ครู อาจารย์ จะรู้ความสำคัญของ คอมพิวเตอร์ แต่ชาวบ้านจริงๆ เป็นแบบไม่ใช่อาชีพเขา แต่อีก 2 ปีข้างหน้าเขาจะมองว่าคอมพิวเตอร์ เป็นอย่างไร เพราะลูกหลานเขาจะสอนเอง

ผู้สัมภาษณ์- คนที่ทำหน้าที่บริหารจัดการหลัก ๆ คือใคร

เดช- ผม คุณทองยูน ประนอม ประภาวรรณ และ นิตยาพร

สัมภาษณ์กลุ่ม

ผู้บริหารศูนย์เทคโนโลยีข้อมูลข่าวสาร

15 พฤศจิกายน 2545

ผู้สัมภาษณ์- กรรมการศูนย์ประกอบด้วยใครบ้าง

เดช- มีผม ทองยูน นายพรเพชร เพ็ชรล้ำ ผู้ประสานงาน นายสมนึก นายกเทศมนตรี นายวิชัย พัฒนาการอำเภอ นายกำพล พัฒนาการชุมชน กก. แสง และ เจ้าหน้าที่รับผิดชอบเครือข่าย

ผู้สัมภาษณ์- wan. พัฒนาชุมชน และ ราชภัฏ มีส่วนช่วยอย่างไร

เดช- ราชภัฏทำวิจัย ทำข้อมูลผลิตภัณฑ์ พัฒนาชุมชนช่วยเก็บข้อมูลองค์กร อำนวยความสะดวกข้อมูล ข้อมูลพื้นฐานชุมชน ข้อมูล 1 ตำบล 1 ผลิตภัณฑ์ร่วมกันจัดทำ ไทยตำบลคอตคอม และเผยแพร่

ผู้สัมภาษณ์- วัตถุประสงค์ของคุณย่นั่นที่ไหน

เดช- วัตถุประสงค์เน้นที่กลุ่มอาชีพ การค้า และอีคอมเมิร์ซ

ผู้สัมภาษณ์- เช็ข้อมูลทางอินเทอร์เน็ต ดูอะไร

เดช- ดูว่าจังหวัดไหนเขาผลิตอะไร ดูว่าเขาเป็นยังไง ดูสินค้าและรูปแบบของเขา ตอนเราตั้งศูนย์ จะนำรายได้สัดส่วน เราของบ 800,000 บาท ขอคอมพิวเตอร์ 3 ชุด เครื่องถ่าย 2 ชุด เราขอไป พอช.ให้ตัวเดียว คอมพิวเตอร์ พรินเตอร์ แฟกซ์ และสายโทรศัพท์ เปลี่ยนจาก 800,000 บาท เหลือ 270,000 บาท เราคิดว่า ถ้ามีเครื่องถ่ายเอกสาร ก็จะดำเนินงานได้

ทุกวันนี้คนมาใช้บริการเดือนละไม่เท่าไร เดือนๆ ไม่มีรายได้เท่าไร งบอบรม 50 คน เขาก็หัก 200,000 บาทไปด้วย

ฉันท- บางทีศูนย์ลงข้อมูลอยู่เราก็ต้องกลับไปก่อน ต้องช่วงหลัง 6 โมงเย็น- ตี 3 จึงมาใช้งาน

ผู้สัมภาษณ์- ผู้ที่ทำงานตรงนี้เป็นใคร

ทุกคน- เป็นอาสาสมัครทั้งหมด

ผู้สัมภาษณ์- คิดว่าบริการของคุณย่นเพียงพอหรือไม่

เดช- อุปกรณ์ยังขาดแคลนไม่พร้อม สำนักงานมีค่าใช้จ่าย ถ้ามีแค่นี้ไม่สามารถเลี้ยงตัวเองได้

ผู้สัมภาษณ์- มีศูนย์คอมพิวเตอร์ช่วยพัฒนาละหนาทรายอย่างไร

พัฒนาการ- ตรงนี้ถ้าพร้อมจึงจะพัฒนาด้านอื่น ศูนย์ต้องสมบูรณ์ทุกเรื่อง มีเจ้าหน้าที่ประจำ มีรายได้ช่วยเหลือตัวเองได้ เราของบประมาณเพิ่ม จัดอบรม ลงทุนเครื่องถ่าย ถ้าพร้อมพัฒนาด้านอื่น

ผู้สัมภาษณ์- ที่ตั้งดีหรือไม่

เดช- ทำเลตรงนี้ดีที่สุด เป็นที่ผ่านไปมาเป็นประชาสัมพันธ์ผ่านชมรม

ผู้สัมภาษณ์- ปัญหาหลักคืออะไร

เดช- อุปกรณ์ไม่พร้อม เครื่องมือไม่พร้อม การจัดการไม่พร้อม งบประมาณเงินผ่านแต่ถูกตัดทอนลง การของบประมาณ ชาวบ้านขอตรง ไม่ได้ขอเผื่อให้ต่อราคาลง ถ้าได้มากก็อยู่ได้ พอตัดก็อยู่ไม่ได้ ตั้งแต่ตั้งศูนย์ ผมเสียค่าถ่ายเอกสารหลายหมื่น

ผู้สัมภาษณ์- เข้าอบรมคอมพิวเตอร์เป็นอย่างไร

นิตยาพร- มาจากกลุ่มต่างๆที่เราเป็นเครือข่ายอยู่ โครงการ 50 กบ อบรมคอมพิวเตอร์ 2 วัน กบ จบป.4 กลับมาใช้เครื่องที่ไหน โครงการนี้ควรอบรมระยะยาว

สังวาลย์- ฝีมือพื้นฐานอบรมศูนย์ฝึกอาชีพ เอาแม่ไป 6 วัน 3 อาทิตย์มีข้อมูลบ้างพอเปิดได้ ฝึกอบรมที่บุรีรัมย์อีก 2 วันไม่ค่อยได้อะไร เปิดได้ ถ้าไม่ได้ ดูตามที่เขาสอนกลับมาที่ลิมแล้ว if เติมไม่ได้ ไม่ทราบว่าคุณคืออะไร

นิตยาพร- บรรยายเร็วๆ ไม่ทัน บางทีก็คลิกเล่นๆ ไปเรื่อย

สังวาลย์- เป็นภาษาอังกฤษก็คลิกไปด้วยไม่ได้แล้ว ลูกศรมั่วหาที่กลับคืนไม่ได้

สัมภาษณ์กลุ่ม

ผู้ใช้บริการศูนย์เทคโนโลยีข้อมูลข่าวสาร

14 พฤศจิกายน 2545

ผู้สัมภาษณ์- ปกติใช้คอมพิวเตอร์ในชีวิตประจำวันหรือไม่

ผู้ใช้- ทำงานเอกสารเกี่ยวกับชุมชน กองทุนหมู่บ้าน ทำสารนิพนธ์ ตามข้อมูลชุมชน ประชากร อาชีพ กิจกรรม

- ใช้ที่ศูนย์ของน้องสาว ใช้ที่นี่พิมพ์เอกสาร และทำสารนิพนธ์ คุยกันระดับจังหวัดว่าจะสร้างเครื่องช่วยกองทุนหมู่บ้าน จังหวัดบุรีรัมย์ ที่ใช้พิมพ์สารนิพนธ์ แต่ยังไม่เคยใช้อินเตอร์เน็ต
- ประธานศูนย์จะให้ช่วยงาน ติดต่อเครือข่ายอื่น ๆ ผ้าไหมที่ตำบลและอำเภออื่นก็คลิกดู
- ใช้พิมพ์งานเอกสาร เก็บข้อมูล อินเทอร์เน็ตก็ดูบ้าง เมื่อก่อนใช้เกือบทุกวัน เดือน ถึง 2 เดือน มาอาทิตย์ละ 1 วัน เก็บข้อมูลผลิตภัณฑ์ชุมชนอื่นในอินเทอร์เน็ตและบอกชุมชนว่า อินเทอร์เน็ตตำบล Thaitambon.com มีประโยชน์ เขาก็ตื่นตัว
- ดูผลิตภัณฑ์ตำบลหนองแวง หนองตะกอง ดูเล่น ๆ
- ทุกวันนี้พิมพ์งาน หนังสือชุมชน นัดประชุมชุมชน ข้อมูลชุมชน ติดประกาศให้ชุมชนรับทราบ
- คอมพิวเตอร์จะดีมากเป็นผลดีกับเครือข่าย ได้รู้ข่าวสารจากต่างจังหวัด คนในชุมชนยังขาดความสามารถ อยากรู้เจ้าหน้าที่ที่มีความพร้อมมาแนะนำ และเจ้าหน้าที่มาสอนอบรม ที่ราชภัฏ คนเยอะเกิน 200-300 คน อบรมไม่ทั่วถึง อยากรู้สอน

ผู้สัมภาษณ์- ที่ศูนย์บริการดีพอริยัง

ผู้ใช้- ที่ตั้งเหมาะแล้ว เครื่องไม่เพียงพอ มีน้อยเกินไป ใช้งานลงข้อมูลเราก็รอเครื่อง บัณฑิตอาสาทำงานที่นี้ก็ต้องมานั่งรอ ช่วง 2-3 เดือนที่ผ่านมา หาข้อมูลสรุปงาน ที่น้อยเกินไป ไม่พอ อยากรู้ให้มีเจ้าหน้าที่ประจำ ตั้งเงินเดือน ไม่ใช่มาปิด

ผู้สัมภาษณ์- มีรายได้มาจากไหน

ผู้ใช้- อยากรู้เครื่องถ่ายเอกสาร เพราะถ่ายเอกสารบ่อย เครื่องถ่ายเอกสารทำรายได้ให้กลุ่มได้

- ศูนย์มีรายได้แต่น้อย เพราะเขาไม่รู้ว่าเราให้บริการ และคิดค่าบริการเท่าไร
- ที่นี้ขาดการประชาสัมพันธ์ ขาดเจ้าหน้าที่และระเบียบสำนักงาน

ผู้สัมภาษณ์- คอมพิวเตอร์จะติดต่อเศรษฐกิจชุมชนอย่างไร

ผู้ใช้- ถ้าส่งอินเทอร์เน็ตไป ใคร ๆ ก็จะได้รู้ว่าเรามีไหมมัดหมี่ ลูกหลานต้องเชื่อมต่อเทคโนโลยีให้กับคนรุ่นเก่า เขารู้ว่าชุมชนมีอะไรบ้าง แข่งกับใคร เราเอาข้อมูลและหาข้อมูลมาปรับปรุงคุณภาพงาน

- เราต้องการใช้ แต่ไม่รู้ว่าจะใช้ให้มีประโยชน์มากที่สุด ใหม่และแพงด้วย การซื้อใช้ที่กลุ่มของตนเองเป็นไปได้ยาก เมื่อจะใช้ยังขาดแคลน กลัวฟังของศูนย์มีน้อย เคยดูที่ราชภัฏ นักศึกษา

ราชภัฏเขาให้ดูอินเทอร์เน็ต ภาคใต้ ภาคเหนือ ภาษาอังกฤษยากไม่รู้เรื่อง เปิดไม่ได้ พยายาม
มาเรียนรู้ ดีมากที่มีในศูนย์

รูป

ภาคผนวก ช
ประวัติผู้วิจัย